



Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

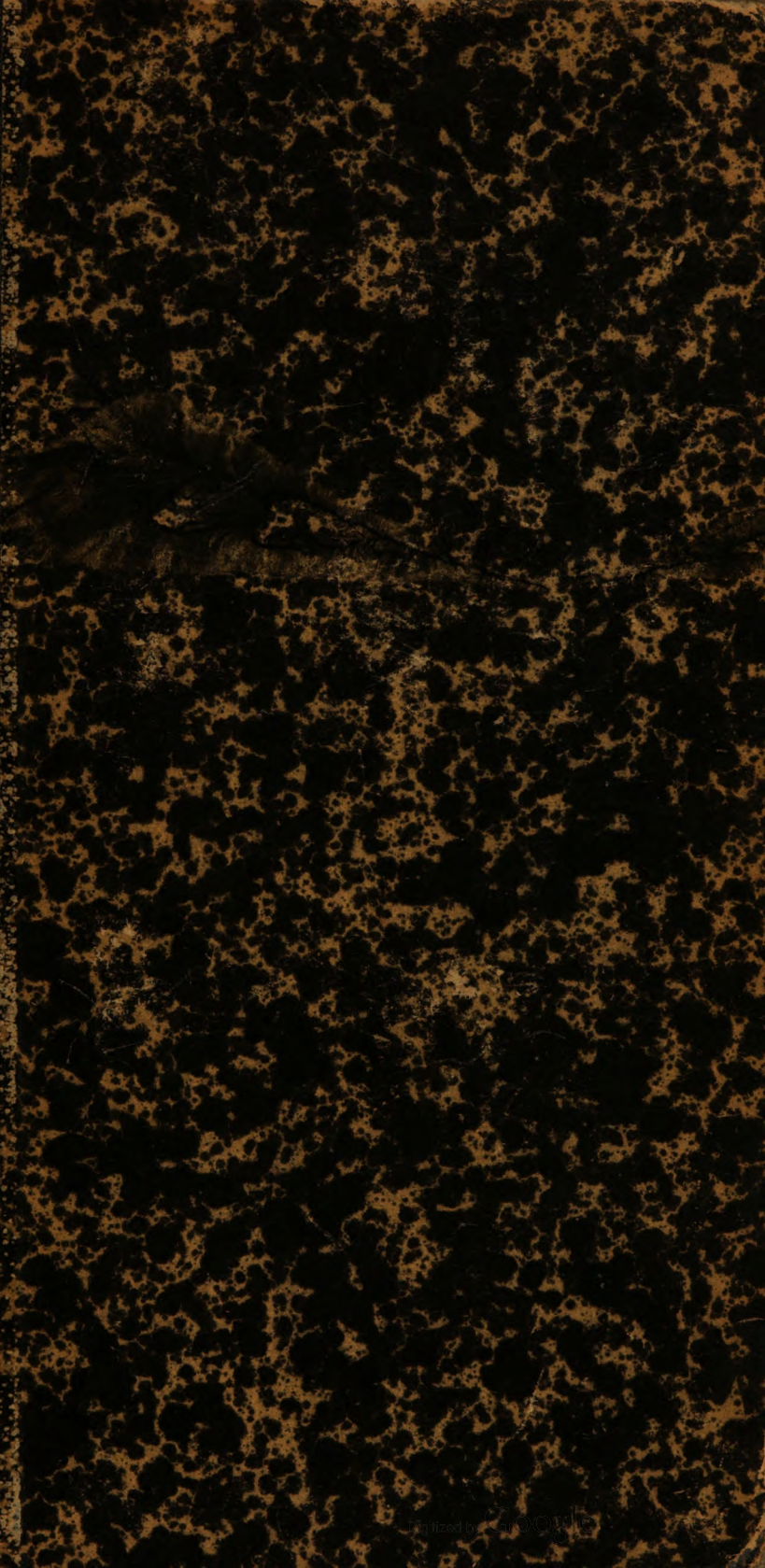
Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>



1163
C.1.

RIJKSUNIVERSITEIT LEIDEN



0433 5803

1169
©.1.

RIJKSUNIVERSITEIT LE



0433 5803



NEDERDUITSCHÉ

Letteroefeningen.



GENT,

BY SNOECK-DUCAJU EN ZOON, DRUKKERS,

VELDSTRAET N.º 10.

1834.

NED.
LETTERK.

UITGEGEVEN ONDER MEDEWERKING DER

- | | |
|--|-------------------------------------|
| HH. P. BEHAEGEL, te Thourout. | « C. ROBAEYS, te Dixmude |
| « F. BLIECK, te Brussel. | « A. G. B. SCHAYES, te Leuven. |
| « Ph. ^s BLOMMAERT, te Gent. | « C. P. SERRURE, te Gent. |
| « F. DE VISSER, te Capelle. | « SIMONS, te Weert. |
| « F. DEVOS, te Gent. | « A. J. STIPS, te Antwerpen. |
| « A. B. D'HUYGELAERE, te Oudenaerde. | « G. L. M. SOMERS, ibid. |
| Mej. M. DOOLAEGHE, te Dixmude. | « J. J. STRUYF, te Lier. |
| HH. A. J. DUNCAN, te Gent. | « P. VAN DUYSE, te Dendermonde. |
| « J. J. LAMBIN, te Ypre. | « Th. VAN LOO, te Brugge. |
| « Ch. ^s LEDEGANCK, te Eecloo. | « L. VAN ROO, te Woumen. |
| « F. H. MERTENS, te Antwerpen | « J. F. VERSPREEUWEN, te Antwerpen. |
| « J. NOLET-DE BRAUWERE, te Gent | « C. VERVIER, te Gent. |
| « J. OLIVIER, te Mechelen. | « J. F. WILLEMS, te Eecloo. |
| « F. RENS, te Gent. | |

Aen

De Belgische Dichters.

O Gij, aan Neêrlands roem voor de eeuwigheid gepaard,
'k Ontdek u allen hier, in breeden kring vergaard!
'k Blijf, eedle kunstenaars, gewijde Harpenaren,
Als waart gij 't Godendom, vol eerbied op U staren.

P. VAN DUYSE.

Den de Belgische Dichters.

Neen! de eedle tael van Nederland
Zal nooit in 't nachtyk duister zinken;
Nog yvrig wordt zy voortgeplant,
Schoon MAVORS wapens om ons klinken.
Hoe 't weiflend noodlot stormen moeg,
VERLICHTING heft de kruin omhoog,
En dryft het vuige rot, dat poogt haer glans te stuiten,
Tot in zyn diepste kroften voort:
Triomf! zy zal in BELGIES oord
Den geest der domheid ras in yzren ketens sluiten.

De tael waerin VAN MAERLANT zong,
Die tael, ja! blyven wy waerdeeren.
Bloost gy, verfranschten, die uw tong
Waent met uw moederspraek te onteeren!
U roert geen vaderlandsch gevoel
De ziel. Van hier, die trots en koel
Op eigen grond voorby den lettertempel streven,
En offren op een vreemd altaer!
Voor eedler. zonen klinkt myn snaer;
Voor echte Belgen is myn danklied aengeheven.

Voor u, o broedren, rolt myn toon,
Voor u, die, trots de omwentelingen,
De knie buigt voor MINERVA'S TROON,
En 't heerlykst doelwit blyft voldingen.
U wyde ik myn erkentlyk hart.
Kan 't zyn — van uit den poel der smart,
Waerin u 't oproer stiet, zoo hoog den moed te heffen?
Beploegt gy 't kunstveld onvermoeid,
Schoon nergens tak noch struikje bloeit,
En stormen om u heen de dierbre planten treffen?

Gy ploegt en zwoegt vergeefs! geen vrucht
Laet zich in buldrend onweêr kweeken:
Een pestdamp overstroomt de lucht,
Geen bloem tiert veilig in deez' streken.
Ach! ploegt u langer niet in zweet:
Licht dat het volk uw dienst vergeet
En op den arbeid wrokt die smaeklyk ooft wil teelen.
Of hoopt gy dat een troostend licht,
Voor wien de zwarte tydgeest zwicht,
Weldadig glimmen zal en koestrend om u spelen?

Wel ja! het ryst, dat bly verschiet!
GELKERDHEID brengt ons troost en zegen;
Hier sticht ze op nieuw haer grootsch gebied,
En deelt haer schatten allerwegen.
Wat ryken tempel opent zy,
Ter eer van TAEL en PORZY!

Haer ingewyden doen het wierookvuer ontbranden;
Alom weêrgalmt hun blyde zang:
De ramp boeide onzen drift te lang,
Wy snellen op hun spoor, met nieuwe kunststoffranden.

Op u, o dichtren, rust hun hoop;
U wachten zy, o taelminnaren!
Eer, 't kroost der hel de wanden sloop',
Helpt pylers om dien tempel scharen!
Bloei' dáér, trots afgunst, wrok en nyd,
De stam der lettren, door uw vlyt
Beveiligd! Eens zal hy zyn takken wyd verspreiden,
En zwaer met ryke vrucht belaèn
Als Hollands boom verheven staen,
Van wien de staets-orkaen vergeefs hem heeft gescheiden.

Geteisterd door den vloekbren MARS,
Ligt Zuid en Noord van een gespleten;
Maer, kunstmin voert de dichtren dwars
Door schutgevaerte en vestingketen.
Weêr bieden zy elkaër de hand,
Als kindren van één vaderland,
In de onvervalschte ziel door tyd noch lot verbasterd;
Weêr streven zy naer 't zelfde doel;
Weêr schokt hen 't eigen dichtgevoel,
Tot spyt van 't lichtschuw rot, dat kunsten wraekt en lastert.

'T benaerd gevoel heeft uitgeweend,
Der Batten gunst kan ons bezielen,
Wy blyven met het Noord vereend
Als wy voor FEBUS outer knielen;
Daer loert op ons verraed noch list;
Daer huult geen kreet van volkentwist;
Oranje, Patriot, Hoeks, Kabilliaeuwsgezinden,
Zy smelten daer tot één gezin,
En onvervalschte broedermin
Kneedt harten zacht in één, scheidt vyanden tot vrienden.

O Dichtkunst, dierbre godenspruit,
Mocht elk uw zoeten invloed smaken,
Het MISDRYF toog de wereld uit;
Men deed geen vorsten-troonen kraken.
Geen slagveld dronk onschuldig bloed;
Elk koning zou zyn wettig goed —
Elk volk zyn heilig recht, zyn rust en heil behouden.
Gelukkig 's werelds vroegste tyd,
Toen ieder bleef der deugd gewyd,
Toen twist en burgerwrok geen oproevaen ont-
vouwden!

Gy, dichtren, richt u naer die wys.
Hy, die uw heiligdom mag nadren,
Genaekt een zalig paradys —
Hervindt er de eendracht onzer vadren.
Hun schimmen waren om u heen,

Door jeugd en grysheid aengebeên.
Hoe jublend juichen zy om al uw eer en glorie !
Zy dringen 't nieuw gedenkboek in ,
En lezen , hoog verrukt van zin ,
Uw dierbre namen reeds geboekt in 's lands historie.

Daer , HOFMAN , blinkt ge , als eerste zón ,
In onze dagen opgerezen :
Uw roem zal op den Helicon
By 't jongste nakroost zyn te lezen.
LAMBIN , APOLLO's liefingszoon ,
U sieren Themis lauwrén schoon ,
In 't loflyk worstelperk tot dertigmael gewonnen.
DE SIMPEL , met geen minder gloor
Betreedt gy 's dichters gbriespóór ;
Geleerdheid laedt uw kruin met vracht van eerfestonnen.

Naest hen verthoont 't geschiednisblad ,
Een lange ry van later neven ,
Die 't vaderland een ryken schat
Van roem en eertropheên geven.
Van WILLEMS klimt de luister op ;
VERVIER praelt op Parnassus top ,
Bekroond als dichter en als echte vaderlander.
Gy , D'HULSTER , VISSER , gy , RENIER ,
Bevingert stout de gouden lier ,
En plant in vastem grond der Muzen eerestander.

DEVOS, 'k vergeet uw eernaem niet,
DE POTTER, 'k zal uw roem niet zwygen;
Gy doet zoo menig treffend lied
Zielstreelend naer den Hoogen stygen.
'k Prys WYLLIE's (1) tooverzoete luit,
'k Acht MEYNNE's lieflyk maetgeluid.
Verruklyk zingt VAN LOO; gy, CRACCO, stemt uw zangen
Op Englentoon. — Een nieuwe ry
Van jonge Dichtren nadert my,
Die op vergode wys der Barden lied vervangen.

Wie prykt aen 't hoofd van dezen stoet?
Wie is hy die zyn stoute klanken
Van Nederland bewondren doet,
Wiens genius wy allen danken?
't Is Belgies jonge Bilderdyk,
Een sieraed in der kunsten ryk:
Uw naem, VAN DUYSE, stroomt schelklinkend van myn
o Eedle, fiere Belg, uw lof (snaren;
Biedt ons eene onuitputbre stof!
Verhef, verhef u stout, o bloem der harpenaren!

Gy, BLOMMAERT, volgt zyn treden op;
De tael van Neerland zonk naer 't duister,
Gy gaeft het nachtlyk spook den schop,
En hieft haer stout in nieuwen luister.

(1) Ofschoon de gevorderde ouderdom van Mr. A. WYLLIE, Hoofdman der Maatschappij van Rhetorica, u Nu, morgen niet, u binnen Dixmude, hem reeds lang de lier heeft doen weghangen, moet ik zyn dichterlyke verdiensten en voortdurenden kunstver, de verschuldigde hulde bewyzen.

SERRURE, straelt in heldren glans
Aen Vlaendrens blyden lettertrans:
Als TOLLENS weet zyn toon de zielen in te halen.
Wel u, vereende vriendentrits,
Gy blik en praelt op Pindus spits,
In 't oog van 't vaderland, gelyk drie zonnestralen.

U roem ik RENS en LEDEGANCK,
U, zal 's lands eerekroon behooren.
DE VLAMINCK spoort ons aen tot dank,
Als hy den zilvren toon laet hooren.
Verhef u, DOORNAERT, op uw kunst,
Gy smaekt der Nimsen hooge gunst:
Naest onzen Nestor mag uw elpen citer klinken.
De JAEGHER, D'HUYGELAERE, u noem
Ik even fier, uw beider roem
Zien wy in zuivren glans als heldre starren blinken.

Als hoop en lust van 't Negental,
o Dichtren, zien wy weêr u bloeien.
Zweert op den eed van Hannibal,
Dat ge eeuwig voor haer dienst zult gloeien.
Van slaefsch en dwang en kluisters vry,
Snelt stout CIVILIS kroost op zy!
Zoo groete u 't vaderland te recht als groote mannen,
Die, met DE RUITERS heldenmoed,
EN HELMERS bruischend vuer in 't bloed,
Voor waerheid, deugd en kunst, de duitsche snaren spannen!

Heeft Holland VONDELS opgewekt,
Zyn REMBRANTS uit zyn schoot gesproten;
De kunst, die hun tot luister strekt,
Heeft hier haer eersten strael geschoten.
Hier klonk de zang in MAERLANTS mond,
Eer COORNHERT maet of toon verstonde;
Hier bloeide BYNS, eer men de TESSELSCHADES noemde,
Hier haerde RUBENS grootsch penseel,
Bewondring aen elk werelddeel,
Eer men by BATOS teelt een' tweede APPELLES roemde:

Der vaders roem strale op u neêr!
Hun voorrang doe uwe eerezucht zwellen!
Betwist den Bat de u grievende eer,
In 't kunstperk u vooruit te snellen!
Ja, Dichtren, blaekt van eedle spyt,
Voelt, voelt wiens waardig kroost gy zyt.
Sneltaen! snelt moedig aen, om de eerkroon te herwinnen,
Als erfdeel van uw voorgeslacht!
Ten stryd! kampt onvertzaegd; u wacht
De palm der zegeprael, by 't koor der zanggodinnen:

Dismude, Mei 1833.

MARIE DOOLAEGHE.

AENMERRINGEN

OVER DE VERWAERLOOZING DER NEDERDUITSCH E T A E L .

§. 1.

Niets staet zoo naeuw met de eigene grondbeginselen eener natie in verband, als de volkstael. Het is de tael, die dezelfde denkwyzen door al de rangen der maetschappy verspreidt; die de verscheidenheid der volken doet onderkennen, en gevolgenlyk de nationaliteit vormt.

Derhalve is het aen een vaderlandsch Bestuer, als plicht, opgelegd, de volkstael byzonderlyk voor te staen.

De tael der inwooners van Belgie is deels Vlaemsch, deels Waelsch. Nogtans wordt het Vlaemsch veronachtzaemd, en is het Fransch alleen in de handelingen der regering ingevoerd.

De redenen, welke ter verdediging van dit stelsel voorgegeven worden, zyn voornamelyk, *dat de meeste Belgen Fransch spreken; of ten minste, dat de voornaemste onder hen Fransch kennen; en verders, dat het Nederduitsch ruw en onbeschaefd is.*

Voor allen vooringenomen Belg, die met zyn geboorteland niet onbekend is, ware de wederlegging van dit stelsel volkomen onnoodig; doch daer er mogelyk velen, uit vooroordeel of onwetendheid, hierin ter goeder trouw zyn, zoo gaen wy deze gewaende verdedigingsmiddelen opvolgenlyk onderzoeken.

Men behoeft slechts de brooze optimmering der redeneringen van de vyanden der vlaemsche tael wat van dichter by na te speuren, om van derzelve zwakheid overtuigd te zyn, en ze geheel te zien instorten.

§. 2.

Is het waer, dat de meeste Belgen fransch spreken? Een statistiek onderzoek der vlaemsch en waelsch sprekende bevolking van het ryk zal hier het klaerste licht op werpen.

<i>Provincien, waer de volkstael nederduitsch is.</i>	Bevolking:	<i>Provincien, waer de volkstael waelsch is.</i>	Bevolking:
West-Vlaenderen	542000	Arrondissement Nyvel. . .	97000
Oost-Vlaenderen	661000	Henegauwen	530000
Antwerpen	380000	Namen	180000
Brabant (<i>Nyvel uitges.</i>)	377000	Luik	314000
Limburg	307000	Gedeelte Luxemburg (1)	127500
	<hr/> 2,267,000		<hr/> 1,248,500

Deze opgave, uit echte bronnen overgenomen, bewyst klaerlyk, dat twee derde van de Belgische bevolking vlaemsch spreken, en dat het waelsch slechts by een derde gedeelte der ingezetenen de volkstael is. Zoo ziet men niet alleen, dat de meeste Belgen, als volkstael, geen fransch spreken; maer wat meer is, dat deze tael niet tegen de Belgische kan opwegen, die door de grootste bevolking, en bovendien in de rykste en aenzienelykste provincien, gesproken wordt (2).

§. 3.

Is het waer, dat ten minste al de voornamen fransch kennen? — Dit voorgedragene is niet meer gegrond dan het voorgaende.

Veronderstel zelfs voor een oogenblik, dat het zoo mochte wezen; dit ware toch geene reden, om een zoo verderfelyk gebruik, door een klein getal ingevoerd, aen het overige en talryker gedeelte der natie op te dringen. Maer, daer deze veronderstelling bezyden de waarheid is, behoeven wy deze redenering ter onzer hulp niet in te roepen.

Ik weet het: de Fransche tael, als eene hoftael aenzien zynde, wordt hier en daer by de gezelschappen in de groote

steden aengenomen; doch er bestaan weinige huisgezinnen, die de moedertaal in den huisselyken kring niet gebruiken en handhaven.

Maer wat verstaet men eigenlyk door het gezegde van *voornamen luiden*? — Zyn het de jonge heeren, die hinnen ledigen tyd in de koffyhuizen doorbrengen, en alle vermaken naloopen? Dan zal het voorgehoudene mogelyk waer wezen. Velen dezer trachten, ik herken 't, het fransch na te praten; maer zyn dezen ooit de steunsels van den staet?

De wezenlyke voornamen luiden in een land zyn die, welke door den keus hunner medeburgeren aen het roer der gemeente geroepen worden: Burgemeesters, Schepenen, Raedsleden zyn voornamen luiden. Ik versta verders, in een meer uitgebreiden zin, onder deze benaminge allen, die, door aenzienelykheid, vermogen, nuttige kennissen en hantering, den staet ten voordeele verstreken.

Wel nu, zeer velen van deze voornamen ingezetenen van Belgie kennen, noch verstaen fransch; en nogtans alles, waer in zy het grootste belang hebben, wordt hun door het bestuer in deze vreemde taal voorgedragen.

Is het inderdaed niet drukkend, dat de Burgemeesteren, ten platten lande door hunne gemeente gekozen, zelve hunne plichten byna niet kunnen vervullen; daer zy geen fransch kennende, de betrekkingen met de regering niet in staet zyu te onderhouden? Is het niet vernederend, dat zy zich Secretarissen, die het fransch machtig zyn, moeten aenschaffen, en het hun toevertrouwde ambt aen dezen overlaten, ja, om zoo te zeggen, afstaen?

§. 4.

Is het waer, dat het Nederduitsch ruw en onbeschaefd zy? —

De hedendaegsche Noordsche talen nemen haren oorsprong van de, voorheen zeer verspreide, Teutonische spraek. Het Hoogduitsch, Engelsch en Nederduitsch zyn gezusters, en alle stammen van deze ééne moeder af.

Jonger dan eenige andere dezer talen , was de Nederduitsche vóór andere aen vaste regels verbonden ; en daer zy geene versmelting met andere talen (gelyk het Engelsch en Fransch) heeft moeten ondergaen , behield zy steeds hare oorspronglyke zuiverheid , en was in de XIII.^o eeuw , toen by velen onzer nabuizen nog geen schyn van volkstael bestond , zoo beschaefd reeds , dat een Jacob van Maerlant en een Jan van Helu dezelve , tot het schryven hunner berymde chronyken , niet onverdienslyk gebruikten.

Later verloor de tael veel van hare net- en kieschheid. De overgang des gezags in handen van vreemde vorsten , de verkeering met vreemde volken , en vooral de ongelukkige tyden der burgerkrygen , die Nederland deerlyk teisterden , waren de voornaemste oorzaken der verbastering. Daer ook het Latyn , als tael der geleerden , gebruikt werd , zoo bleef de volkstael veelyds veronachtzaemd , en van alle beoefening verstoken.

Nogtans , na de herleving der schoone letteren in Italië , omtrent de XVI.^o eeuw , begon men ook hier , op 't spoor van Petrarcha , zich op de moedertael meer toe te leggen. Dan reeds evenaerde , en welhaest overtrof onze tael in sierlyke voortbrengselen vele der overige talen van Europa.

En 't is deze tael , die men heden voor ruw en onbeschaefd wil doen doorgaen ! Indien men haer dit immer had kunnen ten laste leggen , nimmer was dit minder dan nu het geval ; groote veranderingen hebben dieswege plaets gehad. En nu dat zoo vele verdienstelyke Mannen hunne verhevene gedachten met het tooverkleed dezer tael zoo kunstig weten te omhangen , moet dit verwyt , zoo onbezonnen als kwaedwillig , van zelfs vervallen.

Hoe ryk is onze tale niet in eigene en oorspronglyke schoonheden ! zy heeft voor eerst , als het Latyn en Grieksch , het voordeel der woordverplaatsing en woordkoppeling : wat kracht en nadruk zet dit aen de voordracht niet by ? Van daer het voorrecht , dat wy hebben , om de oude classieken in onze tael , als het ware , letterlyk over te brengen ; daer wy byna

alle hunne zinswendingen met dezelfde sierlykheid en kracht kunnen gebruiken. De Franschen en Engelschen, aen eenen vasten gang in de woordvoeging verbonden, kunnen vele der grieksche en latynsche uitdrukkingen slechts door omschryving vertalen.

De Nederduitsche tael is ook tot het bestuderen der wetenschappen zeer gepast: zy bezit eigene wortelwoorden, waerdoor zy alle nieuwe uitvindigen, zonder dier benamingen aen vreemde talen te ontleenen, kan uitdrukken; hare gemakkelijke woordkoppeling, waerdoor zy veelvuldige gedachten in één enkel woord besluit, is hier toe ook allersgeschikst. Het voordeel, dat deze hoedanigheid, in tegenoverstelling van de Fransche tael, oplevert, is licht te bevatten. By ons geeft de naem zelf van het genoemde voorwerp de bedoelde zaak reeds meer dan oppervlakkig te kennen; terwyl dit met de Fransche tael geheel anders gelegen is: wil men ze tot het leeren eener kunst gebruiken, men moet voorafgaendelyk de benamingen, die er in voorkomen, en derzelve beteekenis, meestal uit de Grieksche tael ontleend, verstaen kunnen (3).

Vreemdelingen alleen beweren, dat onze spraek, door opeenstootende medeklinkers stroef en hardluidende is; ter oorzake, dat hun de echte uitspraak onbekend is. Wat de vereeniging der medeklinkers aengaet, het Vlaemsch is ten dezen opzichte vry te spreken van scherphheid. Zy verheft zich in zacht- en welluidendheid boven de andere Duitsche tongvallen, en is van hardklinkende toonen zeer gezuiverd; niet zonder reden zong een groot Taelkundige haer het volgende ter eere:

Niet vruchteloos verheft in Brugges wallen
De vaderlandsche Taal het hoofd.
Het vlaamsche Dietsch, 't *sachtstinkendste van allen*,
Zal eenmaal wêér in stouter tongval brallen;
Zijn glans was slechts in schijn verdoofd.

(KINKER.)

Wat meer is, zy bezit zeer veel klanknabootsende woorden, die aen onze dichtkunst eene wonderlyke welluidendheid, en zelfs iets toonkundigs, byzetten; eene schoonheid, waerin mogelyk geene andere tael haer overtreft.

Hoe meesterlyk heeft onze landgenoot, de heer P. Van Duyse, hier van weten gebruik te maken! daer zyn gedicht den lof onzer tael behelst, zoo hale ik, tot 's lezers overtuiging, het volgende daeruit aen :

AENSpraek TOT DE Tael.

Hoe manlykstout klinkt uw te zaamgepreste toon,
Als hij ons 't woeden schetst der bloedige Belloon!
Het krijgsvuur schijnt in u een hooger vuur te wekken.
Dan maalt des Dichters hand, met onnavolgbre trekken,
Het losgedonderd schot, met bulderend gebrom;
't Schelklinkende klaroen, by 't rommelen der trom,
En 't zwaard, dat, klettrend, krast op de overkruiste zwaarden,
En 't snorkend brieschen van de hijgendmatte paarden,
Of 't alverslindend vuur, dat door de straten snort;
Daar Mavors, als een storm, op bleeke burgren stort;
Wie krijgers, losgespat in razernij, doorhakken,
En die met paarschen mond den slaauwen doodsnik snakken.
Hier hoort men in zijn zang het schettren den trompet,
't Losbarsten des mortiers, en 't schuiflen van 't musket,
En 't schrikgehuil, dat met het vuur, tot aan de wolken
Zich opheft, — als of 't rees uit 's afgronds holle kolken;
De doodklok, die, met dof geklep, verflaauwend klinkt,
Terwijl de toren krakt en kraakt, en nederzinkt.

Maar teeder lispelt zij, wanneer zij de oorlogsvanen
Voor Mavors minnares ontsnelt naar mijrtenlanen;
Van hare aanvalligheên op zachte toonen speelt,
Van 't rozenmondje, dat een' ijzren boezem streelt,
Van zoete kusjes en verrukkelijke lachjes,
Van teedre zuchtjes en ontvlamde minnekragtjes.
Bewondrenswaarde taal! — nu dondert hare toon,
Dan rolt hij vloeiend voort, en staag is ze even schoon. (4).

§. 5.

Tot dus verre hebben wy klaerblykend bewezen, dat het grootste deel der Belgen de Nederduitsche tael spreekt; dat de voorname luiden, schoon sommige de Fransche tael ook kennen, algemeen nogtans het Vlaemsch niet onmagtig zyn;

eindelyk hebben wy iets van hare schoonheden en rykdom aen den dag gelegd, en bewezen, dat zy, wel verre van ruw te zyn, in tegendeel als zeer beschaefd en zacht en krachtig zich voordoet; dus allergeschikst om by het Bestuer te worden gebruikt. Verre van ons nogtans de gedachte, om uit het aengehaelde te besluiten dat de Regeering de Belgische tael alleen en uitsluitend hier te lande in gebruik diende te brengen. Verre van ons, dat wy by de Walen onze tael met geweld zouden willen ingevoerd zien; neen! Dat elk het zyne behoude, en geen van beiden zyne spraek den anderen trachte op te dringen.

Hoog acht ik de rechten van een iegelyk; ik acht de vryheid der talen een der voornaemste rechten van een volk, en keur dus het uitsluitend gebruik der Fransche tael ten sterksten af.

Daer de ingezetenen van België deels Vlaemsch en deels Waelsch spreken, behoort men niet alleen de besluiten der wetgevende macht in beide talen kenbaer te maken; maer in de provintien, waer de volkstaal Vlaemsch is (als in west-Vlaenderen, oost-Vlaenderen, zuid-Brabant, Antwerpen en het Limburgsche) diende men de provintiale betrekkingen, niet min dan de gerechtshoven, in het Vlaemsch in te richten; ten einde de inboorling dier provintien niet in de onaangename verplichting worde gesteld, eenen taelman in zyn eigen laud, en voor zynen dagelykschen handel, noodig te hebben.

§. 6.

Het invoeren eener vreemde tael kwetst niet slechts de edelste rechten eener natie, maer oefent ook eenen allerna-deeligsten invloed uit op de huishoudelyke gewoonten en zeden van den landzaet.

Door het verspreiden der Fransche tael wordt de gemeenschap met Frankryk gemakkelyker, en tevens nood-

wendiger. By gevolg dringen de fransche zeden meer en meer in ons midden; en God weet wat noodlottige gevolgen dit ons voorbereidt.

Men werpe een oogslag op de schouwburgen, die wy van de Franschen overnemen: de onzedigheid heft daer wel eens schaemteloos het hoofd; onder de uitlokkendste versieringen worden daer de misdryven, uit 's menschen bedorven hart opwellend, aen het volk voorgedragen, en, zonder eerbied voor alles wat eerbiedwaardig is, stelt men daer de schandelykste neigingen, als eene *galanterie* of *fai-blesse*, in een vleierend daglicht. Men dryft er den spot met deugden, die elk rechtschapen hart moet hoogachten, en onopgemerkt verspreidt men er het zaed ter ontwikkeling van het laagste wangedrag (5).

Niets strekt er tegen deze besmetting tot een betere borstweer dan eene, met Frankryks zeden niet strookende, eigenaerdige tael; onze moedertael dient ons tot natuerlyken scheidsmuur tegen dit zedenbederf. Dat men deze dan voorsta en begunstige!

§. 7.

De Fransche tael benadeelt ook op een gevoelige wyze de algemeene beschaving, en belet dat de verlichting zich tot de lagere klassen uitstrekke.

Schoon het vooroordeel tegen de volkstaal sedert eenigen tyd meer en meer verminderd is, blyft de verslaefdheid aen de Fransche tael nog zeer ingekankerd; meestal de wetenschappelyke en geschiedkundige vakken worden hier nog in 't Fransch behandeld; en de volksklas, waer onder men veeltyds rechtgeaerde burgers vindt, wordt, op die wyze, van de mededeeling en opvatting dezer nieuwverspreide kennissen verstoken.

En wat byzondere sierlykheid bezitten fransche werken, die de Belgen schryven? De geleerden zelve die zich

van deze tael bedienen , zyn haer niet volkomen machtig ; wel zondigen zy niet tegen de spelling ; maer wat den styl , het zoo genaemde *génie* der tael betreft , daerin schieten zy voorzeker te kort ; en by gevolg moeten zy altoos voor de Franschen , die in hunne eigene tael schryven , onderdoen (6).

Wierd onze tael meer gewaerdeerd en beoefend , hoe velen , die nu onaengemerkt voorby glippen , zouden zich niet in de wetenschappen en letterkunde beroemd maken ! Zoo lang het Latyn de tael der geleerden was , schitterde België boven alles uit ; maer sints de naburige volken hunne eigene spraek beoefenen , zyn wy ver ten achteren , uit hoofde van het verwaerloozen der onze.

Een Hosschius , een Wallius wisten hunne denkbeelden in Latynsche gedichten niet onsierlyk uit te drukken ; maer hoeveel lichter hadden zy dit niet in hunne moedertael gedaen , en hoeveel nuttiger waren hunne gezangen aen het Vaderland niet geweest ! Vader Cats had dit begrepen.

Werken in de volkstael geschreven , roeien schadelijke vooroordeelen uit , verspreiden nieuwe uitvindingen en zonder denkwyzen onder alle de rangen der maetschappy ; en dit middel van beschaving ontberen wy ; zoo dat de Belgen by de overige europische volken , die daarvan in bezit zyn , ten onder moeten blyven.

§. 8.

Eindelyk , het allernadeeligst gevolg dat het gebruik eener vreemde tael na zich sleept , is het verdooven van den nationalen geest , die , even als de zeden , met de tael zelve van een volk zoodanig verknocht is , dat het onmogelyk is een afzonderlyk volksbestaen te hebben sonder eene afzonderlyke tael.

En inderdaed , eene tael bewyst het bestaen van een volk ; zoo lang de aengeborene , de oorspronglyke tael in

een land heerscht, is hetzelfde volk nog altyd in wezen: de Parthenon kan zich nog uit zyne bouwvalligheid verheffen; maer de Romein, daer hy zyne oorspronglyke tael verzaekt heeft, zal nimmer zyne vroegere eigenaerdigheid terug winnen.

Het is immers de geographische ligging niet, het zyn geene bergketenen noch rivieren, die de verscheidenheid der volken aanduiden: de zeden en de tael alleen zyn de rechte kenteekenen van een onafhanglyk volk.

Zeden en tael vormen den volksgeest, en zy oefenen wederzyds op elkander zulk eenen invloed uit, dat de na- of voordeelige richting van eene dezer onmiddelyk op de andere terug werkt, en dat het gansche volkswezen tevens den weerschok daarvan gevoelt.

Wanneer is het staetkundig lichaem van een volk op zyn volkomenst ingericht? — Dan, als eenzelfde geest alle deszelfs leden bezielt, als de laagste met de hoogste standen zoodanig in verband staen, dat de minste trilling van een deel zich over 't geheele volk uitstrekt; dan doen dezelfde voorvallen dezelfde gevoelens en gevolgtrekkingen eerst ontstaen.

Deze gelukkige staet is zonder dezelfde tael onmogelyk. De tael is een onderlinge band, die alle de ingezetenen van een land, als 't ware, tot één huisgezin verstrengelt. Hoe groot waren de Belgen niet, toen zy door dit eendrachtssnoer verbonden waren! Wie bewondert hunne heldhaftigheid niet in de vaderlandsche krygen, waerin zy zegevierend de speer tegen grootere natien voerden?

Eigene zeden zyn de eerste en voornaemste grondvesten van een' onafhanglyken staet; eene eigene tael bewaert den oorspronglyken volksaerd, en vereeuwigt het volksbestaen.

Een volk, welks tael in eenen staet van verachting gehouden wordt, moet weinig beschaefd en verlicht wezen. Alſe volk, dat zich zyne oorspronglyke tael laet ontnemen,

men, verliest het laetste steunsel zyner onafhanglykheid.

Wie zal dus niet trachten dien allesverdelgenden springvloed te stuiten? — Niet slechts de Regering van een land moet de volkstaal onder hare bescherming nemen en voorstaen; maer gy, voornamelyk, geleerde Mannen, Ambtenaers en Hoofden van den staet; naer wien alles zich regelt! Aen U wordt het, als een edele plicht opgelegd, ter beantwoording in dit belangryk vraegstuk op te treden, den rechten weg tusschen beiden uitersten in te slaen, en het overig gedeelte der natie voortelichten.

Het zy zoo! en vreemde overheerschers zullen vergeefs de nationaliteit ons trachten te ontnemen; een algemeene en onafgebrokene tegenstand aen het vreemde door vaderlandsche mannen is onoverwinnelyk; noch geweld noch tyd kan er den indruk van te keer gaen; en het volk zal door die welingerigte pooging, zich allengs tot eene steeds klimmende beschaving en verlichting verheffen.

§. 9.

Zonder tot de verdere oorzaken der aengewezenen verwaerloozing op te klimmen, zal ik doen aenmerken dat de byzonderste en jongste, de twintigjarige overheersching der Franschen is, die alles in het werk stelden om ons hunne tael overtezetten; nogtans is hun dit niet volkomen gelukt: in weérwil van hunne betrachtingen bleven wy onze moedertaal behouden.

Niet te min bracht dit onze tael een merkelyk nadeel toe. Er ontstond, uit die voortdurende werking ter verspreiding der Fransche tael, in zekere gemoederen een vooroordeel ten voordeele der zelve. Geen wonder: alle de betrekkingen des bestuers werden in het Fransch opgesteld. Dit deed zich onmiddelyk in de opvoeding gevoelen, die nu schier algemeen in de Fransche tael geschiedde; en daer de landtael tot geen blykend nut meer strekte, werd zy wel-

haest eener ernstige oefening onwaardig gekeurd, en verzuimd.

Wy ontkennen niet dat de Fransche tael wyd verspreid en hierdoor aen den koophandel en verscheidene andere standen der maetschappy onontbeerlyk is; ook stellen wy ons tegen de kennis dezer tael niet; vreemde talen aen te leeren is altyd zeer nuttig; maer daerom moet men zyne eigene niet verwaerloozen noch onbeoefend laten; het bestuderen eener vreemde tael vereischt wel voornamelyk, en vooraf, eene grondige kennis zyner moedertael; de eenigste tael welke men *volkomen* machtig wordt, en gevolgelyk tot het onderwyzen en aenleeren van andere talen moet gebruiken.

§. 10.

Het veronachtzamen der moedertael by de eerste opvoeding dient niet weinig, om een vooroordeel, door zoo vele andere ontstandigheden begunstigd, meer en meer te doen inwortelen. Velen kennen hunne eigene tael niet, en veelal veracht men hetgene men niet kent.

Verstandiger was de handelwyze onzer Voorouders! Zy gevoelden al het nadeelige dezer verwaerlooing; zy wisten dat de opvoeding in eene vreemde tael de grondslagen van het volksbestaan krenkt en ondermynt, en dat de minachting en nalatigheid ten aanzien der moedertael voorboden zyn van den ondergang der nationaliteit.

Tot voorkoming van dit kwaed beletten zy, zoo veel mogelyk, den omgang met naburige volken aen de Belgische jongelingschap, en zy hadden voorwaer het misverstand niet van hunne kinderen aen vreemde meesters toe te vertrouwen, of naer vreemde landen te zenden, waer hun een afkeer tegen het vaderlandsche ingeboezemd wordt; een afkeer des te nadeliger in zyne uitwerkselen naer mate hy in jongere jaren {wordt ingezogen.

Zy zelve, en geenszius vreemde leermeesters, namen voor de opvoeding hunner kinderen zorg; zy boezemden hun eerbied voor het eigene in; zy leerden hun vroomheid, vaderlandsche zeden en 's Lands tael waerdeeren en hoogachten. Zy vormden niet slechts Belgen by name, maer echt vaderlandsche, onverfranschte Belgen.

Deze Belgen schaemden zich niet hunne moedertaal te spreken; zy waren over dezelve trotsch, en gedoogden nooit dat de Fransche tael in de zaken van het bestuur ingevoerd werd.

Zoo lang de vorsten dezer landen inboorlingen waren, leed de tael geen of weinige afbreuk. Voor de eerste reize ontstonden hier omtrent moeielykheden, toen de sceptor der Belgische regering in handen der Bourgondische prinsenviel. Deze vorsten van 't Fransche huis afstammende en in 't Fransch opgebracht, trachtten meer dan eens de tael der landen die zy kwamen besturen door de Fransche spraek te doen vervangen; doch te vergeefs.

De staten verhieven zich bestendig tegen de schending der vaderlandsche rechten, en er werd sedert in *de blyde inkomsten* en in de andere *privilegien* der provincien besproken en vastgesteld dat alle voorstellen, bedyn en andere zaken van beheer in de landtael moesten geschieden (6).

§. II.

Hoe zyn wy van de voetstappen onzer voorvaderen afgeweken! Wy hebben hunne wyze voorbeelden verwaerloosd, en eenigen zelfs onder ons hebben niet slechts de Fransche tael aengenomen, maer ook vaderlandsche zeden tegen fransche verruuld.

O Artevelde! hoe verbolgen en verontwaardigd zoudt gy niet wezen, zaegt gy de hedendaegsche verbastering onzer landgenoten! « Waer is, » zoudt gy zeggen, « de deugd, » de goede trouw der Belgen heengevaren? Hunne gema-

» tigdheid is in losbandigheid of verwyfdheid , hunne zelf-
» standigheid in zucht naer het uitheemsche ontaerd! Eigen-
» baet vervangt de goede trouw. O verbasterde nazaet! welke
» uitheemsche tael hoor ik u spreken , wat uitheemsche ,
» dagelyksverwisselende dracht zie ik om uwe lendenen? —
» Belgen! laet gy u thans door vreemden overheeren? Zoo
» slaefsch waren uwe Voorvaderen niet: zy hadden 't bezef
» hunner eigenwaerde.

» Schudt, schudt het juk dezer vooroordeelen af; gy ten
» minste, gy onverbasterde teelt der helden van Woeringen,
» van Kortryk , van Crecy , van St. Quentin , waer de
» nationaliteit der Belgen zoo heldhaftig uitblonk en gestaefd
» werd. Voorkomt uw nakenden ondergang; herryst!
» Neemt als een herschapien volk uw vaderlandsche zeden
» en vaderlandsche tael weder aen.

» Kleeft niet langer aen het waggelende staetsgebouw
» van Frankryk; ziet gy niet dat het door bedorvene zeden
» ondermynd , reeds lang een' naderenden val voorspelt?
» vreest , dat zyne neerstorting u medeslepe , en u onder
» zyne bouwvallen begrave.

» Doet het eigenaerdige op het vreemde zegevieren; boe-
» zemt den landzaet eerbied voor de deugden der voor-
» vaderen in; eens evenaert gy dan de braefheid van het
» voorgeslacht, en dan eerst zult gy waerlyk groot worden!»

Zie daer hoe Artevelde ons zoude toespreken; zie daer hoe
elk oprechte Belg zou dienen te denken , en te spreken.

Gend , 1833.

Ph. BLOMMAERT.

AENTEEKENINGEN.

(1) De bevolking van dat gedeelte van Luxemburg, waer het Hoogduitsch de volkstaal is, beloopt op 127,500 zielen.

(2) De heer VERLOO, in zyn belangryk werkjen: *Verhandeling op het niet achten der moederlyke taal* (*), bewyst dit ook op de volgende wyze: « En om met eenen oogslag te zien, » zegt hy, « het bedrag » van het Waelsch tegen het Vlaemsch, het Waelsch is op de » minstbevolkte landstrecken binnenwaerts het land in gelegen; het » Vlaemsch is verstrekt op de beste gewesten, langs geheel de zee- » kusten, op de byzonderste oevers van de Schelde, de Leye, den » Rupel en op de vaerten, waer alles krielt van volk, ryk en gelukkig » is. Het Vlaemsch heeft in te brengen de schoone steden van voor- » namén rang, Brussel, Gend, Antwerpen, Loven, Mechelen, Aelst, » Brugge, Iperen, Kortryk, Ostende, Ruremonde en het land van » Waes, het welk niet als eene groote stad is; waer het Waelsch » niet tegen te stellen heeft, als Bergen, Namen en Doornyk, die » met dryen samen noch geen Brussel noch Gend alleen maken. En » wie de gelegendheden der Vlaemsche en Waelsche landstrecken kent » en de bevolking en weelde der zelve overweegt, zal zeker belyden, » dat in myne opneming het Fransch niet te kort gedeylt is. » En van het Waelsch sprekende vervolgt hy bladz. 33: « Schoon onze » Waelen hunne kinderen opbrengen, leeren leezen en schryven » in het Fransch, hunne moederlyke, hunne landtael, gaet nogtans » zoo verre van het Fransch af, dat de ware Franschen hun geensints » verstaen. De Luykenaers, die schier binnen ons land gezeten zyn, » maken somtyds dichten en Liedekens, in hun Waelsch; doch een » Franschman zal dit zoo min verstaen, zelfs minder als het Spaensch » of Italiaensch; zoo dat het Waelsch zoo min Fransch is, als het » Spaensch. Het is daer en boven eene zeer leelyke taal, en gelyk » Guicciardinus zegt, *Sermo corruptus valde, et perabsurdus.* »

(3) Men hebbe slechts de eene of andere kunst te zien; de *Scheikunst* B. V. wordt in 't Fransch *Chymie* genaemd. Wie zal op dezen

(*) Deze nieuwe uitgave is te bekomen by de Uitgevers Snoeck-Ducajé en Zoon, in-12.° 100 bladzijden.

naem zich eenig denkbeeld kunnen vormen van hetgene hy aenduidt, ten zy hy alreeds de kunst kent? Chymie komt volgens eenigen van het grieksch $\chi\mu\omega$ of $\chi\mu\omega$, dat eigenlyk *smelten* beteekent; om dat men dezen naem in den beginne gaf aen de kunst, die 't smelten en 't zuiveren der metalen ten doel had. Tegenwoordig geeft men den naem van Chymie aen die kunst, die de scheiding der gemengde lichamen en hunne wederzydsche werking tot voorwerp heeft. Van daer ook de naem van *Scheikunst*, die beter dan *Chymie* de bedoelde zaak beschryft.

Zoo is het met de overige kunstwoorden gelegen, als *origène*, zuerstof; *azote*, stiklucht; *calorique*, warmtestof; *hydrogène*, waterstof; *osulate*, zuringzout, enz. Dat men oordeele welke dezer uitdrakkingen de klaerste gedachten te wege brengen.

(4) *Lofdsicht op de Nederlandsche Taal door het koninklyk Genootschap Concordia te Brussel bekroond en in het licht gegeven*; Brussel 1829. Hetzelve komt mede voor in de *Gedichten van P. Van Duyse*; 's Gravenhage, by Immerzeel, junior. 1830.

(5) De heer A. Barbier, getuigt dit, in zyn werkjen: *Jambes*, (Brux. 1832), en besonderlyk in de 12.^{de}, bladz. 66:

Les théâtres partout sont d'infâmes repaires,
Des autels de débauche, où le vice éhonté
Donne pour tous les prix leçon d'impureté.
C'est à qui chaque soir sur leurs planches banales
Étalera le plus de honte et de scandales,
A qui déroulera dans un roman piteux
Des plus grossières mœurs les traits les plus honteux,
Et sans respect aucun pour la femme et pour l'âge,
Fera monter le plus de rougeur au visage.
Allez, homme au cœur pur, allez en curieux
Heurter vos pieds, le soir, à tous ces mauvais lieux;
Dans ces antres infects descendez, quand la brume
Sur la grande cité comme un fallot s'allume.
Vous verrez au milieu d'un fleuve de sueur
Sous un pâle soleil et sa jaune lueur,
Sans haleine, sans pouls, et les lèvres muettes.
Tout un peuple accroupi sur de noires banquettes,
Écoulant à plaisir la langue des bourreaux,
Apprivoiser ses yeux au sang des échafauds; etc.

(6) Vergeefs zal een schryver zyne onkeurige en barbaersche schryfwyze trachten te verschoonen, met in de voorreden te zeggen, dat hy in zyne eigene tael niet schryft; zoo nogtans deden Des Roches, De Bast, Raepsaet en meer anderen. — Niemand dwong hen immers eene vreemde tael te gebruiken.

Hoe geschikt ondertusschen onze landgenoten zyn, om by eene eenigzins aengewakkerde beoefening in de landtael te schryven, hebben de laetste jaren onzer vereeniging met Noord-Nederland bewezen. Vele verdienstelyke mannen hebben zich even gunstig als Letterkundigen en Dichters doen onderscheiden. Onder meer anderen vervolgden de heeren J. F. Willems, van Antwerpen; C. Vervier, L. D'Hulster en L. de Potter, van Gend; Lambin, van Ypre; en Hofman, van Kortryk, hunne werkzaamheden. Gunstig maekten zich mede bekend de heeren L. van Roo, van Dixmude, Th. van Loo, van Brugge; A. J. Doornaert, van Kortryk; Ch. Ledeganck, van Eecloo; F. Rens, van Geeraerdsbergen; F. de Vos, van Ninove; J. d'Huygelaere en Désire van der Meersch, van Audenaerde; P. J. Renier, van Deerlyk; Aug. Biebuyck, van Gotthem; C. Minnens, van Coolscamp; L. de Vlaminck, van Thielt; Cracco, van Rousselaere; D. de Simpel, van Staden; C. P. Serrure, Stips, J. F. Verspreuwen en F. de Visser, van Antwerpen; P. van Duyse, van Dendermonde; en de overledene heeren M. Van Rysingen, van Lokeren; en J. V. Wouters, van Lier.

Als Dichteresse trad jufvrouw M. Doolaeghe, van Dixmude, op. Haer Ed. behaalde den eersten prys in den dichtstryd te Ypre (1826), en werd tot eereid der Letterkundige Maetschappyyen van Gend, Brugge en Antwerpen benoemd.

(7) *Tot opheldering dezes, voeg ik hier, als bylage, een kort overzicht van de oude rechten en gesteldheid der Nederduitsche Tael in België.*

BELGIE IN HET ALGEMEEN.

Gelyk Julius Cæsar, Tacitus en alle volgende historieschryvers getuigen dat het meeste deel der Belgen van *Duitsche* afstamming was, zoo is ook van ouds de *Nederduitsche* tael de eenigste geweest, welke aanspraak heeft kunnen maken op den titel van *Nationale tael*, en geheel Europa heeft aen dezen titel hulde gedaen met aen zelve den naem te geven van *Lingua Belgica*.

Als een gevolg van dit zoo lang onbetwist geblevene voorrecht, hebben de staetkundige schryvers van ons land, inzonderheid de graef Neny, opgemerkt dat *alle de blyde inkomsten* van onze landvorsten, by derzelve inhuldiging te Brussel, te Leuven, te Gend, te Antwerpen, en waer men Nederduitsch spreekt, *alleen* in de Vlaemsche tael vervat zyn geweest, schoon ook de *Walen* daerin betrokken waren. Zoo zyn de stukken wegens de inhuldiging der keizers Joseph II, Leopold en Frans I, korts voor de Fransche overheering, niet tegenstaende die Vorsten onze tael niet machtig waren, in het *Vlaemsch* opgesteld. Volgens de grondwet van den staet, moesten de kanselier en raden van Brabant en Vlaenderen de Vlaemsche tael gebruiken in alle stukken welke voor de vlaemschsprekende bevolking waren.

BRABANT EN LIMBURG.

Ter uitzondering van eenige weinige verordeningen van justitie welke in de twee talen uitgevaardigd zyn geweest en die van vry latere tyden zyn, kan men zeggen dat de vlaemsche tael in deze provintie by uitsluiting gebezigd werd in alle openbare handelingen van bestier en rechtspleging.

De *hooge raed* te Mechelen, benevens de *raed* van *Brabant*, maekten gebruik dan eens van het Fransch, en dan eens van het Vlaemsch, naer gelang de zaken, door dezelve behandeld, van toepassing waren tot Vlaemsche of Waelsche ingezetenen.

Alle de akten der *Staten van Brabant*, waer van de oorkonden nog in 's ryks archief te Brussel berusten, zyn van de vroegste tyden af tot in 1794 *alleen in het Vlaemsch* opgesteld.

De rekeningen van het domein te Brussel, over het jaer 1404 tot het jaer 1795, bevindt men, zonder uitzondering, mede in het Vlaemsch te zyn opgemaakt.

De zaken van justitie en politie werden aldaer, tot in het laetstgenaemd jaer toe, almede in de Nederduitsche tael beschreven, blykens de nog bestaende registers van den amman. Toen de hoofdschout en de andere ambtenaren van *Waelsch-Brabant* in 1622 verzochten, om de rechtsgedingen te Leuven, betreffende persoonen uit het waelsche kwartier, in de Fransche tael te mogen houden,

werd hunne vraag, by besluit van den raed van Brabant, gedagteekend 14 july 1622, als niet ontvangbaer afgewezen; om dat men vreesde dat de vlaemschsprekende ingezetenen daer door soms gedwongen zouden zyn geweest eene andere dan hunne eigene tael te gebruiken.

Ten jare 1814 werd aen den gouverneur-generael van België, den baron De Vincent, binnen Brussel, een smeekschrift aengeboden, geteekend door 145 ouddekens en syndics der negen *sectien* dier stad, in het welk onder andere gezegd wordt: *De volken van Duitschland hebben hulde bewezen aen de tael van ons land; doch wy moesten ons schamen dat wy nog onder het juk der Fransche tael gaen. De verbanning der Vlaemsche tael dient op te houden.*

ANTWERPEN.

Nog meer dan in andere provincien was men hier op het uitsluitend gebruik der vaderlandsche spraek van ouds zeer gezet. Immers, schoon deze koopstad in haren hoogsten bloei meer vreemde dan ingeborene stedelingen telde en er de koophandel groote vryheden genoot, zoo leest men nogtans in de *costumen* dezer stad, dat alle zaken van justitie en regering aldaer by uitsluiting moesten behandeld worden in de Vlaemsche tael, *niettegenstaende dat partyen de selve niet verstaen.*

De gedeputeerden van Antwerpen te Brussel, waren op het gebruik der moedertael dermate nayverig dat zy aen den hertog van Alva, die hun eene in 't Fransch geschrevene ordonnantie ter hand stelde, durfden verklaren dat zy daeraen geen gevolg wilden geven, zoo lang hun de mededeeling niet in het Vlaemsch gedaen ware.

VLAENDEREN.

Hebben wy de rechten der landtael in de andere gewesten duerzaam en volstandig bevestigd gezien, die rechten kunnen met nog veel meer bewyzen ten aenzien der beide Vlaenderen gestaefd worden. Geen volk bestaet er misschien ter wereld dat meer belang stelde in het beoefenen der moedertael, by het openbaer bestuer, dan de Vlamingen. Reeds onder Lodewyk van Male toonden zy zulk eenen grooten afkeer voor de Fransche rechtspleging en tael, dat zy van

de gerechtakamer te Ryssel, waer alle de zaken in het Fransch behandeld werden, volstrekt geen gebruik wilden maken, hebbende liever niet, dan voor een fransch hof, te appelleren. Meyer en Oudegherst getuigen, onder het jaer 1405, dat graef Jan by zyne inkomst te Gend aen de Vlamingen beloven moest de Rysselsche kamer af te schaffen, en zyn hof in de Vlaemsche tael te zullen houden, welke belofte in de landcharter van *Marie van Bourgondie*, van het jaer 1476, vernieuwd werd met de volgende woorden « *Dat men allen saken onsen voorseyden lande van Vlaenderen aengaende, handelen ende proposereren sal in de tale van den selven lande, ende insgelycx tgone dat men proposereren sal van sprincen of sprinccessen weghe, tsy in openinghen, versouken, oft antwoorden, oec doen sal in de selve tale, ende alle letteren, het sy sententien, appointementen, privilegien, provisien van justitien oft andere die men gheven sal van sprince of sprinccessen weghe, gheven ende expedieren sal in claemssche* »

Alle deze wetsbepalingen waren ten jare 1795 nog van toepassing. Indien men, in enkele gevallen, daer van soms afgeweken is, gebeurde dit by wyze van oogluiking, doch geenzins op grond van rechte.



DICHTREGELN

OPGEDRAGEN AEN DEN TOT PRIESTER GEWYDEN HEER

VICTOR EVERARD HULIN.

BY HET PLECHTIG OFFEREN ZYNER EERSTE MIS,

Te Gend, op 26 Maert 1833.

—

Wat zie ik! durf ik opwaerts staren
Met huirring in 't ontsteld gemoed?
Vanwaer, omtrent die priesterscharen
Dat tintlend licht, die heldre gloed?
Wie komt der schepslen eerbied boeien!
Geen reukvat moet vol wierook gloeien
Wyl ambergeur de lucht verfynt;
Stroomt, ingewyden! stroomt ten tempel!
Ik angstvol wykend, naek den drempel;
De God van Israël verschynt!

—

Is 't waerheid? daelt van 's hemels transen,
Omringd met englen zonder tal,
En vonkrend van ondoofbre glansen,
De God, die was, is, wezen zal?
Onvatbaer voor der schepslen zinnen,
ô Ja, de heer der Cherubinnen

Daelt uit het bovenmaensch gebied
In druiftros neêr en korenaren;
'K zou die geheimnis u verklaren,
Ontbrak het my aen woorden niet!

Maer uit den stoet van die levieten
Met zilverblank gewaed omgord,
Wie mag 't ontschatbaer heil genieten
Dat hy trouwant zyns scheppers wordt?
Gy zyt, HULIN! die uitverkoren,
Die thans tot priester Gods herboren
Het hemelsch Manna nuttigt, en
Voor aerdsche smet en slyk beveiligd,
Uw lichaam hier ten tempel heiligt
Aen hem die sprak; *Ik ben die 'k ben.*

Hoe! praelt de kleiklomp met robynen?
Wordt de aerdworm, 't kruipend ongediert,
Met teelt van diamantenmynen,
Met Peru's goud ooit opgesierd?
Neen! zulk een misbruik werd gewroken.....
Had God de woorden niet gesproken:
Dit is myn lyf, neem! dit 's myn bloed!
Wat mensch ware immer zoo vermetel
Zyn' mond te biên tot Godes zetel,
Zich te achten met Gods vleesch gevoed?

HULIN, op de gewyde bladren
Berustend als op d'echten zuil,
Verlangt den edlen disch te nadren,
Die *Jehovah* verstrekt ten schuil;
Hoor, hoor zyn boezem zuchten slaken!...
Mag hy het grootsch banket genaken,
Geen offer valt hem ooit te zwaer;
Ja! in den lentetyd zyns levens,
(ô Zelfverloochning!) brengt hy tevens
En jeugd en vreugde op Gods altaer!

Niet *hy*, die, zat van 's werelds lusten,
In 't aerdsh gewemel afgesloofd,
Als machtloosheid hem dwingt tot rusten,
Als 't levensvuer in 't hert verdooft,
In 't klooster, onder de gewelven,
Zyn grafkuil leert stilzwygend delven,
En, 's levens baen ten eind gesneld,
Een blanke kruin den Heer komt wyden,
Daer 't uerglas hem vermaent tot scheiden,
Niet *hy* verdient den naem van held;

Maer *hy*, die, als de driften steigren,
Als 't jeugdig rood praelt op de koon,
De giftvolle bokael durft weigren
Door dartle weeld' hem aengeboôn;

Die, als een trouwelooze wereld
Een lot hem biedt met glans ompereld,
Dit lot verfoeit, naer 't outer snelt,
Zich losrukt uit geliefde banden
Om Gode alleen zich te verpanden,
Hy is een vroom, een Christen held!

Die wereld mocht u lokkend wenken,
Haer wenk, HULIN, bekoorde u niet;
Schoon ze u belooft haer heil te schenken
Gy kiest het heil dat Christus biedt.
Het eerste zwicht en stort ter neder
By 't minst geloei van 't stormend weder,....
Als ys, door zonnengloed ontdooid,
Ontglipt het hun, die met vertrouwen
Op een zoo brooze grondvest bquwen,
Maer 't heil van Christus wankelt nooit.

Gent.

C. A. VERVIER.



Vergankelijkheid, bij een graf.

— Since life can little more supply
Than just to look about us, and to die!
POPE.

Zie dáár de grenspaal, 't doel van 't leven,
Waar alles rustloos henen snelt
Wat immer 't aanzijn werd gegeven;
De wijsgeer, dwingland, slaaf en held!

Waar zijt ge thans, veroveraren,
Voor wie de wereld siddrend boog,
Schoon 't nageslacht in Klio's blären
Uw heldenroem bewondren moog?

Waar gij, volleerde Apollo's zoonen!
In 't heerlijk kunstrijk zoo vermaard;
Op wier onwelkbre gloriekroonen
De naneef met verrukking staart? —

Uw leven, zoo vol nut aan de aarde,
Week als de schaduw van een droom!
De tijd, die nimmer stervling spaarde,
Verwarde u allen in zijn stroom.

Zijn wenk doet beurtlings alles wijken;
Jeugd, schoonheid, kracht, vernuft en moed;
Geslachten, eeuwen, koningrijken,
't Stort al in zijn' onpeilbren vloed.

Een enkele dag verheft de vorsten,
Of bonst ze van den troon in 't slijk;
Tijrannen zie 'k die kroonen torschten,
Op ééns hun minsten slaaf gelijk.

Beschouw dien held, de schrik der staten!
De man die kroonen, schepters gaf,
Sterft balling, van 't heelal verlaten,
Ginds, waar de zee bruist om zijn graf.

Dáár legt zijn wereldstaf vertreden!
Dáár eindigt staatzucht, roem en trots;
Hij, van heel de aarde eens aanbeden,
Sneeft eenzaam, op een woeste rots!

En wy, versaagden! durven weenen?
Neen, dierbre schimmen! rust; rust zacht:
Eerlang moge ons het graf vereenen
In d'eeuwig droomeloozen nacht.

Hier toch zijn rust, geluk, genoegten,
Slechts schimmen die de hoop ons biedt.
Neen! 't doel van 's stervlings rustloos zwoegen
Bestaat in 't stormend leven niet.

Gent, Hooimaand 1833.

F. DEVOS.

De dood van Lord Byron.

Fragmen.

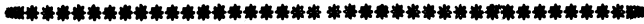
Der solches Muths sich rühmen kann,
Dem lohnt nicht Gold, dem lohnt Gesang.
BURGER.

Ginds, waer de wieg van kunst en heldengrootheid stond,
En 't gloriezonlicht daegde; op Hella's heiligen grond,
Waer dichtrenvorst Homeer zyn zangen wrocht, zyn wondren,
En waer Demosthenes zyn godenspraek deed dondren;
Waer Themistocles leefde, en waer Leonidas
Der wereld heeft getoond wat ware krygsmoed was;
Daer, op dat dierbaer erf, (het paradys der aerde,
Eer overmaet van weelde er list en dweepzucht baerde).
Waert thans verwoesting rond en slachting, en wat voort
Den Muzulman verzelt by wreedden Christenmoord.
Daer kruipt thans Sparta's kroost, onmenschlyk aengegrepen,
Voor Mekka's volk in 't stof, moet yzren boeien slepen,
En wordt, als dienstbaer vee, in 't juk eerst afgemat,
Eer 't naer de slachbank stapt, die 't met zyn bloed bespat.
Geen kindschheid, maegdeneer, geen grysheid wordt beveiligd,
De tempelen van den Heer zyn daeglyks snood ontheiligd,
En 's hemels Priestrenchoor wordt aengetast, ontzield,
Daer 't Godes dienst verricht en voor de altaren knielt!
Vergeefs doet Griekenland den schrikbren noodkreet stygen,
Vergeefs het wee geklaegd; Europa's vorsten zwygen,
En laten heel een volk, een Christen volk, vergaen.
Nog luttel tyds getoefd — geen Griek meer zal bestaen !....

Maer welk een vlag zweeft ginds, uit Albion gevaren
Naer 't Adriatisch meer, langs de ongestuime baren?
O! 't is een eedle Brit die have en huis verliet,
En lyf en goed en schat den Griek tot hulpe biedt.
Hem trof dat knellend wee, dat ongehoorde lyden;
Waer menschheid wordt verdrukt, daer wil hy voor haer stryden
Hy landt; — En 't wapenstel en 't krygstuig dat hy bracht
Verschrikt den Ottoman, die op geen' weêrstand wacht.
Reeds staet hy aen het hoofd van duerbeproeftde helden,
Die op het hooren van zyn' naem te zamen snelden,
Om, door hem voorgeleid, zich moedig vry of dood
Te kampen, op den grond van hunnen bloedstroom rood.
Reeds doet hy hier en ginds de trotsche halve manen
Verdwynen voor het Kruis der Christen Oorlogsvanen;
Reeds slaekt hy veler boei; en Griekens slavental
Juicht dat het haest den held verlossing danken zal! —
Doch, neen! een felle ramp bestaet hem aenteranden;
Den dampkring ongewoon, verduert hy 't middagbranden
Na koude nachtlucht niet; — de koortsvlam grypt hem aen,
En dwingt hem, onvoorziens, van 't stryden afstaen.
In Missoloungi's vest, zoo wyd van vriend en magen,
Ligt hy (geen hulpe baet) op 't krankbed neêrgeslagen;
En de eedle, die in kunst Homeer op zyde streeft,
Achill' in dapperheid — de Groote *Byron* sneeft!

Eccloo, 1830.

Ch. LEDEGANCK.



VERBEELDING.

Wie wandelt daer, éénzaem,
In 't sombere woud,
Waer 't vliegende zangkoor
Alleen zich onthoudt?
Wie wandelt daer, éénzaem,
Met treurigen blik,
Zoo bleek en verbysterd,
Als trof hem de schrik?

Daer schouwt hy, verwilderd
En woest, om zich heen,
Hy schynt te herleven
En rept zyne treên
Op ééns staet hy roerloos:
Daer murmelt een vliet,
Wier graszoom zoo lachend
Een aanblik hem biedt.

Nu start hy, met wellust
En zichtbare vrengd,
En rood van het blosjen
Der bloeiende jeugd, —

Nu start hy , met wellust ,
Op 't graszoomtjen neêr ,
En langer weêrhoudt hy
Zyn tranen niet meer.

Die jongling beminde
En mint nog zoo teêr ,
Zoo deugdzaam als hartlyk ,
Een meisje van eer ;
Maer 't nydige noodlot ,
Helaes ! was hem wreed ,
En eerde geen banden ,
Door liefde gesmeed.

Hem werd zyne Cora
Uit de armen gerukt :
De plicht had , gehoorzaam ,
Vóór wrevel gebukt ,
En hier was het plekjen ,
Waer 't lievende paer
Gelukkig zich droomde ,
Vereend met elkaêr.

Verbeelding ! gy leidet
Den minnaer hier heen ,
Wyl onrust en wanhoop
Zyn zinnen bestreên.

Uw Godlyk vermogen
Doordrong zyn bestaen.
En toovert 't vervlogen
Terug in zyn' waen.

Nog voelt hy haer handdruk
Zoo teeder en zacht,
Wyl 't zwoegende harte
Naer 't kusjen nog smacht.
Hy voelt het , dit kusjen ;
Het gloeit op zyn wang,
En lenigt zyn' boezem
Voor knellenden dwang.

Dus , midden in 't onheil,
Ten trots van het lot,
Schenkt gy aen de liefde
Het zaligst genot ;
Verdwenen , vergeten
Is weedom en smart,
Gedelgd door uw' invloed
Op geest en op hart.

Ontbering noch afstand
Beteugelt uw macht,
Maer prikkelt , verwoeder,
Uw toomlooze kracht.

Verbeelding! zoo trotscht gy
De wezenlykheid,
Terwyl ge onophoudlyk
Genoegen bereidt.

Ja, heerlyke geestkracht!
Gy schept het geluk;
Uw speelnoote is vreugde,
Geboren uit druk;
Uw toovrende werking
Bevleugelt 't verstand,
En maekt de gedachten
Den hemel verwant.

Door u waent de stervling
Zich meer dan een Mensch;
Gy schenkt hem die kunstlust
(Het doel van zyn' wensch:)
Wanneer gy hem zinnen
En boezem ontroert,
En vlug, als op wieken,
De wereld ontvoert.

Wien meer dan den Dichter,
Uw' gunstling, uw' zoon
Begeestert uw heilkracht
In denking en toon?.....

Verhef, o verbeelding!
Der Dichtkunst ten lof,
Verhef steeds myn zangen
Nog kwynende in 't stof.

Gent.

Fr. RENS.

Den Kaeper.

Voor Alexander wierd een Kaeper aengebragt;
Den vorst vaert fluks hem toe met hevigheid en kragt:
Wat regt hebt gy dan, schelm! om, zelfs tot aen myn' kusten,
De nutte koopvaerdy te ontrusten? —
Het zelve regt, geloof my vry,
Dat gy u ook hebt toegeschreeven,
Van gansch de wereld te doen beeven,
Te sleuren in uw' dvinglandy.
Schoon men onz' naemen onderscheyde,
't Bedryf is een, wy steelen beyde:
Maer, wyl ik met een schuytje vaer',
Ik hoor my maer alleen den naem van roover geeven,
En gy, die steeds uw' stiel met vloóten hebt gedroeven,
Men noemt u *Landoerveraer*.

Deertyk.

P. J. RENIER.

Myne Menschen.

Stil en eenzaam wil ik denken,
En verachten geld en goed
En des werlds overvloed;
'k Lach met schepters en met kroonen;
'k Wil een hutjen slechts bewoonen,
Waer my vrede, waer my rust
's Morgens, als ik opsta, kust.

Als Auroor met purpren kleëren
Op haer gouden wagen rydt
In den koelen lentetyd,
Wil ik dat my zephyrs streelen,
Wyl in 't boschjen nymphjens spelen,
Die het pas ontloken groen
Door hun zangen lachen doen.

Stil en eenzaam in dit boschjen
Wil ik zingen, hoe één kind
Groôte mannen overwint;
Hoe het lachend streelt en fluistert,
Daer het dappre harten kluistert,
En nog spot, terwyl het vraegt
Of dat streelen niet mishaeft.

Maer, wordt door 't gehuil der wolven,
Die hier woeden in dit oord
Immer myne rust gestoord;
Komt het vuer myn hutjen branden;
'k Geef my de Almacht heel in handen
En ik neem, ik neem geduld
Tot de toekomst zy vervuld.

Antwerpen.

J. F. C. WERSPREEUWEN.

DE HUWELYGSGIFT.

Een kerkvoogd aen zyn lieve nicht,
Door vriendschap en door bloed verplicht,
Zag naer zyn wensch en welbehagen
Dit waerde pand ten huwlyk vragen
Door zeker' heer wiens edel bloed
Aen haren hoogen rang voldoet;
Zyne onbesproken deugd en zeden
Voerspelden heil en zaligheden.

De aerdsbisschop, die ter bruiloft kwam,
En hun geluk ter harte nam,
Sprak, « vrienden! 'k wil uw vreugd vermeêren;
» En heden u een gift vereeren,
» Wyl 's hemels zegen u bestraelt,
» Die uw geluk in d'echt bepaelt!....

De Bruigom voelt zyne eerzucht ryzen!
Hy gist reeds uit het gunstbewyzen,

Dat oom, die naer hun welvaert dorst,
Heeft vast verkregen van den vorst,
Een ambt dat kan zyn wenschen streelen:
« Neen, » riep hy, « 'k bouw geen luchtkasteelen!
» Want een prelaet, zoo hoog geacht,
» Heeft wis iets van den vorst betracht
» Dat ras my zal ten hove voeren!
De bruid dacht slechts aen parelsnoeren,
Aen jaspis steen of diamant,
Versiersels voor haer oor of hand,
Aen halssieraeden, braceletten,
En wat meer schoonheid by kan zetten.

De kerkvoogd, met hun heil bezielde,
Die zyn geschenk verborgen hield,
Verheugd om hun zoo groot verlangen,
Sprak: « eer ge een bruidschat zult ontfangen,
» Eer worde uw vuerge wensch vervuld;
» Beloofst my dat gy nimmer zult
» 't Geschenk ten zelven tyde dragen,
» Dit zou aen u en my mishagen. »
Neen! riepen zy, van wachten moe,
Den goeden oom op 't dringenst toe,
« Gewis, wy volgen uw bevelen;
Wil ons uw gift toch mede deelen. »
Maer denk, hoe 't paer verwonderd zag —
Hy bracht een' *Zotskap* voor den dag....!

Oudenaerde.

A. D'HUYGELAERE.

Sp den schielyken dood van een zesjarig meisje.

Et rose, elle a vécu ce que vivent les roses,
L'espace d'un matin.

MALHERBE.

Een zeldzaam bloemtjen, lief en frisch,
Staet, by het zachte morgendauwen,
Zyn teedre bladertjens te ontvouwen,
Daer 't reeds de roem des bloemhofs is.

En wyl het bloemtjen dus zyn knop
Ontplooit, om haest in glans te pralen,
En 's kenners lofspraak te behalen,
Staet met de zon een onweêr op.

En wyl het onweêr bliksems teelt,
Daelt eene ontzichtbre Godheid neder,
En — 't bloemtje vindt men niet meer weder....
— Dit 's, lieve *Pulcherie*, uw beeld!

Ja, tengre bloem, voor wie deze aerd
Geen prys bezat; gewis een engel,
Geen ander, rukte u van uw stengel,
Want gy zyt God en engelen waard.

Ons tranen vloeien voor u neêr,
Maer gy, gy roept van uit uw reien;
« Onnooslen! hoe, wat durft gy schreien,
» Is 't schoonst gebloemt niet voor den Heer?

Eecloo, Maert 1832.

Ch. LEDEGANCK.



OORSPRONG

VAN DEN NAEM DER STAD YPRE.

Reeds sedert verscheidene jaren, immers van den tyd af dat wy ons op navorschingen betrekkelijk tot onze plaetselyke geschiedenis hebben toegelegd, ontwaerden wy, niet zonder verwondering, het verschil dat men alom ontmoet in het schryven van den naem der stad alwaer wy eerst het daglicht hebben gezien.

Inderdaed er is geene, in welk landschap ook, welker naem op meer onderscheidene wyzen wordt geschreven, of, gelyk het schynt, en voor zoo veel de uitspraak betreft, kan geschreven worden.

In de wetboeken van Gregorius den IX, wordt zy geheeten *Ypretum*, welke benoeming schynt voort te komen van zekere soort van boomen, die de Hollanders *Ypen*, de Vlamingen *Iepen* en de Franschen *Ypreaux* noemen: zulke boomen vond men eertyds en vindt men hedendaegs nog, in groote menigte, in de omstreken van deze stad; en het is mogelyk dat haer, om deze oorzaak, den naem *Ypretum* gegeven wierd, aengezien de namen van verscheidene plaetsen de boomen herinneren welke men daeromtrent gemeenlyk ontmoet.

Onder de latynsche schryvers zyn er die haer noemen *Ypraë*, in het meervoudig; andere, in het eenvoudig *Ypra*, gelyk Schrieckius en Marchantius, en nog andere *Hipra* en *Ipra*. De naem *Ypra*, *Ypre*, gelyk den eersten dezer schryvers aenmerkt, zoude afgeleid worden van *Uppre*, 't welk, zegt hy, na de gelegenheid der plaets, een opper-, of liever een verheven geweest beteekent. Indien men zich wyders, by het gevoelen van sommige

ophoud, deze stad zoude haeren naem van de voormaels bevaerbaere rivier het *Ypreleed* ontleend hebben. Dan, hoe het met de eene of andere afleiding wezen mag, het is genoegzaam bekend dat alle eigennaemen oorspronglyk eene beduidenis hadden.

De fransche geleerden, die *Ipres* en *Ypres*, na het latynsch meervoud *Ypras* schryven, verschillen hierin veel min als de vlamingen : by deze vind men *Iper*, *Ipere*, *Ipre*, *Ipren*, *Yper*, *Ypere*, *Yperen*, en *Ypre*; de Hollanders hebben in het meervoud *Iperen*, *Ipren*, *Yperen*, en *Ypren*.

Zelfs onder de inwoners van die stad heerscht er eene onglykvormigheid in de spelling van haeren naem. Deze onglykvormigheid zoude kunnen doen veronderstellen dat zy onbewust zyn aen welke spelling zy de voorkeur moeten geven. Ook schynt het ons vreemd dat tot als nog niemand daerop zyne aendacht heeft gevestigd. Dit punt van geschied- of, zoo men het verkiest, van letter- of spelkunde, schoon in den eersten oogslag onverschillig schynende, is nogtans niet zonder belang voor hen die zich tot eene plicht rekenen al wat hunne moederstad betreft, op te helderen.

Nu, daer er in de geschiedenis der menschelyke zaemleving niets gevonden word het welk de weetzucht niet kan opwekken, zullen wy aentoonen de wyze op welke den naem van onze geboorteplaats, in de drie talen, moet geschreven worden.

Het ambt van archivist van de stad, ambt met het welk de plaatselyke regering ons, geleden eenige jaeren, wel heeft willen belasten, heeft ons in het geval gesteld een onnoemelyk getal handvesten, waeronder veel aen de middeleeuwen toebehooren, te doorbladeren, en wy hebben bevonden dat men, te rekenen van het

jaer 1101, schreef in het latyn *Ypra*, somtyds, doch niet dikwyls, *Yppra*; in het fransch *Ypre*, *Yppre*, *Ypres* en in het vlaemsch altyd *Ypre*: ten aenzien van den latynschen naem *Ypra*, bestaet er ook eene aenhoudende gelykvormigheid op de zegels van welke de wethouders, van het einde der twaelfde eeuw af tot aen den inval der Franschen, zich bedienden. Meer voorbeelden van deze, om zoo te zeggen, eenpaerige spellingen zouden wy kunnen aenstippen, maer wy zullen die, om in geene langdraedigheid te vallen, stilzwygend voorby gaen.

Dus, aengezien het gevoelen der geleerden, hoe grond het ook schynen moge, min in aenmerking moet genomen worden dan het bestendig gebruik in de staetschriften van de stad zelf, welke waere naemspelling, ons onledig houd, die van *Ypre* in het vlaemsch, van *Ypra* in het latyn, gevolgd sedert meer dan zeven eeuwen (en dus van een tydstip af slechts honderd vyftig jaeren verwyderd van de herbouwing der stad, in 960, na haere verwoesting door de Noordmannen in 880), die spelling, zeggen wy, om zoo te zeggen geheiligd, en degene van *Ypres* in het fransch, moeten dus uitsluitelyk worden aengenomen en gevolgd, en dit waer zoo veel te meer te wenschen, om dat het, in alle tyden, vreemd moet voorkomen dat de naem van eene stad, naem die eenig en onveranderlyk moet zyn, in de zelfde tael op verscheidene wyzen zoude geschreven worden.

Indien ons gevoelen, in dit gezag, eene gewenschte eenpaerigheid kan daerstellen, wy zullen ons laeten voorstaen onze land- en stadgenooten eenig nut te hebben aengebragt.

Ypre, 1833.

LAMBIN.

Over de beoefening der Moedertael.

—

Den wysgeirigen taelkenner (*) die de uytgestrekte gevolgen van het spraekgebruik wel bevroed, weet dat de beoefening der Moedertael voor het behoud van het vaderlandsch karakter eens volks noodzaakelyk is; en dat eene natië, die haere moederspraak verwaerloost, welhaest van de zeden haerer voorvaders ontaerden zal.

Het was inzonderheyd om deze onheylen, zoo veel in onze magt was, te voorkomen, ons eygenaerdig volkskarakter te bewaeren, het gevoel van onze eygenè zelfstandigheyd meer en meer aen te kweeken, en onne zeden alzoo van eene vreemde slaaverny te behoeden, dat wy, geduerende vyftien jaeren, in eene menigte schriften, den onbepaelden invoer van de hollandsche dialekt bestreeden, en onze moedertael, zoo in alle haere byzondere deelen als in haeren geheelen omvang, zoodaeniglyk verdedigden dat onze Nederduytsche Spraek-kunst, door het voormaelig staatsbestuer, als rigtsnoer stond gebezigd te worden.

De Vlaemingen hebben ten allen tyde te veele onwederspreekelyke blyken van aengekleefdheyd aen hun vaderland gegeeven, om niet te weeten dat zy, by het onderhoud en den opbouw hunner taele, het allergrootste belang hebben; en dat zy derhalve de grondregels hunner

(*) De regels die wy hier mededeelen, ontleenen wy, met toestemming des schryvers, uit de voorrede der *Nederduytsche Spraekkunst* van den heer F. ERHARDEL, *Zeele Druk*, waerin zy zeer geschikt tot inleiding geplaatst zyn.

moederspraak niet moogen veronachtzaemen, door zich uytsluytelyk aen het beoefenen van vreemde taelen toe te leggen.

In die overtuiging geeven wy, voor de zesde mael, in druk deze *Nederduytsche Spraekunst*, die, in zekeren zin, mag aenzien worden als een kort begryp van onze beredeneerde Spraekkunst in drie boekdeelen, alwaer de redenen der hier gevolgde taelregels in 't lang en 't breed ontvouwd zyn, en tot de welke wy den leezer, die meerder uytlegging begeirt, verzenden.

De kundige liefhebbers onzer schoone moedertaal zyn zoo wel met dit werk bekend; dat wy hier onnoodig achten ons met deszelfs ontleding op te houden. Het is hun overbekend dat het de goedkeuring van veele bevoegde schryvers en hooge ambtenaeren weggedraegen heeft; en zy weeten insgelyks dat er eene waere hulde aen onzen arbejd bewezen word door de personen, die (zich voor taelleraeren aenstellende) uyt onze *Nederduytsche Spraekkunst* veele punten, doch met veranderingen van eenige benaemingen en andere kley-nigheden, overgenomen hebben, en die ons, voor het tegenwoordig, niet verder zullen onledig houden. Liever betuygen wy onze erkentenis aen die waere taelminnaeren, welke, uyt zuivere inzigten, ons door gegronde redenen bewoogen de toontekens over het algemeen achter te laeten; niet omdat onze taal die klankteekens ontbeirt, maer omdat zy minder dan in den doorgaenden schryftrant der Latynen noodzaekelyk zyn. Deze zaak zal allen kundigen, zoo wy ons laeten voorstaen, met ons ligt instemmen: des te meer, wanneer hy daerenboven aenmerkt dat wy de gevallen aangewezen hebben in welke die geluydteekens zouden kunnen gebezigd worden; en dat het voor de Vlaemingen, die de ge-

melde gevallen wel kennen, over 't algemeen gemakke-lyk is het nederduytsch, onder de betrekking dier toonveranderingen, te leezen en te schryven. Wy moeten hier echter nog byvoegen, dat het in verscheidene omstandigheden niet alleen geraedzaem; maer zelfs noodzaekelyk is zich van die toontekens te bedienen; naemelyk wanneer die achterlaeting eenigen twyfel of onzekerheyd zoud kunnen te weeg brengen. Wat die geene aengaet welke vermeenen de geluydteekens overal te moeten stellen; zy kunnen daer aen volkomen, door het in acht neemen van de regels die wy daer over voorgeschreven hebben.



Letterkundige Overzichten.

Zwien Jaren of de Vbrandstichters, Eooneelipel in drie bedryven en in zwoen Tafereelen, met muzyk gemengd, naar het fransch van M. Victor Ducange, vertaald door F. Devos, Genee, by Vanderbaeghe-Maya, 44-18.

De laetste drie jaren hebben eenen zeer nadeeligen invloed gehad op de verschillende kunstgenootschappen, gezegd Rhetorykkamers, van Vlaenderen. Menig veelbelovend jongeling, die met welgevallen op het vaderlandsche tooneel werd gezien en gehoord, heeft, ondanks Melpomene, den ongevaerlyken dolk des treurspels voor het musket of den sabel moeten verlaten, en zal wellicht nog niet spoedig de beoefening van de kunsten des vredes hernemen kunnen. Hieraen, meer nog dan aen eene zekere verslapping van onzen iever voor de moedertael, moet men het verval of den dood van zoo vele Maetschappyyen, toeschryven, welke over de uitgestrektheid van beide de vlaemsehe provincien, begonnen te bloeien en zich te ontwikkelen. Intusschen, heeft de kamer van Rhetorica te Gent niet opgehouden voort te bestaen: veeleer schynt zy uit de recht tragische gebeurtenissen, binnen die stad voorgevallen, een nieuw dramatisch leven te hebben geput. Hare vertooningen werden in de laetste twee jaren meer dan ooit te voren bezocht, en toen het fransche schouwburg maenden lang gesloten bleef, by gebrek van acteurs en toeschouwers, voldeed zy alleen aen de behoefte der gentsche liefhebbers.

Het was in die omstandigheden dat de heer DEVOS besloot eene vertaling in het nederduitsch te ondernemen

van een Drama , op alle fransche schouwburgen met buitengewoonen toevloed en welverdienden byval ver- toond en ontvangen. En zie daer hoe het bovengemelde fransche tooneelspel een vlaemsch gewaad heeft gekregen.

Het zou ons te verre afbrengen indien wy van het zelve een omstandig verslag, zoo ten aenzien der tooneel- kundige behandeling, als der karakters van de spelende personen, moesten geven. Dit alles is het werk van den franschen schryver, en ons inzicht is hier alleen hulde te doen aen de verdiensten van onzen landgenoot DEVOS. Men mag zeggen dat zyne vertaling den franschen tekst in allen deele getrouw gebleven is, zonder dat men dit echter in den gang der samenspraken byzonder merken kan, als zynde de nederduitsche woordschikking zoo vloeiend en gemakkelyk daer nedergesteld, dat men onmogelyk aen eene overbrenging van de eene tael in de andere denken zoude, indien men niet vooraf wist dat het fransche tooneelstuk vroeger uitgegeven en gespeeld ware geweest dan deze vertaling. By hetgene ons derhalve, uit andere lettergewrochten van den heer DEVOS, bekend was, ten aenzien van zyne kunde in beide de talen, door hem met even veel geluk behandeld, zoo kunnen wy dan ook nog het onderhavige stuk als een nieuw bewys van zyn talent in dit vak der letterkunde aenvoeren, ja tot een voorbeeld aenpnyzen. De schryver is waerlyk berekend om nog veel meer te doen dan te vertalen; in het opstellen van een oorspronglyk nederlandsch tooneel- spel, zou hy, ons achtens, eenen VICTOR DUCANGE en anderen, verre achter zich laten. Wy verlangen zeer dat hy dit beproeve; en wy durven voorspellen dat de uitslag onze verwachting niet zal logenstraffen.

Eecloo.

J. F. WILLEMS.

Dichterlyke Mengelingen. Antwerpen, by de Wed.^o

J. S. Schouwettera. 1833. in-8.^o

Wy kunnen ons niet onthouden een oogslag op het belangryk Dichtbundeltjen, dat onlangs onder den titel van *Dichterlyke Mengelingen*, van de pers is gekomen, te werpen.

Geheel anders dan vele schryvers, die, naeuwelyks eenige bladzyden met stroeve versjens of gekrenkte volzinnen beklad hebben, en zich dichter wanende, trotsch en opgeblazen, hunnen naem in volle letteren met al de eertitelen die zy vergaren kunnen, hoe belachlyk deze ook zyn mochten, laten drukken, heeft de dichter dezer proeven, min eigenliefde en voorzeker meer verdiensten dan vele dezer waenwyzen, hebbende, zyne *Dichterlyke Mengelingen* zonder naem in het licht gegeven.

Wie hy zy, hy moest voorzeker zich niet schamen te noemen; veel zynere dichtstukken dragen den stempel van eene ryke verbeelding en bewyzen dat eene dichterlyke ziel hem is ingeschapen. Het werktuigelyke der poëzy kan door oefening aengematigd worden. De natuer alleen schept het dichterlyk gevoel, waeruit de dichterlyke uitdrukking onmiddelyk ontstaet; en dit gevoel van het schoone straelt door geheel den bundel uit. Nogtans zyn al de gedichten ver, van op de zelfde hoogte te mogen geschat worden. In verscheidene ontwaert men een min vasten tred en zekere gedwongenheid van uitdrukking, die, blyken van weinige beoefening, my dezelve voor de eerste proeven van een jong dichter deden aenzien. Is het zoo, voorzeker bezit deze jongeling al de begaafdheden om, door vlyt, tot een

ongemeene hoogte, vooral wat het ongedwongene en naïve betreft, opteklimmen. De volgende strofe kwam my byzonder naïf en zoetvloeiende voor:

Meisjens, wilt gy dat ik zeg
Welk een' weg
Gy in 't minnen u moet kiezen?
Houdt u volgens uwen staet,
Eer gy gaet
Van de klaver naer de biezen.

Nu en dan wordt de duidelykheid, door onjuistheid van uitdrukking en door valsche toepassing van woorden, waarschynelyk rymshalve, over het hoofd gezien; als:
(blz. 49.)

Wat eens door 't noodlot is *versteld*,
Dat mag geen godenhand herspinnen.

En (blz. 86.):

Denk eens hoe ik *verslagen* moest
'k Vond waarheid in myn hart.

Of de gedachten zelf zyn valsch en overdreven; als:
(blz. 37.)

En op uw koontjens van koraal
Zag ik myn zaligheid geplant.

ware dit mogelyk Romantisch?
Wat wil de Dichter zeggen? (blz. 44.)

Dryft een kusjen niet den alssem
Uit het zoete van de jeugd.?

Prosaïsch is het volgende ; (blz. 44.)

Gy alleen, gy kunt dat blusschen
Door een kusje *als het behoort*. (blz. 58.)

Op blz. 58. staet :

Op Sahara's dorre *plyn*,
Of daer witte beren zyn.

Plyn wordt met *ei* geschreven ; sterk dient men te
vermyden dat de tweeklank *ei* op *y* als rym sla.

Waterachtig schynt my, (blz. 66.)

Die oogen zonder weërgâ, God!
Hoe waterden ze 't harte.

Duister is de strofe, (blz. 21.)

Let wel op. Enz.

Even als deze verzen : (blz. 79.)

De waerheid heb ik steeds betracht
Door menschelyk gevoel.

De vergelykingen die (blz. 21.) *een rein hart met
blonde lentedagen* weten te paren, en ons voor te houden,
*dat een kusjen het voedsel van het hart, even als de honig
aen de byen, als 't gebloemt mislukt is, zyn bezyden
alle juistheid.* — Aerdig nogtans kwam my dit voor :
(blz. 47.)

En haer aenzicht is zoo vriendlyk
Als de maen, als ze opwaerts schiet ;

Hier wordt de maen als ideael der schoonheid genomen ; *over kleuren en smaek valt niet te twisten* ; maer erger , vergelyking op vergelyking stapelende , vervolgt de Dichter :

En haer oogjens zyn zoo vrolyk
Als 't gevogelte in het riet.

En schrikkelyk kwam my de gedachte voor : (blz. 73.)

Uw leven , dat bloeide als Aurora zoo rood.

Dit enkele zy alhier over de vergelykingen aangestipt. Dat zy kunstsieraden zyn die zich opentlyk verraden , dus spaerzaam dienen gebruikt te worden , en nooit , zoo de gedachte er geene meerdere klaerheid by verkrygt , 't zy de voorgehoudene zaken er door vergroot worden , ten minsten helderder voorkomen. Derhalve moeten zy nieuw in vinding , voorstelling , of wending zyn.

Dit zyn in 't algemeen de meest in 't oogspringende vlekken , en licht werden deze uitgewreven. — Wat het groote stuk *De eerste mensch* in het byzonder betreft , dit heb ik als het overige onwaerdig , overgeslagen ; mank is de gang der gedachten , en gebrekkig de versificatie ; het tweede stuk , *De Mechelsche Heeren* , (blz. 16.) en het laetste , *Sluimering* , (blz. 77.) zyn *allegorisch* behandeld. Het is een slach dat zeer moeilyk is wel af te werken om tot het einde toe de allegorie staende te houden en dit zoo duidelyk dat zy door eeniegelyk wel verstaen worde. Deze beide stukken zyn zeer duister ; zy brengen geene vaste denkbeelden te wege , ja mogelyks geheel andere dan de dichter bedoelde.

De dichtstukken die my ryk aen gedachten en wel afgewerkt voorkwamen, waren besonderlyk : (blz. 24.) *Bede*, (blz. 31.) *Aen Eliza*, (blz. 45.) *Myn Hondjen*, (blz. 59.) *Aen een beekjen*, (blz. 54.) *De Liefde in de Natuer*; maer vooral behaegde my het volgende, (blz. 26.) dat aen de ongekunstelde zangwyze van Bellamy doet herinneren. Ik schryf er een gedeelte van over :

*D*e *S*perwer en het *D*uifjen.

Dartlend vloog een lieflyk duifjen,
Toen de doffer op zyn nest
't Pasgekipte kleintjen broeide,
Wel bekend in zyn gewest.

Ach! hoe klom het en hoe vloog het
Door der wolken hoogsten kring,
Hoe betuerde het al lachend
't Plaetsjen, dat zyn vreugd omving.

Ja, het daelde, vol van vreugde,
Vol van iever vloog het rond,
En het tuimelde, als de leeuwrik,
Van den hemel naer den grond.

En het steeg weêr, als het pyltjen
Dat de forsche pees met vlucht
Tot onzichtbre hooge streken
Fluitend voortdryft door de lucht.

Ach! wat schrik! daer hangt een sperwer,
Die met open klauwen wacht,
En met ongenadige oogen
Naer 't onnoozel duifjen smacht.

Keer, ó duifjen! vlucht, ó duifjen!
Was 't geroep van ieder een;
En de sperwer greep het duifjen,
En het duifjen stierf met een.

Krassend vloog hy op het hoogsten
Van een gulden torenkruis,
En ontpluimde 't lieflyk duifjen,
Zoo onnoozel en zoo kuisch.

Wreede sperwer! wreede sperwer!
Neen, gy spaerde de onschuld niet;
Denkt gy dat het oog uws konings
Minzaam op uw woede ziet?

Wreede sperwer! wreede sperwer!
Neen, gy spaerde de onschuld niet;
En gy weet niet dat uw koning
Toornig op uw wreedheid ziet!

Maer, op eens, de donder knalde,
En de bliksem schoot zoo zeer —
Ylings op de torennaelde,
En de sperwer zonk ter neer.

Gent.

Ph. • BLONMAERT.



BERICHT

VAN NIEUW UITGEKOMENE WERKEN.

Men heeft wel eens het verwyf gedaen dat de Nederlandsche tael in België weinig beoefend werd, en dat er niet veel werken in die tael geschreven in het licht kwamen. De oorzaak van dit vooroordeel is ongetwyfeld daerin gelegen, dat de letterkundige voortbrengsels van verdienstelyke schryvers veelal door de dagbladen niet aengekondigd worden, en daerdoor onbekend blyven buiten de stad, waer dezelve van de pers zyn gekomen. Wy hebben dus gedacht dat het aenmoedigend voor de letteren en aengenaem voor onze lezers zal zyn, in dit dagblad van tyd tot tyd eene lyst mede te deelen van de belangrykste werken in de Nederduitsche tael geschreven, alsook van die in vremde talen uitgegeven welke eenige betrekking op onze letteren hebben. Voor dit mael dan geven wy de lyst der voornaemste schriften, sedert de staetkundige gebeurtenissen van 1830 in het licht gekomen. Opvolgentlyk zullen wy over diegene welke ons eene afzonderlyke aanbeveling schynen te verdienen, onze lezers een overzicht opleveren, om hen nader met derzelver inhoud en verdiensten bekend te maken.

Letterkunde.

Dichterlyke Mengelingen. Antwerpen, by de Wed. J. S. Schoeseters, 1833. 86 blz. in-8.° (*)

Uytgekoózen Verdichtsele, vry gevolgd naer het fransch van den heer Lafontaine, doór P. J. Renier. Kortryk, by Beyaert-Feys, 1832, in-8.°

Zedige Vertellingen en Gedichten voor de Jeugd. Gent, by Snoeck-Ducaju en Zoon, 1831. 80 blz. in-8.°

(*) By de drukkers der *Letteroefeningen* te bekomen.

Taelkunde.

Drie vraagstukken over de filosofische Nederduitsche Spraakkunst beantwoord, door J. L. M. Somers, onderwijzer in de Nederduitsche taal. Antwerpen, by de Wever, 1830. 89 blz. in-8.°

Nederduytsche Spraakkunst, naer de spelling der keurigste hedendaegsche schryveren opgemaakt, door N. J. V. C. Musseley. Kortryk, by Beyaert-Feys, 1832. 178 blz. in-12.°

Nederduytshe Spraakkunst door P. Behaeghel. Brugge, by C. De Moor, 1833. 80 blz. in-8.°

Fransche Spraakkunst, ten dienste, der schoolen. 1.^{ste} stukken. Brussel, Vander Borgh, 1833. in-8.°

Mengelstoffen ter bevoordering van onderwys en opvoeding, tael- en letterkunde; maendblad, uytgegeeven door het school-onderwyzers-gezelschap in Antwerpen. 8.^{ste} en 9.^{ste} jaer. Antwerpen, J. B. Heirstraeten, 1832 en 1833. in-8.°

Geschiedenis.

Gedenkwaardige tydstippen en doorlugtige gebeurtenissen van de algemeyne geschiedenis der Nederlanden, sedert de overwinning van Cesar tot op dezen tegenwoordigen tyd, waerin de laetste staets-omwenteling der Belgische provincien zeer naeuwkeurig verhandeld is; met een overzicht van alle Nederlanders die op ieder tydstip in konsten en wetenschappen uytgemunt hebben. Kortryk, by Gambart-de Courval. 1831. 2 boekdeelen in-8.° van 440 en 444 blz.

Oogslag over Vrankryk en de Nederlanden, en byzonder over de leste gebeurtenissen in dezelve landen, door Graham. Brugge, by C. De Moor, 1831. in-8.°

Verhael van den moord van eenige schepenen, raeden en andere inwooners der stad Ypre den 29—30 November 1303, door J. J. Lambin. Ypre, 1831. 72 blz. in-8.°

Nalezingen of vervolg van de tydrekenkundige lyst van onuytgegevene handvesten door J. J. Lambin. Ypre, 1832. 48 blz. in-8.

Beleg van Ypre, door de Engelschen en Gendtenaers, ten jaere 1383, en oorsprong van de feest gezegd den Tuindag, met een verhael van de gebeurtenissen welke in Vlaenderen, ontrent dien tyd, plaets hebben gehad. Eerst in het licht gegeven onder den titel van Oorsprong van den Tuindag, door Adriaen van Schrieck, heer van Rodorne; nu in den heden-daegschen styl overgebracht en met geschiedkundige aenteekeningen verrykt door J. J. Lambin, tweeden druk. Ypre, by Lambin en Zoonen. 1833. 138 blz. in-8.° (*)

Voorzeggingen van de heylige Hildegarde, omtrent de Belgische omwenteling. 32 blz. in-8.

Oorsprong der Nederlanders, door C. V. D. E. Brussel, H. Dumont. 1832. 24 blz. in-12.°

Landbouw.

Beschryving der werkdadige landbouw-kunst van de meekrap, voor de ingezetene van de provincien van Oost- en West-Vlaenderen, door J. A. Verplancke, te Gend. Gend, by P. F. De Goesin-Verhaeghe. 1830. 36 blz. in-8.°

Volmaekte kennis om het vlas te rooten, zeer dienstig voor de landbouwers die zich met den kweek van het vlas bezig houden, door, landbouwer. Gend, by D. J. Vanderhaeghen. 1833. 16 blz. in-8.°

Vertalingen.

Zestien jaren of de brandstichters, tooneelspel in drie bedrijven en in zeven tafereelen, met muzijk gemengd, naar het fransch van M. Victor Ducange, vertaald door F. Devos, Gent, bij Vanderhaeghe-Maya, brabantstraat. 1833. 165. blz. in-12.°

(*) By de drukkers der *Letteroefeningen* verkrygbaer.

Brief encyclique van Gregorius XVI, aen alle patriarchen, primaten, aertsbisschoppen en bisschoppen. Brussel, by de voornaemste boekverk. 1832. 24 blz. in-8.°

Zendbrief van den heyligen Vader, paus Gregorius XVI., aen alle patriarchen, aerts bisschoppen en bisschoppen. Antwerpen, E. Delrue. 16 blz. in-8.°

Gedenkschrift voor Belgenland en voorwerp van een verdedigingschrift, door L. F. de Robiano de Borsbeek, vertaald uit het fransch door M.^r A. P. St. Nicolaes, by A. L. Rukaert-Van Beesen. 1832. 134. blz. in-8.°

De lotgevallen van Robinson, door Joachim-Hendrik Campe. Uyt het hoogduytsch vertaald. Gent, by Snoeck-Ducaju en Zoon, 1833. 252 blz. in-12.

Verhalen uyt het oud Testament, in 50 lessen verdeeld, ten gebruyke der Katholyke scholen, Gent, by Snoeck-Ducaju en Zoon, 1833. 90 blz. in-8.°

Verscheidenheden.

De Redactie ontving het volgende bericht van inteekening op een *Nederduitsch Letterkundig Jaarboekje* dat zy aen allen waren liefhebber onzer tael en letterkunde vermeent te mogen aanbevelen. Het nuttig doel van zulk een bundeltjen, zal genoegezain doorstralen in de volgende uitnoodiging welke door den heer verzamelaer Devos, alom aen onze vlaemsche letterkundigen is verzonden.

Ondanks de staatkundige onlusten, wisten verdienstelijke geleerden onser gewesten, door volhardende beoefening der Nederduitsche Taal en Letterkunde, in dit vak eene loffelijke zelfstandigheid te handhaven, en de schaarschheid in uitgaven van Vlaamsche lettervruchten was alleen der tijdsomstandigheden, maar geenzins gebrek aan kunstliefde toe te schrijven.

Verscheidene tijdschriften en andere voortbrengselen, voor de omwenteling zoo in het noord- als zuidelijk gedeelte van Nederland in 't licht gekomen, strekken ten bewijse dat het onze moedertaal aan geen kundige beoefenaren in België mangelt. En waarom zouden wij de selve thans verwaarloosen? Behoeft zij in schoonheid, vloeibaarheid, oorspronkelijkheid, nadruk en rijkdom voor andere te wijken? Geen Belg met eenig gevoel van zelfstandigheid en onafhankelijkheid besield, zal haar den naam van Volkstaal, noch de voorkeur boven vreemde talen weigeren.

Roem zij derhalve aan hen wier vaderlandsche ijcer, door geene stormen des tijds afgeschrikt, ter instandhouding en bevordering der moedertaal zoo krachtdadig medewerkte! Elke belangelooze poging daar toe moet allen Belg welgevallig zijn.

Ook wij streven welmeenend naar dit doel, en hebben hier toe niet ongeschikt geacht de uitgave van een NEDERDUITSCH LETTERKUNDIG JAARBOEKJE, een aanvang nemende met 1834.

Wij vleijen ons met de medewerking van allen beoefenaar en voorstander der vaderlandsche letterkunde, en dus ook met de Unce, terwijl wij

Uw minzaam uitnoodigen onze onderneming wel te willen met eene bijdrage in poëzij of proza begunstigen, en die voor den 15.^{en} van Oogstmaand aan de uitgevers SNOECK-DUCASU EN ZOOM, Drukkers en Boekhandelaars in de Veldstraat n.º 10 te Gent, toezenden, om zoo vroegtijdig mogelijk met de uitgave gereed te zijn.

Wars van alle partijsucht en gevoel van sedeloosheid, zal de Redactie in haar bundeltje, alleen aan het schoone en goede gewijd, geene plaats inruimen aan stukken betreffende Godsdienstige of Staatkundige geschillen, waardoor men eenigen aanstoot sou kunnen geven, evenmin als aan ontstichtende voorstellingen.

Ter bereiking van het beoogde doel op Uwe veelermogende medewerking vertrouwend, bieden wij U de verzekering aan van onsen eerbied, hoogachting en dienstvaardigheid.

— De vlaemsche letteren hebben een smertelyk verlies gedaen door de dood van den verdienstelyken dichter J. V. Wouters van Lier, die in den bloei zyns levens aen het vaderland ontrukkt is. Wy zullen alle mogelyke inlichtingen ter opstelling eener levenschets van dezen letterkundigen trachten inzezamelen, en durven verhopē dat zy die met hem in naeuwer verband en in vriendschaps-betrekkingen stonden, ons in dit oogmerk zullen behulpzaam wezen en dat zy ons hetgeen zy over 's mans levensloop en lettervoortbrengselen weten, zullen gelieven overtemaken.

— Men verneemt dat het Antwerpsch schoolgenootschap in zyne laetste vergadering besloten heeft twee eerpenningen uiteloven aen de beste opstellers van een vlaemsch en een fransch schoolwerk. Z. M. de koning van dit loffelyk voornemen onderrecht zynde, komt eene toelaeg toetestaen aen het bovengemeld genootschap van 300 francs ter bekostiging dezer penningen.

— Onder de vraagstukken door de Brusselsche Academie van schoone letteren en wetenschappen voor het jaer 1834 voorgesteld, bevindt zich het volgende: *Welk was de staat der Vlaemsche dichtkunst, sedert het begin der 13.^o tot het einde der veertiende eeuw, en welke dichtvormen waren gedurende dit tydvak het meest in 't gebruik?*

— De regering der stad Gent, heeft op den 1^{sten} september laestleden, volgens het sedert eenige jaren bestaende gebruik, de jaerlyksche pryzen aen de wevers dezer provincie, ten stadhuize uitgedeeld. Ter dezer gelegenheid heeft de heer N. Cornelissen eene gepaste redevoering in de vlaemsche tael gedaen, waerin hy den welverdienden lof der linnewevery heeft uitgesproken. Daer het ons niet gelukt heeft geheel deze redevoering te kunnen opnemen, kunnen wy ons echter niet onthouden de volgende woorden die wy van dezelve hebben kunnen achterhalen, hier mede te deelen; « Hoe! (Frankryk en » Engeland bedoelende,) riep de redenaer uit, hoe gy waent » onze eenige vrienden, onze eenige bondgenoten en voor- » staenders te zyn, en al uw politiek bestaet in zoo veel het » mogelyk is onze nyverheid te stremmen; het was als of uwe » eenige belangen waren om ons arm te zien; uwe voortbreng- » sels overstromen ons land, en het stuk lynwaed hetgeen » door eenen armen buitenmensch in het zweet zyns aenschyns » is geweven, wordt van u of geheel of ten grootsten deele » verstooten; wel, als vrienden zich zoo gedragen, wat moeten » wy dan goeds, van die, welke zy zeggen onze vyanden te » zyn, van Holland, van Rusland, van Pruissen van het » Duitsch Ryk, verwachten? »

— Met den eersten zondag van October aenstaende gaet de maetschappy van Rhetorica binnen deze stad Gent, hare wintertvertooningen hernemen. De maetschappy zal hare tooneel-oefeningen openen door het vertoonen van *de Onechte Dochters*, tooneelspel in vyf bedryven, en *de Zuster Deserteur*, blyspel in een bedryf, door Kotzebue. Daerop zullen volgen *Waltron*, *Abellino*, *de Barbier van Sevilien*, *het Kuiperven*, enz.

— De koningin der Belgen heeft te Brussel eene school gesticht, alwaer 400 meisjens gratis zullen onderwezen worden. Het leeren der Vlaemsche tael is 'er voornamentlyk aanbevolen, en deze tael alleen zal 'er by het onderwyzen gebruikt worden.

*Aen Mej. M. Doolaeghe, na het lezen
van hare Ode: Aen de Belgische Dichters.*

Uw stem, ô Dichteres, is zacht,
Uw lied is toonryk, en verheven
Zyn uw' zangen, die zoo deftig en vol kracht
De gloor der Belgen doen herleven!
Hoe streelend is uw luit! Getroffen door uw tael
Die zonder ydlen, weidschen prael,
Zoo roerend klinkt, riep ik, in geestdrift opgetogen:
Neen! Belgies glans is niet vervlogen,
Neen! Belgies tael zal niet vergaen;
Zoo lang dat Neêrland zal bestaen
Wordt met verrukking uw' zieltreffend dicht gelezen!
Corinna dezer eeuw, hoog zit ge op 't Helicon,
En blinkt daer als een heldre zon
De mindre starren dof, die vroeger zyn gerezen.
Dat de oudheid zich op Byns en Tesselschades roeme,
Dat Galliën Isaure en Deshoulières noeme
En Engeland Montagues luit;
Voor u, ô Vlaendrens roem, verdwynen zyn't duister,
Gy schittert met een onverdoofbren luister
Als diamant by glas ver boven allen uit!

Housden.

Ph. BLONMAERT.

CAESAR

Rubiconem transiturus ad Militem.

BELLORUM o socii, qui mille pericula Martis
Experti mecum, decimo jam vincitis anno,
Hoc cruor Arctois meruit diffusus in arvis,
Vulneraque et mortes, hiemesque sub Alpibus actae?
Non secus ingenti bellorum Roma tumultu
Concutitur, quam si Poenus transcenderet Alpes
Annibal. Implentur valido tirone cohortes;
In classem cadit omne nemus, terraque marique
Jussus Caesar agi. Quid? si mihi signa jacerent
Marte sub adverso, ruerentque in terga feroces
Gallorum populi. Nunc, quum Fortuna secundis
Mecum rebus agat, Superique ad summa vocantes,
Tentamur. Veniat longa dux pace solutus
Milite cum subito, partesque in bella togatae,
Marcellusque loquax, et nomina vana, Catones.
Scilicet extremi Pompeium, emtique clientes
Continuo per tot satiabunt tempora regno?
Ille reget currus nondum patientibus annis?
Ille semel raptos numquam dimittet honores?
Quid jam jura querar totum suppressa per orbem,
Ac jussam servire famem? Quis castra timenti
Nescit mixta foro, gladii quum triste minantes
Judicium insolita trepidum cinxere corona,
Atque, auso medias perrumpere milite leges,
Pompeiana reum clausurunt signa Milonem.

CESAR

Lullende den Rubicon overtrekken tot zijns Krijgsgezellen.

o Gij, mijn Heldenstoet, die duizend krijgsgevaaren
Met mij hebt uitgestaan en zeegriek streedt tien jaren;
Hoe bitter valt het loon verdiend door uwen moed,
Uw langbeproefde deugd en uw vergoten bloed!
Wat duidt die wapenkreet geslaakt in Romes kringen?
Vreest zij dat Hannibal haar vest weêr koom' bespringen?
Ziet hoe haar legers staan ontzaglijk uitgerust,
En 't neêrgevelde woud gesleept wordt naar de kust.
En ik . . . ja Cesar is op zee en land verbannen!
Wat waar' het, zagen wij de Gallen zamenspannen,
En uit der heemlen hoogte ons aadlaar nederslaan?
Nu 't pralend krijgsgeluk bekroont ons zegevaan,
Nu de Oppergoden mij een hooger lot voorspellen,
Nu worden wij getergd! . . . Laat komen, krijgsgezellen,
Dien veldheer door de rust verwijfd en uitgeleefd,
Dien legerstoet dien hij in haast verzameld heeft,
Dien raadsheer wiens vernuft geen krijgsplan kan beramen,
Die Marcellussen en die Catoos, ijdele namen!
Komt allen die, verslaafd, Pompejus valt te voet,
Met eer verzadigt en als opperheer begroet.
Vermeente! die nog jong de praalkoets durfde opsteigren,
En aan het roer des staats aan andren plaatse weigren;
Die aller volken regt met harden voet vertrad,
En 't hongrig Rome onthield Sicieljes granenschat!
Wie zag niet zijne wacht, met uitgetogen klingen,
Muitzuchtig, trots de wet, de vierschaar binnendringen,
En de ingewijden zelve, in Themis heiligdom,
Van afschrik deinzen voor dien gruwbren legerdrom,
Die Milos pligtig hoofd met zwaarden overdekte?
Op nieuw ontvonkt de drift, die oproersvuur verwekte:
Bevreesd dat de onderdom zijn heerschezucht palen zett',
Heeft hij den wraakdolk weêr des burgerkrijgs gewet,

Nunc quoque ne lassum teneat privata senectus,
Bella nefanda parat; suetus civilibus armis,
Et docilis Syllam scelerum vicisse magistrum.
Utque ferae tigres numquam posuere furorem,
Quas nemore Hyrcano, matrum dum lustra sequuntur,
Altus caesorum pavit cruor armentorum;
Sic et Syllanum solito tibi lambere ferrum
Durat, Magne, sitis: nullus semel ore receptus
Pollutas patitur sanguis mansuescere fauces.
Quem tamen inveniet tam longa patientia finem?
Quis scelerum modus est? Ex hoc jam te, improbe, regno
Ille tuus saltem doceat discedere Sylla.
Post Cilicae vagos, et lassi Pontica regis
Praelia, barbarico vix consummata veneno,
Ultima Pompeio dabitur provincia, Caesar,
Quod non, victrices aquillas deponere jussus,
Paraerim? Mihi si merces erepta laborum est,
His saltem longi, non me duce, praemia belli
Reddantur: miles sub quolibet iste triumphet.
Conferet exsanguis quo se post bella senectus?
Quae sedes erit emeritis? quae rura dabuntur,
Quae noster veteranus aret, quae moenia fessis?
An melius fient piratae, Magne, coloni?
Tollite jam pridem victricia, tollite signa:
Viribus utendum quas fecimus. Arma tenenti
Omnia dat, qui justa negat. Nec numina deerunt,
Nam neque praeda meis, neque regnum quaeritur armis:
Detrahimus dominos Urbi servire paratas.

LUCAN. L. I. Phars.

Ja Syllaas gruwelles zal hij te boven streven.
Gelijk een tijger, jong zijn schuilhoek uitgedreven,
In moordlust smacht en hijgt, zoodra der dieren bloed
Zijn roofziek ingewand gestreeld heeft en gevoed;
Dus vroeg gelaafd aan 't bloed dat Syllaas staal deed vloeijen,
Voelt ge, o Pompejus, weêr dien heeten dorst u gloeijen;
Uw nooit geleschte wraak ziet naar nieuwe offers uit,
En vlamt, door spijt gesard, op d'aangegrimden buit.
Hoe lang dan nog, hoe lang zult ge ons met dwang bestieren,
En aan uw gruweldaan den vollen teugel vieren?
Dat Syllaas voorbeeld u, verstokte wreedaard, leer',
Staatkundig af te zien van strafbare oppereer.
Om dat Cilicië zijn roovren zag verdreven,
En Mithridaat niet meer zijn moed getrouw gebleven,
Zichzelve door vergif heeft raadloos omgebracht,
Ja, Cesar, daarom wordt uw schande en val betracht.
Mijn misdrijf? om dat ik mijn pralende adelaren,
Bevolen neêr te slaan, heb laten opwaarts varen.
Dan, wordt het zegeloon mij smadelijk ontzeid,
Vergeet dees mannen niet vol trouwe en dapperheid,
Die meermaals zonder mij behaalden krijgslaurieren;
Laat hen, wie ook hen leide, in Rome zegevieren.
Wat vesting later zal dees moedige oorlogslieën,
Door ouderdom verstramd, een vrije rustplaats biên?
Wat bouwbaar land zal hun, op d'avond van hun leven,
Het noodig onderhoud, den gronde ontwoekerd, geven?
Of ware een roovrenstoet, befaamd door euveldaan,
Ja meer geschikt dan zij, den landbouw gâ te slaan?
Neen, aarzlen wij niet meer! Verheft uw veldbanieren,
En laat ze zegerijk in 't oog des vijands zwieren.
Ruk aan, o Heldenschaar! ons leiddraad zij de magt,
Die wij verschuldigd zijn aan onze ontombre kracht.
Wie ook ons regt miskenn', hij buige voor ons degen!
Neen, vreest niet dat de Goôn ons weigren hunnen zegen:
Geen roof, geen rijk noch troon begeert ons krijgsgeweld;
Maar, slaken wij de boei dij Romes burgren knelt.

Gent.

L. DE POTTER.



De verlaten Minnaer.

Sewerslachtig.

Is 't voorwerp van myn bitter zuchten,
Adele, die myn teder hart
Vol vuur stookte en vol minnesmart,
Zoo trouwloos van my heen gaen vluchten!
Moest zy, voor eenen stedeling,
Haer Damon zoo uit 't harte dryven,
Die uit haer mond den eed ontving
Van altyd hem getrouw te blyven?

Gy hebt dan zelve aen stuk gereten,
Met eene veel te vreedde hand,
Dien door ons heid' gevormden band,
Die al te brooze liefdeketen!
Neem vry, Adeel! van my de vlucht;
Schenk uwe trouw aen stedelingen,
En stel dus einde aen myn gezocht
Met dieper 't stael me in 't hart te vringen!

Aenvaerd, ô zilverglanzig maentjen,
Dat uw bleekschynend aengezicht
Besluiert met een stille licht,
Aenvaerd dit droevig liefdetraentjen!
Eens moge Adele, in bitter wee,
Eens moog ze nog, in later dagen,
Ons minverband gescheurd in twee,
Met hartverschroeiend leed beklagen!

o Nachtegael , wiens orgelkeeltjen
Een hartbetoovrend zoet geluid ,
Door 't opgezwollen borstjen uit ,
Ik mis voor eeuwig myn Adeeltjen!
Als ik voorheen myn liefdelied ,
By haer , uit 't weeldrig hart kon zingen ,
Zoo zalig was een sterfling niet!
Myn lot was 't lot der hemellingen !

o Beek , wier murmelend geklater
Door d'adem der zephieren zwelt ,
Hebt gy de golfjens opgeteld ,
Die ge opvoert in uw kabblend water ?
Helaes ! dit eindeloos getal
Kan 't by de tranen nog niet halen ,
Die ik om haer nog storten zal
Voor dat ik moet ten grave dalen !

Ginds zie ik reeds den Daggod klimmen :
Reeds kust hy , met zyn koestrend lauw ,
De frissche perels van den dauw ,
Die op Aurora's treden glimmen ,
Van de eerstontloken bloemtjens af .
o Kwam zy ook de tranen vangen ,
Die my heenslepen naer het graf ,
En bigglen op myn koude wangen !

Dwaelt hupplende in de klaverweiden ,
Myn lieve schaepjens ! 'T is gedaen
Met uwen herder ! Zoekt voortaan
Wie u naer 't grazig veld wil leiden !
Ik voel de laetste levenstint
In myn verstorven boezem dooven .
Vaerwel , Adele , ondankbaer kind !
Thans moogt ge een' andren u verloven .

En als gy, 't stadsgewoel ontweken,
Eens later zoudt myn graf betreên,
Stil dan myn' schim door uw gebeên,
En laet van spyt uw tranen leken.
En, ben ik wederliefde waard,
Zeg dan, tot in de ziel bewogen:
« *Ei! druk zyn lyk toch zacht, ó aerd!*
« *Ik Heb hem te trouweloos bedrogen.* »

Coppellen, September 1833

F. DE VISSER.

Oogslag

Op het nut en de voordeelen, welke de beoefening van den Roomsche-Katholyken Godsdienst aen den welstand der burgerlyke Samenleving bydraegt.

Ik waeg het myne lier een' zwakken toon te ontwringen,
En stamelend het nut des Christendoms te zingen,
Zoo zaligend, zoo ryk door 't wereldrond verspreid:
« *Zing 't nut van Jesus leer en Romes plechtigheid.*

Aenbiddelyke leer! Zy die het heil hier boven,
Geen stofjen aerdsch geluk den vromen wil beloven,
Is nog de zelfde leer wier oefening op de aerd'
Het heil der maetschappy en 's levens zoetheid haert.
Verheven stam wiens kruin den aerdbol mag bedekken:
Hy is der landen bloei zoo ver zyn takken strekken,
Terwyl op d'armen grond die nog zyn lommer derft,
De mensch nog ruw en woest en zonder teugel zwerft.
Ja, zeden, orde, rust, verlichting zyn haer vruchten.
Waer zy gebiedt, daer is geen toomloosheid te duchten;
Met haer, met haer alleen beklyven wet en staet:
Verdryft ze men? de tucht verdwynt, het ryk vergaet.

Wien smart het denken niet aen de onheilverdigen dagen,
Toen haer de Gal zoo wreed van zynen grond dorst jagen?
Hy dorst; maer ach! wat ramp bestormt zyn vaderland!
De omwenteling barst los: 't bloed stroomt aen allen kant. (1)

Gy, wysgeer, die niet vreest haer invloed uittedooven,
Is 't uwe leer die ik uitsluitend zal gelooven?
Dan 't is maer gissing wat ons na de dood verbeidt:
Ik hoop geen loon en vrees geen straf in de eeuwigheid.
Dan, 'k wil naer 't aerdich geluk, het eeuwig wisse, streven:
'k Wil in den schoot der weelde en der vermaken leven.
En moest ik zelfs bedrog, ja, wanbedryf begaen, —
Ontsnap ik aen het recht? — My gaet het weinig aen,
Mits dat ik tot myn doel geraek'. Dat vry de dwazen
't Gewisse terg': my kan geen harsenschim verbazen.
Zoo, Wysgeer, spreekt hy die op uwe stappen dwaelt.
Zoo is het dat men dra in 's misdryfs afgrond daelt;
Zoo worden wet en recht; zoo trouw en rust geschonden:
Zoo wordt de Maetschappy gebeukt aen hare gronden.

Ik sla myn oogen op den akkerman, in 't veld.
Wie is 't die daer gebiedt, die orde en eendracht stelt?
Geen vreeselyke wacht die rondzwerft in de steden;
Geen rechtbank waer het kwaed geketend voor moet treden;
Geen kerker in wiens kuil het misdryf hooploos zucht,
Verraden op het veld een wet van strenge tucht.
Een kerkje in 't eenzaam groen, gescholen in 't gebladert,
Ziedaer de rechtbank waer het vreedzaam volk vergadert;
't Is op den heiligen grond den dooden toegewyd.
Gy, die voor stille deugd niet ongevoelig zyt,
Wien haer bevallig schoon verteedrend kan bekooren,
Kom, ze is op dezen grond aenbiddelyk optesporen.
Zie daer de Eenvoudigheid geknield op 't bloeiend gras
Waeronder rust in vrê der vaders dierbare asch.
Zv heft een dankbaer hart tot God, den Albehoeder;
Zy roept de voorspraek aen van de allerteerste Moeder;
Zy bidt voor maeg en vriend die rusten in het graf,
Vertoont haer' eigen nood, smeekt 's Hemels bystand af,

(1) De Dichter bedoelt de fransche omwenteling der 18.e eeuw.

En, steunende op zyn zorg, doordrongen van genoeg,
Verlaet ze alleen 't gebed voor 't zalig landbeploegen.
Zoo bloeit een zalige oogst van vrucht en vrede op 't veld ;
Verdryf den Godsdienst, 't wordt een dal van woest geweld.

Maer 't zy op 't stille land , 't zy in de drukke steden ,
Waer naer de Roomsche leer een God wordt aengebeden ,
Wat ryke deugden zyn door heel het oord verspreid !
Wat eedle toestel van verheven plechtigheid
Mag voor 't verwonderd oog zich schitterend ontvouwen !
Beschouw dat kerkgevaert, die eeuwenoude bouwen ,
Wier kruin vol majesteit de hooge wolken groet ;
Aenhoor dat klokgebrom dat alles dreunen doet ;
Treed in : wat deftigheid bekleed de tempelkooren !
Wat hemelharmony betoovert hart en ooren !
Daer wordt de sterveling bedwelmd, ontroerd, verrukt ;
Hy wordt in geest vervoerd, en, 't stoffyke uitgerukt,
Naer 't eindeloos gewelf der hemelen gedreven,
Waer hy zyn' God beschouwt, zyn bron, zyn eeuwig leven.
Dan (o verhevenheid der weërgalooze leer !)
Zelfs uit den hemeltrans daelt de eeuwige daer neêr
Om, als een boezemvriend den mensch te troosten, spyzen ,
En, in een prachtig koor waer honderd vlammen ryzen ,
Waer alles glanst van goud, wordt 't onbevlekt gemoed
Met 't heilig brood, het vleesch van zynen God, gevoed.
Van zynen God ! . . . een God wil in zyn hart verblyven . . .
Wat kwaed, wat schyn van kwaed ou thans die mensch bedryven ?
Hoe 't denkbeeld hebben zelfs ? O neen , der Englen vorst
Verschuilt zich in zyn hart , maer vliedt de onreine borst.

Wat nut moet 't christendom der maetschappy verschaffen !
My lust het onrecht ; wie zal my daerover straffen ?
De wet ? maer 'k ben alleen : 't komt nimmer in het licht —
Neen , de Alvoorzienigheid houdt 't oog naer my gericht.
Een misdæd ligt me op 't hart, de rust is my ontvaren ;
Te zwaer is my 't geheim, te hachlyk 't openbaren :
Geen boezemvriend wien ik myn innig leed vertrouw.
o Troost ! een' dienaer Gods belyd ik myn berouw ,
En God ontslaet me en 'k heb geen rechter meer te duchten.

Een echtgenoot besluit zyn wederhelft te ontvluchten.
Reeds gaet hy by het woën haer dagen voor het recht,
En ach! weldra misschien verbreekt men dezen echt.
Neen, nimmer: Romes leer klinkt dondrend in zyne ooren
En hem weêrhoudt de vloek dien God hem had beschoren.

Zoo sluit het Christendom den band der maetschappy;
Zoo brengt zyne oefening haer luk en luister by.

Brussel.

F. BLIECK.



Coquettery en Galantery.

Jen Eblouie.

Lieve Chloris! 'k heb den zin
Van die woorden nu gevonden,
Waermêe thans zoo veler monden
't Heil bestemplen van de min.

'k Zal ze u dan het best verklaren
Door eene omgekeerde zaak;
't Is zoo, in de kunst der spraek,
Soms 't gebruik by taelkennaren.

Ja, gesteld het woordjen *Slecht*,
('t Is zoo maer om iets te zeggen.)
Wist gy eens niet uitleggen.....
« 't Omgekeerd waer' *Goed* dan? » .. recht!

Dan ter zaak. De schaemle kleedren
Zonder pracht, maer onbevekt,

Waer ge uw schoonheid mée bedekt,
Die gy steeds tracht te vernedren;

De ongemaekte zedigheit
Die ge aen tederheid kunt paren;
Die oprechtheid in 't verklaren
Wat u op het harte leidt;

De onbewustheid van de gaven
Die natuer zoo mild u schonk;
De onschuld in uw kuisschen lonk;
't Recht dat al uw doen moet staven;

't Blossen dat het minst gevele
Op uw lieve wang doet komen;
Dit is, al te saem genomen,
't Omgekeerd van *Coquett'ry*! —

Ik, die noch op schoonheid roemen,
Noch in pracht my tooien kan;
('t Geen veel meisjens in een man
De edelste verdiensten noemen);

Ik, die 't laf gevele niet ken,
Die het veinzen nooit kon leeren:
Zie my door geen Schoonen eeren,
Om dat ik te eenvoudig ben.

Chloris! in de vriendenkringen
Maekt uw byzyn my bedeesd;
'k Word alsdan verward van geest,
Schoon men my tot vreugd wil dwingen.

Ben ik soms by u alleen,
Voel ik dan myn' boezem blaken,
'k Durf u toch niets kenbaer maken
Van dat rein gevoelen, neen!

'k Weet niet of de schuld aen my is,
Maer men heeft het vaek ontwaerd;
En 'k geloof dus dat myn aerd
't Omgekeerd van *Galant'ry* is.

Wilt gy nog in klaerder zin
't Omgekeerd dier woorden wéten,
Die gy spoedig mocht vergeten?
't Is *oprechte*, *reine min!*

Eecloo, juny 1829.

Ch. LEDEGANCK.

~~~~~  
SLAEPZANG VOOR EEN EERST GEBORELING.  
~~~~~

Dierbaer telgjen, liefste knaepjen,
Kreyt toch niet, want moeder zugt.
Uw geweene onnoozel schaepjen
Maekt haer teder hert beducht.
Weent ge om dat gy zyt in 't leven
Opgeweekt uyt de eerste rust?
God heeft ouders u gegeeven,
Die met zaelgen liefdelust
Voór uw' heylstand zullen waeken,
Nyvrig, nooýt van zorgen moê.
Wil dan toch uw kryten staeken,
Sluyt uw' minlyke oogjens toe!
Zoek uw rust, verlaet dat woelen
Lieven engel, slaep toch zoet,
Gy hebt immers geen gevoelen
Dat uw hertjen smert aendoet!
Rust dan in den schoot uws moeders
Aen haer edle borst gekleéfd.
Heyl aen 't kindjen, dat voor hoeders
Braeye en eerzaeme ouders heeft!

Antwerpen.

A. J. STIPS.

De eerste Mei-dag.

Lied in den smach des Oudey.

KOOR VAN JONGELINGEN.

De lente is daer; nu zullen wy
Weér wandlen langs het strand,
En dansen op het groeiend gras,
Met meisjens hand aen hand.
Ja, morgen, van den ochtend vroeg,
Gaen wy langs bosch en veld,
En hooren of de nachtegael
Reeds 't blyde voorjaer meldt.
Ja! morgen zit de Mingodin
Verheven op haer' troon,
En vult met nieuwe pylen weér
Den koker van haer' zoon.

KOOR VAN MEISJENS.

Weleer werd overal deez' dag
Op 't vrolykste gevierd;
Men plantte Myrtenboomen, schoon
En rykelyk versierd;
De landjeugd kwam van wyd en zyd
Daer dansen op dat feest,
En al die 't beste dansen kon
Die prysde men het meest,

KOOR VAN JONGELINGEN.

Die kroonde men met roozenblaën
En was de koningin;
Met haer liep heel de landjeugd bosch
En veld en tuinen in.

En , als een byzwerm , vielen zy
Op roozen en jasmyn ;
En die den schoonsten ruiker bracht
Gewis moest koning zyn.

KOOR VAN MEISJENS.

Zoo ziet men in den lentetyd
Natuër , die gansch herleeft ,
En alles wat geschapen is ,
Haer jeugdig voedsel geeft.
Naeuw rolt de Bok zyn horens uit
Of Phoebus stygt omhoog ,
En zendt op de aerde vruchtbaerheid ,
Van uit zyn blaauwen boog.
Dan kondt de roode morgendblik
De komst van Phoebus aen ,
En al de bloemen ziet men straks
In volle aanbidding staen ;
En Zephir schudt de windsels los
En kust het maegdlyk rood
Van 't roosjen , daer hy bloeisel brengt
In haren vruchtbren schoot.
De dauwdrop spreidt de geuren dra
In all' haer blaedjtens rond ,
Terwyl van onder aen den boom
De Min te lachen stond.
« Alweër , » zoo riep ze , « weër een bloem
Voor schoone Testilis ;
Die haren Mylon zoo getrouw
Zoo teer beminnend is. »
Hierop vloog zy naer Mylon toe :
« Geef dat aen Testilis ,
ô Mylon ! die u zoo getrouw
Zoo teer beminnend is. »
« Neen , » riep de trouwe Mylon uit :

« 'k Betrouw u, wichtjen, niet;
Vergiftigd zyn de pylen, die
Gy niemand sparend, schiet,
Misschien is ook het roosjen zoo. » —
« Dan kryg' het Testilis, »
Zoo sprak hy, « die u zoo getrouw
Zoo teerbeminnend is. »
De Minnegod haer onbekend,
Komt zacht tot haer gegaen
En steekt haer 't roosjen op de borst;
Zy neemt het lachend aen.
« Wat zyt gy schoon, ô Testilis! »
Zoo spot het kleine wicht;
Terwyl de snoode nog een' pyl
Op haren boezem richt.
Des avonds als de matte zon
Te bed gelegen is,
Ging Mylon, spelend op zyn riet,
Naer schoone Testilis.
ô Testilis! zoo riep hy uit,
« Wat hebt gy, ach! gedaen?
Gy naemt het roosjen van de min,
't Vergiftigd roosjen aen! » —
« Vergiftigd . . . hoe . . . ? riek, Mylon, riek
Hoe aengenaem en frisch »
Hy rook, en sedert leeft hy niet
Dan voor zyn Testilis.

KOOR VAN JONGELINGEN.

Hoort, hoe 't gevogelte in de blaën
Den lof der lente zingt;
Ziet, hoe het dartelende en vol min
Van tak op takjen springt.
Komt, droeve tortels, hier in 't bosch!
Te lang duert uw verdriet;

Zoo lang betreurde Philomeel
't Verlies haers zusters niet.

KOOR VAN MEISJENS.

Niet eeuwigdurig is verdriet :
Verlept een bloem van kleur,
Aen 't zelfde scheutjen groeit een knop
Zoo schoon en zoet van geur.
De schipper zeilt naer vreemde kust
Terwyl zyn gade schreit,
En straks gevoelt hy weér 't genot
Van hare tederheid.

KOOR VAN JONGELINGEN EN MEISJENS.

Vergeten wy dan al ons leed
En vieren wy dit feest!
Deez' dag is steeds de dag van vreugd
En dankbaerheid geweest.

KOOR VAN MEISJENS.

Ja dansen wy thans onbezorgd
Den heuvel op en neér.

KOOR VAN JONGELINGEN EN MEISJENS.

En wenschen wy een blyden dag
De naeste lente weér!

Antwerpen.

J. F. C. VERSPREEUWEN.

Dsselykheyd der Zelfmoord.



God schiep het gansch heelal — zyn' eyndeloozen zegen,
Zyn' magt en heerlykheyd bestraelen allerwegen
Al wat en hemelkring en aerdryks pael besluyt:
Van zyn almogend hand ontving en plant en kruyd,
Den oorsprong en gedaente en lieflyke ambergeuren;
De bloem haer pronkgewaed en ryke mengelkleuren,
De zon haer' vuer'gen glaps, de maen haer schemerlicht,
De ster haer' tinteling, de bergen hun gewigt,
En de uytgestrekte zee haer' grondloosheyd en stranden.

Den mensch, Gods evenbeeld, het puykstuk zyner handen,
Wien 't leven wierd alleen voór eeuwig toebereyd,
Miskende alleen zyn' pligt; verloór zyn' waerdigheyd,
Verwekte ramp en dood in de ondermaensche kringen,
Wyl d'afgrond 't erfdeel wierd van alle stervelingen.

God sloeg een gunstig oog op 't roekloos schepsel neér:
Hoewel ter dood gedoemd, het erft het leven weér
En 't zegenryk genot der schuldlooze eng'lenvreugden,
Aen de overzy van 't graf, blyft nog het loon der deugden.

o Mensch! die 't redenlicht aen zoo veel weldaën paert,
En op eene eeuwigheyd als uw' bestemming staert,
Hoe hoog, hoe hemelhoog moet gy uw' dagen agten;
Altoos hun' duerzaamheyd ten vuerigsten betragten,
En zorgen voór een' schat, dien ge al te onwaerdig draegt,
Tot de Alvoorzienigheyd, dien, by uw sterfuer, vraegt!

Maer 't redenloos gediert, hoe arm, hoe kleyn in waerde,
Dat wemelt op het gras, of vroet in slyk en aerde,
Is niet zyne eerste zorg, de zorg van zyn bestaen?
Natuer, natuer alleen, dryft zy zyn kragt niet aen

Om zich aen 't dreygend hand zyns moordenaers te onttrekken?
En — zou een red'lyk mensch zyn' eygen dood verwekken? —
Helaes! veel vreedder dan den tyger, beër en leeuw,
Zien wy thans, dag aen dag, tot schande van onze eeuw,
Hoe zeer men zich ook waent doór geestlicht te onderscheyden,
De zelfmoord, meer en meer de wereld doór verspreyden!
Het ruwste tydgevrigt dat ooyt de zon bescheén
Hoe barsch, hoe onderdrukt doór wederwaerdigheên,
Zag min doór eygen hand den gouden leéfdraed breeken;
Maer ed'ler zich op ramp, op smert en oneer vreeken;
Het woelend driftentheyr bleéf beter in bedwang,
Had meer afschuwlykheyd voór eygen ondergang.

Beschouw het Christendom, waer 't eeuwig licht zyn' straelen
Met 't glansryk heylgeloof laet loodregt nederdaelen;
Daer ook, daer kent den mensch zyn eygen waerde niet;
Daer vest de zelfmoord vaek haer helschgevloekt gebied.
De geylheyd stut den loop der zoete lentedagen,
De woede weét den band des levens afteknagen.
De gulzige overdaed verveêrdigd graf op graf,
Verhaest en eygen dood en nooytvolkweéten straf!
De wanhoóp, 't snoodst gedrogt, uyt's afgronds schuym gesproóten
Onsteékt haer' helsen gloed in 't hert der aerdgenoóten,
Maekt hèn hunn' eygen beul, en zinloos en verwoed:
Hier styft den killen stroom het reeds geronnen bloed,
Daer zie ik 't moordend stael doór borst en longen dringen,
Doór felle buskruyds kragt het herssenbekken springen:
Gints word koelmoediglyk den giftkelk uytgelikt,
Den jongsten levensblaes in 't galgenstrop verstikt.

Afzigtig treurtafreel! gy doet my zidd'ren — beéven!
Verschriklyk nagedagt! — op de eyndpael van het leven,
Den laetsten blik een gryns, geteeld uyt vrok en haet;
Het laetste woórd een' vloek! een' moord de laetste daed!

o Weérgaloos misdryf! wie maelt uwe yslykheden?
Ondankbre! die Gods gunst met voeten durft vertreéden,
En die met eygen hand de maet der boosheyd vult?

Is dat erkentenis voor 's almagts taey geduld,
Die lang, regtveêrdig kon uw snooden handel straffen;
Maer, die meêdoogend, wilde u tyd tot boet verschaffen?
Uytzinnige! gy rukt de bliksems uyt zyn hand
En stort die op u neêr doôr 't grofste misverstand.
Lafhertige! die 't pak van uwe gruweldaeden,
Op 't norsch geweten, hebt met eygen hand gelaeden,
De vroeging word uw' ziel een onverdraeglyk juk,
Gy dooft uw levenstoôrts doôr 't grootste gruwelstuk!
Rampzalige! gy wilt en boet en straf ontwyken,
Maer neen — gewislyk neen — God zal uw vonnis stryken!
De hel, die haere prooy met open muyl verbeyd,
Verzwellgt en foltert u, doôr eeuw en eeuwigheid.

o Bragt dit ramptoneel de woede tot bedaeren,
Der vreedeen, die verkeerd op 't doel der zelfmoord staeren!...
o God! indien myn veêr dit heyl verwerven kon,
Het waer het heerlykst loon dat ooyt de Dichtkunst won.

Deerlyk.

P. J. RENIER.

Punt dicht.

Laat mij, Clorinde, verzen maken;
Bemoei u niet met die te laken;
Gij weet het immers, lieve schat:
Ne sus Minervam doceat!

Gent.

J. N. D. B.

De trouwe Vriend.

My lust een' ongedwongen toon
Te ontwringen aen myn lier.
Hy vloeit den trouwen Vriend ter eer;
Vuige eigenmin, van hier!

Van hier, wie zy alleen ontvlamt,
En, mensch, het belge u niet,
Indien ik u den wierookwalm
Niet toezwaei in myn lied.

Hier geldt het rede noch vernuft;
Maer gaven van het hart;
Maer reine vriendschap, ware trouw,
Dat heelend heul in smart.

Ja, 't geldt die weldaed der natuer,
Die heilbron die gy smoort.
Van hier dan, mensch, uw lof is 't niet
Die my tot zingen spoort.

Betitel u, belachlyk prat,
Der schepslen oppervorst;
Maer bloos wen u het heiligst vuer
Te niet gaet in de borst.

Ja, bloos wen gy een reedloos dier
(Zoo noemt gy 't in uw waen)
In de eelste neiging, 't zoetst gevoel
U ziet te boven gaen.

Uw vriendschap? — Ach! de minste schok
Verbryzelt haren band.
Uw trouw? — is karige eigenbaet,
Met valscheid naeuw verwant.

En dan, vervallen Schepsel, dan
Zyt gy op rede fier,
En acht gering wat ge aendrift noemt
In min begaefde dier?

Verga de rede; als rampgeschenk,
Verbastert zy den aerd!
De trek alleen tot teederheid,
Tot min, is achting waerd.

Wat zegt het of in mynen vriend
De neiging aendrift zy?
Genoeg dat hy my teer bemint
En niets hem scheidt van my.

Noch staetskrakeel, omwenteling,
Noch volksgeweldnary
Ontaerden zyn gevoelig hart:
Gy haet, gy lastert my.

Bevind ik my in lyfsgevaer,
Hy springt my moedig by,
En stort zyn bloed voor myn behoud;
Lafhartig vlucht gy my.

En zoo my 't onheil nederdrukt
En dat ik armoè ly',
Hy deelt myn lyden, blyft getrouw:
Gy laekt en loochent my.

Hy duldt, gedwee, myn kwade luim,
En ziet my droevig aen,
En likt en liefkoost de eigen hand
Die hem bestaet te slaen.

My, levend, is hy aengekleefd
Als vriend, als landgenoot;
Hy zal my ook gedachtig zyn
En minnen na myn dood.

Ja, tranen, hem uit 't zuchtend hart
Geperst door myn gemis,
Zal hy gaen plengen op myn graf
Met warme erkentenis.

Myn aenzyn, myn rampzalig lot
Was u geen tranen waerd;
Nog min zult gy gevoelig zyn
Wanneer ik rust in de aerd.

Vanhier dan, mensch, gy zyt het niet
Wiens deugden ik verkond.
Ik zing de trouw eens betren vriends:
Ik zing den trouwen hond.

Ontwaert gy langs den Scheldestroom
Dien ingestorten muer?
't Is Antwerp's uitgeplunderd fort,
Gesloopt door 't oorlogsvuer.

(*) Het was in oogstmaend, dezes jaers (1833.) dat de dagbladen melding maekten van dezen hond, die, sedert den overgang van het Kasteel van Antwerpen, elken nacht, uit eene onbekende schuilplaats, te midden der puinhoopen, op een graf de aerde kwam oprakruwen die waerschynslyk het overschot syns meesters dekte.

Daer hield zich Hollands macht verschanst,
't Verbaesd Euroop ten spyt,
Tot eindlyk Frankryks legermacht
Geroepen werd ten stryd.

Een schriklyk donderend geschuit
Bestormde 't dag op dag,
En sloeg het in verstuiwend puin
En Holland streek de vlag.

Ontwaert gy langs den Scheldenstroom
Dit woest en aklig oord ?
Daer viel de brave krygsman neêr,
In eigen bloed gesmoord.

Zyn asch rust onder de aerde; en ach!
Geen zedig lykgesticht,
Geen bloemkrans siert het plekken gronds,
Waer hy gesneuveld ligt.

Zyn graf is eenzaam, naekt; geen mensch
Besproeit het met een traen.
Ja, licht is zyn gedachtenis
In aller hart vergaen.

Daer komt geen moeder haren zoon,
Geen vrouw haer' echtgenoot,
Geen maegdenry den oorlogsheld
Beschreien in den dood.

Maer, edle schim, verheug u, juich;
Nog klopt voor u een hart;
Nog hebt gy eenen vriend; hy heeft
Met u 't gevaer getart.

U volgde alom uw trouwe hond
Eer u de kogel trof.
Gy vielt; de plaets begeeft hy niet:
Daer treurt hy by uw stof.

Hy schuwte elks aanblik, haet het licht,
En kwynt in de eenzaamheid,
En schuilt daer tot de duistere nacht
Zich over 't aerdryk spreidt.

En dan, wen alles rust en zwygt,
Gedreven door zyn rouw,
Dan brengt hy, waer zyn meester rust,
De hulde van zyn trouw.

Hy schraapt, vol drift, de grafaerde op,
Waerin hy dringen wil.
Vergeefs! geen hoop, geen meester meer;
Hy geeft een' droeven gil.

Zoo slyt zich 't ongelukkig dier
In stadig treuren af,
's Daegs kwynende in een duistren hoek,
's Nachts weenende op een graf.

o Teder, onwaardeerbaer dier,
Dat eedler naem verdient,
Aen u wyde ik myn zang, aen u:
Gy zyt de *Trouwe Vriend*.

Brussel.

F. BLIEK.



Lofzang.

Ja, 'k zal mijn luit een lied ontwringen,
Tot u, o bron van alle goed!
Ja, 'k zal uw naam ter eere zingen,
Schoon deze Serafs siddren doet.
Maar 'k maak u, Godheid, vol vertrouwen,
Ofschoon uw grooten naam te aanschouwen,
Geen staf, geen aardworm ooit vermag;
o Azoth, in uw grijze wallen,
Zaagt gij uw afgod Dagon vallen,
Die slechts Jehovahs beelt'nis zag!

Maar hoe? zal ik de Godheid prijzen,
Ikf'worm, ik zondaar, bloed en naakt?
Neen, laat der eng'len lofzang rijzen,
Nog is dien lofzang onvolmaakt;
Maar schoon uw naam blijft onvolprezen,
Hoe vreeslijk ook dien naam mogt wezen.
o Heer, ik hef tot u mijn lied!
Aartsgoedheid! gij toch zijt te gader,
Mijn God, mijn vreugd, mijn heil, mijn vader,
Die met erharming op mij ziet.

Al heffen duizenden bazuinen;
Cijmbalen, harpen, keer op keer,
Het Hallel aan in Sions tuinen,
't Zijn vonken bij uw licht, niets meer.
Geen eng'len, min nog aardelingen,
Vermogen uwen naam te zingen, '

Hun stemmen huilen als de orkaan ;
Ja de eng'len zang eens Serafs snaren ,
Zijn als 't geklots der woeste baren ,
Die tegen Corons wallen slaan.

Zoo trachtten , ja in alle tijden ,
Zoo poogden zij uit al hun kracht ,
Uw dienaars en Baals ongewijden ,
Uw naam te omvatten uit hun nacht ;
Deez' wilde in de Natuur u zoeken ,
Een ander in gewijde boeken ,
Maar geener pooging werd voldaan :
Zij zochten uwen naam te melden ,
Maar zochten op te ruime velden ,
Op een onmeetbren Oceaan.

Zoo zong in Sions tempelwanden ,
o Heer , een koning uwen lof ;
Maar 't speelgetuig ontglipt zijn handen ,
Zijn stem ontbreekt voor zulk een stof !
De Bard , in Galjes dennenwouden ,
Wil fier zijn trotsche stem ontvouden ,
Maar stem en woorden vindt hij niet ,
Als hij de ruimte heeft doormeten ,
En op der eeuwen ijz'ren keten ,
Hij uwen Naam gestempeld ziet.

Dus buigt in Sah'ras heete zanden ,
Ismaëls nageslacht ter neêr ;
Dus huilt aan Ganges fiere stranden ,
De Bons uw grooten naam ter eer ;
Dus doet in Salems tempelchooren ,
De priester zijnen lofzang hooren ,
Dus zucht de Copht in zijne cel ;
Dus doet de Griek zijn wierook branden ,

Dus heft tot u de onreine handen
't Verbasterd teelt van Israël!

Maar uw verheven naam te zingen,
Is boven aller menschen kracht;
Geen stem, geen snaartuig kan men dwingen,
Geen woorden zijn in onze magt.
Maar is 't me ontzegt met brooze ving'ren,
Het wierpokrat omhoog te sling'ren,
Tot u, o naamloos opperheer;
Dult dat ik dan, in 't stof gebogen,
Maar in mijn geestdrift opgetogen,
In stilte uw grooten naam vereer!

Gent.

J. NOLET-DE BRAUWERE.

Treurzang.

Tedre vrienden, helpt mij weenen,
Speelgenoten; weent met mij:
Ach! wat zoudt gij bitter schreijen
Zoo gij wist wat smart ik lij',

Helpt mij, speelgenoten, klagen
Daar ge mij zoo droevig ziet;
Gistren zat ik nog zoo vrolijk
Bij mijn meisjes — heden niet!

Gistren was ik bij Klarinde
En ze drukte mij zoo teer,

Gistren kreeg ik menig kusjen
En ik krijgze nu niet meer.

Ach! wat waren 't tedre kusjens
Die ik van haar lipjens kreeg,
Toen 'k van zuivren wellust dronken
In heur armen nederzeeg.

Nu krijg ik die tedre kusjens
Van haar warme lipjens niet:
Helpt mij, speelgenoten, klagten
Daar ge mij zoo droevig ziet.

Gistren avond, onder 't scheiden
Sprak ze mij zoo lieflijk aan:
« Morgen ochtend gaan wij weder
Wandlen in de linde laan. »

God! en toen ik dezen morgen
Naar Klarindes woning ging,
Viel ik in bezwijming neder
Wen 'k dees droeve maar ontving:

« Lieve Myrtil 't moet u smarten
» Uw Klarinde, ze is niet meer,
» Dezen morgen trok zij henen,
» En gij ziet haar nimmer weêr.

» Zij heeft haren geest gegeven,
» Hij is heen naar beter oord; —
» Myrtil, mogt ik u aanschouwen,
» Eens nog, » was haar laatste woord.

« Hare ziel is 't aardsche ontvloden,
» Zij is heen naar beter sfeer;

» Gister avond nog zoo vrolijk,
» Goede God! en nu niet meer. »

Aldus sprak de droeve moeder
Die mij deze tijding bragt,
Hare tranen rolden bitter,
Haar begaven moed en kragt.

Ook zoo viel ik in bezwijming
Neder op den harden grond,
Tot ik bij mij zelf gekomen
Mij bij mijn Klarinde vond.

En dan rolden mijne tranen
Op haar bleeke wangen neêr;
Helpt mij, tedre vrienden, weenen
Mijn Klarinde, ach! is niet meer!

Morgen wordt ze aan de aard' bevolen
Bij den zilvren waterstroom,
Waar wij elken ochtend zaten
Op den groen bemoschten zoom.

Speelgenoten, ziet mijn tranen
Ziet, ze rollen bitter neêr
Helpt mij weenen, helpt mij schreijen,
Mijn Klarinde, ach! is niet meer!

Kortrijk, 1829.

A. J. DOORNAERT.

Echtzang voor myne Zuster.

Ik hoor de vreugdekreten schateren
De feestzael en dees wooning rond;
Ik hoor 't geschut, al dondrend, klateren
En, knallend, dreunen langs den grond!
't Is feest! een echtfeest, dat wy vieren.
'k Zie de eigen krans uw hoofden sieren,
o Gunstelingen van de Min!
Die Hymens heilige band omstrengelt,
Triumf! gy voelt u reeds verengeld:
Tien zinnen smelten tot één zin.

In de armen van elkaër gesloten,
Geniet gy 's hemels voorgevoel;
Een blik, het tintlend oog ontschoten,
Verheft u boven 't aerdsch gewoel,
De goudzucht tarte woeste baren
Moog de eer zich krans op krans vergaeren,
En streven naer een ydlen glans;
Verheev'ner drift kan u bekoren:
Geen praelzucht zal uw minlust stooren.
Gy mint, en lacht met d' eerekrans!

Wee, die, in eenzaamheid verscholen,
Zyn hart voor minnen nooit ontsloot!
Hy blijft op doornepaden dolen:
Zyn leven is een stage dood!
Der jaren last slaet hem ter neder;
Nooit kende hy 't genot, zoo teder,

Dat de ongeveinsde liefde geeft,
Hem streelt de naem van gá noch vader,
Geen vrouw brengt hem den hemel nader....
Hy sterft, en hy heeft niet geleefd!

Dat vreugd uw huisgezin bestrale
o Gy door Amor saemgehecht!
Dat zegen op uw sponde dale;
Ten aerdschen Eden zy uw echt!
Zoo eenig leed u schokte, u griefde,
Voel dan den hoogen prys der liefde.
Een liefdeblik verkwik uw hart;
En liefdekus, by 't handendrukken,
Moge u verteedren, u verrukken,
En wellust zelfs spruite uit die smart.

God zal dien broederwensch aenhooren;
God, die de oprechtheid nooit verstoot.
Ja, eef de tiende maen zal gloren,
Zien wy een wichtjen op uw schoot.
Eén wichtjen, in wiens oog en trekken
Wy 's vaders schrandrheid ontdekken,
En 's moeders ziel, zoo zacht en teér!
Dat al uw deugden zal vergâren.
Zoo kaetsen de onberoerde baren
Of 't spiegelglas een' beeldtnis weêr.

Gent. 24 mei 1830.

Ph. BLOMMAERT.

Jubeldicht,

OP DE HONDERDJARIGE VROUW

MARIE VAN ZELE, (WEDUWE CARION)

TE GENT.

WYKEN, ofschoon pas geboren,
Van het oppervlak der aerd,
Is het lot den mensch beschoren;
Wieg en grafsteê gaen gepaerd.
Moogt, o moogt hy onbeladen
Langs des levens kronkelpaden
Als een vrolyk pelgrim treên,
En, waer hy zich wil verpoozen,
Nimmer doornen, altyd roozen
Plukken vol aentreklykheên!

Moogt hy, arm in arm geslagen,
Teder hart aen hart geklemd,
Hier het lot met vriend en magen
Deelen hem door God bestemd!
Moogt, met wellust overladen,
Hy zich in de weelde baden;
En, is 't aenzyn kort van duer,
By het scheiden vrolyk juichen,
De Almacht lovend, dankbaer, tuigen:
« Nooit sleet ik gen pynlyk uer! »

Maer Gods wyzere beschikking ,
Ondoordringbaer in haer doel ,
Stort , in stede van verkwikking ,
Op zyn schedel smartgevoel ;
Laet hem heil en vreugde droomen ,
Maer doet zorgen samenstroomen
Om zyn zwaerbeklemde borst ;
Zorgen , die dan nog niet wyken ,
Als zyn krachten reeds bezwyken
Onder 't weepak , dat hy torscht.

Mag ooit sterveling beproeven .
Wat er is van tegenspoed ;
Mag zich immer mensch bedroeven
Om 't verlies van wereldsch goed ;
Dat hy 't oog , in zyn ellende ,
Op **MARIE VAN ZELE** wende ,
Dan voorzeker vindt hy troost.
Zy , toch , die een eeuw moest leven ,
Zag vóór haer ten grave streven
Oudren , echtgenoot en kroost.

Lange reeks van honderd jaren ,
Die zy hier omlaeg genoot ,
Gy , die , als de vlugge baren
Van een' stroom daer henen vloodt ,
Gy zaegt haer (dank de Albehoeder !)
Trapswys kind , maegd , vrouw en moeder ,
En , in 's levens avondstond ,
Moê van op der aerd te zwerven ,
Vindt gy haer bereid tot sterven
Op haer weduwlyke spond' !

Want in bovenmaensche strcken,
Wacht met ongeduld een schim
Tot haer ziel, het stof ontweken,
Eindlyk ook ten hemel klimm'.
Daer zien zy elkander weder ;
Zy, wier liefdeband, zoo teder,
't Lot te vroeg verbroken heeft ;
CARION aldaer hergeven,
Gaet zy voor het heil herleven
By den God, die altoos leeft.

Daer, weér aen zyn hart gezonken
Dien zy hier haer harte bood,
Dien zy alles heeft geschonken
Met den naem van echtgenoot,
Daer hervindt zy al te gader
En de kindren, en den vader,
Harer liefde op aerde ontrukkt ;
Daer herknoot ze de oude banden
Met die hooggeliefde panden,
Die ze er aen haer boezem drukt.

Daer, by kommer en verschrikking,
Smaekt men nooit verbitterd zoet ;
Daer vloeit leven en verkwikking
In het onbeklemd gemoed ;
Daer, daer is de vreugd volkomen ;
Daer begint de loon der vromen ;
Daer ontsluit met eedle pracht
Zich, omstuwde van zaligheden,
Voor haer oog het bloeiend Eden
Te vergeefs alhier betracht.

Gent, 21 december 1833.

C. A. VERVIER.

Over Nederduitsche boeken in vreemde
landen gedrukt.

DAER het in het plan der *Letteroefeningen* valt al wat voor de geschiedenis der Nederduitsche tael eenig belang heeft, optenemen, dachten wy dat het niet onaerdig zou zyn eenige nasporingen te doen wegens de boeken in onze moedertael geschreven, welke in vreemde landen van de pers gekomen zyn. Den meesten onzer lezers zal het wellicht onbekend zyn dat er te Lyons en te Parys, te Norwich en te Londen, ooit Nederduitsch gedrukt zy. Het verdient nochtans eenige aendacht en het levert een nieuw bewys op dat onze moedertael door andere volkeren ten allen tyde als eene beschaeft en veel beoefende spraek beschouwd is. Wie hieraentwysfelen mocht hoore wat de groote Corneille in de voorrede van den Cid ten jare 1638 geschreven, daarvan getuigt: . . . *les traductions qu'on en a faites (de la tragédie du Cid) en toutes les langues qui servent aujourd'hui à la scène, et chez tous les peuples où l'on voit des théâtres, je veux dire en Italien, FLAMAND et Anglois, sont d'assez glorieuses apologies contre tout ce qu'on en a dit.* In Frankryk beschouwde men dus reeds in de XVII.^e eeuw onze tael als geschikt voor het tooneel. Corneille noemt haer onmiddelyk achter de Fransche en de Italiaensche, om dat hy haer na deze den eersten rang toekent. Wat meer is hy reket het zich tot eer dat de Cid in het Nederduitsch overgebracht zy. Zulke woorden in den mond van dezen grooten treurspeldichter, zyn eene heerlyke lofspraek voor het Nederduitsch, hetwelk destyds reeds by de vreemden in aen-

zien was, terwyl het Hoogduitsch, als minder lettervruchten in dat vak hebbende voortgebracht, nog geene melding verdiende.

In vroegere dagen werd, misschien wel meer dan heden, onze tael door buitenlanders aengeleerd. Ook zonden de inwoners der Waelsche provincien van Belgie veelal hunne kinderen in het vlaemschsprekende gedeelte van ons vaderland om het Nederduitsch machtig te worden. Dit gebeurde nog over vyftig a zestig jaren, zoo als zich veel personen nog kunnen herinneren. De beroemde missionaris Hennepin die den tot dan toe weinig bekenden waterval van Niagara naeuwkeurig beschreef en eerst den Mississipi of Meschasebe ontdekte, getuigt dit ook van zichzelf. Hy was te Aeth in Henegouwen omstreeks 1640 geboren, en kwam in zyne jeugd naer Vlaenderen om onze tael aenteleeren. *A Gand*, zegt hy, *où je m' etais transporté pour y apprendre la langue flamande* (1). Dit gebeurde niet alleen onder de waelsche geestelyken, maer even zoo wel onder de wereldlyke personen. Vooral by het studeren aen de Hoogeschool te Leuven vondt de jeugd een zeer geschikt middel om eene genoegzame kennis van onze tael te bekomen. Ongetwyfeld diende ten gebuike van zulken het *Fransch en Vlaemsch Woordenboekjen* te Mons gedrukt, hetwelk wy lager opnoemen.

Wy moeten hier ook aenstippen dat twee Nederduitsche dichters te Doornyk het licht zagen, namelyk Jordanus van den Bempde die aldaer in 1634 geboren werd, en Jan van Meerbeek, die in 1716 leefde.

Met verwondering zullen onze lezers zien dat in den beginne der XVI.^e eeuw, toen de drukkunst nog niet overal verspreid

(1) *Voyage ou nouvelle découverte d'un très-grand pays, dans l'Amérique entre le nouveau Mexique et la mer glaciale, par le R. P. Louis Hennépin. Amst. 1704. 8.º p. 10.*

was, een Nederduitsch gebedenboek te Parys ten minsten vyf malen herdrukt is. Ten allen tyde heeft men zich ook binnen gemelde stad boeken in onze tael kunnen aenschaffen. De boekhandelaer *Barrois* was over vyfentwintig jaren voor de slyting van werken in de Nederduitsche en andere uitheemsche talen bekend, en hy heeft den Catalogus der by hem verkrygbare werken uitgegeven. Voor onze tael gebruikt hy de verdeeling in *livres Hollandais* en *livres Flamands*. Onder deze laetste treft men onder andere het *Woordenboek* en de *Spraekkonst* van Des Roches aen. 's Mans voorraad was juist niet groot, doch wie het Nedefduitsch wilde aenleeren, kon zich reeds met de aldaer voorhanden zynde boeken, behelpen.

Te dezer gelegenheid moeten wy ook gewag maken van de koninglyke boekery te Parys die zoo veel belangryks voor onze letterkunde bevat. Behalven eenige hoogstzeldzame *Vlaemsche Romans* uit de XVI.^e eeuw, en een groot aantal der eerste drukken in onze tael, bewaert men aldaer nog de uitgebreidste verzameling van Nederduitsche tooneelspelen die ooit bestaen heeft. Een letterkundige in Holland had er zich op toegelegd om al wat zyn vaderland als ook Belgie in dit vak hebben voortgebracht byeentebrengeu. Na deszelfs overlyden is de bibliotheek van dit alles door aenkoop machtig geworden, en de kundige heer Van Praet, die, zoo als men weet, van Brugge geboortig is, spaert geene moeite om dezen voor zyne moedertael zoo belangryken schat, nog te vermeerderen.

Meermalen ook heeft men in de hoofdstad van Frankryk in latere tyden zoo niet geheele boekwerken, ten minsten het eene en andere stuk in onze tael onder de pers gelegd. Zoo heeft men aldaer kort na onze vereeniging aen gemeld land de wetten met eene Nederduitsche vertaling ten gebruike van Belgie uitgegeven. By gelegenheid der geboorte van den koning van Rome, in 1811, noodigde men de dichters van al de landen, die tot het fransch keizerryk behoorden, uit om deze gebeurtenis te bezingen. Diensvolgens kwam eene

verzameling van de beste der ingekomene stukken in twee deelen in-8.º aen het licht, en deze bevat ook eenige dichtten door onze landgenoten in de moedertael vervaerdigd.

De geleerde Bibliothecaris Van Praet, waervan wy hier boven spraken, heeft in twee voor ons vaderland zoo belangrijke werken, *Notice sur Colard Mansion* en *Recherches sur Louis de la Gruthuyse*, beide door hem te Parys in 1829 en 1831 uitgegeven, blyken opgeleverd dat hy, ofschoon sedert omtrent vyftig jaren in Frankryks hoofdstad met de woon gevestigd, zyne moedertael nochtans niet vergeten heeft. Een groot deel immers der bewysstukken waerop de schryver in deze twee werken zich beroept of welke hy mededeelt, zyn in het Nederduitsch geschreven.

In 1829 heeft de Heer Pardessus, beroemde rechtsgeleerde en destyds hoogleeraer aen de Universiteit van Parys, eene verzameling van zeerechten onder den titel van *Lois maritimes antérieures au XVIII.º siècle* te Parys uitgegeven. Het eerste deel bevat onder den naem van *Vonnesse van de Zee*, eenen zeer getrouwen en tot de XIV.º eeuw behorende text van de zeewetten van Damme.

Nog onlangs heeft men te Parys eene verzameling proeven der verschillende dialecten van Frankryk aen het licht gebracht. Onder deze bevinden zich ook stukken opgesteld in de tongvalen van Duinkerken, St. Winoxbergen en andere vlaemschspreekende plaetsen, welke in de XVII.º eeuw van Belgie gescheiden zyn. De Heer A. Le Glay, bibliothecaris van Kameryk, een zeer kundig man, die zich ook op onze tael toelegt, was vooral werkzaam om deze stukken te bezorgen. By eene andere gelegenheid zullen wy hiervan meer zeggen en tevens aen toonen wat nut uit het opstellen van dergelyke dialectproeven te trekken is.

Onze lezers zullen reeds aangemerkt hebben dat men in Frankryk met onze tael zoo vreemd niet is, als sommige denken. In andere landen is men nog meer met het Nederduitsch bekend, en het zoude ons te verre leiden indien wy hier al

wilden aenstippen wat men voor onze letterkunde in Duitschland, sedert de vyfentwintig laetst afgeloopene jaren gedaen heeft. Wy gaen dit te dezer plaetse opzettelyk met stilzwygen voorby, ten einde hierop nader terug te komen.

Het vroeger aenzien van Vlaenderen boven andere provincien van ons Vaderland heeft aen onze tael den naem van *Vlaemsch* gegeven. Ook mag men veronderstellen dat waer men oudtyds by vreemden eenige kennis derzelve had, men dit aen inwooners van genoemde Provincie of ten minsten van Belgie te danken had. Slechts later werd het Nederduitsch door de Hollanders op *Java*, *Sumatra*, *de Kaep der Goede Hoop* en andere overzeesche bezittingen voortgeplant. Zoo zien wy dat de meeste boeken, in de XVI.^e eeuw buiten 's lands gedrukt, door Belgen vervaerdigd zyn. De hervorming had haren eersten zetel te Gent en te Antwerpen, en veel jaren later zag Holland van de Roomsche godsdienst af. De talryke schriften destyds van de pers gekomen, waren door onze landgenoten opgesteld, zelfs moet men onder de eerste aenleggers der vertaling van den *Staten-Bybel*, die door de Hollanders om de zuiverheid van tael zeer hoog geschat wordt, Marnix van St. Aldegonde, van Brussel, en Baudartius, van Deinze, tellen.

Doch komen wy nu tot de lyst der Nederduitsche boeken in vreemde landen gedrukt, welke wy hier onder mededeelen. Het kosttede ons eenige moeite om dezelve byeen te brengen om rede een groot aental der door ons opgenoemde werken, heden als bibliographische zeldzaamheden moeten beschouwd worden. Het gelukte ons slechts eenige weinige derzelve te zien. De meeste vonden wy hierendaer opgenoemd in gedrukte werken, waerop wy ons telkens heroepen. De catalogussen van boekverkoopingen waren ons van veel nut, vooral de volgende: van *Isaac Le Long* 1744. 2 deelen, van *Jacob Marcus* 1750. en *Daniel vander Lip* 1758, alle drie te Amsterdam verkocht; *Van eene wytmuntende bibliotheek*, 's Hage, 1764. 3 deelen. De vier opgepoemde catalo-

gussen zyn zeer belangryk , en zouden zeer veel voor het samenstellen eener bibliographie der Nederduitsche letterkunde opleveren. Verder was ons van groot nut de catalogus van *Vande Velde*. Gent , 1833 , als ook die van *Jacob Koning*. Amsterdam , in het zelfde jaer.

Wy deelen voor dit mael de titels mede der Nederduitsche werken welke in *de Waelsche Provintien van Belgie* , in *Frankryk* en *Engeland* gedrukt zyn. Wy behouden voor een tweede artikel die , welke in Duitschland van de pers gekomen zyn , ten einde deze lyst niet buitenmatig uittebreiden.

WAELSCH E STEDEN VAN BELGIE.

Bergen in Henegouwen.

Le nouveau petit dictionnaire etc. Den nieuwen kleyven dictionaris met eenige t' samenspraken in 't fransch en in 't vlaemsch. Mons , Hoyois. 1781. in-8.° 144 blz.

Van dit boekjen bestaen nog vroegere uitgaven waerschynelyk ook te Mons gedrukt.

Luik.

Christelycke leeringhe in IV boecken , om geleert te worden in alle scholen en kereken van 't bisdom van Luyck , (door bevel van bisschop Ernest). Luyck , 1597. in-8.°

Cat. *Vande Velde* , N.° 4470.

Christelycke leeringhe , in IV boeken door Z. Botz. S. J. Luyck. 1598.

Cat. *Vande Velde* , N.° 13912.

Opkomste der Nederl. beroerten. Luyck , 1642. in-12.°

Cat. *Vande Velde* , N.° 11017.

Opkomste der Nederlandsche beroerten. Luyck 1646. Na de cotype , gedrvkt tot Munster by Cornelis du Jardin. 1642. in-12.º. 180 blz.

Dit werkjen wordt aen den Jesuïet van Teylingen toegeschreven.

De Straelen van de Sonne van den H. vader ende Propheet Elias , dat is de levens van eenige religieusen des Berghs Carmeli. Luyck. 1681 — 1684. 3 deelen in-4.º.

Dit boek is versierd met kopere platen van R. Collin.

Leven van Suster Elisabeth van Jesu. Luyck 1687. in-4.º.

Cat. *Vander Lip*. bl. 72 N.º 1017.

Leerlinghen aengaande de Christelyke onderwysinghe. Luyck. 1698

Cat. *Vande Velde*, N.º 4471.

Verhael van den borgerlyken oproer veroorsaekt in Vlaenderen door het aenstellen der gedelegeerde rechters ende het uytgeven van de amnistie. Luyck , 1787. in-8.º.

Cat. *Vande Velde*, N.º 9030.

FRANKRYK.

Douai.

Theorien ende gheestelycke contemplatien , ofte bedietselen ende den sin van den goddelijcken dienst : te weten , der Missen , Vesperen , Completen , Vigilien ofte Wtvaerden , etc. *Der leecken brevier* ghenaeamt , allen Christen menschen seer van noode , ende behoeffelijcken. Ghemaect door den Welgheleerden ende Vermaerden H. ende M. Mattheus Galenus van Westcappel der Theologien Doctoor , ende der koninlijker Universiteyt van Douay Professeur. Gheprent in der koninlijcker Universiteyt van Douay , bij mij Loys van Winde. 1667. in-8.º. 240 blz.

De Schryver draegt zyn werk op aen vrouwe Antonia van Burgundien , vrouwe van Habencourt , zuster van den marchis van Vere enz. , destyds met den woon te Douai gevestigd. De schryver stelt by voorkeur den naem zyner landgenote aen het hoofd van zyn werkjen om zegt hy : *ic swyghe dat het niemant meer geacht , ende badt ghebesicht , ende te werc ghestelt , zyn besten ghedaen en heeft , om een yegelic te leeren dese salighe leeringhen die in dit*

boec begrepen syn, dan uwe edele innicheyt : also dat ghijse niet alleene metten monde vele menschen gheleert en hebt, maer ooc hebt doen in den *Wulsche* over setten door andere personen, ia dat selve hebt bestaen te doene, op dat het ghene dat ic int *Vlaemsche* selue geschreuen hadde, soude perfectelie ende ghetrouwelie ouer int *Wulsch* gestelt, ende ghetranslateert worden. Want in het ouersetten gheschieden diennaels groote veranderinghen, ende fouten, als ic wt die *Latijnsche* oersettinghe van desen selven dinghen door u vermaen wel bevonden hebbe.

Lyons.

Ghesneden Figueren wyten ouden Testamente naer tlevene met huerlieder bedietsele, duer G. Borluyt, burgher der stede van Ghendt. Gheprint tot Lions, by my Jan van Tournes, 1557. in-12.º 231 blz.

Ghesneden Figueren wyten Nieuwen Testamente naer tlevene, met huerlier bedietsele; duer Guilliame Borluyt, burgher der stede van Ghendt. Gheprint tot Lions, by my Jan van Tournes. 1557. in-12.º 97 blz.

Excellent Figueren ghesneden wyten oppersten poete Ovidius, wyt vyfthien boucken der Veranderinghen, met huerlier bedietsele; duer Guill. Borluit. Gheprint tot Lions by my Jan van Tournes. 1557. in-12.º. 140. blz.

Deze drie werkjens welke met tamelyk welgesnedene plaetjens versierd syn, vindt men opgegeven by Paquot *memoires*. T. 13. p. 143.

S. Omaers.

Den geestelyke Helicon, of christelyke bemerkingen op alle de Evangelien der zondagen van het geheel jaer, in verzen door G. de Dous. Tweeden druk. Sint-Omaers, 1719. in-8.º.

Cat. *Hye-Schoutheer*. N.º 558.

Parys.

Die ghetijden van onser Liever Vrouwen met vele schoon loven en oratien oft bedinghen. Gheprent te Parys, by Thielman Kerver. 1505. in-8.º.

Zie 2.º *Cat. de Flandrin*. Bruges. 1830. p. 57. N.º 465. Volgens dezen een der eerste boeken te Parys in onze tael gedrukt.

De ghetiden van onse Lieve Vrouwe te Parys , by T. Kerker. 1509. in-8.º.

Met zeer schoone randen , heerlyke platen in houtsnede en geschilderde voorletters versierd. *Cat. van eene uytm. Bibl. III. bl. 175. N.º 268º.*

Die ghetiden van onser Liever Vrouwe met vele schoon loven en oracien. Parys , 1512. in-8.º.

Die ghetiden van onser Liever Vrouwen. Te Parys , by T. Kerker. 1522. in-8.º.

Die ghetide van onser Liever Vrouwen en van den H. Cruyce ende van den H. Geest. enz. Te Parys , by T. Kerker. 1533. in 8.º.

De drie laetste vindt men aengewesen in de Catalogussen *Van eene Uytm. Bibl. III. bl. 175. N.º 268; en 268; Marcus, bl. 75. N.º 107 en Le Long. bl. 174. N.º 251; en 2512.*

Deze vyf boeken die als verschillende uitgaven worden opgegeven, syn met fraei randwerk , sierlyke voorletters en konstige houtsnede-platen versierd.

Rowaen.

De Psalmen Davids , wt den Fransoyschen Dichte in Nederlantschen ouergheset , door Petrum Dathenum. Item , hier is by geuoecht op die kant die Latynsche Texte *Enz. Rowaen, by Abel Clemence. 1557. (1567). — Catechismus enz. Ibid. 1567. — Formulieren enz. Ib. 1567.*

Deze uitgave is geschied op kosten van *Jan Pieters Reael*, weleer burgemeester van Amsterdam. Zie *Pers*, Ontstelde Leeuw. bl. 196. *Ens*, Kort histor. berigt van Publieke schriften. bl. 61. *Le Long. Cat. bl. 127. 's Gravesande*, Tweehonderdjar. Ged. bl. 210 — 214. *Van Iperen*, Historie van het Psalmgezag I. bl. 130.

Idem. Waer achter: Ghebeden des Boeckx Genesis. Gedrukt als voren.

Eens andere oplage van het zelve werk. Zie over beiden *Cat. J. Koning. N.º 1076 en 1079.*

Ryssel.

Redenvoering betrekkelyk tot het drukzel getydelde : *Tafereel van verkwisting van koninglyke en gemyne penningen , door de Brubandsche ex-souvereynen , of uyttrekzel uyt den register der*

staaten van Brabant van den jaere 1789 en 1790; uytgegeeven in het fransch, in het begin van deezen jaere 1792 enz. Tot Rys- sel, zonder naem van drukker, 1792. 122 bldz. in 8.º.

Aen den advocaat Vonck toegeschreven.

ENGELAND.

Londen.

De catechismus oft kinderleere, diemen te Londen in die Duyt- sche ghemeynte is ghebruykende. Londen 1553. in-8.º.

Cat. *Vande Velde*, N.º 5749 en *Index libr. prohib. Philippi II.* p. 84.

Een claer bewys van het recht ghebruyck des Nachtsmaels Christi ende watmen vander missen houden sal, door Merten Microen: ende ghedrukt buyten Londen by Collinus Bolckuinner. Anno 1554.

Index libr. prohib. Philippi II. p. 83.

De kinderlere. Gedrukt buyten Londen 1555. in-8.º.

Cat. *Van eens uytm. bibl.* bl. 180. N.º 2757.

Den sack met die stukken voor den Paus van Romem, syn Cardinalen, Bisschoppen, Abten, Monicken enz. Tot London 1568. in-8.º. — Item een teghenstellinge des Gods gebooden en den Paus. Ibid 1568. in-8.º.

Met houten platen versierd. Cat. *van eens uytm. bibl.* III. bl. 183. N.º 2800.

De Cautelen (dat is te segghen de Waerschouwinghe ofte onderwijsinghe) met het Canon ende Ceremonien van der Misse. Mits- gaders de Misse gheintuleert, van tlichaem Jesu Christi, London 1568. in-8.º.

Cat. *Koning* bl. 265. N.º 1027 en *Vande Velde*. N.º 2409 en 15988.

Een cort begryp ende slot vander gansser heyliger Schriftueren des ouden ende nieuwen testamentz, gedrukt te Londen, by Nicolaes van Berghen.

Index libr. prohib. Philippi II. p. 82.

Die Psalmen des Konincklijcken Propheten Davids ende ander Lofghesanghen, wt den Francoysen dichte ghemaect door Clement

Marot ende Theodore de Bese, in Nederlansche spraekke ouergheset, door Petrum Dathenum. Ghedruckt buyten Londen by my Merten Wendelen. Anno 1566. in-8.º.

Cat. *Koning* N.º 1076.

De Psalmen Daudis, in Nederlanscher sangsryme, door Wtenhoue van Ghentt. Londen by Jan Daye 1566. — Formulieren. — De kleyne Catechismus, kinder of berichtleere der Duytscher ghemeynte te Londen ghemaect door Marten Micron. Londen by Jan Daye. 1566.

Cat. *J. Koning* bl. 272. N.º 1071. Jan van Wtenhove was een Gentenaar. Hy gaf dese Psalmen stuksgewys uit, en kort na syn overlyden verscheen dit syn volledig Psalmboek. In opgenoemden catalogus wordt hetzelfde als eene hooge zeldzaamheid opgegeven, en men verwyst aldaer om over den schryver en deszelfs werken berichten te vinden, naer de volgende boeken: *Le Long*. Kort Hist. verhael. bl. 38, 70 — 75, 121; *Ens*, Berigt van publieke schriften bl. 46, 60, 62, 160. *Van Iperen*, Psalmgezag bl. 115 — 118, *Ypse en Dermout*, Gesch. der Herv. kerk. I. bl. 262.

De heylighe spaensche inquisitie, met haer loosheyte, valscheyte ende arghelisten ontdeect, wtgestelt ende int licht gebracht..... Ende eyndelijck by een cleyn martelaren boeckken..... Also claer bewesen als den dach. Alles door Reynaldo Gonsalvo Montan, eerstelijck int latyne geschreuen. Ende nu eerst in onser Nederlantscher sprake door M. Maulumpertum Taphaea ouergheset. Ghedruckt tot Londen by Jan Daye. 1569. in-8.º.

Vande Velde. N.º 5738 en *Koning* N.º 958. In deze laetste voor eene hooge zeldzaamheid opgegeven. Men beroept zich aldaer op *Brunet* II. 512 en *Ypse en Dermout*, *Gesch. der Ned. Herv. kerk* I. 234 en aantek. bl. 90. Ook worden in deze laetste catalogus nog twee andere drukken van het zelfde jaer opgegeven, doch zonder naem van plaets of drukker.

R. Gonsalvo Montan, de heilige Spaensche Inquisitie ontdeekt. Lond. 1579. in-8.º.

Cat. *J. Marcus*, bl. 77. N.º 140.

Ordenen aen de Viceadmiralen op de vlote tegen Spagnien, 12 Maerte 1586. Londen. in-4.º.

Cat. *Vande Velde*. N.º 5881.

S. Ruitinck Gulde Legende van de Roomsche kerk. Londen. 1612. in-4.º.

Cat. *Vander Lip*, bl. 105. N.º 1813. Van Hem bestaet ook nog *Roomsche Afgoderye*. Leide, 1626.

Biblia, dat is de gantsche H. Schrifture vervattende alle Ge-
Canonijke boeken des ouden en nieuwen Testaments. Londen.
1812. Hamblin. groot in-8.º. 852 en 274 blz.

Eene zeer keurige nadruk van den Staten Bybel door de *British Bible Society* bezorgd.

Norwich.

Belydenisse ende eenvoudige wtlegginghe des waerachtighen
geloofs, ende der algemeynen articulen van de suyvere christe-
lyke religie, gemaect met ghemeyster eendrachtigheyt vande
dienaers der Kerken J. C. die daer in Zwitserland zyn... Anno
1568. Gheprint tot Nordwitz, by Antonius de Solemme in-8.º.

Cat. *Vande Velde*. N.º 5701.

De Cl. Psalmen Davids,... Door P. Dathenus. Noorwitz. 1568.
Catechismus oft Onderwysinghe inde Christelicke Leere. Ibid
1568. — Eenen Calendier Historiael, eewelick gheduerende enz.
Ibid. 1570. in-8.º.

By *Koning*, N.º 1076 men verwyst aldaer naer *Van Iperen*, Psalmgezang I.
bl. 124; *Le Long*, bl. 127, 131, 145; *Ens*, Bericht van publieke schriften,
bl. 47; *Ypey en Dermout*. Hist. der Herv. kerk, D. I. bl. 263 enz. enz.

Wy zyn er verre af te denken alhier al de Nederduitsche
werken in Frankryk en Engeland gedrukt, opgegeven te
hebben; doch wy zyn voornemens wat wy later van dien
aerd mochten aantreffen in eene tweede lyst medetedeelen.

Gent, 1833.

C. P. SERRURE.

Setz over de Rhetorykkamers van
Dionude.

De *jeux floraux* bestonden te Toulouse nog niet, toen reeds de letterkundige genootschappen, onder den naem van Rhetorykkamers bekend, in België bloeiden.

In Vlaenderen werden de kamers van Rhetorica van Gent en Ypre voor de oudste aenzien, daer zy lang als zulkdanig het recht bezaten de nieuw ingestelde kamers te wettigen en de statuten derzelve goedtekeuren. De stad Aelst nochtans beweert dat het genootschap van Sinte Catharina aldaer in 1107 bestond en dat hetzelfde dus het oudste van Vlaenderen zyn zou, doch dit stennen zy slechts op het jaertal besloten in het chronicon: *AMOR VINCI*, welk dit genootschap ten zinspreuke voert.

In Braband wordt de Rhetorykkamer van Diest door den geschiedenisschryver Gramaye voor de oudste opgegeven als reeds in 1302 bestaende, doch dit is geenzins op klare bewysstukken gevestigd. Het valt immers zeer moeielyk eenige byzonderheden over het bestaen dezer Rhetoryken in die langverloopene eeuwen, optedelven; daer deze niet zelden uit een nietig begin tot groote genootschappen zyn aangewassen en slechts dan over deszelfs oorsprong nasporingen werden gedaen, wanneer het juiste tydstip der instelling of eerste opkomst, oorspronkelyk nooit geboekt geweest zynde, reeds onbekend was geworden.

De werkzaemheden dezer Rhetorykkamers welke voornamentlyk in het beoefenen der Dichtkunst bestonden, hadden eenen allergevoeligsten invloed op het beschaven en opbouwen onzer moedertaal. Veelal vertoonden zy tooneelstukken

waervan de onderwerpen uit het Heilig Schrift ontnomen waren. De spelen van deftige voordragt werden *Spelen van Sinne* of *Moralisatien* genaemd, die van boertigen inhoud droegen de namen van *Esbatementen*, *Kluiten* of *Kluchten*. Deze kamers beriepen soms elkander, schreven vragen voor en noodigden de andere kamers uit, om dezelve te komen beantwoorden. Men noemde deze feesten welke nu en dan met den grootsten luister gevierd werden, *landjuweelen* of *haechspelen*, na dat deze in eene stad of op eene opene plaats gehouden werden.

Dit waren de algemeene bemerkingen, welke wy over het doel en bestaen dezer letterkundige maetschappyyen maekten, toen wy hoofdzakelyk eenige navorschingen deden over de Rhetorykkamers van Dixmude.

W. Kops en Dewez halen aen, dat alhier in de XIV eeuw reeds dry kamers van Rhetorica bestonden. Sanderus (1) en G. J. Gerard (2) bevestigen dit gezegde en leeren ons dat deze tot by den aenvang de XVII eeuw zyn blyven voort bestaen. Laserna-Santaänder (3) echter, noemt er slechts twee, welke tegenwoordig nog in wezen zyn, de eene gekend onder de zinspreuk *Nu, morgen niet*, en de andere onder den naem *Heilig kruis, scherp duer*.

Volgens den eesrtgemelden schryver behielden de Rhetorykers van Dixmude den tweeden prys by den dichterlyken wedstryd te Doornyk ten jare 1394, gehouden; en in 1404 bekwamen zy by eene dergelyke gelegenheid den eersten prys tot Audenaerde (4).

(1) *Verheerlykt Vlaenderen*. III bl. 45.

(2) *Recherches historiques sur les chambres de Rhétorique des Pays-Bas*. HS. berustende in 's konings boekzael te 's Hage. p. 143.

(3) *Mémoire sur la bibl. de Bourgogne par Laserna*, p. 74. De eene, zegt hy, was genaemd de *Leliebloeme* en had voor zinspreuk: *Reinbloeme*, de andere werd de *Heilige Geest* genaemd.

(4) Zie *Schets eener geschiedenis der Rhetoryken door W. Kops*; in de werken van de Maetschappyy der Nederl. letterkunde te Leyden. 2.^o Deel. Leyden, 1774. bl. 225 en bl. 520, en Gramaye Antiq. Brab. p.

Van de zestiende eeuw hebben wy niets over de genootschappen van Dixmude gevonden; wy troffen zelf deze stad op de lyst der Rhetorykkamers welke zich op het vermaerde landjuweel van Gent in 1539 bevonden, niet aen. Gedurende deze twee voorledene eeuwen beoefenden de Rhetorykers van alhier, gelyk die van geheel Belgie zich voornamentlyk in *uitgalmingen* of voerden nu en dan een spel ten tooneele. Maer sinds de twintig laetst verloopene jaren toen de Nederlandsche letterkunde hier te lande meer aengemoedigd en meer in aanzien kwam, bleven de Rhetorykkamers van Dixmude niet ten achteren, maer die onder de zinspreuk van, *Nu, morgen niet* gekeud, waervan wy de eer hebben secretaris te zyn, verhief zich door hare werkzaemheden verre boven de andere.

De heer A. Wyllie, hoofdman dezer maetschappy, vervaardigde kort na den val van Napoleon, een tooneelspel in dichtmaet, genaemd *den Veldslag van Waterloo*. Dit stuk, welk tot nu toe onuitgegeven is, werd alhier met eene onbeschryfelyke geestvervoering toegejuicht. Te Nieuupoort alwaer de zelfde maetschappy, hetzelfde, met *Clementine en Desormes* uit het Fransch door den heer L. Van Roo vertaald, vertoonde, werd het door de burgery en bezetting van aldaer, met geen minder warme deelneming onthaeld.

Sinds namen de tooneelvertooningen jaerlyks toe en tot in 1823 werden beurtelings vertoond: 1.^o *De Graef van Bourgondien*, 2.^o *Het vermogen der vaderlyke liefde*, 3.^o *Liefde en Vaderland*, 4.^o *Julius van Sassen*, tooneelspelen; 5.^o *Krelis Louwen*, 6.^o *Zozo*, 7.^o *De vermakelyke tweegevechten*, 8.^o *David Teniers*, 9.^o *De gevaerlyke buerman*, blyspelen.

By het jaer 1823, behoeven wy wat stil te staen, om van een feest te handelen waervoor in Dixmude's jaerboeken, eene welverdiende plaets zal ingeruimd worden.

Verscheidene steden des ryks hadden reeds pryskampen in verschillende vakken uitgeschreven. Dixmude reeds meermalen

en ondertusschen met vrucht in sommige medegedongen hebbende besloot de gemelde Rhetorika een' dryvoudigen pryskamp in *Dicht- Tooneel- en Schryfkunst* te openen.

De uitgeschrevene prysstoffen waren in hét vak der Nederduitsche Dichtkunst voor het gedicht welk in heldenverzen moest behandeld worden : *Wat zyn, voor de zamenleving de nadeelen eener slechte en de voordeelen eener goede opvoeding* ? en hetgeen als lierdicht moest voorgedragen worden, had tot onderwerp : *De voor en nadeelen der eigenliefde*. In het vak der tooneelkunst, werden ter uitgalming voorgesteld, voor de mannen in het deftige, de alleenrede van den graef *Ringenthal*, en in het boertige, de alleenpraek van den *Magister* uit het blyspel *De fluweelen rok*, alsmede voor de vrouwen, enkel in het deftige de alleenrede van *Mariane* uit het treurspel *Siegnaro*.

Op deze prysuitschryvingen werd een groot getal dichtstukken ingezonden ; zeventien dichtten in alexandrynsche verzen geschreven en twaelf lierdichten dongen naer de uitgelooftde pryzen (1).

Den 15 van Zomermaend 1823 was de vastgestelden dag, waarop de dichters die de lauwers verdiend hadden gekroond moesten worden, en de kamp der uitgalming plaets moest

(1) De ingekomene stukken hadden de volgende heeren tot vervaerdigers, voor het dichtstuk in heldenverzen ; 1.º *Joannes Gombert*, te Oostende. 2.º *J. B. Bertein*, te Wormhout. 3.º *Van Rechem*, te Hazebrouck. 4.º 5.º *M. van Cuyck*, te Oostende. 6.º 7.º *Beequaert-Walwein*, te Ypre. 8.º *J. B. F. Hofman*, te Kortryk. 9.º *J. L. van Caster*, te Brugge. 10.º *P. A. van Caster*, te Brugge. 11.º *A. Meynne vande Casteels*, te Nieupoort. 12.º *Antonius Ysenbrant*, te Brugge. 13.º *F. de Jaegher*, te Nieupoort. 14.º *E. de Smet*, te Oostende. 15.º *David de Simpel*, van Staeden. 16.º *J. J. Lambin*, te Ypre. 17.º *Comeyne*, te Veurne. En voor het-Lierdicht ; 1.º *Joannes Gombert*, te Oostende. 2.º *M. van Cuyck*, te Oostende. 3.º 4.º *J. B. Bertein*, te Wormhout. 5.º *F. de Jaegher*, te Nieupoort. 6.º *J. B. F. Hofman*, te Kortryk. 7.º *Comeyne*, te Veurne. 8.º *J. L. van Caster*, te Brugge. 9.º *A. Meynne-vande Casteels*, te Nieupoort. 10.º *Van Rechem*, te Hazebrouck. 11.º *E. de Smet*, te Oostende. 12.º *J. J. Lambin*, te Ypre.

hebben. Het was voor onze stad een heuchelyk feest; wimpels en vaendelen hingen over 'de straten alwaer de stoet moest doortrekken, en de huizen aldaer waren met bloemekransen heerlyk versierd. Een groot aental vreemdelingen die van geheel de provincie samengevloten was, gaven aen ons stadjen een oog van levendigheid, welk men hier nooit te voren had gezien. Hoe prachtig was de intrede niet der vereenigde Rhetoryken die stoetsgewys en [door eene talryke Harmonie voorafgegaan de keurig versierde stad binnetrokken! De koninklyke maetschappy van Rhetorica van Oostende, en de maetschappy van uitgalming van Brugge onderscheiden zich door hunne keurige kleeding en uitdossing. Ook bekwamen zy de pryzen die voor de luisterlykste intrede uitgeschreven waren.

Deze stoet trok de gewoone tooneelzael binnen en de pryskamp voor de uitgalming begon. Achtien deftige en veertien boertige stukken werden opgezegd. M.^r F. Le Blon van Kortryk werd den eersten prys in het *deftige* toegekend, en in het *boertige* werd hy door den heer A. Cellier van Brugge, weggedragen.

In den wedstryd der uitgalming voor de vrouwen onderscheidde zich ver boven hare mededingeressen, de aen het tooneel te vroeg ontrukte Jufvrouw Clara Hofman van Kortryk. Als eene naeuw ontlokene roos welk door een schielyk onweder geknot en van haer stengel gescheurd word, werd zy aen de tooneelkunstminnaren ontruikt. Met haer storteden schoonheid, talenten en zedigheid in het graf!

Na de uitgalming werden de dichters wier stukken de beste waren geoordeeld, gekroond. Over de eerste vraag, werd de prys aen den heer Meynne-van de Castele te Nieupoort toegewezen, de tweede aen den heer J. J. Lambin, vader, te Ypre. In het Lierdicht over de tweede ugeschrevene vraag bekwam dezelve heer Lambin, den eersten, en de heer Meynne-van de Castele, voornoemd, den tweeden prys.

Het zou ons te ver afleiden wierpen wy een' oogslag op

deze bekroonde dichtstukken ; ook kan men deze nazien in een bundel , de naeuwkeurige beschryving van dezen pryskamp en de ingezondene dichtstukken vervattende , welk de heer L. van Roo , op last van dees Rhetorica , ter dezer gelegenheid in het licht gaf (1).

De tooneelstukken welke sinds dezen pryskamp vertoond werden , zyn zeer talryk (2) ; slechts maken wy alhier eene byzondere melding van *De gevolgen van een gedwongen huwelyk* , zangspel , alhier voor ons tooneel naer het fransch , *Les suites d'un mariage de raison* , door den schryver van dit artikel vertaald en waervan de coupletten door Mejufv. Marie Doolaeghe , lid van verscheidene letterkundige genootschappen overgebracht zyn. Het muzyk , by gebrek aen het bezit van het oorspronkelyke , werd vervaerdigd door den heer L.^s van Dromme , Directeur der muzykmaetschappy alhier.

Van sedert 1815 , tot op het einde van 1829 , is de andere te Dixmude bestaende Rhetorica , gezegd *H. Kruis* , *scherp duer* , schoon minder talryk , ook niet ten achteren gebleven. Eenige fraeie tooneel- en blyspelen zyn door haer vertoond geweest , onder andere *Karel en Carolina* ; *De kluisenaer*

(1) Dit werk is gedrukt onder den titel : *Versameling der dichtwerken die medegedongen hebben in den drievoudigen pryskamp in dicht-, toneel- en schryfkunst , te Dixmude*. Dixmude , by P. Stock en Zoon. 1823. bl. 160.

(2) De tooneelstukken sinds 1823 tot 1833 , hier beurtelings vertoond , zyn : 1.° *De brandschatting* , 2.° *De dankbare schuldenaer* , 3.° *Rondenstein of het vaderlyk geluk* , 4.° *Hyppolite en Roswida* , 5.° *Clarinde of de rampzalige gelieven* , 6.° *Cora of de Peruanen* , 7.° *Makin of de ontdekking van Madera* , 8.° *Clementine en Desormes* , 9.° *De graef Waltron* , 10.° *Siegfried van Hohenwart* en 11.° *De Echtscheiding* , tooneelspeelen ; 12.° *De dronkaert* , 13.° *De luitspeler en het landgerecht* , 14.° *De dochter van Pharao* , 15.° *De schipbreuk of de erfgenamen* , 16.° *Jocrisse in nieuwen dienst* , 17.° *De sonderlinge sieke* , 18.° *De schoorsteenpaver prins* , blyspelen ; 19.° *De schoenlapper of de quaterne* en 20.° *De gevolgen van een gedwongen huwelyk* , beide zangspelen.

op het eiland Formentera ; *Constancia van St. Denys* ; *De Vrek* ; *De snyder en zyn zoon* ; *De doove of het huis vol volk* ; etc. , alsmede eenige uit het fransch vertaalde blyspelen , door derzelver hoofdman den heer T. Peellaert.

Zoodat men zonder verwaendheid zeggen mag dat , onder de kleinere steden , Dixmude eene der voornaemste is alwaer de Nederduitsche tooneel oefeningen , in weerwil van ongunstige omstandigheden , ondanks de tegenkating der dweepzucht , en niettegenstaende verscheidene tot dus verre onoverwonne vooroordeelen , het meest byval gevonden hebben.

Veel dank is het Rhetorica , *nu* , *morgen niet* , hierover , byzonderlyk verschuldigd aen de verdiensten , de milddadigheid , den yver en het wys beleid van derzelver hoofdman den heer A. Wyllie , en derzelver tooneelbestuerder den heer L. van Roo.

In 't vak van Tael- en Letterkunde , hebben de Dixmudsche maetschappyn , zich minder onderscheiden. Met leedwezen moet men belyden dat zy geene uitstekende prozaschryvers opgeleverd hebben. Hare dichters hebben het weinig verder gebracht dan die , welke vóór deze eeuw de lier bevingerden.

Dan , hebben wy reden ons te beklagen over de weinige vordering die de mannen , in het vak van Tael- en Dichtkunst gemaekt hebben , wy moeten ons daerentegen verblyden dat de schoone kunne , ons daerover ruimschoots vergoed heeft. Heeft ons stadjen geene Vlaemsche Bilderdyken opgeleverd , wy mogen ons toch beroemen , dat eene Vlaemsche Petronella Moens , op onzen bodem , het daglicht ontfangen heeft. Jufv. Maria Doolaeghe , waervan wy boven reeds gewag maekten , die wy trotsch zyn in ons midden te bezitten , en als eere lid der maetschappy , *nu* , *morgen niet* , te tellen , vergoedt hier het gemis van andere uitstekende dichters. Verscheidene mael behaalde zy de zegpalmen in dichterlyke wedstryden ; en , schoon reeds by alle Nederduitsche Tael- en Letterkundigen gunstig bekend , zou

zy, in de Republiek der Letteren reeds eene voorname plaets bekleeden, zoo hare verregaande zedigheid, zich tegen de uitgave van hare verdienstvolle voortbrengselen niet onophoudelyk verzet had. Moge eene meerdere verspreiding harer werken, allen jongen tael- en dichtminnaer aenmoedigen, om haer, op het pad dat zy, zoo roemryk betreedt, eervol na te streven.

Thans zyn wy gekomen tot het tegenwoordige tydstip. Ofschoon het Nederlandsche tooneel, van een diepen nacht omhuld is, flikkeren echter, van tyd tot tyd eenige lichtverschynselen, die den zwarten dampkring doorbreken. De maetschappy van Rhetorica van Gent, schynt de zon te zullen zyn, die deze nevelige dampen, door haer helder licht, zal doen verdwynen. Dan, zal de vernielende geest der duisternissen, door hare stralen, in zyne akelige holen neêrgebliksemd, voor de beschavende geest der verlichting plaets maken.

Trachten wy dan, het oog gevestigd op eene stad die, in alle vakken van kunsten, wetenschappen en nyverheid, zoo heerlyk uitblikt, derzelve pogingen voor het schoone, goede en nuttige, na te leven; zoo zullen wy, op de erkenning onzer tydgenooten en de dankbaerheid onzer nakomelingen eene gegronde aanspraak verwerven.

Dismude, 1833.

Ch. • ROBAEYS.

**GESCHIEDENIS DER NEDERDUITSCH E DICHT-
KUNST IN BELGIE.**

De geschiedenis der dichtkunst van een land, is ter opheldering der zeden, gebruiken en denkwyzen van dit volk allerbelangrykst; maer zy strekt vooral den taelminnaer ten nutte. De verzameling van gedichten uit verscheidene eeuwen brengen hem de tael in hare eerste ruwheid en trage ontwikkeling voor oogen; hy treft haer aldaer in hare oorspronkelyke zuiverheid aen; volgt de wyzigingen op, welk zy onderging, en ziet haer nu by verwaerlozing verbasterd kwynen, dan by meerderen opbouw en beoefening verzacht, tot eenen hoogen graed van beschaving opgeheven.

Nochtans dit onderwerp, hoe belangryk het ook wezen mocht, bleef lang onbehandeld, en trok de aendacht der geleerden van ons vaderland slechts in het begin dezer eeuw tot zich. Alsdan gaf de heer Jeronimo de Vries, onder den titel: *Geschiedenis der Nederduitsche Dichtkunst*, eene letterkundige geschiedenis der Nederlanden in het licht (1). Dit, onder vele opzichten zeer voortreffelyk werk, is hoofdzakelyk voor de Noordelyke Provintien van Nederland geschreven, en schoon eenige onzer dichters als de aenziene lykste der vroegere tydvakken er in aengchaeld, en hunne dichtwerken er in overzicht genomen zyn, worden de latere voortbrengselen der Belgische Provintien er onaengeroerd overgeslagen.

Vervolgens was Belgies letterkunde tot over weinige jaren nog onbekend en ongeacht gebleven, toen de heer J. F. Willems, destyds reeds als nationale dichter en prozaschryver

(1) *Geschiedenis der Nederduitsche dichtkunst*, door Jeronimo de Vries. Amst. 1809. 2. D. in-8.^o.

voordeelig gekend, de moeielyke taek om de lettergewrochten zyner landgenoten der wereld kenbaer te maken, op zich nam, en België met eene geschiedenis zyner letterkunde begunstigde (1).

De heer Willems, de eerste, die over dit onderwerp eene geschiedenis opleverde, had ontelbare moeielykheden en hinderpalen te overwinnen. Daer er, voor het verschynen van zyn werk, geene verzameling onzer vaderlandsche gedichten bestond, moest hy deze met oneindige moeite en kost uit alle plaatsen van ons land zich aenschaffen en vereenigen. En wat tyd en arbeid werd er dan niet gevergd om deze honderde boeckdeelen te doorlezen en in overzicht te nemen; wat smaek en kundigheden werd er niet vereischt om over deze een gegrond oordeel te vellen! Ook dit werk, met zoo veel zorg als bekwaemheid vervaerdigd dient niet slechts wegens de geschiedkundige berichten welke het behelst, als belangryk aenzien te worden, maer mag wegens zynen aengenamen styl en sierlyke voordracht als een voornaem letterkundig voortbrensel worden beschouwd.

Naderhand verscheen het *Biographisch Woordenboek der Nederlandsche Dichters van Witsen-Geysbeek* (2). Dit woordenboek uit de twee opgenoemde werken samengesteld, is zeer oppervlakkig geschreven en levert weinig nieuws over de letterkunde dezer gewesten, op. Nochtans, by het vervaerdigen der ouderhavige lyst, hebben wy er gebruik van gemaakt, en eenige onzer dichters welke in het werk van den heer Willems niet opgenoemd staen, uit hetzelfde ontleend.

Deze lyst van Belgische Dichters, alwaer men in een oog-

(1) *Verhandeling over de nederduytsche taal- en letterkunde opzichtelyk de suydeelyke provincien der Nederlanden*, door J. F. Willems, Lid van het Nederl. Instituut. Antwerpen, 1819 -- 1814. 2. D. bl. 500 en 589.

(2) *Biographisch anthologisch en critisch woordenboek der nederduytsche Dichters by een verzameld en uitgegeven door P. G. Witsen-Geysbeek*. Amst. 1821 -- 1827. 6 Deelen.

slag, hunne voortbrengselen, leefstyd en geboorteplaats aentref, is naer de meer gemelde geschiedenis van den heer Willems gevormd. Zy zal, denken wy, dengenen die met deze belangryke verhandeling nog onbekend mocht wezen, een gedacht geven van het groot getal aenzienelyke dichters die ten allen tyde in ons vaderland gebloeid hebben; en zal den letterkundigen die dit werk kent, als leidraad in zyne vordere opsporingen, kunnen verstrekken.

Ter vermyding der vervelende herhalingen, worden de volgende verkortingsteekenen in deze lyst gebruikt: *g.* voor *geboren*, *†* voor *gestorven*, en *c.* voor *circa*. Wanneer de geboorteplaats onbekend is, hebben wy hunne verblyfsplaats of de stad alwaer hunne poëzy het licht zag, genoemd; en in deze gevallen, gezorgd dat de namen dezer plaetsen in loopende letteren gezet werden.

Belgische Dichters.

XIII.° EEUW.

Willem WTENNOVE.	Bestiaris.	<i>c.</i> 1260. Aerdenburg.
CALFSTAF. NOYDEKYN.	Fabelen van Esopus. Losse gedichten.	
Jacob VAN MAERLANT.	Rymbybel. — Spiegel historiel. — Wapen Martyn.	1235.—1300. Damme.
JAN VAN HELU of VAN LEEUWEN.	Slag van Woerone of Woerlingen.	<i>c.</i> 1288. Leeuwen.
Dirk VAN ASSENEDE. Broeder GHEBAERT.	Florys en Blancefloor. Natuere en sterrekundig rymwerk.	Gent.
* * *	Ystoriënbloeme. — Crudenboec. — Esopeth. — Grimbergsche oorlog onder Godewaerd den III.	
* * *	<i>Romans deser eeuw:</i> Karel en Elegast. — Seghelyn van Jerusalem. — Ferguut. — Ysewyn. — Walewein. — Limbourg. — Reinaert de Vos.	

XIV.° EEUW.

Lodewyk VAN VELT- HEM.	Spiegel historiael. — Tondalus visioen. — Roman van Lan- celot.	c. 1316. <i>Velthem.</i>
Henrik VAN AKEN.	Losse gedichten.	c. 1330. Brussel.
Niclaes DE KLERCK.	Brabandsche yeesten.	1280.—1351 Antwerpen.
Joannes DEKENS.	Dietsche doctrinael. — Den leeken spiegel.	c. 1345. <i>Antwoerpen.</i>

XV.° EEUW.

Claes WILLEMS. Henrik BAL.	De minneloep. Sint Gomarsspel, (tooneelstuk.)	c. 1440. Mechelen.
Jan of Willem DE WEERT. Jacob VILT.	Nieuwe Doctrinael of spiegel van sonden. Vertaling van Boëtius.	c. 1451. Ypre. c. 1460. Brugge.
* * *	Kronyk van Brabant of vervolg der Brabandsche yeesten.	
* * *	Historie van Saladin.	c. 1480. <i>Audenaerde.</i>
Anthonis DE ROVERE.	Rhetoricale werken. — Too- neelstukken.	c. 1482. Brugge.
Lambert GOETMAN.	Spiegel der jongens.	c. 1483. <i>Antwerpen.</i>
* * *	De geestelicke kintsheyd Jesu gemoraliseert.	1488. <i>Antwerpen.</i>
* * *	Van de jacht der minne tus- schen die devote ziele en dat dierken Jesus.	1488. Antwerpen.
* * *	Gedichte van den oorspronck der wapene der stad Ant- werpen.	
Gerard ROELANTS.	Losse gedichten.	† 1491. Leuven.
JAN VAN DEN DALE.	Losse gedichten.	c. 1490.
Dirk VAN MUNSTER.	Geestelyke liedekens.	† 1515. g. te Muns- ter, leefde te Brussel.

XVI. EEUW.

Anna BYNS.	Refereinen. — Den geestelyken nachtegael.	c. 1530. Antwerpen.
Matth. DE CASTELEYN.	Const van Rhetoryke. — Balladen van Doornycke. — Liedekens.	c. 1540. Audenaerde.
Andries VANDER MEULEN.	Van de ketyvigheyt der menschelyke nature.	c. 1543. Gent.
Cornelius DE MAN OF MANILIUS.	Intrede van Philips II. binnen Grent in 1549.	c. 1549. Gent.
Cornelis VAN GHISTELE	Blyspelen van Terentius. — Satiren van Horatius. — Aeneas van Virgilius. — Heldinnenbrieven van Ovidius.	c. 1550. Antwerpen.
Peeter DE HERPENER.	Factien en Spelen.	c. 1556. Antwerpen.
Marcus VAN VAERNEWYCK.	Slag van Pavie. — Lof van Gent.	1518—1568. Gent.
Rosiana COLENERS.	Epistel aen Lucas d'Heere. — Losse gelichten.	† 1560. Denderm.
Jan WIENHOVE.	Psalmen van David.	c. 1560. Gent.
W. VAN ZUYLEN VAN NYEVELDT.	Souterliedekens.	c. 1560.
Jacob DUYN.	Spiegelboek.	g. 1547. Leuven.
Colyn VAN RYSELE.	Spiegel der minne. — Batementen.	c. 1561.
Willem VAN HAECHT.	Psalmen. — Spelen van sinnen van dwerck der Apostelen.	c. 1563. Antwerpen.
Frans FRAET.	't Palais der gheleerde ingienen.	c. 1564. Antwerpen.
Eduard DE DENE.	Fabulen der dieren.	c. 1567. Brugge.
Petrus DATHEMUS.	Psalmen van David.	c. 1567. Ypre.
Lowys PORQUIN.	Den wtersten wille van Lowys Porquin.	c. 1570.
Lucas D'HEERE.	Psalmen. — Boomgaert der poësyen.	1534—1584. Gent.
Joannes DAVID.	Christelyken waerseger. — Lot van wysheid ende goed geluk.	1545—1588. Kortryk.
Jan FRUYTIERS.	Ecclesiasticus. — Der francoysen morgheuwecker.	c. 1570.
Ph. ^o VAN MARNIX VAN S. ^{te} ALDEGONDE.	Dauids Psalmen. — Het lied : <i>Wilhelmus van Nassouwen.</i> — Roomsche byencorf.	1538—1598. Brussel.

Karel WYNCK.	Geestelyke Hymni.	c. 1573. Ypre.
Jan VANDER NOOT.	XII boeken Olympiados. — Lofzang van Braband. — Lusthof der maegden.	c. 1580. Antwerpen.
Jeronimus VANDER VOORT.	Bewys van der menschen elende.	c. 1580. Antwerpen.
* Ryssaert VAN SPIERE (1).	Spelen van zinne.	g. 1560. Audenaerde.
* Jan VANDER KIELE.	Boomgaerd der Belgische poëterien.	c. 1581. Antwerpen.
Adriaen VAN MARSELAER.	Spiegel der werelt.	c. 1587. Antwerpen.
Peeter HEYNS.	Pegasides pleyn. — De viersterste. — Handel der amou-reusheyt. — Treurspelen.	1537—1597. Antwerpen.
Jan Baptiste HOUWAERT.	Losse gedichten.	1531—1599. Brussel.
Peeter DE BACKERE.	Den grondt der Schilderkonst. — De gulde harpe. — Olyfberg.	1517—1601. Gent.
Karel VAN MANDER.	Den stryd des gemoets.	1548—1606. Meulebeke by Kortryk.
Philips NUMAN.		† 1617. Brussel.
Georgius HOEFNAGEL.		c. Antwerpen.

XVII.° EEUW.

Francois HARDUYN.	Anacreon. (<i>Onuitgegeven</i>).	† 1609. Gent.
Theodorik VAN LIEFVELT.	Eerste weke der scheppinge der werelt.	c. 1609. Brussel.
Joannes SCHEPPERUS.	Losse gedichten.	† 1620. Gent.
Antonius SMYTERS.	Esopus Fabelen. — Epitheta.	c. 1612. Antwerpen.
Sebastiaen VRANCKX.	Tooneelstukken.	c. 1612. Antwerpen.
Everard SICERAM.	Vertaling van Orlando Furioso.	c. 1615. Brussel.

(1). De namen voor welke een * Sterreken staet syn aen het Biographisch woordenboek van *Wissen-Geyssch* ontnomen.

* Jacques VANDE ZYPE.	Ondergang van Tersides , treurspel.	c. 1616. Gent.
Richard VERSTEGEN.	Epigrammen.	c. 1617. Antwerpen.
Joannes David HEEMSEN.	Nederduitsche poëmata.	c. 1619. Antwerpen.
Jan THIEULLIER (1).	Porphyre en Cyprine , treurspel.	c. 1620. Mechelen.
Henrik FAT-D'HERBE.	Esbatement. — Meiliedeken.	c. 1620. Mechelen.
H. GOOSSENS.	Sonnet aen J. Thieullier deken der Peone te Mechelen.	c. 1620.
J. VAN STEENSEL.	Sonnet aen de kamer der Peone te Mechelen.	c. 1620.
P. J. VAN HOOGSTRATEN.	Samenspraek tusschen de Peoen van Mechelen en de Goudbloem van Antwerpen. — Klinkdicht aen J. Thieullier.	c. 1620.
Alexander VAN FORNENBERCH.		c. 1620. Antwerpen.
Gheleynsen VAN SCHELLE.		c. 1620. Antwerpen.
Adriaen WILS.		c. 1620. Antwerpen.
B. HOOTMAN.		c. 1620. Vilvoorden.
M. LEMMENS.	Refereinen tot lof der Philosophen leer.	c. 1620. Aerschot.
Merten VAN WICHELEN.		c. 1620. Halle.
Anthoen HUAERT.		c. 1620. Halle.
Claude FONTEYNE.		c. 1620.
Willem VANDER ELST.	Geestelyke dichten.	c. 1622. <i>Bouchaute.</i>
† Abr. MEULENAERS.	Losse gedichten.	c. 1622. Antwerpen.
JAN BELLET.	De welvoeginge in den handel onder de menschen. — Lof der stede Belle.	c. 1625. Ypre.
Jacob YMELOOT.	Bellona en Astraea. — Verhandeling over de prosodie.	c. 1626. Ypre.
Willem VAN NIEUWELANDT.	Treurspelen. — Poëma van den mensch.	1584—1635. Antwerpen.

(1) De dertien volgende dichters staen onder degene walke op het land juweel te Mechelen in 1620 mededongen , aengeteckend. Zie *schatkiste der Philosophen en Poëten* etc. Mechelen. 1621, in-fol.

Zacharias HEYNS.	Nederlandsche landspiegel. — Zinnebeelden.	<i>g.</i> 1560. Antwerpen. 1582—1630.
Justus HARDUYN.	Goddelyke lofzangen. — Goddelyke wenschen. — Davids val.	Gent. <i>c.</i> 1628.
Joannes YSERMANS.	Triumphus Cupidinis.	Antwerpen. <i>c.</i> 1629.
* Jacob A. COOLS.	Geestelyke herdersdichten.	Antwerpen. 1564—1630.
Lodewyk MAKEBYLDE.	Berg der geestelyke vreugden.	Poperingen. 1560—1630.
Wenceslaus COEBERGER.	Beschermredenen van den berge van bermhertigheid.	Antwerpen. 1569—1633.
Willem VAN SPOELBERGH.	Psalter van Maria.	Brussel. <i>c.</i> 1631.
Geeraert VANDEN BRANDE.	Rosalinde hertoginne van Savoyen, treurspel. — Liedekens. — Refereinen. — Sonnetten.	Antwerpen.
Jan DE VALCKGRAVE.	Mariamne, treurspel.	<i>c.</i> 1634. <i>Kortryk.</i>
Hubert NEEFS.	Inkomst van Ferdinandus.	<i>c.</i> 1635. Antwerpen.
J. C. DE CONINCK.	Comedie.	<i>c.</i> 1635. <i>Antwerpen.</i>
David VANDER LINDEN.		1570—1640. Gent.
Jacob ZEVECOTIUS.	Beleg van Leiden. — Zinnebeelden.	1596—1642. Gent.
Honor. VANDEN BORN. (Erycius Puteanus.)	Zedig leven, dagelyks brood.	1574—1646. Venloo.
Claudius DE CLERCK.	Het oordeel van Salomon, — Theophilus, — Chrisaorius, treurspelen. — Kluchtspelen. Lierzangen. (<i>onuitgegeven.</i>)	1587—1646. Ypre.
Gaspar VAN BAERLE.	Losse gedichten.	1582—1648. Antwerpen.
Daniel HEINSIUS.	Lofgezag aen Jesu Christi. — Hymnus aen Bacchus. — Ambacht van Cupido. — Zinnebeelden van minne.	1580—1655. Gent.
Olivier DE WREE.	Oorlogstukken van den graef van Bucquoy - Fygesnoeper. — Bacchus kortryk. — Venusban.	1597—1652. Brugge.
Constancia VAN NIEUWELANDT.		<i>c.</i> 1640. Antwerpen.
G. Theod. WALHORN, genaemd DECKHER.	Nederduitsche poëmata.	<i>c.</i> 1641. Brussel.
Will. VANDER BORCHT. (a Castro.)	Spiegel der eigenkennis. — Bloemhof van Cupido.	<i>g.</i> 1622. Brussel.

J. VAN CAYERSON.	Losse gedichten.	c. 1643. Brussel.
LEO VAN HEIL.	Losse gedichten.	c. 1643. Brussel.
G. SCHEYBELS.	Losse gedichten.	c. 1643. Brussel.
Claude DE GRIECK.	Sampson, — Heraclius, — Bel- litarus. — Don Japhet, treurspelen. — Gedichten.	c. 1643. Brussel.
JAN DE GRIECK.	Heerelyke en vrolyke daden van Keizer Karel V.	c. 1650. Brussel.
Peeter GIESCHIER.	Des wereltds proefsteen.	c. 1643. Brugge.
Guilielmus BOLOGNINO.	Den geestelyken leeuwkerker.	c. 1645. <i>Antwerpen.</i>
Bern. Sever. KEM- PENAER.	Harrewar over den oprechten edeldom.	c. 1646. Brugge.
J. VAN MYE.	Eclogae of Herderssangen.	c. 1647. <i>Antwerpen.</i>
Jacob DE CLERCK.	Lucifers val. — Bacchus beeld. Megeras heerschappy.	† 1650. Ypre.
Alb. Ign. d'HANINS.	Het bevel van Cupido.	c. 1653.
Adriaen DE BUCK.	Troost-medecyneboek der ze- dige wysheit, naer Boëtius. — Geestelyken maegdenzang der christelyke ziele.	c. 1653. Veurne.
Geeraerd VAN WOL- SCHATEN.	De dood vermaskert. — Het Antwepsch luthofken.	† 1660.
Peeter DE BEER.	Geestelyke Rymkonst.	c. 1657.
Peeter VLOERS.	Mirakelen van den H. Roosen- krans. — Geestelyken Roo- sentuil	1603—1663. <i>Antwerpen.</i>
Cornelis DE BIE.	Treur- en Kluchtspelen. — Lier- en Sneldichten. — Levens der Nederlandsche schilders. — Wereldspiegel.	g. 1627. Lier.
JAN LAMBRECHT.	Vlaemsche vredevreucht. — Deugdenlof. — Lof der bouw- lust. — Vorstelyke minne- lusten. — Rachel.	g. 1626. Brugge.
* Petrus SUETMANS.	Brussels moeselken.	c. 1659. Brussel.
Oliverius à S. ^t Anas- tasio, genaemd DE CROCK.	Geestelyken luthof der Car- meliten. — Zamenspraken der beesten.	c. 1659. Ypre.
Christoffel VANDER DONCK.	Den rechter des herten.	† 1665. <i>Antwerpen.</i>
Lodewyk BROOMANS.	De brieven van Ovidius Naso.	† 1667. Brussel.

Willem OGIER.	De zeven hoofdzonden, too- neelspelen.	1625—1689. Antwerpen.
Adriaen POITERS.	Masker van de wereld. — De ydelheit der wereld. — Het hof van keizer Theodosius. — Het duifken in de steenrots.	1606—1675. Oosterwyk, by Herenthals
Peter DE VLEESCHOU- BERE.	Rymende uitlegginge van de 150 Psalmen.	+ 1679. Brussel.
Gaudentius VAN LOEMEL.	Geestelyken Orpheus.	c. 1660. Loven.
* Johannes SERWOU- TERS.	Den trotsen Leo. — Den grooten Tamerlan. — Hester.	c. 1660.
Joan. VAN SAMBEECK.	Het geestelyk jubilé.	c. 1662.
Petrus CROON.	Almanach voor heden en mor- gen. — Moy-al. — Grabbeling ofte raedsels. — Geestelyke zinnebeelden.	+ 1683. Loven.
Gaspar SCHOLTEN.	Wegwyzer naer't eeuwig leven.	c. 1664.
Jordanus VANDEN BEMPDE.	Den bloedigen goeden vrijdag.	1634—1671.
Hieron. DE MOELDER.	Den lydenden Christus.	Doornyk.
* Anth. Fr. WOUTERS.	S. ^{te} Genoveva, treurspel.	c. 1666.
Livinus VANDER MINNEN.	Den eerlyken plukvogel.	c. 1666. Gent.
Jan DE LEENHEER.	Het tooneel der zotten.	c. 1669. Brussel.
Matthias FOURMENOIS.	Geestelyken valhoet.	1642—1691.
Joannes DE LIXBONA.	Het hemels nachtegaelken.	Brussel.
Peeter MALLANTS.	Leven van den H. Bruno. — Heirbaen des kruis.	c. 1670. Antwerpen.
J. VAN BOXTEL.	Het beklag- en troostgedicht.	c. 1671.
Lambert DE VOS. (VOSSIUS.)	Beleg van Oostende. — Bacchus beeld. — Zoilus winkel.	Antwerpen. c. 1673.
Michiel BOUDEWYNS.	Tydverdryf voor zieken.	Lier.
Franciscus LYFTOCHT.	Voorwinkel van patientie in tegenspoed.	c. 1675. Brussel.
* Cornelis WILS.	Bonjeen en Sanderyn.	c. 1679. Brugge.
Guilliam CAUDRON.	De H. Catharina. — Rosemun- da; — Alcamene en Mena- lippe, treurspelen.	+ 1681.
Herman HARTS.	Het geestelyk bieken.	1640—1683.
* Ph. Claude BASUEL.	Leven van den H. Rombout.	Diest. c. 1682. Antwerpen; 1607—1692. Aelst.
		+ 1685. Aerschot. c. 1680. Mechelen.

J. MOONS.	Zedelyk vermaektooneel. — Zedelyke lustwarande. — Vermackespiegel.	c. 1680. <i>Antwerpen.</i>
Daniel BELLEMANS. * G. DE METSER.	Liefelyken paradysvogel. Vertaling der Psalmen.	c. 1681. c. 1682. <i>Leefdael by Loven.</i>
JOANNES A CASTRO.	De ongemaskerde liefde des Hemels. — Epigrammen. — Zedige zinnebeelden.	c. 1686. <i>Antwerpen.</i>
JUDOCUS VANDER CRUYGEN.	Spreekwoorden van Salomon.	c. 1687. Gent.
* FLORIS DE MEULE- NAERE. Jan ELINX.	Reusespraek der stad Brugge.	c. 1687. <i>Brugge.</i>
J. DE CONDÉ.	Tooneel der ongebreidelde liefde.	c. 1688. <i>Mechelen.</i>
Willem ZEEBOTS.	Den lydenden en stervenden Christus. Treurspelen.	c. Brussel. † 1690. Loven.
Willem VANDEN EEDE.	Lyden en stryden door 't kruis Christi. — Sterfdicht. Onder. che. ene gedichten.	c. 1691. Gent.
* FRANCISCUS GODIEN.	Pantera. — Dood van Clytus, treurspelen.	c. Brussel. † 1720. <i>Antwerpen.</i>
Barbara OGIER.	Zedelyke rymwerken. — Andronicus. — Leven en dood van onzen zaligmaker J. C. — De cid, naer Corneille.	c. 1694. <i>Quinkerke.</i>
Jan DROOMERS.	Idonea, treurspel. — Langgewenschte vredevreugd.	c. 1696. <i>Brugge.</i>
Willem KERRICK.	Tooneelstukken.	c. <i>Antwerpen.</i>
Michiel BETTENS.	Martelie der zeven Machabeën, treurspel.	c. 1697. Brussel.
Anth. FLAS.	Den broederlyken haet, — Ondergang van Holofernes, — Verduldige armoede, — Vervolging van Keizer Decius, treurspelen.	c. 1697. Brussel.
* Daniel DANOOT.	Tooneelspelen.	c. 1697. <i>Brussel.</i>
* JOSEPHUS VANDER PLANCKE.	Vredevreugd der stad Brugge.	c. 1698. <i>Brugge.</i>
* JOHANNES DE VEN- DELEN.	Verhael van het H. Bloed J. C.	c. 1698. <i>Brugge.</i>

XVIII.° EEUW.

J. Ph. VAN VAERNE- WYCK.	Bartholdus , graef van Grim- berg , treurspel.	c. 1701.
J. VAN CAMPEN.	Weg des hemels.	c. 1706.
Catharina VANDER MEULEN.	Het eenzaam tortelduifken. — Het hemels luthofken. — Den aengenamen Rooselaer.	1634—1719, Antwerpen.
* Geraerd KOCKAERT.	Tooneelspelen.	c. 1706. Brussel.
P. FRANCISCUS NER- RINCO.	Joseph , onderkoning van Egypten.	c. 1710.
* Jan Bapt. DE PAPE.	Menschelyke verlossing. — Ca- rolus de zesde en Soliman de derde , tooneelstuk.	c. 1715. Kortryk.
J. BAPT.	Des menschen verlossinge door de geboorte onzes Zaligma- kers , treurspel.	c. 1715.
B. WILS.	Den verliefden Periander , treurspel.	
JAN. VAN MEERBERG.	Nederlandschen kruidhof. — Ongestadige menscheid. — Ovidius metamorphosis.	c. 1716. Doornyk.
Reinerus VICHT.	Het leven van den edelen ridder en H. Martelaer Sebastianus.	c. 1719. <i>Tongerloo.</i>
Petro Ant. KIMPE.	Sigismundus , treurspel.	c. 1720. Gent.
Pieter Francies DE GRAVE.	Ondergang van Annaxartus , treurspel.	c. Vinderhout.
LIVINUS DE MEYERE.	De gramschap.	1655—1730. Gent.
J. B. HENDRICK.	De H. Godelieve , treurspel.	c. 1722. Zele.
Ph.° JONGHERYX.	Kindbarenden man.	c. 1723. <i>Coolkerke.</i>
Joan. Liv. KRAFFT.	Tooneelspelen.	c. 1730. <i>Brussel.</i>
* Jan. Ant. LABARE.	Konst der Poëzy. — Treur- spelen.	c. 1730. <i>Brugge.</i>
LIVINUS VAN BOU- CHAUTE.	Tafereel der penitentie.	c. 1734. Gent.
Jan Laurens KRAFFT.	Schat der fabels.	c. 1740. Brussel.
LIVINUS VERKRUYSSEN.	Vier tooneelstukken.	c. 1740.
Joannes FRANCISCUS VANDER BORGHT.	Den ondergang van den roe- penden in de woestyne , (S. ^t Jan). — De leidzame Idonea. — Jerusalem gewonnen. — Urbina , treurspelen.	c. 1741. Lier.

Joannes Franciscus CAMMAERT.	David zegepralende op Goliath, treurspel. — De dichtkunst van Boileau. — Ninette in het hof; — De dry verliefde nichten; — Den hoogmoedigen, kluchtspelen. — Den valschen astrologant, blysp.	1699—1780. Brussel.
Joannes BALLÉE.	De menschelyke wysheid.	c. 1769. Brugge.
Jacobus VANDER SANDEN.	De bloeiende konsten.	c. 1774. Antwerpen.
F. M. PIENS.	Treurig aenwys van menig on- gelyk huwelyk.	c. 1775. Brussel.
J. DE WOLF.	Theater van Apollo. — Leven der herderen, naer Virgilius. — De herschepping van Ovidius.	c. 1780. Gent.
Pater STEVENS.	Sodoma en Gomorrha, treur- spel.	c. Lier.
Jan Ant. STICHELEBAUT	Het onbloedig slagtoffer.	c. 1800. Gent.
G. F. VERHOEVEN.	Den oogst, blyspel met zang.	† 1809. Lier.
J. A. F. PAUWELS.	Langtong. — Lofredens van Maria. — Lyden van Christus.	1748—1823. Antwerpen.

Schoon de dichters van het tegenwoordig tydvak in het werk van den heer Willems ook opgenoemd staen, sluiten wy deze lyst met het einde der XVIII.^e eeuw; de schryvers immers die alsnu bloeien zyn algemeen gekend, en hunne voortbrengselen bevinden zich nog in de handen van eeniegelyk.

Wy schikken eene diergelyke lyst der prozaschryvers optemaken, en in een volgend nummer dezer Letteroefeningen te plaetsen.

Gent; 1834.

Ph. BLOMMAERT.

Plaetselyke gewoonte van Ypre.

De geschiedenis der oudheid en, niet min, die der middel-eeuwen, leveren ons volksgewoonten en gebruiken op, welke, aen degenen die er den waeren oorsprong niet van kennen, zoo niet verwonderenswaerdig, ten minste vreemd schynen. Van dien aert is eene gewoonte die, in onze moederstad, sints verscheidene eeuwen, bestaen heeft, en met welke wy ons althans zullen onledig houden. Wy gelooven echter bevorens te moeten aenmerken dat wy, in het vervolg, ons meestendeels zullen bepaelen by opgaven van alles wat de gebeurtenissen van onze geboorteplaats eenigen luister kan byzetten, en dit met zoo veel te meer reden van voorkeur, om dat wy op die gebeurtenissen menigvuldige inlichtingen hebben ingezaemeld die, wy zeggen het met eene overtuigende verzekering, aen de geleerden niet onverschillig zullen voorkomen. En, mogt het onze medeopbouwers van deze nederduitsche Letteroefeningen welgevallen het kundig publiek hunne ontdekkingsen, in het vak der plaetselyke gewoonten, ook mede te deelen, dan zouden wy daerin, met het verloop des tyds, een geheel kunnen bezitten, hetwelk nuttig zoude zyn voor de algemeene historie van ons herboren vaderland. Wy vangen dan ons verhael aen, in de vleyende hoop dat onze wenschen zullen vervuld worden.

Indien wy met vertrouwen mogen berusten op onze onuitgegevene jaerboeken, zouden de Yprelingen, van de eudste tyden af, valsche goden aengeboden en tempels gehad hebben aen Pluto, Mars en Diana toegewyd. Hunne blindheid ging zoo verre dat zy, gelyk zoo veel heidensche volkeren, aen redeloose dieren zelf, eene goddelyke eere bewezen, als aen honden, katten, enz. Men beweert, en dit komt ons niet

onwaerschynelyk voor, dat de Hondstraet, te Ypre, haeren naem van eenen tempel van den afgod Canis, ontleend heeft.

Wy weten dat de afstammelingen der oude Persiaenen, nog eene zekere eerbiedigheid hebben voor de honden, en dat hunne wetten hen voorschryven, in het gezag van deze dieren weldaedig te zyn.

De Duitschen aenbaden, volgens de getuigenis van Cesar, de zon, de maen en het vuur. Tacitus zegt dit van den afgod Tuisto en zynen zoon Mannus, die de eerste grondleggers schynen geweest te zyn van de heidensche Germanen: dit is genoegzaam wereldkundig, maer hetgene niet algemeen is bekend, is dat, gelyk wy reeds hebben gezegd, de kat, naemelyk, aengebeden wierd door de eerste bewoners van Ypre die, zoo het schynt, deze gewoonte van de Egyptenaeren hebben overgenomen, want Herodotus, den oudsten grieksch historieschryver van wie de werken ons zyn overgebleven, en die vyfhonderd jaeren voor des Heilands geboorte leefde, verhaelt dat de Egyptenaeren eertyds de katten aenbaden en die eene zoo groote achting toedroegen, dat wanneer iemand dit huisdier mishandelde, hy zonder eenige hope van genade tot de dood veroordeeld wierd. De Arabieren hebben ook eene gouden kat als eene godheid vereerd: ten tyde van Tiberius wierden, in Egypte, om het doodsmytten van eene kat, eenige duizend Romeinen omgebracht. Gabinius, landvoogd van Syrie, en Cambysus, koning van Persie, hebben ondervonden aen welke buitenspoorigheden de verblinde bygeloovigheid zich kan pligtig maeken.

Huisgoden maekten een onmisbaer gedeelte van den heidenschen godsdienst uit: aen deze beval men steeds de zorg voor het welzyn van zichzelf, van zyn huisgezin en van zyne belangen, het zy dan dat de huisgod zich had ingevleescht in eene slang, in eene hagedis, in eene kat, of in eenig ander gewyd dier.

Nu, het volk dat zich aen de zoomen van de rivier de Ypreleed, metter woon had nedergezet, het christelyk geloof

hebbende omhelsd; wetende dat de afgoderye met den waeren godsdienst en deszelfs oefeningen niet te zaemen kon gaen, en tevens willende toonen dat zy het heidendom waerlyk en ongeveinsdelyk hadden verzaekt, beslooten jaerlyks van den burg, welken gebouwd was ter plaets geheeten den Meersch, en nog hedendaegs is bekend onder den naem van kasteel van de drie Torens, eene of meer katten af te werpen: zy waeren vermoedelyk in het gedacht dat zy van hunne bekeering, zoo wel als van de hervorming hunner zeden, uit welke de zachtmoedigheid, de weldaedigheid en de onderwerping noodzaakelyk moesten voortvloeyen, niet beter dan op deze wyze onwraekbaere blyken konden geven.

De stad Ypre, welke haeren aenvang aen den burg verschuldigd is, was allengs opgebouwd en, door de zorg van Karel den Grooten, volkryk geworden. Reeds in het begin der tiende eeuw wierden daer wekelyksche en jaermarkten gehouden, onder ander eene van deze laetste in de tweede volle week van den vasten, en eene op Ons Heeren hemelvaertsdag, in Mei. Dan, alzoo de vreemdelingen nog geloofden dat de Yprelingen maer in schyn hunne valsche goden hadden verloochend, beval Boudewyn den III, grave van Vlaenderen, in 962, wanneer de gewoonte van welke wy hier handelen, reeds omtrent drie eeuwen bestond, dat men op elke jaermarkt van Ons Heeren hemelvaert, in het openbaar van de toren van het nieuw kasteel, door Boudewyn den Kaelen gesticht, in 902, de kat zoude afwerpen, om de vreemdelingen (wier verzaemeling, door de wonderbaerheid van deze plegtigheid, indien men het eene plegtigheid mag noemen, in eene groote menigte, wierd te wege gebragt) uit hunne twyfelagtigheid te trekken, en aen geheel de wereld te doen zien dat de Yprelingen nog ten onregte van afgoderye waeren beschuldigd.

Men ziet hier dat de gewoonte van het smyten der katten veel ouder is als de instelling der jaermarkten, en dat zy reeds in zwang was langen tyd voor dat den koophandel,

welken eerst by ruiling gebeurde, te Ypre was ingevoerd: het is dan ongegrond te beweerden, gelyk het ook meer dan eenmael gebeurd is, dat deze gewoonte tot stand gebragt is geweest om aldaer meer volk aen te trekken, en er gevolgenlyk den handel meer te doen bloeyen. Niemand zal dit ongegrond voorwendsel aennemen, maer, integendeel veeleer besluiten dat de Yprelingen eene krachtige en doorslaende beweegreden, en gevolgenlyk geene andere als het vereeuwigen van hunne bekeering uit het heidendom, gehad hebben om dit allezins vreemd gebruik intevoeren. Hoe dit ook wezen mag, het is zeker dat er van het begin af, en geduerende de elfde en twaelfde eeuwen, ja zelf tot in 1231, jaerlyks den dag van Ons Heeren hemelvaart, van de torens van het oud en nieuw kasteel, of van dien van Sint-Martens kerk, twee of meer levende katten geworpen wierden: dit is alzoo in zwang gebleven tot hetzelfde jaer 1231, wanneer de eerste helft van onze lakenhalle en den halletoren opgebouwd waeren, en sedert welk tydstip het kattesmyten van dezen toren telken jaere wierd gedaen, te weten, tot in 1475, den feestdag van Ons Heeren hemelvaart, en van het volgende jaer af, den woensdag in de tweede volle week van den vasten, welken dag, aen de zorgelooze vrolykheid toegewyd, genaemd wierd den Kattedag, en de jaermarkt, in welke dezen dag invalt, de Katte- en ook de Koude-Ypre-feest.

De inwooners van Ypre een heiligen eerbied voedende voor de oude instellingen van hunne voorvaderen, hebben als eene pligt aengezien, zoo veel het mogelyk was, het voorbeeld hen gegeven, na te volgen: wy zeggen zoo veel het mogelyk was, want wy bevinden dat deze gewoonte, om het spotten der vreemdelingen, of om andere oorzaeken, geene plaats heeft gehad van ontrent 1674 tot 1714; dan wierd zy hernomen en is, by voortduering, onderhouden geweest tot in 1817, wanneer zy voor den laetsten keer werkstellig wierd gemaekt; het volgende jaer is zy afgeschaft; waerschynlyk dat de verlichting onzer eeuw, die zoo veel

verouderde gewoonten, aen welke het volk nog gehecht blyft, met verontwaerdiging beschouwt, tot deze afschaffing aenleiding heeft gegeven.

Het afwerpen van eene of meer katten gebeurde op den bepaelden dag, des namiddags ten drie uren, onder het luiden van de groote klok en het spelen van den beyaerd, ten bywezen van veel volk, den foestel was zoo vreemd als de gewoonte, want den persoon die de katten van den halletoren moest smyten, stond op eene uitstekende stellaedje, en na eenige losse sprongen gemaekt te hebben, wierp hy de katten neder in het volk. Somwyl gebeurde het dat 't een of ander van deze huisdieren, niettegenstaende de hoogte van zynen val, zich niet bezeerde en de vlugt nam.

Indien, en wy twyfelen hier niet aen, dit gebruik verwondering verwekte, deze verwondering moest verdwynen, wanneer men zich herinnerde de gewoonte der Romeinen die beelden van stroo in den Tiber wierpen in plaets van de Ouderlingen, met welke zy te vooren aldus handelden, wanneer deze het gemeenebest niet meer konden nuttig zyn: de eene van deze gewoonten bewyst, dat de inwooners van Romulus stad beschaefd en zachtaerdig waeren geworden, en de andere dat onze voorvaderen opregtelyk en welmeenende het aenbidden der valsche goden hadden verzaekt.

Ypre, 1833.

LAMBIN.

Letterkundige Overzichten.

Uytgehoozen Verdichtelen, vry gevolgd naer het fransch van den Heer Lafontaine. Door P. J. Renier, bestierder der Kloosterschod te Deerlyk. 3. de uytgaef. — Kortryk, by Vboyaert-Feys. 1833. In-12.0 60 blz.

Een vlaamsch boek ! — Waarlijk , een belangwekkend verschijnsel , in deze dagen , aan onzen letterkundigen gezigteinder.

Wij waren voornemens onzen lezeren eenige algemeene aanmerkingen op de *Dichterlyke vertalingen* aan te bieden , toen ons het fraai bundeltje Fabels van Lafontaine , door den Heer Renier , in het Vlaamsch nagevolgd , werd medegedeeld.

Dit werkje doorbladerende , ondervonden wij dat het zich voor al door grondige kennis onzer taal , geleerdheid en duidelijkheid onderscheidt , en dat het , behalve de algemeene bedoeling van die soort van dichtstukjes , tot groot nut kan strekken voor de leerlingen van den schrijver. In één woord , men kan op het zelve gerust den regel van Horatius toepassen :

Omne tulit punctum , qui miscuit utile dulci.

Eer zij den schrijver , reeds gunstig door andere voortbrengselen bekend , die door zijne pogingen den roem onzer Nederduitsche letterkunde helpt handhaven en bevorderen.

Den onnavolgbaren franschen dichter evenaren is , zoo niet onmogelijk , althans eene allermoeijelijkste taak , en daarom wenschen wij dat de heer R. zijn dichterlijk genie op oorspronkelijke vlaamsche verdichtselen toelagge (1). Evenwel

(1) Na de groote oude fabeldichters , blijft nog wel iets of wat in dat ruime veld na te oogsten.

was het geenzins laakbaar zich voorloopig, door eenige navolgingen, in dit vak te beoefenen; trouwens de éénige Lafontaine was zelf een navolger van den Atheenschen Slaaf, en bij na al de groote meesters hebben aanvankelijk door vertalingen roem verworven.

Doch ziet men met meerder genoeg en zeker gunstig vooroordeel eene oorspronkelijke Nederduitsche lettervrucht, terwijl men eene vertaling al wat strenger mag beoordeelen.

Nu, ter zaak.

Van spel- en spraakregelen zullen wij niet gewagen; de schrijver heeft, zoo als men reeds zal bemerkt hebben, een afzonderlijk stelsel, dat wij voor ons zelve niet zouden kunnen aannemen. Dan, hier over blijft verder te handelen.

Slaan wij thans een vlugtig oog over de voor ons liggende fabelen.

Bij de eerste, *De Krekel en de Mier*, heeft de vertaler de zedeles er achter gevoegd, zoo als in de fabel van Esopus, iets wat de fransche dichter had weggelaten, en inderdaad was zulks onnoodig, daar dezelve, zoo wel als in *Den Eyk en het Riet* en andere, genoeg overal in het verhaal doorstraalt.

2.^o FABEL. — *De Raef en den Vos*.

« Haer *armsalig* gekras doen hooren. »

Zoo dit voor een vers kan doorgaan, is het tamelijk stroef en armzalig.

« Hy *volt* het loerend vosje *voóren*; »

Voorenvallen is, ons dunkens, geen goed vlaamsch.

3.^o — *Den Kikvorsch* enz.

« Klak! 'k Hoor den kikvorsch openspringen. »

Zoo ver heeft het de oude dichter niet durven bestaan, den kikvorsch te *hooren* openbarsten.

« *S'enfla si bien qu'elle creva*, en
Rupto jacuit corpore, kan er nog door; het is
eenvoudiger en niet zoo overdreven.

5.^e — *Den Vos en de Wyndruyven.*

« Den vos was waerlyk wys, *hy toonde geen verdriet*; »

En waarom? — Om te rijmen op *niet*.

6.^e — *De Vaers, de Geyt en het Schaep in bond-
genootschap met den Leeuw.*

De leeuw na de drie eerste deelen tot zich genomen te
hebben, voert zijne bondgenooten schamper toe:

« En, zoo er iemand aen het vierde stuk durft raeken,
Ik vring hem onverwyld myn nagels doór den strot, »

Oneindig krachtiger en dringender zegt Lafontaine, zoo een-
voudig: « *Je l'étranglerai tout d'abord.*

De vertaler voegt er zeer gepast bij:

« Weg, bondgenooten! weg! er blyft geen' overschot, »

Men zou dit vers, in eene staatkundige betrekking, aan
sommige hedendaagsche volkeren kunnen toeëigenen.

7.^e — *Den Wolf en het Lam.*

« *La raison du plus fort est toujours la meilleure.* »

« Den sterksten wint altyd, en hy wint overal. »

Schijnt ons niet al te gunstig uitgevallen.

10.^e — *De Stederat en de Veldrat.*

Zeer kundig vertolkt; maar, *Demain, vous viendrez chez
moi*: wil niet zeggen: *Vergezel, in myn veldhut my op
morgen. Vergezellen* is te samen gaan; denkelijk weder een
stopwoord om op *wel* te rijmen.

12.^e — *Den Leeuw met den Ezel op jagt.*

« En, schoon een trots gezwets aen niemand wel *en* staet,
Het *moet* toch de ezels minst *betaemen*. »

De schrijver neemt de negatie *en* niet alleen hier, maar op veel andere plaatsen aan; dit behoort zeker tot zijne eigene spraakleer.

13.^e — *De Hoen en den Vrek.*

De vrek doodigt de *goudbarende* (1) hoen, in welker ingewand, hij

« Niets vond..... dan vuyligheyd en drek. »

Dit laatste woord rijmde toch al te mooi op *vrek* om het achter wege te laten!

Esopus, die haar maar eenvoudig gelijk vond aan andere hoenen, noch Lafontaine dischten hunne lezers noch vuiligheid noch drek voor. De vertaler houde het ons ten goede dat wij hem aanraden om in het vervolg dergelijke woorden te vermijden: zulke uitdrukkingen behooren niet tot den beschaafden schrijftrant.

14.^e — *Den Leeuw en de Rat.*

« Herdenkend de genade *ontfaen* in vroeger dagen, »

En woorden als *deswegens*, komen in een dichtstuk, hoe eenvoudig ook de trant zijn moge, al te prozaïsch voor, en ontsieren veel meer dan zij opluisteren.

15.^e — *De Kat, de Wezel en het Konyntje.*

Hier komt het woord *ontfaen* rijmshalve te rug.

(1) Auriparâ. *Χρυσόπαρας*.

17.^e — *Den Leeuw en de Mug.*

Deze fabel behelst veel schoons. Doch wij geven den schrijver de volgende woorden in bedenking :

« Dat hij (de leeuw) verwoed, en als uytzinnig
Afgryslyk steêrt en maenen *krolt*.

Zyn oog schiet vlammen uyt; hy schuymbekt, briescht en grolt,
Zoo forsich dat daer ontrent de dieren zich verdringen »

Enz. zeer harmonieus; behalve dat men, ons dunkens, wel zegt de manen *schudden*, *slingeren*; doch niet de manen *krullen*.

In het naleste vers is 't *grootste gevaer* een drukfout : anders kent de heer R. te wel den versbouw om zoo een gebrekkigen regel te hebben kunnen ter neder schrijven.

18.^e — *De Dood en den Houthakker.*

Vol, in *vol- en overmaet*, komt ons volkomen vreemd voor, en *vollen overmaet* ware voor het minst een *pleonasmus*.

Ook is het woord *bucheron* niet zeer juist door *sukkelaer* vertaald.

19.^e — *De Dieren door de Pest aengedaen.*

Ils ne mouraient pas tous, mais tous étaient frappés.

« Schoon menig een de dood ontging ,

Zy waeren al te mael geslaegen. »

Elders vindt men. « *Gered, ik zal u ook — en Om verder tegenspraak te ontgaen — Hy doet* enz. Hier uit merken wij op dat de heer R. als een taalregel aanneemt in dergelijke spreuken den persoon vóór het werkwoord te stellen. *Fiat!*

« Daer hy my nóoyt deéd 't minste kwaed..... »

In plaats van *deéd* moest hier een korte lettergreep staan.

« 't verstrekt hun tot veel eer....

Dat gy hun eeten wilt....

Bij het oorspronkelijk vergeleken, is heel mager uitgevallen.
Men oordeele :

*Vous leur fites , Seigneur ,
En les croquant , beaucoup d'honneur !....*

Een mondvul maeygras is niet slegt ; maar, *la largeur de ma langue* , is schooner en treffend waar.

De morale is zeer goed in onze taal :

« Zoo maekt de vrees en hoóp die 's regters brein verwart,
Den swarten ryken wit, den witten armen zwart. »...

Doch, ons inziens, moest in den eersten regel staan *verwarren*, en wierden in den tweeden beter de adjectiva weggelaten, de zin ware buiten dat zeer klaar.

*Selon que vous serez puissant ou misérable ,
Les jugemens de cour vous rendront blanc ou noir.*

Treurige, maar treffende waarheid, zelfs nog in het 34.^e jaar der negentiende, of zoo gezegde verlichte, eeuw !

22.^e — *Den Eyk en het Riet.*

De heer Renier heeft deze fabel over het algemeen in de vertaling meesterlijk behandeld. Hij schijnt zijn voordeel genomen te hebben uit de voortreffelijke uitlegging der zelve, door Le Batteux.

« Den minsten wind die slechts den vliet
Maer ligtjes rimpelt, kan u aenstonds *nedervollen* ;
Vous oblige à baisser la tête.

Gebogen of *geplooid* is juist niet nedergeveld worden.

« Indien ge in myn nabuerschap groeyde , »

Geeft ons dien verachtelijken toon van medelijden niet welke, in de trotsche taal van den hoovaardigen eik , in dit vers doorstraalt :

*Encor si vous naissiez à l'abri du feuillage
Dont je couvre le voisinage.*

« Maer gy woont niet waer men my vind..

Is prozaïsch en flauw; ook brengt het deze gedachte niet over :

*Mais vous naissez souvent
Sur les humides bords des royaumes du vent.*

Natuer is jegens u ongunstig, onregtveêrdig.

Liever zagen wij *wel* streng *wel* onregtvaardig.

Me semble bien injustè, kenschetst zeer wel en mede-
doogen en kleinachting tevens.

Je plie et ne romps pas.
Want ik kan *plooyn* zonder *breêken*.

Het oorspronkelijk vers is , door deszelfs bondigheid, veel meer nabootsend dan het vertaalde, dat echter in de stam-
wortels der werkwoorden ook eenige welluidendheid bevat.

Dit verdichtsel vergelijkende bij dat van den Phrijgiaan-
schen Fabeldichter, *Het Riet en de Olijfboom*, merken wij
op dat het zwakke riet op de verpletterende taal des eiks hier in
't geheel niet antwoordt, en wij moeten de kunst van Esopus,
in dit zedig en zelfverbochenend stilzwijgen, bewonderen.

Σιωπῶν ἐκ ἐπὲρλάτο. Tacendo nihil locuta est.

« Of eenen woënden storm ten noordpoël uytgebroôken. »

Dit vers schijnt te lang uitgerekt door die *eenen woënden*,
anders zou de werking heviger zijn. B. V. *Of straks een
woënde storm* enz.

« Hy, die zyn zwaere kruin verhief door locht en wolken,
En met de voeten drong tot de onderaerdsche kolken. »

Voortreffelijk ! — Deze gedachte is althans niet nieuw.

, . . . *Qua quantum vertice ad auras
Æthereas, tantum radice in Tartara tendit.*

VIRG. GEORG. L. 2. V. 291.

Door onzen grijzen puikdichter Vondel aldus vertaald :

De boscheik, die zyn kruin zoo hoog steekt uit het zand
Ten hemel, als hy naer de helsche jammervlieten
Zyn wortels op het hart van Pluto komt te schieten.

23.^e *Den Ezel en zyne Meesters.*

Wij vragen den vertaler of men wel *lank* voor *lang*, alleen rijmshalve, mag gebruiken, en of de tweeklank *ae* op den klinker *a* rijmt?

Notre condition jamais ne nous contente.

Elk waent zyn eygen last, *vervremd van wederga.*

De laatste uitdrukking komt ons al weder vreemd voor.

24.^e — *Den Vos en den Bok.*

Capitaine Renard. Deze Epitheet, die zoo volkomen het sluw karakter van meester Vos afschetst, vindt men in de vertaling niet voldoende overgebracht.

Celui-ci ne voyant pas plus loin que son nez.

Die zyn voorzienigheyd

Niet langer dan den neus gewoonlyk uyt en breyd,

Is niet korthondig genoeg.

25.^e — *Den Gryzaerd en de dry Jongelingen.*

« Een weerden ouderling van viermael twintig jaren

Plantte eenen boom op zynen grond, »

Is ook te langdradig, en drukt geenzins die eenvoudige, levendige, krachtvolle en rijke inleiding van het oorspronkelijk verdictsel uit:

Un octogenaire plantait etc. !

In tegendeel, denkelyk ter vergoeding, is de heer R. ons het volgende schoon vers schuldig gebleven.

Passe encore de bâtir; mais planter à cet âge !

Dry jongens, die *ten zelveu stond*

komt ons, zoo men het noemt, als een rijmclap voor.

De vertaler doet de jongelingen in den derden persoon spreken; de tweede is echter meer dramatisch.

De volgende verzen zija flaauw:

« Waerom toch (gaen zy voort) u met dit werk belaaeden?
A quoi bon charger votre vie?

« Tel op de toekomst niet, dit past maer ons alleen, »

Is zeer goed; maar wilde de heer R. dit vers dan niet vertalen:
Quittez le long espoir et les vastes pensées?

De hand des noodlots speelt met 's menschens levenstyd.
Hier zagen wij gaarne iets zoo schilderachtigs als *blème*, de
pallida mors van Horatius, dat in 't geheel niet vertaald is.
Zie omtrent deze fabel ook Le Batteux, ut *suprà*.

26.^e — *Den Mulder, zyn Zoon en den Ezel.*

« *Is het nu een gebruik* » is te prozaïsch en buiten ge-
bruik in den dichterlijken stijl.

« Doet wel en wat men zegge en stoort er u niet aen. »

Welke opéénstapeling van ee!

29.^e — *Het Kind en den Spiegel. (Uit Florian.)*

« Zyn poez'lig handjes bloeden. »

Het schijnt dat volgens den heer R. de *h* niet altoos geaspi-
reerd is.

Zoo hebben wij de verdichtselen van dit bundeltje doorge-
kuijerd, dat eindigt met nog eenige fabelen van Florian enz.

Wij besluiten met den schrijver, wien het aan smaak noch
kundigheden ontbreekt, aan te raden, zich, door stukken van
eigen vinding, op een veld te wagen dat voor hem meer lau-
wren biedt, en onze schoone taal en letterkunde meer roem
kan helpen bijzetten.

Daarenboven hopen wij weldra den algemeenen wensch
vervuld te zien, dat allengskens de vertalingen voor nationale
letterkundige gewrochten het veld zullen ruimen, en dat de
Belgen bij den nabuur de schatten niet meer zullen zoeken
welke zij zelve op vaderlandschen grond in overvloed bezitten.

Gent, 1833.

F. DE VOS.

Jubeldicht uitgeboezemd van wege de Maetschappy der Muzykoefenaren binnen de stad Dixmude, ter gelegenheid van het vyftigjarig jubelfeest van den heer Mr. Pieter Derresauw, vader, . . . als onvermoeijelyken muzykyveraer gedurende eene reeks van 50 jaren, den 24 Nov. 1807, door Koben Maerten, slot- en verzemäker. Dixmude. 1833. In-8.º 32 bl.

De meeste dichtstukken die by ons in het licht komen zyn in eenen ernstigen trant geschreven, en alleen om dat dit boekjen hieraen eene uitzondering maekt, hebben wy gedacht hiervan met een enkel woord gewag te mogen maken. Veel beteekent het echter niet. Vooral is het met geene genoegzame kieschheid behandeld. De schryver onthoude zich voortaan van woorden en uitdrukkingen, die byna nooit gedrukt mogen worden. Zeer gemakkelyk is het dezelfde gedachte op eene verbloemde wyze uittedrukken, en dan zullen deze door eenieder gelezen worden. De *Boeren-pinxtervreugd* van Greenwood en de *Boeren-kermis* van Rotgans, die anders onder vele opzichten aan den Dixmuedschen dichter voor model kunnen dienen, zyn heden in kleine aching gevallen om dat dezelve blyken van dergelyken wansmaek dragen. Of nu Koben Maerten de schryver van het boekjen is twyfelen wy; hierendaer stralen kennissen en belèzenheid door die wy juist aan dien *slot- en verzemäker* niet toekennen. Eindelyk raden wy den opsteller ten ernstigsten aan den klemtoon van eene menigte woorden in het vervolg wat beter in acht te nemen,

BERICHT

VAN NIEUW UITGEKOMENE WERKEN.

Wy hadden eene talryke lyst van nieuw verschenene en waeronder zeer verdienstelyke schoolboeken optegeven; doch daer de overvloed van stoffen deze aflevering mogelyks reeds te groot heeft gemaakt, zullen wy de aenkondiging dezer tot een volgend nummer verschuiven. Thans teekenen wy slechts de volgende letterkundige werken aen,

Dichtkunst.

Gedichten van Prudentius van Duyse. Te 's Gravenhage, by J. Immerzeel, junior. 1831, in-8.°, XVI en 110 bl.

Jubeldicht uitgeboezemd van wege de Maetschappy der Muzykoefenaren binnen de stad Dixmude, ter gelegenheid van het vyftigjarig jubelfeest van den Heer, Mynheer Pieter Derresauw, vader, gewezen koster, en nu ontvanger der directe belastingen der gemelde stad, als onvermoelijyken muzykyveraer, gedurende eene reeks van vyftig jaren, den 24 van november 1807 door Koben Maerten, slot- en verzemaker, tot 'tzelve Dixmude. Dixmude, Wed.° Stock en Zoonen. 1833. in-8.° 32 bl.

Nederduitsch letterkundig jaarboekje voor 1834. Eerste jaargang. Gent, Snoeck-Ducaju en Zoon. In-12.° bl. 132.

Taelkunde.

Beginnelsen der vlaemsche spraekunst, door P. J. Renier, bestierder der kostschool te Deerlyk. Tweeden druk. Kortryk, by Beyaert-Feys. 1831 in-8.° bl. 54.

Uerscheidenheden.

TAELKUNDE. — De voorbereidende bouwstoffen , tot het invoeren eener algemeene en eenvormige spelwyze , aen de hand te geven , was een der voornaemste onderwerpen welke by het uitgeven dezes werks beoogd werd. Ter bereiking van dit doelwit ware de oplossing der onderstaende vragen , ons door den heer Behaegel , een der verdienstelykste letterkundigen van België , toegezonden , hoofdzakelyk nuttig ; vervolgens leveren wy dezelve ter bedenking , allen taelkenner , over :

Eerste vraag ; *Welke zyn , volgens het algemeen gevoelen , de hoofdregels waernaer de spelling der Nederduitsche tael zich moet regelen ?*

Tweede vraag ; *Welke zyn de middelen om de nakoming dezer grondregels te bevorderen ?*

De ingezondene beantwoordingen zullen in dit tydschrift opgenomen worden , indien de Redactie dezelve hiervan waerdig oordeelt.

VOLKSTAEL. — De Gouverneur der provintie Antwerpen , heeft , in den loop der maend January , de gedeputeerde staten onderricht dat verscheidene plaetselyke besturen de begeerte hem hadden te kennen gegeven , van de vlaemsche tael in hunne betrekkingen met de provintiale administratie en de HH. Districtscommissarissen te gebruiken. De gedeputeerde staten hebben , op dit vertoog , besloten dat een omzendbrief in het bulletin administratief zou geplaatst worden om aen de gemeentelyke besturen te herinneren , dat het gebruik der vlaemsche tael by art. 23 der Grondwet , vry is gebleven.

— Ook in andere landen voelt men heden algemeen hoe noodig het is de moedertael te beoefenen en aente-moedigen. Nog onlangs meldde men uit Duitschland dat

Z. M. de keizer van Oostenryk op het verzoek der staten van Croatië, Slavonië en Dalmatië bevolen had dat in het district Agram het Hongarisch voortaan als de *gewoone tael* moest aenzien worden. Diensvolgens brachten de bestuurleden van het hooger onderwijs in voormeld district ter kennisse van eenieder dat te rekenen van den 1 october, zynde het begin des schooljaers 1833, de hongarische tael moest aenzien worden als deel makende van de gewoone studien in al de latynsche scholen, en dit voor al de leerlingen zonder uitzondering. Mocht eene dergelyke maetregel in ons vaderland genomen worden! Doch het is er verre af, want in sommige collegien in Belgie wordt de moedertael slechts in de lagere klassen geleerd. Het Gentsche Athenæum maakt echter hieraan eene eervolle uitzondering. Van de eerste school tot in de Rhetorica worden den leerlingen lessen over de Nederduitsche tael- en letterkunde gegeven. De professoren L. d'Hulster, L. de Potter en F. A. Speyers bevinden zich met het onderwijs voor de verschillende cursen gelast, en de bekwaamheid dier heeren in gemeld vak verstrekt ons ten waerborge dat zy leerlingen hunner waardig zullen vormen.

— Op 8 october 1833 heeft de Heer Helsen, gewezen Roomsche-priester, te Brussel in de fabriekstraet eene nieuwe Catholyke-Apostolyke kerk geopend, met eene, zoo men verhaelt, zeer aendoenelyke redevoering in de *vlaemsche tael*. Hy heeft deze plechtigheid met eene fransche aanspraek besloten. Kort daarna heeft hy zynen tempel ingewyd en begonnen de Misse in onze moedertael te lezen. Sedert dien tyd doet gemelde heer de preken, missen, enz. in de vlaemsche tael. By enkele gelegenheden en als hy uitzondering gebruikt hy het fransch. De diensten van dezen hervormer worden, met eenen grooten toeloop, door persoonen van alle slach, maer vooral door de brusselsche jongheid gevolgd. Men verzekert dat de aenhoorders van den heer Helsen zoo talryk geworden zyn, dat men reeds petitiën aan het gouvernement heeft ingediend, ten einde men hem toelate

zyne diensten in de kerk der Gereformeerden, welke sedert de omwenteling niet gebruikt wordt, uitteoeffenen Ook verkoopt men een fraei te Brussel gestedrukt afbeeldsel met het volgende opschrift: *C. H. Helsen, geboren in 't jaer 1792 den 7 february te Meerhout in de Kempen, predikt de zuivere leering van het H. Evangelie.*

Wy zyn er verre af dat wy deze nieuwigheid aen onze lezers willen aenraden, en durven zelfs voorspellen dat deze diensten weldra, by gebrek aen toehoorders, zullen staken. Doch allezins verdient het opmerking dat de heer Helsen, Brussel eene stad waer sommige personen van geen vlaemsch willen hooren, tot den zetel van zyne diensten die hoofdzakelyk in die tael verricht worden, gekozen heeft. Het levert ons een sprekend bewys op dat nog heden het Nederduitsch de volkstael der hoofdstad van Belgie is, zoo als zy dezelve altoos geweest is.

— Het brusselsch dagblad *l'Émancipation* van den 27 july laestleden, meldde onder anderen uit Turnhout, dat de lansiers en het 8.^o regiment voetvolk, aldaer in garnizoen liggende, zich door hunnen goeden geest onderscheidden, en dat de officiers om den tyd, dien de wapenstilstand aen het leger geeft, eenigermate te korten, eenen theater hadden opgerecht, waerop byna alle avonden vertooningen in de vlaemsche tael plaets hadden. Het leger vergeet dus de tael onzer voorvaderen niet!

— Behalven de sedert lang binnen de stad Gent gevestigde maetschappy van Rhetorica, is er onlangs eene tweede onder den naem van *Maetschappy der ware Vrienden*, tot stand gekomen, welkers zittingen en vertooningen in de tael van *Flora*, ten huize van den heer Lanckman, in de holstraet, plaets hebben. De stukken worden in de Nederduitsche tael gespeeld. By de eerste vertooning, op 9 september laestleden, voerde men *Michel et Christine en les rendez-vous bourgeois* en by eene andere op 18 november: *le dîner de Madelon, les deux bottiers en le savetier et le financier*, vyf uit het

fransch vertaelde vaudevillen, ten tooneele. Eene warme en welverdiende toejuicing hebben de jonge liefhebbers voor hunnen yver en moeite beloond. Het schynt dat die stukken door de liefhebbers zelve uit het fransch overgebracht zyn. Is het zoo dan verdienen zy veel lof wegens de eigenaerdige wyze waerop zy de geestige slagen, en de bekelende wending der liedjens van de fransche *vaudevillen* in onze moedertael uitgedrukt hebben.

Ongetwyfeld kan deze maetschappy wezenlyke diensten aen de Nederduitsche letteren bewyzen; vooral wanneer zy ook oorspronkelyk in onze tael opgestelde stukken ten tooneele voerde, of indien de leden het durfden wagen zelve blyspelen enz. te vervaerdigen en te vertoonen. « Uit dit nuttig oogpunt beschouwd, » zegt een dagblad, waarvan wy dit artikel ontleenen, « zou de stedelyke regering deze maetschappy onder hare bescherming moeten nemen, en haer des noods op eene vereerende wyze aanmoedigen. Geldelyken onderstand zou de maetschappy of niet noodig hebben of niet outfangen. De zelfstaudigheid van een volk ligt meer dan men denken zou aen deszelfs tael en letterkunde gelegen; 't is dus de plicht der ware vaderlandsche magistraetspersoonen, der rechte burgervaders, den voortgang en verbetering der letteren te bestrachten. »

— Men verneemt dat liefhebbers der fraeie kunsten te Dendermonde, voornemens zynde het vlaemsch schouwburg, aldaer te herstellen, met de oude leden van de Rhetorica tot het daerstellen van eene nieuwe tooneelkundige maetschappy met deze heeren overeengekomen zyn. Reeds is er overgegaen tot de kiezing der commissarissen met het opstellen van het reglement en de vaststelling der grondslagen van de maetschappy gelast.

Deze commissie is samengesteld, boven de zes nog bestaende leden van Rhetorica (1) uit de heeren: A. van Immerseel,

(1) De heeren Beeckman, bouwmeester; De Pauw, Van Bersel, vader; C. de Herde, secretaris der regering; F. Vanderstraeten, en Spanoghe-Saeyns.

directeur der papierfabriek ; F. de Zeeuw , negotiant ; Leo de Burbure , byzonderen , Theophile Saerens , kandidaet-notaris , en Perier , regent-secretaris van het bestuer der gevangenis , Zoo haest deze commissie het reglement zal vastgesteld hebben , zal zy tot de aenneming der persoonen , die zich aanbieden om deel der maetschappy te maken , overgaen .

— Te Cruyshautem heeft zich eene maetschappy van Rhetorica onder de kenspreuk : *Jong en leersucht* , gevormd , en heeft op nieuw-jaerdag (1834) hare eerste vertooning van het befaemd tooneelstuk *Nelson en Adelaïde* gegeven . Boven den ongemeenen toeloop der notabele van de omgelegene gemeenten , werden aldaer de tooneelkundige bemerkte der steden Audenaerde , Ronse , Deinze , Thielt enz. , die met ongemeene bewyzen van tevredenheid de kunsttalenten en dichteryke uitgalming dezer tooneellisten hoogst toegejuichthebbe .

PRYSVRAGEN. — Wy hebben uit Brugge de volgende *pryskaert* ontfangen :

Prysvraegen door de koninglyke maetschappy van Dichtkunde , gezeyd Rhetorica , onder den tytel : Kunst en eendragt , en kenspreuk : Slaet d'oog op Christi Kruys , te Brugge , onder het bewind van den wel edelen heer Guillielmus van den Bogaerde-de Merlebeke , haeren hoofdman , ter beantwoording voorgesteld jegens 10 slagmaend 1833 . De aflezing der gedichten en de uytreyking der pryzen zullen ten gemelden dage , om 6 uren 's avonds , ter kunstzael plaets hebben .

Eerste vraeg.

Te beantwoorden in 80 of 88 Helden-versen.

De pragt is onbetwist , meest eygen aen de vrouwen .
Z'is 't bloemryk veld-tapyt waer op z'hun wezen bouwen .
Zy is de zuyl waer aen hun zwakheyd is gehegt .
Dan , wyl aen 't lofziek oor de prille jonkheyd zegt ,
Gy zyt het pronkbeeld dat den Schepper hier op aerde
Door d'onbepaelde magt zyns alvermogens baerde :

Met welk een fier gevoel ontvonkt den hoogmoed niet,
In 't hert der schoone die zig zoo begunstigd ziet.
Hoe streelend is 't vertoog, wanneer de vroomste zielen
Voor haer bekoorlykheid verwonnen nederknielen;
Hoe aengenaem den damp der geurig' offerand,
Die dag by dag vernieuwd op haeren autaar brand...!
Een minlyk lonkend' oog die zagtsjens kan betoovren,
Word 't vreeslyk wapentuug dat troonen kan veroveren,
Die meermaels 't harde stael tot vraek of woede scherpt,
Die volk by volk vernielt, en ryken nederwerpt.
'T geschiedboek is vervuld met duyzende bewyzen,
Die uyt de zoetste drift doen ramp op rampen ryzen,
En 't aerdryk ver en wyd ontroofden vred' en rust...
Gy, Dichters steeds op 't grootsche kunstverhael belust,
Gy die zoo menigmael door d'oudheyds nagt gedrongen,
Verwond'rings waerde daen hebt zyn gebied ontvrongen,
« Zingt hoe CLEOPATRA, Egypten's Koningin,
« Weleer 't slagtoffer wierd van pragt en dertle min.

Tweede vraeg.

Te beantwoorden in een vyfpoosig gezang.

Puykdichters die zoo menigwerf
Iets geestig hebt verhaeld,
En door uw kunst en zagte verf
Hebt loflyk hier gepraeld:
Gy die op zamenlevens-gang
Zoo dikwils d'oogen sloeg,
Gy kent daer van geheel 't belang,
En 't goed en kwaed genoeg.
Terwyl er nu een groot getal
Der menschen zyn gepaerd,
En zeker hier en overal,
Zyn slegt of wel vergaerd,
Wat hoort men! wat gebeurt er niet
In menig huysgezin?
Waer d'eendragt niet op 't hert gebied,
Daer sluypt den drommel in.

Nogtans er moet een meester zyn ,
Een stuurman voor het schip ,
Zoo wel by storm als zonneshyn ,
Of 't raekt haest op een klip .
Wel aen haelt nu op dezen stond ,
Iets vrolyk uyt den hoek ,
« En zingt het aerdig trouw-verbond ,
« Waer 't vrouwtje draegt den broek .

De beantwoordingen op de twee bovengaande vraagstukken moeten aen de Kunst-Greffiers behandigd worden dags voor de uytreyking der pryzen ten laetsten om 5 ueren na-middag. De voorgestelde Kamer-vraegen sullen ten dage dienende ter Kunstsael moeten worden beantwoord ten laetsten om 5 ueren na-middag. Geene werken sullen na de hier boven bepaelde dagen en ueren, kunnen mededingen of afgelesen worden. Insgelyks sullen niet mogen afgelesen worden de dichtwerken der geene die niet alle dry de voorgestelde vraegen zouden hebben beantwoord. Het behoort aen de Kunst-rechters alleen de aflesing der ingegeven dichtwerken toe te staen of te weygeren.

— Wy hebben reeds op bladz. 67 der *Letteroefeningen* met een woord gewag gemaekt van de door het Antwerpsch Schoolonderwyzers voorgestelde prysvragen. Zie hier het door den secretaris J. van Oppy geteekende programma :

Er wordt uitgelooft :

- 1.º *Eenen gouden eerpenning, ter weërde van 170 francs, aen den schryver van de beste Nederduitsche verhandeling over den oorsprong, het nut enz. der gestigten in de Provincie Antwerpen; alsmede over de merkwèrdige voórvallen welke in diezelfde provincie plaets gehad hebben.*
- 2.º *Eenen desgelyken eerpenning voór de beste Levensbeschryving van Godefridus van Bouillon in de fransche taal geschreéven. (2)*

(1) Wy zouden deze tweede vraag, als de beoefening onzer moedertal niet rakende, hebben kunnen achterlaten, doch daer wy dezelve opgenomen hebben, moeten wy hierby doen aenmerken, dat wy liever de levensbeschryving van eenen echten Vaderlander zouden voorgesteld zien, daer het sedert eenige jaren schynt bewezen te zyn dat Godefridus van Bouillon te Boulogne-sur-mer geboren is.

Beyde deze schoólböeken moeten geschikt zyn om aen kinderen van 9 a 12 jaeren de liefde voór het vaderland in te boezemen, en hen tevens in de kennis van hetzelfde te oefenen. De verhandelingen over bovengemelde voórstellen zullen niet minder dan 150, noch meerder dan 200 bladzyden druks in-12.º mogen beslaen.

De werken, welke naer prys dingen, moeten met eene zinspreuk geteekend en vergezeld zyn van een geslóóten briefje, waerop dezelve zinspreuk herhaeld is, en waerin des schryvers naem, beroep en wooning, duydelyk en eygenhandig, vermeld staen. Die werken zullen aen den heer Joseph Delin, op de meir, n.º 1293, vragtvry moeten toegezonden worden, voór of uysterlyk den 1. October 1834.

De uytgelóofde eerpryzen zullen aen de overwinnaers worden uytgereykt op 16 december daerna, zynde den verjaerdag van Z. M. den Koning.

Eene commissie bestaende uyt deskundige personen, geene leden van het gezelschap zynde, zal gelast worden met de beoórdeeling der naet prys dingende stukken.

De bekroonde stukken blyven den eygendom van het gezelschap. Egter zullen dezelve binnen de 9 maenden doór de schryvers, ten hunnen voórdeele en in de doór het gezelschap gevolgd wordende spelling in het licht moeten gegeéven worden; indien de schryvers aen deze verpligting te kort blyven, zal het gezelschap over dezelve nae goed-dunken mogen beschikken.

De onbekroonde stukken, met de daerby geslóótene briefjes, kunnen doór de opstellers worden terug gevraegd voór den 1.ºten january 1835. Na dit tydstip zullen de niet terug geeytschte, als aen het gezelschap in eygendom afgestaen, aengemerkt worden.

Die stukken welke voór de zeden of den Catholyken godsdienst iets aenstootelyks zouden bevatten, zullen in geens aenmerking koómen.

— In den Courier Belge van 15 mei 1833 las men de

volgende aenkondiging: *Établissement encyclographique, quai au Foin N.º 53 à Bruxelles. Magasin Pittoresque. L'édition Flamande et l'édition Hollandaise vont paroltre.* Sedert hebben wy niets meer van deze onderneming gehoord. Ongetwyfeld is dezelve niet tot stand gekomen, en wel waerschynelyk om dat het aen eene goede inrichting ontbrak. De uitgevers schynen immers niet geweten te hebben dat het *Flaemsch* en *Hollandsch* slechts twee weinig verschillende tongvallen van eene en dezelfde tael zyn. Zy zouden dus beter gedaen hebben, hadden zy eene enkele in zuiver Nederduitsch overgebrachte uitgave van het *Magasin Pittoresque* aen het publiek aengeboden. Zulke onderneming zou waerschynelyk met eenen gunstigen uitslag bekroond zyn geweest. Spelling en schryfwyze doen weinig ter zake. Men gebruike slechts onze echte en onverbasterde moedertael en weldra zal men het over de punten van verschil eens worden.

— Ons werd insgelyks van Brussel toegezonden een prospectus van *Belgische Archieven der nuttige kennissen uitgegeeven door de nationaale maetschappy tot volksonderwys en welvaeren gestigt te Brussel onder het patroonschap van HH. MM. den Koning en de Koningin der Belgen en de bescherming der wetgeevende kamers; door verscheyde geleerde en menschenvrienden.* De meeste onzer lezereu zullen met de fransche uitgaven, zoo met die van Brussel als met die van Parys bekend zyn. De onderneming die wy hier aenkondigen is eene vertaling van eerstgenoemde. Alhoewel wy liever een in onze tael oorspronglyk opgesteld werk zouden ontfangen, kunnen wy echter toch niet betwisten dat de *Archieven* in zuiver Nederduitsch overgebracht eenig nut zouden kunnen stichten. Doch het overal rond gezonden prospectus ofschoon te kennen gevende dat de brusselsche maetschappy verstaen had dat, om waerlyk op een volk eenigen indruk te hebben, men alsdan de tael van dat volk moet gebruiken, toonde ten zelve tyde aen, dat zy niet eens gedacht had aen de middelen om dit ten uitvoer te brengen. Om dit ge-

zegde te staven zullen wy hier een paer staeltjens van hare *uytnoodiging aen alle aenhangers en voorstaenders van zeden, landbouw enz. voor de voortzetting der Archieven mededeelen*. De lezer oordeele . . . *de Maetschappy een oogslag werpende op ons vaderland, erkend dat hetzelfde van andere volkeren weynige lessen te lusten had: onze landbouw, onze bloemoeffening kunnen er aen Europa geene geéven; in de metaelkonsten kampt onze nyverheyd met de Engelsche mede, onze wééfsels vreezen geene vergelyking; en onder zedelyke betrekking, is het aen geene andere volkeren dat wy instortingen zullen verzoeken. Voorts de maetschappy zig dusdaeniglyk alleenstellende, kan in alle bronnen putten. . . . Om haere zending volledig te maeken, naer in de fransche tael deszelfs Belgisch journael der nuttige kennissen uytgegeéven te hebben, brengt de Maetschappy hetzelfde in de vlaemsche tael over, bewyst aldus dat haere werkingen volstrekt nationaal zyn. Hooren wy nog iets verder: *Wie zal beklaegen zes franken toegewyd te hebben aen deéze nieuwe inschryving, behalve het vermaek van deéze inzaemeling te doorloopen en daerin te vinden op menigvuldige voorwerpen, aenbelangende algemeene kennissen, wanneer tien regels gepubliceerd in een der twaelf numbers, hem den middel hebben aengewézen, om alleenelyk 25 fr. te voegen aen de inkomste van een eygendom, aen het product van eenen tak ván Nyverheyd, of zelfs aen het budget van een huyshouden, door spaerzaamheyd zonder gebrek. Zulke gebrekkige en onverstaenbare styl, zulke duistere en gedwongene zinnen, waerin alles behalven de woorden fransch is, zou zekerlyk niet veel byval vinden.**

— Uit Antwerpen ontfangen wy het Prospectus van het volgende werk: *Gebeurtenissen van Antwerpen, sedert 1830 tot den 1.^{sten} september 1833, onderbegrepen het beleg van het Kasteel, voorgaen van eene korte inleyding over de stad Antwerpen, het Kasteel, de Schelde, etc.* door M.

J. T. VANDERVOORT, onderwyzer in de vlaemsche, fransche en engelsche talen. Dit werk zal by inschryving nitgegeven worden en zal omtrent 130 bladz. in-8.^o beslaen.

Liefde voor de vlaemsche tael is de zinspreuk welk de schryver dezer *Gebeurtenissen* op het Prospectus aengenomen heeft. Deze heer die zyne moedertael ten hoogsten toegedaen en een niet min kundig dan vlytig beoefenaer derzelve schynt te zyn, belooft nog meer tot opbouw en verspreiding onzer tael bytedragen: « Indien ik in deze onderneming gelukkig » slaeg, » zegt hy, « hoop ik weldra een weekblad voor » tytel voerende *den Lettervriend* uyttegeven. Het blad zou » in-8.^o verschynen en 't vrydags 's avonds uytgedeelt worden, inhoudende Geschiedenis, Aerdrykskunde, Natuer- en » Reysbeschryving, etc., en eene doelmatige critiek der » werken die in onze tael verschynen. Men zou ook Corres- » pondentien aennemem, en waren zy voldoende, in ons week- » blad inlasschen. Verders hoop ik welhaest eenige fransche » en engelsche Classieken in onze tael over te zetten. »

« Men verwagte weldra den Prospectus van eene *Classieke* » *Bibliotheek*, overzetting van fransche, engelsche, latynsche » en duytsche schryvers; om zoo haest er 600 inteekenaren » zyn, maendelyks eenen volume van 200 of 300 bladz. te » verschynen, ten pryze van 1 franck voor 100 bladziden. »

HUISHOUDELYKE BIBLIOTHEEK VOOR GEMEENTEN, SCHOLEN EN HUISGEZINNEN. — Wilt het onderwys welk in de scholen gegeven wordt, zegt het Prospectus van dit werk, eenen voordeligen invloed op de beschaving en volksverlichting uitwerken, zoo dient het, door 't vermenigvuldigen van goede boeken welke nuttige kennissen verspreiden, onderschraegd te worden. Waer deze boeken ontbreken kan het *lezen* en *schryven* slechts weinig voordeel toebrengen.

Het gebrek echter aan nuttige werken doet zich in ons land gevoelen, en het is in deze behoefte, dat de uitgevers van de *Huishoudelyke Belgische Bibliotheek* trachten te voorzien, door goede en kleine werken van eene gemakkelijke voordracht en van geringen prys in het licht te brengen.

Deze publicatie zal bestaan in drie of vier vakken (series) van 25 a 50 boekdeelen elk, die opvolgentlyk zullen verschynen; en daer een groot gedeelte van Belgie slechts vlaemsch spreekt en verstaet, zullen deze, op dat niemand van de voordeelen welke uit de uitgave dezer boeken spruiten moet, verstooken zy, ook in het vlaemsch verschynen.

De prys der inschryving voor de vlaemsche uitgave is van 7 francs 50 centimen voor 50 vellen (of 1600 blz. druks). Men schryft in by de drukkers Voglet en Berthot, keizersstraet N.º 20 te Brussel, en in de overige steden van het ryk by de voornaemste Boekhandelaers.

De eerste aflevering zal in een *Belgische Almanach* voor 1834 bestaan. Hierop zal volgen: *Grondslagen der staetkundige huishouding*, door *JAN HOPKINS*, uit het engelsch vertaald door *M. MARCET*.

— Op 5 October 1833 is op het buitengoed Pimlico by Londen overleden Richard Heber, esq., een man van aenzienelyke afkomste en rykdom. Hy was bezitter der grootste en keurigste bibliotheek die misschien ooit bestaan heeft. De dagbladen om het verbazend getal der door hem vergaderde boeken uitdrukken, hebben berekend, dat ingevalle dezelve publiek verkocht worden, men alsdan omtrent vier honderd dagen, dat is meer dan een geheel jaer noodig zal hebben. Dit zal niemand verwonderen wanneer men wete dat wel onderrichte personen het getal der volumina van die beroemde bibliotheek op 300,000 schatten. Richard Heber, na goede studien aen de hoogeschool van Oxford gedaen te hebben, wendde alles aen om zich al wat over de *Geschiedenis* en de *Letterkunde* van onderscheidene volken geschreven is, aenteschaffen. Om dit doel te bereiken doorkruiste hy Frankryk en Duitschland en bezocht overal de boekeryen en geleerden. Ook in de Nederlanden hield hy zich meer dan eens eenen geruimen tyd op. In Holland stond hy in vriendschapsbetrekkingen met Ten Broeke-Hoekstra, Koning, Scheltema en meer andere. Toen in 1825 eene aenzienelyke boekverkoopung hem naer

Antwerpen loktede, maakte hy aldaer de kennis der H.ⁿ J. F. Willems en C. P. Serrure, die beiden eene zeer ryke verzameling van al wat door Nederduitsche dichters in Belgie geschreven is, bezitten. Reeds dan had hy ook in dat vak veel verzameld, en hy vond eene geschikte gelegenheid om wat hem nog ontbrak, te leeren kennen. Hy kreeg op korten tyd eene genoegzame kennis van onze moedertaal en by middel der *verhandeling* van den eerst genoemden der twee bovengemelde heeren, die hy tot handboek gebruikte, ging hy de handschriften van van Maerlant, van Helu en de oude drukken van Anna Byns, van Ghistele, Marnix enz., opzoeken. Dit gelukte hem maer altewel. Hy werd weldra met onze letterkundige geschiedenis grondig bekend en door zyne aenzielyke vermogens is hy eigenaer geworden van een groot aental kostbare handschriften, en van de uitgebreidste verzameling van voor onze letteren belangryke boeken, die ooit byeengebracht is. Onder deze laetste bevinden zich eenige oude Nederduitsche Romans uit de XV.^e eeuw, waarvan tot hiertoe nog geen tweede exemplaar aengetroffen is en waarvan wy de titels, by gebrek van meer, in dit tydschrift zullen mededeelen. Dit alles is helaes voor ons vaderland verloren! Wat er van die kostbare bibliotheek geworden zal, is tot hiertoe onbekend. Hoe smartelyk voor ons dit verlies ook zyn moge, moeten wy echter hier tot hulde voor 's mans nagedachtenis aenstippen, dat hy met groote hulpvaardigheid alle inlichtingen en terechtwyzingen aen zyne talryke geletterde vrienden medeelde, en dat hy meer dan een handschrift of zeldzaam voortkomende boekwerk ter benutting of uitgave aangeboden heeft.

— Op 15 October 1833 is te Amsterdam overleden P. G. Witsen-Geysheek, die zich in de geleerde wereld door een groot aental schriften bekend gemaakt heeft. Als hekeldichter heeft hy grooten lof verworven. Ook ten opzichte van Belgie heeft hy zich verdienstelyk gemaakt door de uitgave van het *Biographisch, Anthologisch en Critisch woordenboek der*

Nederduitsche dichters. Amsterdam. 1821 — 1827, 6 deelen in-8.^o In dit werk vindt men de levensbeschryving van een groot aental dichters die tot onze provincien behooren, en er wordt aen een' Zeyecotius, aen een' Vanderborcht, aen een' Poirters en andere verdienstelyke zangers, eene welverdiende hulde gedaen. Wel is waer dat Witsen Geysbeek veeltyds de allerbelangrykste *verhandeling over de Nederduitsche taal- en letterkunde* van den H.^r Willems te rade heeft gegaen, doch meer dan eens doet hy ons of geheel onbekende of te weinig geschatte dichters kennen. Zeker is het dat niet al de vonnissen even billyk of met gelyke kennis van zake uitgesproken zyn en dat het *woordenboek* niet altyd vry van wansmaek is, maer niettegenstaende dit alles heeft de Nederduitsche letterkunde veel aen dien man te danken, en het is aen ons om wat hy van Belgie niet gekend heeft aentevullen en de door hem begane misslagen te verbeteren.

— In den *Messenger des Arts ou nouvelles archives historiques* bl. 329 — 351 vindt men eene voortreffelyke *verhandeling* van den H.^r J. F. Willems over het oude episch-allegorisch hekeldicht: *Reinaert de vos*, hetwelk nog heden in alle landen van Europa als völkboek verspreid is. Lang hebben de geleerden getwist over het ware vaderland van dit voortreffelyk voortbrenghel der middeleeuwen. De nasporingen van den H.^r Willems zullen voor zeker veel bydragen om dit pleit ten voordeele van West-Vlaenderen te doen beslissen. Hy heeft onder andere op eene zeer kundige wyze meest al de namen, waervan het oude opstel gewag maekt, aldaer terug gevonden en heeft aengetoond dat *Reinaert de vos* by ons van de XII.^o eeuw tot op onze dagen, hetzy als dichtstuk, hetzy als omwerking in proze, bekend is geweest.

Wy moeten nog doen opmerken dat er tot heden toe *spreekwoorden* enz. by ons bestaen, die of uit dezen ouden Roman ontleend zyn of op denzelfven zinspelen. Wie kent niet het volgende?

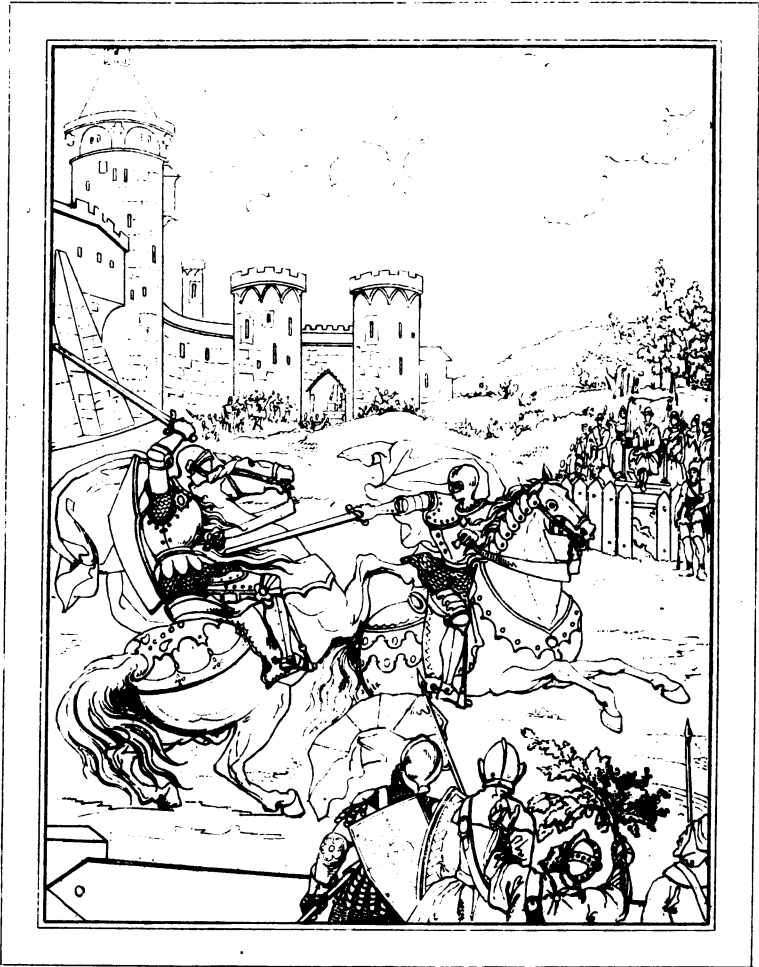
Als de vos de passie preekt,
Boeren wacht uw' ganzen.

De schikking der woorden zal genoegzaam de oudheid van dit spreekwoord aentoonen. Wy stelden hetzelfde op twee regels om dat het eene soort van cadence heeft en, misschien wel eens tot een oud dichtstuk behoorde. Geestig kwam ons ook het volgende gezegde, voor, dat wy uit eenen Almanach te Leuven in 1783 by Vander Haert gedrukt, ontleenen: *Reyntje de Vos had met eenen pachter accoort gemaakt, voor dry koppele kiekens, den byvang noyt meer te molesteren; maer daernaer Voske stak den kop in den kistenkorf, en sprak met valscher herten: Pax vobis; Halla! holla, riep den pachter; maer Voske antwoorde, pachter kameraed, ik en salse quidem niet byten, maer ik sien de gasten nog al geerne.* Een dieper onderzoek zal waerschynelyk meer van dien aerd doen ontdekken.

— Men heeft ten allen tyden in ons vaderland de kennis der fransche tael noodig geacht, doch nooit heeft men haer den voorkeur boven de moedertaal gegeven. Voornamelyc lieden waren meestal niet vreemd met eerstgenoemde, doch zeer zeldzaam waren zy in dezelve wel bedreven. Justus Lipsius zelve, dat uitstekende voorbeeld van geleerdheid, was nooit de fransche tael wel machtig, alhoewel hy te Overyssche by de waelsche grenzen en van aenzienelyke ouders geboren, zyne studien te Brussel begonnen hebbende, dezelve gedurende twee jaren te Aeth, in Henegouwen, voortzette. « Hy leerde, zegt Aubertus Miræus in *vita Lipsii*, p. 5 de fransche tael by zichzelve en uit boeken aen, zoo dat hy in dezelve wel schryven kon, doch nimmer heeft hy de rechte uitspraak kunnen vatten of zich in dezelve kunnen uitdrukken. » Zie hier de woorden van aengehaelden schryver: *Sponte ad linguam Gallicam (quæ fere Belgas inter honestiores obtinet) se dedit; quam e libris sine doctore ita didicit, ut recte scriberet, etsi loqui et legitime pronuntiare non posset.*

— De *Fabulen der Dieren* door Eduward de Dene berymd en te Brugge in 1567 uitgegeven, worden nog heden vooral

omt de fraeie platen van *Marcus Gheeraerts* waermede dezelfde versierd zyn, hooggeschat. Weinige byzonderheden vindt men echter by *Foppens*, *Paquot* en *Willems* over de *Dene* aangestipt. Ongetwyfeld is het deze dichter die in eenen onsigneel akt van dien tyd, ons by toeval in handen gevallen, als *Klerk ter vierschaer van Brugge* voorkomt. Zie hier de woorden: *Wy Cornelis de Boodt ende Laureins Cross, scepenen in Brugghe, in dien tyden, doen te wetene allen lieden dat quamen voor ons, als voor scepenen Willem Cornelisse. . . gherecht bleuen zynde in de zeuen deelen van achte van den huuse hier naer verclaerst blyckens by twee quyttscheldinghen, deen in daten vanden zestiensten in hoymaent XV.^o zessentzeuentich ende dander vanden achtiesten ougst zessentzeuentich, midsgaders noch een transport vanden date vanden achtentwintichsten in september XV.^o zessentzeuentich, al onderteekent by Eduwaert de Dene, wilen ghezwooren clerc ter vierscare deser stede, ende voort Joncvrou Antonyne filia Jan de Zaghere... als gherecht in tander achtste deel vanden zeluen huuse by quyttscheldinghe in daten vanden zeuenentwintichsten september zessentzeuentich onderteekent by den voornoemdem Dene. . . . Dit was ghedaen int jaer duust vyfhondert neghenentzeuentich op den zeuentiensten dach van ougst. Wy nemen alleen uit dezen akt al wat eenige betrekking op onzen dichtér heeft. Behalven het ambt door hem bekleed, kan men nog uit de aengehaelde woorden den tyd waerop hy omtrent stierf opmaken. Namelyk tusschen 28 september 1576, wanneer hy nog als klerk of Greffier akten onderteekende, en 17 augusty 1579; wanneer de schepenen zeggen: *Eduwaert de Dene wilen*.*



De Kamp van het 8. Junij.

LIEDERIK I E BUCK EN FINARD.

Fiederik de Buck.

Vlaenderen, voor zoo verre het als een afzonderlyk gewest gehouden werd, komt eerst als zoodanig, schoon gering en onaenzienlyk, in de negende eeuw voor.

Na dat de Germaensche volken, door herhaalde en eeuwen voortdurende krygen, zich over Gallië, trots het Roomsche gezag, verspreid en met de oude inwoners dezer landen versmolten hadden, werd deze landstreek in kleinere gewesten allengs verdeeld, welke vervolgens, naer gelang van het vermeerderde getal der vroegere en nieuwere ingezetenen, ook door taal en gewoonten onderscheiden waren. De geschiedenis diar tyden, waerin onze voorvaders zich tot ééne natie vormden, is meestal in de verhalen der overlevering onopgegeven of twyfelachtig; sommige schryvers zelfs hebben niet geaerseld dit tydvak, als teenemaël met nevelen en verdichtselen omhuld, onaengeroerd te laten.

Wat er van zy, hoogstmoeilyk blyft het om, by gebrek aen oorspronglyke en gelyktydige stukken, een lichtstrael over dit tydgewricht te werpen. Intusschen denk ik niet, dat de uit de hoogste oudheid getrokken verhalen, schoon duister en onzeker, met verachting door de oudheidskenners mogen behandeld worden. De voorname feiten welke er in aengehaeld zyn, dragen dikwyls de kleuren der waerschyndelykheid en kunnen

soms voor echte daedzaken doorgaen. Uit dien hoofde nam ik het voor niet onwaerschynelyk aen, dat de vorsten of veldoversten, in onze kronyken onder den naem van *Forestiers* bekend, werkelyk bestaen hebben; dat zy onderhoorige hoofden zyn geweest, die in het een of ander gewest (*pagus*) van Vlaenderen het bevel voerden, en dat zy het lagere bestuer in handen hadden. Dat later of gelyktydig alhier een graef of *missus dominicus* gezonden werd, verydelt in geen en deele de waerheid van het bygebrachte, dewyl aen dezen laetsten het *opperbewind* der provintie was toegekend.

Deze vorsten dan, of *Forestiers*, wier gezag onmiddelyk op het volk betrekking had, werden ongetwyfeld in volksgezangen verheerlykt, telkens dat zy door dapperheid en gerechtigheid uitblonken. Toen men in de elfde eeuw zich op het schryven onzer landkronyken begon toe te leggen, waren de vroegere gebeurtenissen slechts in heldenzangen, het eenigste gekende slach van jaerboeken, by het volk bewaerd gebleven. Uit geene andere bronnen kunnende putten, zoo heeft de kronykschryver noodzakelyker wyze dusdanige gezangen, of het geen hem daerin waerschynelykst voorkwam, in het latyn overgebracht en aeneengeschakeld. Dit gevoelen wordt voornamelyk gestaefd en bekrachtigd door de wyze waerop de gevallen van Liederik de Buck, zyne gerechtigheids-liefde, zyne strengheid jegens rovers, enzv. behandeld voorkomen. Het is in het ooglopend, dat zy uit een veel dichterlyker gezichtspunt, dan de overige drooge verhalen welke in onze oudste jaerboeken voorkomen, afgeleid zyn. Ook wordt deze gissing door het fragment van een oud vlaemsch gedicht, met titel *Flandries*, de gevallen van Liederik vervattende,

bevestigd. Dit gedicht, in 1829, door den heer Mone, alsdan professor aen de hoogeschool te Loven, gevonden, behoort tot de vroegste tyden onzer letterkunde, schoon het schrift dezès fragments slechts van de veertiende eeuw dagteekent.

Overigens beschouw ik dit tydvak als dat der heldeneeuwen van onze geschiedenis uitmakende, en diensvolgens tot dichterlyke behandeling allergeschikst. De onzekerheid-zelve welke er over zweeft laet aen de ingevingen des dichters den vryen toom; hy kan naer welgevallen zyne verbeelding botvieren, en de zaken sierlyk ingekleed voordragen. Dit slach van gedicht, gemeenelyk *Romance* genaemd, schynt my des te geschikter en aengenamer toe, naermate het de dappere daden van vaderlandsche helden, met afwisseling van tederen gevoelens en belangwekkende avonturen op den grond onzer geboorte voorgevallen, doet kennen. Deze redenen hebben my bewogen de lotgevallen van den eersten Forestier van Vlaenderen tot onderwerp van dit gedicht te kiezen. Verscheidene malen reeds werd dit behandeld, als treurspel door Droomers, en als heldendicht door Priem (1).

(1) Zie hier de titels hunner werken; het een heeft tot opschrift: *Idonea, en Liederyk de Bvk, eersten Forestier van Vlaenderen, blyeyndende treur-spel, door J. Droomers, voor de eerste mael op de Bruggeche schouw-burgh verthoont, den 14 february 1696. Tot Brugghe, by Franciscus van Heurck, en het ander: Liederyk de Buck, eerste forestier van Vlaenderen, in 8 sangen, door Petrus Albertus Priem. Te Brugge; ter drukkerij van C. de Moor. 1826.*

Eerste Sang.

I.

Daer, waer thans Haerlebeek zyn tempelspits verheft,
En Kortryks vest van ver het oog des reizera treft,
Rees eens een gryze burcht, by 't strand der Lei gelegen;
Zyn steile torentrens ten wolken ingestegen,
Verkondde een vorstenwoon, en de onverwonnen vlag
Met Vlaendrens zwarten leeuw wekte, uit dien trans, ontzag!
't Was Finards slot te Buck! waervoor de Noorman beefde,
De Noorman, die Euroop met vuer en stael doorzweefde;
Een volk wel strydbaer, doch barbaersch, de schrik der aerd,
En echter stoof het weg voor Finards bliksmend zwaerd;
Want moedig was die vorst, schoon wreed; zyn rechtersroede
Bedwong hy naer zyn wil; soms stond, door blinde woede
De trouwigste onderzaet zyn euvelmoed ten doel,
Ja, geen menschlievendheid verwarmde zyn gevoel.
Trotsch op zyn reuzenkracht, en steunende op zyn degen,
Zocht hy geen ander recht dan dat door 't zwaerd verkregen.
Hy schoot by 't landen van een horde 't harnas aen,
En dreef het straks verdund weér naer den Oceaan!

II.

By al de helden, die aen Finards zyde vochten,
En Vlaendrens forestier in verre en stoute tochten
Bestendig dienden door hun schranderheid en moed,
En vaek den zegeprael betaelden met hun bloed,
Blonk Liedrik schittrend uit. Zooforsch, als stout in 't wapen,
Zoo moedig als zyn heer, maer meer voor deugd geschapen,
Werd by elk nieuwen tocht zyn krygaroem uitgebreed,
't Zy hy in 't ridderperk of op het slagveld streed.

III.

Een enkle dochter was aen Vlaendrens vorst beschoren,
Aenminnig, liefgetal en schoon van leest geboren.
Elk jongling stond verrukt, als zy haer zedig oog,
Waerin een zachte ziel zich spiegelde en bewoog,
Op hem liet vallen; door haer schoonheid als betooverd
Werd Liedriks hart in min ontsteken en veroverd.
Rothilde heeft hy dra zyn harteleed verhaeld,
En spoedig werd zyn min door wedermin betaeld!

Het teêrste heilgenot was Liedrik nu geschonken.
Hoe baedde hy zyn ziel in de uitgeschoten lonken
Van zyn Rothilde, daer hy aen haer voeten lag!
Hoe zoet verliep by haer hem elke nieuwe dag!

IV.

Maer krygsklaroenen hoort men gansch de streek doorklinken,
Men ziet in Vlaendrens woud ontelbre speren blinken:
« Te wapen! » is de kreet, « de Noorman is geland,
» Hy baedt zich in het bloed, en steekt het al in brand. »
Straks ziet men troep by troep zich t' allen kant vergaëren
En rond het slot te Buck manmoedig samenscharen;
Een nieuwe schaar daegt op, begroet door 't luid geschreeuw
Van: *leve Vlaendrens heer!* en: *Vlaenderen den Leeuw!* (*)
En Finard-zelf is in hun midden reeds verschenen.
Hy draeft met lossen toom door hun geledren henen,
Bezielt met heldenmoed zyn klein maer dapper rot,
En, glinstrend aen hun hoofd, rent hy van 't sterke slot.

V.

Maer waer toeft Liederik, de dapperste onder dapperen?
Wiens vederbos men by elk noodgevaer ziet wapperen,
Wiens lemmer in zyn zwaei heel drommen nederslaet.
Waer blyft, waer toeft hy nog? Ker hy den burcht verlaet

(*) Oorlogskreet der vlaemsche legers in de middeleeuwen.

Wil hy een laetst vaerwel aen zyn' Rothilde geven,
• Uw liefde, o myn Rothilde! is » stamelt hy » myn leven;
• Uw Ionk is of een strael des hemels op my viel!
• Maer zeg my, ben ik wel de liefing uwer ziel?
• Zal eens ons minnevuer door d'echt gezegend wezen!
• Wat schrikbre hinderpael is tusschen ons gerezen,
• Gy, vorstlyk kroost, en ik — 'k bezit alleen myn moed,
• En 's vaders voorbeeld, ter veredling van myn bloed.
• Door heldedaden slechts moet ik uw' hand erlangen,
• In stryd-by strydperk my met hooger roem omhangen;
• Opdat ik waerdig worde een zoo verheven rang.
• 'k Volg steeds uw vader na, in 't golvend krygsgedrang.
• Daer stryde ik onvervaerd, uw beeld schynt my te omzweven,
• Gy zyt myn schutsgodin, gy zyt myn lust en leven!
Hy zegt en kust heur hand, zy slaet haer oogen neer,
En Liederik verdwynt, en prykt by 's vaders heir.

VI.

Wat eenzaam lot is aen Rothilde thans beschoren!
De meizon heeft voor haer en gloor en glans verloren,
En 't dichtbelommerd woud, waer zy met dooven blik
In rondzweeft, streelt haer niet: zy mist haer Liederik.
Soms in een zachten droom ziet zy haer hartvriend weder,
Maer grooter smart stort by de ontwaking op haer neder.
Zy staert, met nieuwe hoop, de blyde dalen rond,
Doch zy verlangt vergeefs, ze ontwaert slechts barren grond!
Zy trekt haer blikken af van 't hartverbryz'lend heden,
En ziet met vreugd terug in 't vreugdevol verleden;
Haer overstelpt gevoel stort zich in zuchten uit,
En ook in zangen soms. Dan, dan stemt zy haer luit:
Een hartversmeltend lied klinkt zacht langs berg en dalen
Dat de echo's van het woud, versmeltende, herhalen:



• Vaerwel, myn Edala!
• Vaerwel myn tedre gå!
• Een laetste poging wil ik wagen,

- Ik breek tot aen den grond het slot van Hugo af.
- Gy weet, hoe hy door hielschgesmede lagen
 - My smaedt; — Ik breng hem verdiende straf!
- Zoo sprak held Boudewyn; zyn gade kust hem teder,
- o, Ween niet, zegt hy haer, • ras ben ik by u weder!

*

Betrouwend op zyn lot,
Omringt hy stout het slot;
Waer Hugo met zyn roovers leefde.
De burchtmuer wordt bereikt, men rukt de gierbrug neer,
En 't machtig slot is hem; de snoode Hugo beefde
Voor Boudwyns onweërstaenbre speer.
Maer met een schicht doorboord, viel Boudewyn-zelf neder;
En nimmer keerde hy tot zyn geliefde weder!

VII.

Zoo zingt zy. Maer wat ryst er in 't verschiep? Ze ontwaert
Een dichte stofwolk en 't geflonker van het zwaard,
En Vlaendrens dierbre vaen. Het bloed vloeit door heure aderen
Met sneller loop; zy hoort het juichend leger naderen.
Zy ziet haer vader en het voorwerp harer min;
Hy rydt in zegeprael het sterke Leislott in;
Men roept Rothilde, die het stil verblyf ontvlogen,
Naer hem en Finard snelt, met welkomgroetende oogen:
• Gy ziet uw vader weër, met zege en eer belaën;
Zegt Finard, • maer ik ben een zekren dood ontgaen;
• Gy ziet uw vader weër; maer met gevaer van 't leven
• Heeft my; dees moedig held, 't bestaan terug gegeven,
• Myn leven werd door hem verdedigd en bewaerd:
• In 't felste van den stryd heeft hy een dreigend zwaard,
• Op myne kruin gericht, heldhaftig afgeslagen!
• Ik ken de liefde, die ge elkaër hebt toegedragen.
• Welaen, Rothilde, word des braven Liedriks vrouw;
• Gy, Liedrik, wees myn zoon; en zweer uw vader trouw.
Verrukt, omhelzen zy den woudvorst, even teder,
En vallen, diep ontroerd, aen zyne voeten neder.

VIII.

Daer Liedrik door zyn moed bewezen in 't gevecht,
Reeds allen overtrof, juicht ieder by dees echt;
Maer menig die de hand van 't meisjen wilde erlangen,
Werd in 't verbolgen hart door grievend spyt bevangen.

Met roos en eikenloof wordt muer en welf versierd;
Reeds morgen wordt het feest, het huwlyksfeest gevierd.

IX.

Het schatrend kryggewoel is in den burcht verdwenen.
't Is middernacht. Ik zie, door lamplicht flaeuw beschenen,
Rothilde stil vertrek. Daer, op die Iegerspönd,
Slaept ze ongestoord: een lach omzweeft haer zachten mond;
Ik zie haer gitzwart hair langs blanke borst en wangen,
In lange vlechten tot op de aerde golvend hangen,
En ordenloos haer flikkend hals- en hoofdsieraed
Versmeten liggen by haer prachtig lyfsgewaed!
Rothilde ontwaekt, een dof geluid van zware stappen
Hooft zy weërgalmen op de steene torentappen,
En door de spleet der deur, ziet zy een slingrend licht,
Dat heller klaert en barnt, en weër voor schaduw zwicht;
De deur gaet krakend op; zy beeft, een man treedt nader,
Een fakkel in de hand; — 't is Finard, 't is haer vader!
« Ontzet niet, » zegt hy, « maer bedaer. Hoor, dochter, hoor!
» Een aklig spook gedaeld uit hooger koor,
» Verscheen my in een droom; my dacht ik ging door dalen
» En woestenyen met een angstig harte dwalen;
» 'k Kwam in een yslyk woud, dat weg noch voetspoor had,
» Met ruigte dicht begroeid, vol veil om tak en blad.
» Belemmerd elken stap, kon ik naeuw verder treden,
» En vreesde, dat me een slang kwam kronklen om de leden,
» En 't koude bloed me ontzoog; ik rilde waer ik stond.
» De wind gierde om myn kruin in warlend loover rond.
» Een purprend lichtje ontvlamde, en 'k werd er heen gedreven.
» Een schim, een vrouw daegde op, door bleeke klaerte omgeven;

• Het Was wilde Brechte (*) omstuw'd van damp, die opwaerts schoot
• Uit de aerde; 't sluierkleed dat om haer schouders vloot,
• Bedekte een blaauwen gloed; daer 'k starren zag in blinken.
• 'k Was zoo onsteld, dat ik 'al zwynlend; neer ging zinken,
• Toen wilde Brechte weêr verdween gelyk een vonk,
• Terwyl dees donderstem het sombre woud doorklonk:
• Uw schoonzoon, sidder vry, zal u tot moorder wezen.
• En driemaal is de schim nog uit den grond gerezen,
• En driemaal klonk haer stem: uw vyand is uw zoon,
• Ik zag hem aen uw' zy', gezeten op myn troon.
• Dees droom scheen me een vermaen. Om't dreigend lot te stuiten,
• Heb ik uw Liederik, geketend, op doen sleiten.
• Rothilde gilt verbleekt: « Geketend... Liederik! »
• En zinkt aen Finards voet verpletterd door den schrik.

X.

In 't enge kerkerhol, aen strengen boei geklonken,
• Ligt Liederik door ramp en wanhoop diep verzonken.
• Stilzwygend zucht hy lang, verstikt in stomme smart.
• Het grimmig aengezicht, dat neêrhangt op zyn hart,
• Heft hy by wylen op; de wraek gloeit in zyne oogen:
• « Verhaest uw slag, » zegt hy, « nu me alles is ontvlogen,
• Verhaest uw slag, o dood! gy zyt myn hoop alleen;
• Dat ik uw offer zy, 'k ben met myn lot te vreên!
• O God! waerom op 't veld my 't leven niet doen derven?
• Thans moet ik zonder wraek, gehoond, in boeien sterven. »
• Dan dacht hy aen Rothilde, en als een bliksemschicht
• Straelt beurtlings haet en min uit zyn ontroerd gezicht;
• De smart doortlymt zyn hart, en op zyn bleeke wangen
• Ziet men den zilten traen van diepen weemoed hangen.

XI.

Naeuw had het nachfloers weêr de zwygende aerde omzwaaid,
• Toen 's kerkers zware deur op hare scharre draeit;

(*) Hier te lande, wordt die naem aen de verschynsels, welke des nachts gezien worden, gegeven, voornamelyk aen die gene, welke ter plaetse van geleechte burchten opryaen; men geeft hiraan ook den naem van *witte vrouwen*.

Dit hoort hy , rilt en reept : « sla toe , beneem my 't leven . »
Maer op zyn wang voelt hy een hand ad bevend zweven ,
Hem grypen by den arm ; — « Waerom vertoefd ? . . . gy beeft ! »
» Sla , Finard ! sla barbaer ! ik heb te lang geleefd . »
Nu voelt hy weër een hand op zyne lippen zygen ,
Een zachte vrouwenhand , die waenschuwt van te zwygen ;
Zyn ketens vallen af , en 't dreunende getuid
Weërgalmt door 't hol gewelf ; hy komt den kerker uit ,
En ziet Rothild ! zy zelf , zy heeft zyn bodi ontstrengeld ,
Zy-zelv' heeft hem verlost , ze is in zyn oog verengeld ;
De dank veratomt zyn tong , hy werpt zich aen haer voet ,
En geeft zyn harte lucht in dankbren tranenvloed ;
« Vlucht , » zegt zy « vlucht gezwind ! het zwaerd bedreigt uw
» Vlucht ! ewwig ben ik u . Wees dapper , kloek en edel ; (schedel .
» Een droom is de oorzaak van uw rampspoed , ons verdriet
» Een droom wekt Finards angst ; vlied henen , Liedrik , vlied . »
« o Derf ik u Rothilde , ik zal den dood verlangen . » —
« De tyd versterke uw hoop , misschien . . . » door angst bevangen ,
Vindt zy geen woorden meer ; ze omhelzen dan elkaër
En zweren eeuwig trouw , trots 't hevigeste gevaer .
Zy keert bevreesd terug , en hy , met rasse stappen ,
Weet 't altyd wakend oog der sterks wacht te ontsnappen .

Tweede Zang.

I.

Niet ver van Kameryk aen Schaldis linkerstrand,
Stond eeuwen lang een schans, de geessel van het land.
't Ontzachtlyk schrikgevaert, tot in de lucht verheven,
Deed onder Romes juk het volk der Belgen beven.
Maer thans, wat staet er nog van 't zwerkdooorklievend fort?
't Gebouw is, als de macht van 't Kapitoel, gestort.
Slechts één pilaer hield stand; en heft, van puin omtogen,
Gelyk een standbeeld op een grafsteê, zich ten hoogen.
In plaets van Mavors beeld, staet nu een houten kruis,
En voor de sterke schans ryst er een stille kluis.
Een achtbre grysaerd, reeds der wereld afgestorven,
Had hier, vernoegd, de rust der stille deugd verworven.
Een medelydend oog slaet hy op 't aersch gewoel.
Eens krygsman, mint hy thans alleen het zacht gevoel,
Dat de eenzaamheid verschaft. Maer 't denkbeeld, hoe voor jaren
Hy 't dierbaer vaderland, in 't midden der gevaren,
Door moed en wys beleid ter hulp is toegesneld.
Vervult zyn hart met vreugd uit reine bron geweld.
Hy neemt de citer soms, al bevende, in de handen,
En zingt een reisverhael naer afgelegen' landen,
Of maelt, hoe eens zyn speer in 't woud de herten trof,
En 't einde van zyn zang is steeds der Godheid lof!

II.

't Is daer, dat Liedriks hart aen 's grysaerds edle klanken
't Begrip van heldendeugd en eere had te danken.
't Is in dit woud dat hy zyn geest en lichaemskracht
Ontwikkelt en versterkt; soms in het bosch ter jacht
Verwint hy snelle reën en hongerige wolven,
Of dryft den visch in 't net langs zwalpende oevergolven;
En als hy wederkeert, hoort hy met nieuwe vreugd,
Des grysaerds avondlied, en vormt zich tot de deugd.

III.

Hoe dikwils heeft hy niet, weleer met glans omgeven,
Zyn hoogen staet veracht, gewenscht naer 't nedrigst leven!
Maer daer Rothildes beeld blyft in zyn hart geprent,
Is 't nu met tegenzin dat hy zyn stappen wendt
Naer 't vaderlyk verblyf; op 't zien der oude dreven
Mocht zelfs Rothildes beeld een wyl zyn geest begeven.
Het schynt hem, of hy reeds zyn vaders stemme hoort,
o Godlyke invloed van 't geliefde kindsheidsoord!
Op 't zien der wooning, waer hy 't daglicht heeft ontfangen,
Ontwelt een traen zyn oog, en parelt langs zyn wangen.
Nog meer is hy ontroerd, als hy in 't vlakke veld
Een statig eikenboom, door 't bliksemvuer geveld
En door den forschen schok van onweërstaenbre golven
Ontworteld vindt, in wier en drassig kroos bedolven.
't Was dicht by dezen boom, toen hy naer 't leger ging,
Dat hy uit 's grysaerds mond een dierbre les ontging:
• Wees vroom, maer nedrig! wilt ge trots het hoofd verheffen,
• Ver boven de andren uit, dan zal de nyd u treffen.
• Denk, Finard voert den naem van reus van 't Leiestrand;
• Wees hem als heer getrouw, schroom hem als dwingeland;
• Myn zoon, de orkaen bedreigt geen plant der waterplassen,
• Hy velt den boom alleen op strand of berg gewassen.
Hy overdenkt dees les: 't voorleden schynt een droom,
En treurig ziet hy op den neêrgevallen boom!

IV.

Hy treedt met trage schreên de stille woonsteê binnen,
Omhelst den grysaerd, en, met diepontroerde zinnen,
Verhaelt hy, hoe zyn min door Finard werd gehoond,
En hoe zyn dapperheid, met eer een wyl bekroond,
Maer haest door nyd beklad, nayver, haet verwekte;
Hoe 't graf eens kerkerhols zyn deugd ten loon verstrekte.
Hy zweeg, en de oude sprak: « Gy, wiens doorluchtig zwaerd
• Zoo vele helden trof en nederstiet ter aerd,
• Gy, die in stryd by stryd voor niemand hebt geweken,
• Moet thans uws vaders dood, uw moeders hoon gaen wreken;

- Gord ras uw degen! wreek uw moeder in den druk,
- Bewerk haer vrydom, zy verkwynt in 't slot van Bück;
- Verlos haer, gy, haer zoon! 'k moet u dien plicht verklaren,
- Ik ben uw vader niet, — maer sinds uw teérste jaren,
- Byna sinds uw geboort heb ik u opgevoed
- Met vaderlyke zorg; als of gy uit myn bloed
- Gesproten waert. Het is nu twintig jaer geleden (1),
- Dat 'k in Vaucelle's woud stilmoedig kwam getreden,
- Toen my een bang gekerm, een kreet in de ooren klonk;
- Ik naderde en ik zag, by een verdorden tronk,
- Een vrouw in barensnood van pyn en angst bezweken,
- Op wier verbleekt gelaet men naeuwlyks levensteeken
- Ontwaerde; nu en dan ontvlood haer borst een zucht,
- Ik snelde toe ter hulp, en heb haer van haer vrucht
- Verlost; maer toen ik haer en 't wicht ging huiswaerts leiden,
- Zag ik een woedend rot, langs heuvelkling en weiden,
- My rennen achter na; 'k heb in myn open kleed,
- Het pas geboren kind gewenteld, en met leed
- Moest ik de droeve vrouw haer noodlot overgeven,
- Of haer verdedigend met beiden noodloos sneven;
- Dit wicht zyt gy, dees vrouw uw moeder! » Op dees tael
Wordt Liedrik roerloos als getroffen door een strael
Van 's hemels bliksemvuer, een wolk bedekt zyne oogen,
Terwyl zyn kloppend hart op 't hevigst wordt bewogen.
Maer de oude man vervolgt: « Ik heb sinds dien gehoord,
- Dat onverzoenbre wrok, dat burgertwist en moord
- Uwe ouders tot de vlucht naer andre streken dwongen;
- Het volk was, als verwoed, ontzag en wet ontsprongen,
- En eischte uws vaders dood; Iwyn verliet Dijon,
- Trok met zyn wedergâe naer 't veilig Albion;
- Maer toen hy 't woeste woud, niet ver van Atrechts wallen,
- Genaderd was, werd hy door Finard aengevallen,
- Die, op den buit gespitst, uws vaders hart doorschoot,
- Uw moeder sterk geboeid in een gevangnis sloot,
- Waer zy nog heden kwynt.... — « Ik zal haer boei verbreken »
Roept Liedrik driftig uit, « ik zal myn moeder wreken;
- Myn vader kan ik niet, helaes! het licht hergeven,
- Maer, die verraderlyk myn vader van het leven

• Beroofde, zy gestraft; dees dolk doorboor' zyn borst;
• Ja, Finard, snoodaerd, die myn moeder boeien dorst,
• Gy zyt het licht ontwaerd, een moorder, een verrader!
• Maer wat zeg ik, helaes! hy is Rothildes vader. •
Dit zeggend zonk hem 't hoofd neerslachtig naer den grond,
Een traen ontgleed zyn oog, een zucht ontvlood zyn mond.

V.

Zoo vaak hy Iwyns dood herdenkt, en moeders boeien,
Zoo vaak voelt hy zyn hart door edle wrackzucht gloeien,
En verontwaardiging vervangt zyn minnegloed;
Hy kent zyn eer, zyn plicht, hy tart den reuzenmoed
Van Finard, die hy tot een kampstryd uit zal dagen.
Hy wil tot redding van zyn moeder alles wagen!

Derde Sang.

I.

Gelyk een adelaer, die in zyn trotsche vlucht,
Het ruime wolkenveld der onbeperkte lucht
Doorzweeft en klieft, en, verre uit 's menschen oog verdwenen,
In bovenaerdschen kreits door onweersylagen henen,
Ja nog verhevener door 't dikst der wolken boort;
Zoo snel stuift Liedrik langs den dichtbewouden boord
Der grootsche Schelde heen, en dringt door nooit betreden
En nooit doordrongen bosch. Niets kan zyn forsche schreden
Weêrhouden; edle wraek ziet in zyn jeugdig bloed,
Hy stapt gestadig voort, naer Seine's snellen vloed.
Daer schemert Sint-Denys hoogsteigrend door het loover.
Hy naekt de vorstenwoon, hy trekt de gierbrug over,
En wordt langs wenteltrap en gaendery ter zael
Geleid, waar Dagobert des onderdrukten tael
Verhoort, en recht doet, als een vorstlyk burgervader;
De jonge Liedrik treedt den rechterzetel nader,
En meldt, in mannetael, de reeks der euveldaen
Van Finard; 't kampegevecht wordt straks hem toegestaan,
Het stryduer vastgesteld, een schildknaep afgezonden
Naer Vlaendrens heer, om hem den tweestryd aen te kondan.

II.

Wie dwaelt met tragen gang en wankelende schreên
Ginds, als wanhopend, langs die stille velden heen?
't Is Liederik! Hy staet, hy mymert diep verzuchtend;
Nu hangt hem 't hoofd, nu snelt hy voort als onheil duchtend
In zyn onzalig lot; 't is Liedrik! ja hy mint
Nog meer dan ooit; hy vreest dat hy, door min verblind,
Zou aerslen in zyn plicht; maer, denkend op zyn moeder,
Die in een kerker zucht, zweet hy haer lyfsbehoeder,
Hoe streng hem 't lot ook drukk', te wezen. Als een stroom

Door 't onweër fel bestookt, aen 't bruissen in zynzooom,
 Zoo voelt hy 't hart geschokt; niets kan zyn leed verzachten,
 Niets stilt den snellen stroom van wisselende gedachten
 Noch zyn zwaermoedigheid; wyl zyn ontrusten geest
 Voor de uitkomst van 't gevecht beängst is en bevreesd;
 Hoe lang schynt hem de dag! ach ondanks 't blankst geweten
 Geniet hy 's nachts geen rust; hy hoort zyn moeders keten
 Van verre klettren in een droom; voelt Finards zwaerd,
 Dat stortend door zyn borst, hem nederstoot ter aerd.
 Soms daelt in 't nachtgezicht voor zyn benevelde oogen
 Rothildes minlyk beeld, met zachten glans omtogen,
 Als uit den hemel neër, en op zyn bedsponde af.
 Hy ziet de zielsvoogdes, daer hy zyn hart aen gaf,
 Hy drukt op haren mond onafgeweerde kussen,
 En wil in haren arm het vuer der liefde sussen;
 Doch zyn Rothilde vliedt, als Orfeus gade heen,
 En in den sombren nacht hervindt hy zich alleen!

III.

De dag van 't kampgevecht is eindlyk dan verschenen.
 Het saemgestroomde volk vliegt naer het strydkamp henen,
 En woekt onstuimig, als een donkre dondervlaeg,
 Die door den westenwind bestredeped wordt, en laeg
 Of hoog het luchtruim schokt. Met ridderen omgeven
 Zit koning Dagobert tén rechterstoel verheven.
 Een purpren en met goud doorvlochten mantel dekt
 Zyn wapenrok; zyn blik, die diepen eerbied wekt,
 Werpt hy in 't ronde. 't Hek zinkt neër. 't Gedrang onttoogen
 Komt Vlaendrens Forestier het strydkamp ingevlogen,
 Doorrydt in vollen draf de gansche worstelbaen,
 Dat dal en heuvel dreunt. Nu snelt ook Liedrik aen,
 Als op een jongen, sel vervolgdert hert gezeten,
 Wiens hals, door pyl op pyl getroffen, is doorreten;
 Zy staen; het sein gaet op 'en Finard geeft zyn ros
 De spoor, hy heft zyn zwaerd, hy laet den teugel los,
 En rent op Liedrik aen. Dees heeft den schok vermeden,
 En komt met felle woede op Finard aengereden,
 Gelyk de golf, in storm, te vluchten schynt van 't strand,

Maer forscher wederkeert al stroomende over 't land:
Zy luffen 't glinstrend stael, zy slingeren en zwieren
Het rond, en bonsen 't neêr, op helmen en pantsieren
Met dubble woede, dat de vonk het stael ontschiet.
Het stof stygt op, zoo dat men schier geen strydêrs ziet;
Slechts hoort men nog van ver 't geklikklak hunner zwaerden,
't Getrappel en gebriesch der worstelende paerden;
Maer doodelyk gewond stort Finard eindlyk neêr;
Zyn woest en rollend oog schiet vlammen; hy ryst weêr,
En wil zielbrakend 't half verbroken stael hervatten,
Vergeefs; de stroomen bloeds die uit zyn wonde spatten,
Verflaewen meer en meer zyn opgebruisten moed,
En zyn verbolgen ziel vliedt henen met zyn bloed;
Hy valt, gelyk een den in 't woudenryke noorden.
De galm der zegeprael, der barden lofakkoorden
Begroeten Liederik, dien Dagobert nu fier
Voor 't gansche volk benoemt tot Vlaendrens forestier.

*

Groot is de held, die aen het hoofd van dapperen,
Ten steun en schuts der vryheid snielt;
De vaderlandsche vlag ontrolt en weêr doet wapperen,
Zoo lang door dwinglandy gehoond en neêrgeveld;
Maer hooger is de held verheven,
Die, schoon door tedre min gedreven,
Zyn hart bedwingt, hoe zeer ontroerd;
Die, in een zelfstryd op het hevigste besprongen,
De macht der min trotseert, en vry en onbedwongen
In al zyn daden het gebod der plicht volvoert.

*

Hy dempt in de enge borst zyn onbedwingbre liefde,
Schiet helm en harnas aen;
En rent, het hart vol wraek om 't geen zyn boesem grieft,
Op d'al te trotschen Finard aen.
Gelyk een klip in de ongestuime baren
Stond hy onwrikbaer, in het midden der gevaren;

Bedwong zyn vyand, deed hem stuiven uit het veld.
Maer als een statige eik, tot in de lucht verheven,
Die door een bliksemslag ter neder wordt gedreven,
Zoo heeft hy Finard neêrgeveld!

*

Ja, Liedrik triumfeert! en onverwelkbre glorie
Daelt op zyn schedel neêr.
Hy streed heldhaftig; en, bekroond door de viktorie,
Keert hy verwinnaer weêr.
Juich, Vlaenderen! uw ketens zyn verbroken,
Door Liedrik is uw eer gewroken,
Hy stiet met forschen arm den reus in 't strydkamp neêr,
En werd zyn moed ten loon tot Forestier verheven.
Triumf! een nieuwe zon beschynt ons blydre dreven,
Juich, Vlaendren, juich! uw dwingland is niet meer!

IV.

Schoon hy, met heldenkracht zyn vader heeft gewroken,
De zware boeien van zyn moeder heeft verbroken,
En haer voor de eerste mael in bloedige armen knelt,
Terwyl dat in zyn oog de traen der vreugde zwelt;
Schoon hy op Finards burcht met luister wordt omgeven,
Tot Vlaendrens Woudheer ingehuldigd en verheven;
Nog kalmt geen zalig uer zyn onverzadigd hart:
Hy derft Rothilde nog en zyn geluk is smart!

V.

Intusschen werd Rothilde ook van den angst besprongen,
En helse foltering, door 't noodlot opgedrongen.
Toen zy haers vaders en haers minnaers stryd vernam,
Toen zy haer ouderliefde en hare minnevlam
Intweestryd voelde woên. Een nacht zinkt in heur harte,
Geen enkel hoopstrael glimt door de onverduerbare smarte;
Slechts eenmael wordt zy kalm en 't oog gekeerd op God,
Heft zy zich een enkel stond ter hoogte van heur lot,

Doch 't duert maer korten stond. By 't schriklyk onspoednopen
Komt haer geen droppel troost in 't smachtend hart gedropen.
Zy wanhoopt, ja, zy waent haer Liedrik diep gewond,
Door Finard overmand, verslagen op den grond
En stervend; of zy hoort, door Liedriks staef getroffen,
Haer dierbren vader, ach! stuiptrekkend nederploffen.
« Ellendige als ik ben, (zoo roept zy telkens weër)
» 'k Herzie myn Liedrik of myn vader nimmer meer!
» En die ik wederzie, na 't hachlykst samenstryden,
» Hy keert met bloed bedekt, met bloed van ... medelyden,
» o God! » Zy zucht en steent, wyl niets haer uitzicht bood;
Zy jammert ongetroost, van alle hoop ontbloot.

VI.

Weldra kent zy heur lot.... De tyd verzacht heur smarte,
En 't oude vuer allēen ontvlamt nog in haer harte
't Bedwingen van haer min, heeft zy vergeefs betracht,
Voor eeuwig blyft haer vriend geprent in haer gedacht.
Ook zy is 't eenigst doel van Liedriks vurigst wenschen,
De held vindt nergens heul; hy mydt en vliedt de menschen.....
Wie stelt de liefde pael, gedaeld uit hooger sfeer?
Zy ziet op de aerde als op een goochelspel ter neër.
Die liefde bleef gestaeg Rothildes hart regeeren.
In weërwil van haer rouw bleef zy haer minnaer eeren,
Voor haer bleef Liedrik steeds een schrande, moedig held,
Wiens moed uit de echte bron, uit de eer was opgeweld.

VII.

Toevallig zagen zy daerna elkander weder;
Maer de eerstgeheven blik zonk als eenstemmig neder.
Geen woord ontgleed hun mond, doch dees stilzwygendheid,
Die een verhoogden blos had op hun wang verspreid,
Verraedde beider ziel; een traen, hun oog ontvloten,
Een tedre minnezucht aen beider hart ontschoten,
Werd wederzyds verstaen; en rasser stroomde 't bloed,
En feller blaekte nooit hun nooit verdoofden gloed.

VIII.

Welhaest ziet men te Buck en vlag en wimpel zwieren ;
De dag breekt aen , waerop men 't huwlyksfeest zal vieren.
Rothilde heeft den wensch van Liederik verhoord ,
En in het minnend hart haers vaders rouw gesmoord.
Zy komt van 't echt altaer met Vlaendrens held vereenigd ,
En vindt in 't huwlyksheil al hare smart gelenigd.

Gent.

Ph. BLOMMAERT.

—

AENTEEKENING.

(1) Liederiks lotgevallen zyn op de volgende wyze beschreven door Marcus van Vaernewyck , in zyne *Historie van Belgis of Spiegel der Nederlanische audhey*t , Ghendt. 1574. 4. B. Cap. 15. fol. 96 v.º :

» *Maer om die groote oorloghen van dese twee Coninghen voornoumt , soo vloden veel edel persoonen (soo Paulus Emilius schrijft) nemende met hemlieden al haerlieder schadt , ende trocken wonen in vremde landen.*

» *Onder welke edelen was een Heere van den Casteele te Digion in Hoogh-Bourgaigen , ghenoumt Saluwart. Zijn wijf hiet Ermegarde van Rossillon , ghelegen by Mantua in Longobardyen , de welke becrucht was , ende meynden te reysen naer groot Britannien , maer commende int lant van Buck nu Vlaenderen ghenoumt , ende ooc te voren (alsoo gheseyt is) hiet ooc d'wout sonder ghenade , heeft daer den voornoemden Finardum , zons van Raganarius , ghevonden , dwelc een groot vroom man was van statueren , soo dat men hem een Reuse hiet. Desen tyranniserende nam al Saluwaerts schat , ende slouch hem mede doot , dwelcke vrou Ermegarde vernemende vloot met eenen knape ende dienstmaecht seer diepe int foreest , ende vant daer een cleyn huyskin , daer eenen eremijt in woonde , die Liederick ghenoumt was , ende van grooten ancx*t ende vreesse , so wiert zy daer moeder ende baersde een knapelick kint , t'welke den eremyt ten veerthiensten daghe (naer zijn gheboorte) doopte , noemende dat naer synen name Liederick. Het ghebeurde binnen corten tyden daer naer , dat den voorseyden Finardus , vrou Ermegarde met haer dienstmaecht int zelus bosch vant ende voerdesse beede te samen in sijn casteel van Lisle le Buc..... Ermegarde ende hare dienstmaecht dienden den Tyran Finardo langhen tijdt , ende hilt hemlieden alle beede eeflick int habijt. Ende Liederick den Eremijt , hilt den ionghen Liederick op , tot dat hy meer dan zeuen iaren oudt was.....

» *Desen Liederick was vroom van persoone , groot ende sterck , int*
» *hof van den coninc en was niemant sijns gheleycke , van den steen*
» *te werpen , te schermen , worstelen ende verst te springhen , ende in*
» *alle andere feyten van wapenen was hy zeer behendich ende subtyl ,*
» *om welke zaken dat hem das conincx dochter Gratiana zeer lief*
» *hadde.... Liederick.... is wederomme ten lande van Buck ghekeert ,*
» *daer hy gheboren en opghetoet was , zouckende zoo langhe dat hy*
» *synen Petren , den ouden Liederick ghevonden heeft , de welke hem*
» *onder veel woorden die zy te samen hadden , vertrac , hoe dat den*
» *Reuse Finart van Lisle le Buck , zynen vader den Prince Salwaert*
» *vermoort ende al zynen schat ghenomen hadde , insgelijcx hoe dat*
» *sijn vrou moeder (wt treese ende ancx die zy van den Reuse hadde)*
» *voor haren tijt baersde , ende oock hoe dat die selus T'gran syn vrou*
» *moeder alnoch ghetanghen hilt.*

» *Liederick dit gehoort hebbende heeft ghezwoeren , dat hy zijn*
» *moeder wt den castele van Lisle le Buck , met crachte halen soude ,*
» *ende den reuse Finardum doot slaen , waert hem moghelijk , also dat*
» *hy ooc dede , ende creegh t'casteel met al den goede ende schat ,*
» *dat dien tyran met roouen ende moorden vercreghen hadde , ver-*
» *lossende zyn lieue moeder dien hy groote eere bewees , ende t'volck*
» *van den lande van Buck , quam met grooter menichte tot hem , blyde*
» *sijnde dat sy van den fellen tyran ontslegghen waren , ende presen-*
» *terden hem veel schoone ghisten , hem vriendelick biddende haer*
» *bescherm-heere te willen wesen , iegghens die moordenaers ende Roovers*
» *die int landt van Buck alomme in die wildernissen ende bosschagien*
» *woonden , ende beloofden hem iaerlicx den achtsten penninck van al*
» *haerlieder goet te gheuen : want zy moesten den Reuse den vierden*
» *penninck gheuen , ende die Roovers voor haren roof , moesten Finart*
» *ooc het derde gheuen. Liederick nam die zaecke aen , ende beloofde*
» *trout te zuyuereu , naer zijn macht , ende die quaetdoenders te*
» *puniereu , naer t'bevint van haren delicten.*

Nereus voorspelling (*).

(HORATIUS, Od. L. I. xv.)

Als Paris, op trojaanfche fchepen,
ontweken aan een gastvrij dak,
Helena trouwloos meê dorst slepen
langs 't opgeruide golvenvlak,
kwam ijlings Nereus opgestegen.
Hij wenkte, en al de golven zwegen,
de winden lagen vastgekneeld.
Toen werd, in donderende tonen,
aan 't bastertzaad van Priams zonen
het lot van Ilium door zijnen mond voorfpelt:

» Ter kwader ure durft gy 't wagen,
te voeren haar naar Trojes wal,
die Griekenland u weêr zal vragen,
met talloos legerbendental,
dat Griekenland te saam gezworen,
door wapenklank uw vreugd te stooren
by d'uitgelaten bruiloftzang;
en 't rijk, dat Venus lang behoedde,
in onverbidbre wraak en woede
te wijden aan den ondergang.

» Helaas, wat zweet bedekt de rosfen!
Wat zweet ontfroomt aan held by held!

(*) Daar zijn er, die dezen Lierzang beschouwen als eene zinnebeeldige toespeling op den oorlog, dien Marcus-Antonius en Cleopatra tegen Italie en Augustus voerden.

Wie zal 't Dardaanfche volk verlossen?
De lijken overdekken 't veld.
Zie, Pallas-zelve vliegt te wapen;
de helm omsluit haar dappre slapen,
zy gordt den ftalen beuklaar aan;
en, fier geftegen op haar wagen,
doet zy aan Ilium de felgeduchte flagen
van hare gramfchap onderftaan.

» Offchoon de gladgekemde hairen
zoo zwierig langs uw' blanken nek
zich flingren, en 't geluid der faaren
door u getoetst een mymring wekk',
die 't hart der vrouwen u kan winnen;
offchoon gy, met zoo trotsche zinnen,
bralt op Diones milde gunst;
zoudt ge op uw dartle bruilofsponde
ontwyken aan de diepe wonde
van Cretes fpiets of fchutterskunst?

» Opdat ze uwe ongebonden lokken
begruizen in het bloedig zand,
ziet gy Ulysfes niet aan 't wrokken
in ongeleschten krijgersbrand,
en Nestor woest u tegenfnellen?
Hoe eng zal Teucer u beknellen
met Sthenelus, vervreemd van fchrik,
in wapenhandel wijdbefaamd en wagenmennen!
Hoe vlamt Diomedes uw fhreden na te rennen
met fonkelenden leeuwenblik!

» Gelijk een hert, dat, vrij en blijde,
in 't lachend veld aan 't grazen was,
als onverwachts langs de andre zijde
van 't dal een felle wolf verfchijnt, het mollig gras

vergeet ; en by dit schrikontmoeten ,
als had het wicken aan de voeten ,
zich rept ; zoo vliedt en vlucht gy voort ,
al hijgend onder 't boezemprangen ,
om weêr den adem op te vangen .

Hoe schoon toch houdt gy aan uw minnaresse uw woord!

» Vergeefs , dat de opgekropte toren
van held Achilles , Trojes wal
een wijl bewaar' voor d'eens bezworen
en slaaploosvoortgezetten val ;
vergeefs ! Na enkele bange jaren
zal hy dien vreeslijk tegenvaren ,
ô Paris ! en de griekfche vonk ,
wraakgierig eensklaps losgebroken ,
in lichterlaaie vlam doen rooken
het dieprampzalig oord , dat u een schuilplaats schonk .

Dendermonde.

P. VAN DUYSE.

Spuntdicht.

Mijn stam is oud , zei Fop. — 'k Geloof u op uw woord ,
Sprak Flip , een oude stam brengt slechte vruchten voort .

Kortrijk.

A. J. DOORNAERT.

BY EEN BEZOEK ,

GEZAMENLYK MET MYN' BROEDER, AANGELEGD AEN DE GRAFSTEDE ONZER
VOORVADEREN TE NEVELS , (OOSTVLAENDEREN) ,

Op 12 Junius 1833.

Is 't waerheid! blinkt uit die landouwen ,
Zoo dicht bedekt met golvend graen ,
Die een zoo ryke pracht ontvouwen ,
Blikt Nevels kerkgebouw my aen ?
o Ja! het angstig hartekloppen
Verkondigt my de torentoppen
Des tempels , waer 't gebeente rust
Der vromen , nooit genoeg gehuldigd ,
Wien ik het daglicht ben verschuldigd ,
Wier grafsteê myne erkentnis kust.

Geen grafnaeld' drukt het stof dier braven ,
Door deugd en echte trouw beroemd ;
Geen vroomme hand tooit hunne graven
Met kransen yan het liefst gebloemt ;
't Gewormte durft hun rif doorknagen ,
Maer in het hart van vriend en magen
Is Hun een eerezuil gesticht ;
Maer , wat de tyd ook weg doe zinken ,
Ondoofbaer zal het goede blinken
Door hun weldoende hand verricht.

Welaen , laet ons op 't plekje knielen ,
Het eenig dat hun rest op aerd ,

En blyve in onze ontroerde zielen
Den indruk van dit uer bewaerd!
Zyn eeuwen ook voorby gevlogen,
Toch kan 't gewiekte denkvermogen
Den tyd terug doen treên, hoe vlug!
Hy keer' voor ons dan op zyn schreden!
Ja! roepen wy 't gevluht verleden
Alhier ons voor den geest terug!

De Barthelsnacht (wie zal niet yzen
By 't hooren van dien schrikbren naem?)
Deed tachtig duizend grafsteên ryzen,
En wierp een' onuitwischbren blaem
Op Frankryks jongen vorst, door logen
En list van Katharyn (*) bedrogen;
De moordleus klonk langs wal en vest,
De noodstorm rees met vreeslyk loeien;
Het vry geweten lag aen boeien,
En burgerkryg woedde in 't gewest.

Gy, die den God van uwe vaders
Op de erfelyke wyze aenbad,
Zaegt dreigend u het onweêr nadren,
Dat duizenden verslonden had;
U dwong geen woeste drom soldaten
Uw kleinen erfgrond te verlaten,
Maer gy, met tranen op de wang,
Verkoost het zwervend ballingsleven,
Veeleer dan u ten prooi te geven
Aen helschen lyf- en zielendwang (†).

(*) Catharina de Medicis, moeder van Karel IX.

(†) In 1573 kwam de familie V. als de Huguenotsche gezindheid aengelieft zynde,
uit de stad Pent à Mousson in Lotharingen naar Vlaenderen gevluht.

Hoe hartverscheurend was uw scheiden ,
Van 't kronklend beekje , langs wiens zoom
Men honderd mael u zag verbeiden
In schaduw van een' lindenboom !
Op 't einde toch , by jammerralmen ,
Verhieft gy tot den Heer de palmen
En , met uw kleinen aen de hand
Vertrekkend , liet ge een traen ontglippen
En treurig rolde van uw lippen :
« Vaerwel , geliefkoosd Vaderland ! »

Maer gy , waarheen richt ge uwe schreden
o Gryzaerd ! op uw kruk geleund ?
Verlam niet uwer kindren treden ,
Wier hand uw zwakheid ondersteunt ;
Nooit naekt gy Frankryks verre palen ;
Laet af naer 't nieuw verblyf te dwalen :
't U beidende verblyf is 't graf
Maer schoon het wee hun hart verover' ,
« Blyft Vader , roept zyn kroost , ons over ;
» Gewillig staen wy alles af . »

Ga voort , o teelt van echte Vromen !
Wat tegenspoed uw heil nog stoor' ,
Wat ramp u nog moge overkomen ,
Gods zegen volgt u op het spoor ;
Zyn vloek zy dondrend uitgesproken ,
't Verguisd gebod zy streng gewroken
Op 't ouderliefdeontbeerend kind ;
Hem koestren immerheldre zonnen
Die , naer den wil van d'onbegonnen ,
Hartstochtelyk zyne Oudren mint .

Waerheen , by moord en lasterkreten ,
Uw vorschend oog naer uitkomst ziet ,

Gy vindt slechts kalmte in uw geweten,
Maer kalmte biedt Europa niet;
Ge ontvlucht de bergen van Lorreinen
Voor Vlaendrens overvruchtbre pleinen,
En dwaelde in d'opgeklommen nood,
Wyl u het gastvrye Germanje,
Veeleer dan 't leengewest van Spanje,
Een zekre en veilge schuilplaats bood.

Zoo zwalpt, der zee ten prooi gelaten,
Het ranke kieltje al dobbrend voort,
En wordt gezweept langs bank en platen,
Het strand voorby van 't veilig oord;
Zoo mist, in sombre winterdagen
By sneeuwjacht of by onweêrsvlagen,
Een adlaer 't pad langs 't hemelveld,
En duikt en daelt op klamme veder
In noordelyke bosschen neder,
Wanneer hy de Alpen tegensnelt.

o Eedle rei der beste Vaderen!
Die, steeds bekommerd met ons lot,
Hun, wien uw bloed nog vloeit door de aderen,
Een schut verstrekt in 't ryk van God;
Vol liefde staert ge uit 's hemels bogen
Op uwer kinderen yvrig pogen
En roept ons toe : « by ramp en druk
« Moest *onze* hand het veld bezaeien,
« Waar *gy* een vruchtbren oogst mogt maeien,
« Maar *uw* geluk is *ons* geluk. »

Gent.

C. A. VERVIËR.

Men. Meijvoronw Petronella Moens.

Voelt Miltons kwijpend oog zich door geen zèn verlichten,
Zijn geest ziet de eeuwen door.

P. MOENS, de geschiedenis der Menschheid. blz. 90.

Welaen! ik moet, — ik zal het wagen,
Der vrouwlyke Homeer een nedrig lied te biën.
Zal Filomeel met welbehagen,
Op 't offer van het muschjen zien?
Durf ik met dorre lauwerbladeren,
Den rykbekroonden schedel naderen
Van Hollands schrandre Dichteres?
Van haer, wier grootsche of tedre zangen,
Geen vlaemsche telg ooit zal vervangen,
Wier onafschetstbre kunst den Barden strekt tot les?

o Moens, o eer van Pindus scharen,
Ontfang in stille gunst, dit u te onwaerdig lied:
Wat blinkend eerloof ge in mogt gaëren,
Versma myn kunstloos offer niet.
Hy, de Opperkoning van al de aerde,
Neemt ook de ruwe hulde in waerde,
Die hem de poolbewoner wydt;
Kan zy als eeredienst niet pronken,
Ze is uit een zuiver hart geschonken,
Dat, met verrukt gevoel, tot hem zyn plichten kwyt.

Zy bloze, die de lier kan drukken,
En Neêrlands zangheldin den tol der kunst ontzegt;

Die niet een eerekrans durft plukken,
En liefd'ryk om haer hairèn vlecht.
'k Hoor Gay, de Stael en Sontag roemen,
'k Hoor Duchenois als 't wonder noemen;
Dat in 't heeral geen weêrgaê vindt;
Maer de edle Sapho onzer dagen
Mag schooner gloriepalmen dragen:
De weêrglans van haer naem straelt vreemden luister blind.

't Zegt veel, ja, Gretry's kunst te leeren,
Boileau's of Talma's spoor volheerlyk in te treên;
Maer in de wieg reeds 't licht te ontbeeren,
En grys met duizend kundigheên,
By Vondelen en Bilderdyken,
In Bato's dichtrenrei te pryken,
Is godlyk, is 't begrip te groot.
Wat scherpe geest zal ooit beseffen,
Hoe zich 't vernuft zoë hoog kon heffen,
Waer blindheid 't vrouwenoog in eeuwig daister sloot!

Maer ach! wat lot werd u beschoren;
Hoe treft uw ramp my 't hart, o weêrgalooze vrouw!
Mogt God myn vuerge beê verhooren,
Hoe ras ontvluchte u ramp en rouw!
'k Heb vaek met innig mededoogen
Uw bittren toestand overwogen. . . .
De wondre werking der natuer
Blyft altoos aen uw oog verdoken;
Voor u is nog geen bloem ontloken,
Wier pracht u lieflyk streelde in 't geurig morgenueer.

Geen Zefiers wieglenad wieggewemet
Ziet gy, als hy verrukt het rozenknopje ontplooit;

De wisling van den starrenhemel
Beseft gy, — doch gy ziet die nooit;
Wel voelt gy 't vuer der zonnestrallen,
Doch haer ziet gy in 't oost nooit pralen,
Of d'avondgroet aen de aerde biën.
Gy hoort 't gebruis der gramme baren
Doch kunt op 't weidsch tooneel niet staren,
Dat wy by ebbe en vloed van 't zwalpend zeeruim zien.

Kan dit gemis uw zanglust dooven?
Of schetst uw ryk penseel min keurig, minder stout?
Neen, Moens, gy steegt het lot te boven:
Wat ramp maekte ooit uw dichtgloed koud?
Schoon gy niets stoffyks kunt beschouwen,
Toch zien we u ieder beeld ontvouwen
Zoo als natuer haer beelden wekt.
Uw alomvattend kunstvermogen
Stelt 't ongeschapen zelfs voor de oogen
En licht de wegen voor, waer God zyn wondren dekt.

't Bewustloos menschedom hoor ik vragen
Naer 't doel van zyn bestaen, en wat zyn oorsprong is.
't Geheim wilt gy in 't licht doen dagen:
Der menscheids hoofdgeschiedenis
Zingt gy; den zamenhang der dingen
Weet gy der eeuwen floers te ontwringen,
Der scheppings raetsel is ontward.
Gy toont den mensch de wereldstichting,
En voert hem op tot geestverlichting
In 't Godgewyde lied, dat Serafstoonen tart.

'k Zie 't eerste menschedom weelig bloeien,
Op 't godlyk kunstpanneel zoo treffend afgebeeld!

Het kent geen slaefschē dwang, geen boeien
En houdt geen haet in 't hart verheeld.
De zon der onschuld licht zyn paden;
De broedermin wordt nooit verraden
Zoo trouw is hart aen hart verpand.
Hoe zalig vloeit daer 't vredig leven,
Waer deugd en braefheid elk omgeven,
Met reine eenvoudigheid in zusterlyk verband.

Men zegt dat de englen nederdaelden,
Zoodra dit meesterstuk, o Moens, werd aengevat,
En met hun licht uw geest bestraelden:
Dit heilig koor, op 't doelwit prat,
Hielp u dit kunstgewrocht volmaken.
Wat wonder! kan de vrucht zoo smaken,
By Serafs aenkweek opgegrocid?
Wat wonder! houden zoo uw klanken
Die wy met warme erkentnis danken,
Aen hun verrukkend schoon den sterfling vastgeboeid?

De in Eden frisch ontsproten rozen,
Verkrygen blyder kleur wanneer ze uw hand genaekt,
Die haer, al tastend uitgekozen,
Der deugd tot offerkransjes maekt.
De zon daegt vroeger uit het duister,
En spreidt op aerde een hemelluister,
Zoodra gy 't gouden speeltuig roert,
En op de hooggestemde snaren
Den lof der schepping op doet varen,
En 't godlyk wysbestuer, in eer ten toppunt voert,

Dan 't voegt my niet uw lof te malen;
De saem die vroeg of spä verdiensten billyk loont,

Deed lang uw roem op 't heerlykst pralen.
Heil my zoo gy de drift verschoont,
Die 't jeugdig hart my deed ontblaken.
Vergeef! zoo ik u durf genaken
Met offers bloot van praelvertoog,
Ik zal my in uw gunst verblyden,
Wilt gy die zwakke poging lyden,
Is 't dat myn yvergloed uw hart behagen moog!

Kunstaustren kan ik hier niet vinden;
Ik dool den zangberg rond, in treurige eenzaamheid.
Kon er de vriendschap ons verbinden,
Wat waer' me een zalig lot bereid!
Ik buig my aen uw voeten neder:
Ik kus uw dierbre hand zoo teder,
En zweer u liefde tot aen 't graf.
Kom, reik die waerde hand my over,
En pronk ik met geen eerelover,
Dan wacht ik door uw hulp een enkel bladje er af.

God dank! gy lacht my vriendlyk tegen:
'k Lees uit dit lief onthael dat ik uw zustermin,
Uw gunst, uwe achting heb verkregen.
o God! hoe wordt my ziel en zin
Van 't edelst vreugdgevoel doordrongen!
Wat heil! myn doelwit is voldongen,
Myn lang ontgloeiden wensch voldoen.
'k Zal nu met nieuwe geestdrift zingen,
En ligt ook naer wat glorie dingen,
Als Moens verlichte geest my voorlicht op de baen.

M. DOOLAEÏGHE.

Djemudo, 1832.

Landstael van België.

De moeder- of landstael is de tael van het land, waer men geboren is, en die door het grootste deel der inwoners gesproken wordt. Het is niet de tael van het gouvernement, dat het land bestuert, noch de tael van eenige corporatiën, genootschappen en personen; indien de bevolking *vlaemsch* is, zal hare tael geen spaensch, duitsch noch fransch worden, naer het spaensche, duitsche of fransche gouvernement, waeraen zy onderworpen is.

De moeder- of landstael van Limburg, der beide Vlaenderen, en van Antwerpen, even als die van het arrondissement Leuven, is buiten alle tegenspraek het *Vlaemsch*; terwyl het *waelsch* of het *fransch* die der provintiën Luik, Henegouwen en Namen, even als van het arrondissement Nyvel is. De fransche en duitsche zyn die van het Luxemburgsche.

Daer het Vlaemsch de tael van het grootste deel der natie is, moet zy vervolgens als de landstael van het koningryk beschouwd worden. Het zoude misschien juister zyn, haer de *Nederduitsche* of *Nederlandsche* tael te noemen, om dat onder dezen naem alle de landschappen van het ryk verstaen worden.

Van alle de Vlaemsche arrondissementen, schynt dat van Brussel alleen, in den eersten opslag, ten opzichte der tael, aen eenigen twyfel onderhevig.

Te Brussel spreekt men, wel is waer, veel fransch; het Vlaemsch is in het waelsche gedeelte der stad weinig bekend, en by de hoogere standen der maetschappy weinig in gebruik.

De stad bevat bovendien een aental vreemdelingen van onderscheidene natiën, die byna allen fransch, maer geenzins vlaemsch verstaen.

Te Brussel deden de staetkundige gebeurtenissen ook dikwyls de voorkeur geven aen de fransche tael, die overigens de meest verspreide tael der beschaefde volken, en vry algemeen de hoftael en die der staetsonderhandelingen is, even als van groote vergaderingen, waer zich persoonen van onderscheidene natiën byeen bevinden.

De geheel fransche opvoeding, welke hier, gedurende 25 jaren, gegeven is, veroorzaekte, dat vele kinderen de tael hunner ouders niet beoefenden, of dezelve verachtten; en het langdurige verblyf der franschen onder ons bracht daeraen veel toe. Gedurende het gezeide tydvak werd het vlaemsch te Brussel zeer weinig beoefend.

Andere oorzaken hadden reeds te voren het hare toegebracht, om de fransche tael, voornamelyk in de stad Brussel, te verspreiden.

In de twaelfde eeuw waren de akten der openbare machten in het *latyn* gehouden. In de dertiende en veertiende eeuw voerde men het gebruik der vlaemsche tael in de akten in. De keur van Brussel van 1229, het oudste bekende Nederduitsche stuk van geheel Nederland, was in het vlaemsch geschreven (1). Sedert gebruikte men het vlaemsch gesamenlyk met het *latyn*. Maer de fransche tael verving het *latyn* ten tyde der hertogen van Bourgondië.

Gedurende die regering, en van toen af aen, werden de akten van algemeen bestuer by voorkeur in het fransch opgesteld. Maer wy moeten opmerken, dat, over het algemeen, zy, die aen het hoofd der zaken stonden, byna allen vreemdelingen of buitenlands waren, en dat die akten overigens in

(1) Dit stuk wordt medegedeeld in de *Verhandeling over de Nederduitsche taal en letterkunde*, van den heer J. F. Willems. Deel I. Bls. 155.

de waelsche provintiën , en tot op eenen zekeren tyd in fransch Vlaenderen moesten dienen. Die akten werden echter altyd naer de vlaemsche provintiën , waertoe Brussel behoorde , in het vlaemsch of in de beide talen gezonden.

Onder de spaensche , duitsche en fransche regeringen die ons beurtelings bestuerden , waren de hoogste ambtenaren over het algemeen in de fransche tael bedreven en trachtteden diensvolgens dat het vlaemsch hetwelk hun onbekend was , zoo weinig mogelyk door de Belgen gebruikt werd. Dit ging zelfs zoo verre dat men ten jare 1787 , aen de beambten van 's lands schatkist , gebood hunne schriften in het fransch opstellen.

Men heeft ook opgenomen , dat in België , gedurende de eerste tyden der kerkhervorming , en by de staetkundige scheiding der 17 provintiën , onderscheidene roomsch katholyke geestelyken , aen welke toen grootendeels het openbaer onderwys toevertrouwd was , de beoefening der vlaemsche tael afraedden en die van het fransch aenmoedigden , ten einde de scheuring tusschen de Belgen en de Hollanders nog grooter te maken , en ter gelyker tyde te beletten , dat hunne leerlingen met de stelsels der gereformeerden , die vry algemeen in het hollandsch geschreven waren , bekend werden , noch dezelve onderzochten.

Men gebruikte ten allen tyde de fransche tael even als het vlaemsch by den Grooten Raed te Mechelen. Guicciardin had dit in de zestiende eeuw reeds opgemerkt , en zegt , bl. 208 van zyne *Beschryving der Nederlanden , dat dit tot geriefelyckheit der uytlanders ende vremdelingen geschiedde.* Het was ongetwyfeld ook ten gemakke der waelsche provinciën. De registers van het Oppergerechtshof van Mechelen , die in de archieven bewaerd worden , zyn , sedert 1470 , gedeeltelyk in 't vlaemsch , gedeeltelyk in 't fransch.

Men maekte by den raed van Braband van de beide talen gebruik ; maer alle de leden van den raed moesten , luidens onze Blyde Inkomsten , (die byna altyd oorspronkelyk in

het vlaemsch opgesteld zyn) het latyn, het vlaemsch en het fransch kennen.

Het 5.^{de} artikel der Blyde Inkomste van Maria-Theresia en een der eerste artikelen van die van Joseph II (1781), leidden in het byzonder die verplichting op, aen den Kanselier van Braband en andere ambtenaren van den raed.

De registers van den raed van Braband, van 1445 tot 1794, bevatten geschriften in het vlaemsch en in het fransch; maer men moet opmerken dat de raed Waelsch Braband (het arrondissement Nyvel) onder dezelfs jurisdictie had.

Het schynt dus billyk dat de gedingen der Waelsche arrondissementen in alle trappen van rechtspleging in het fransch behandeld worden, en dat de waelsche en fransche advokaten in dergelyke zaken niet verplicht zyn, eene tael te spreken die hun vreemd is.

In weerwil der vereeniging van België met Frankryk, bleef het vlaemsch onder de goeode klassen der maetschappy en by het openbaer onderwys even als het fransch gebezigd. De schaerscheheid echter aen voortreffelyke letterkundige voortbrengselen in het vlaemsch, vooral in de laetst verloopene eeuw, maekte, dat men by voorkeur de fransche werken las en er natuerlyk smaek in kreeg.

De fransche dagbladen vonden ook ten allen tyde te Brussel lezers, en het in het fransch geschrevene nieuwsblad, dat er den 2 january 1655 in het licht verscheen, en achtereenvolgende den naem droeg van *Relations veritables*, *Gazette de Bruxelles*, *Gazette française des Pays-Bas*, maekten grooten en langdurigen opgang.

En zie daer, waerdoor de fransche tael sedert lang te Brussel in gebruik kwam. Maer, desniettegenstaende, was en bleef, onder alle de gouvernementen, die België bestuurden, en ten allen tyde, eene aenmerkelyke meerderheid der bevolking van Brussel *vlaemsch*, en de fransche tael kon nooit als de moedertael der Brusselaren beschouwd worden.

In 1566 merkte Guicciardin (1) reeds zeer juist op, dat de bewooners der Nederlanden, (en hy was toen te Brussel) *hoewel zy noyt buytenlandts en hebben geweest, nochtans konnen behalve heur moederlycke tale, veel vreemde talen spreecken, besonder Fransoys, welk onder hen seer ghemeyn is.*

De oorspronkelyke namen der straten van Brussel en der gemeente van het arrondissement, even als die der in Brussel geborene inwooners, zyn, over het algemeen, *vlaemsche* woorden.

Werd, te Brussel, al wat het algemeen bestuer aenging, onder de vorige gouvernementen, by voorkeur in het fransch behandeld, al wat ten minsten gewestelyk en plaetselyk was, werd niet alleen by voorkeur, maer byna uitsluitend, in het *vlaemsch* afgedaen.

De rekeningen, van het domein van Brussel van 1404 tot 1795, en alzoo gedurende byna vier eeuwen, zyn zonder uitzondering, in het *vlaemsch* opgemaakt.

De zaken van den ambtman, den officier van justitie en policie der stad, wiens registers van 1403 tot op onze vereeniging met Frankryk loopen, zyn in het *vlaemsch* opgeteekend.

De minuten van den grooten en kleinen legger van Brussel bewyzen, dat de plaetselyke justitie er altyd in het *vlaemsch* bestuerd werd.

In de jurisdictiën, die aen de vlaemsche arrondissementen onderhoorig waren, moest men uitsluitend de moedertael van het land bezigen; en dit ging zoo ver, dat een gewysde van den raad van Brabant van den 14 july 1622 zelfs den *walen*, wier byzondere jurisdictie tot het rechtsgebied van Leuven behoorde, verbood de fransche tael te gebruiken. De heer Willems heeft dit gewysde medegedeeld (2); hetzelfde luidt aldus: « Vu au conseil de Brabant la requête y présentée le

(1) Zie het aangehaalde werk, bl. 27.

(2) Zie *Mengelingen van vaderlandschen inhoud*, uitgegeven door J. F. Willems, Antwerpen 1829. bl. 388.

» 22 d'avril dernier, par les grand-bailly et autres officiers du
» roman pays de Brabant ressortissant à la loi de Louvain,
» afin que la cour fut servie de décréter par forme de régle-
» ment ou ordonnance, que ceux de ladite loi de Louvain auront
» dorénavant à permettre, qu'en procès, qui sont et seront à
» rapporter pardevant eux en matière d'appel, et autres y
» commencés ou à commencer en 1.^{re} instance, entre les *inha-*
» *bitans dudit pays romun de Brabant, l'on pourra procé-*
» *dér en langue française, nonobstant le style ou observan-*
» *ce à ce contraire*, et de faire ajouter le dit réglément ou or-
» donnance aux coutumes du ressort de ladite ville de Louvain,
» naguères homologuées; vu aussi la rescription des bourg-
» mestre, échevins et conseil de ladite ville de Louvain, sur
» ce service; et le tout considéré, la cour déclare lesdits
» supplians es fins et conclusions prises par leurdite requête,
» non recevables ni fondés. »

De manieren van procederen in burger- en lyfstraffelyke zaken waren, volgens de ordonnantie van 5 en 9 july 1570 en van 1 april 1580, die in 1733 tot Brussel op nieuw uitgevaardigd werden, in het *vlaemsch* opgesteld. Maer de reglementen en instructiën voor de gerechtshoven der oostenryksche Nederlanden van 1786 en 1787 verschenen in de fransche tael.

De gressie der heerlykheid en der onderscheidene jurisdictiën van het platte land des arrondissements Brussel bewyzen, dat er het *vlaemsch* alleen in gebruik was.

De archieven der stad Brussel werden grootendeels door het bombardement in 1695 vernietigd. In de akten van *realisatie* en aenteekening der schepenen en van den secretaris, die van toen af bestaen, gebruikte men vry algemeen de *vlaemsche*, maer soms ook de fransche tael.

Alle de akten der staten van Brabant, waervan de oorkonden, in de archieven berustende, van 1673 tot 1794 loopen, waren alleen in het *vlaemsch* opgesteld.

De stakken betrekkelyk de inhuldiging van Joseph II be-

wyzen almede, in hoe hooge achting de vlaemsche tael by ons stond.

De protokollen der notarissen, die bewaerd zyn gebleven, en waervan de oudste akten in de zestiende eeuw gedagteekend zyn, bewyzen ten duidelykste, dat het vlaensch altyd de tael van het meerendeel van Brussels ingezetenen en van alle de bewoners van het platte land in dit arrondissement geweest is. Maer de Notarissen, die hunne akten in de tael der partyen mochten opstellen, bezigden naer gelang der tyden en omstandigheden; *latyn*, *spaensch*, *duitsch* en *fransch* of *vlaensch*. De eene protokol bevat vele akten in de fransche tael, vooral wanneer de notaris uit het walen-kwartier was, of vele walen of vreemdelingen tot cliënten had; in eene andere is er weder geene enkele te vinden.

Het meerendeel der protokollen is geheel in het vlaensch. Die van den notaris Marcus Prevost te Brussel van het jaer 1595 is opmerkelyk; dezelve bevat meer akten in het *latyn*, in het *spaensch* en in het *fransch*, dan in het *vlaensch*.

Het was in de vlaemsche tael, dat men ten allen tyde predikte; ja, men bleef zelfs gedurende den tyd, dat wy by Frankryk ingelyfd waren, ten platten lande in alle en te Brussel in de meeste kerken daarmede voortgaen. De fransche preken waren eertyds zeer zeldzaam. Nog heden zelfs, nu onze jonge predikanten over het algemeen in de gelegenheid geweest zyn, onder het fransch gouvernement, beter fransch dan vlaensch te leeren, en niettegenstaende er zoo vele liefhebbers van de fransche tael zyn, zyn er te Brussel vier vlaemsche predikers tegen éénen franschen.

Bovendien kan men nog als een bewys, dat de vlaemsche tael de moedertael van het arrondissement Brussel is, de Rederykkamers, of zoo als zy thans veelal heeten, Maetschappyyen van Rhetorica, aenhalen. Deze, zob veel men weet de oudste letterkundige vereenigingen, en die eertyds zeer bloeiend waren, werkten altyd, onder alle gouvernementen, die elkander in België hebben opgevolgd, in de vlaemsche tael.

Onder het spaensche , duitsche en fransche gouvernement werden de Maetschappyyen van Rhetorica te Brussel altyd, als uitsluitend de vlaemsche tael- en dichtkunde beoefenende, beschouwd; en de van tyd tot tyd aangewende poogingen, vooral onder het fransch gouvernement, om er de fransche tael in te voeren, waren steeds vruchteloos, uit oorzake der weinige kennis, welke de middelbare klasse der inwooners, waeruit voornamelyk de maetschappyyen van Rhetorica waren samengesteld, van de fransche tael hadden.

De fransche schouwburg te Brussel voorzag zich byna altyd, uitsluitend, van acteurs uit Frankryk, dewyl men zelden onder die klasse Belgen vond, die de fransche tael zuiver spreken.

Oudiette zegt eindelyk, in zyn aerdrykkundig en topographisch woordenboek der negen departementen, in 1804 aen Napoleon opgedragen, dat de vlaemsche tael de eenige is der twee grootste arrondissementen der Dyle (1) en van de departementen der Schelde, der Lei en der twee Nethen (2); behalve dat men in de stad Brussel eenigermate meer gemeenzaem met het fransch is (3).

Dat men overigens de letterkundige voortbrengsels der Belgen uit de vlaemsche provintiën, die in de fransche tael geschreven zyn, vooral voor onze inlyving in Frankryk, onderzoekte, en men zal daerin vry algemeen eenen overvloed van eigenaerdigheden der *waelsche* en *vlaemsche* talen en taelfouten vinden. De fransche tael en styl der Brusselaren, uitgezonderd van hen, die eene zeer zorgvuldige opvoeding genoten hebben, stonden meermalen ten doel aen de meer

(1) De arrondissementen Brussel en Leuven van de tegenwoordige provincie Zuid-Brabant.

(2) Oostvlaenderen, Westvlaenderen en Antwerpen.

(3) Zie het *Dictionnaire géographique et topographique des neuf départemens réunis*, par Oudiette, Paris, 1804, *Introduction*, page *XXII*, *XXI*, *XXVI* et *XXX*.

of min gegronde bespotting en gisping der franschen. De meeste Brusselaers moesten hunne geschriften in de fransche tael, alvorens ze uit te geven, door deskundigen laten nazien.

Uit al het aengehaelde volgt dat de vlaemsche tael de lands-tael is van het arrondissement Brussel, en dat de ingezetene van Brussel haer ten allen tyde voor hunne moedertael hebben gehouden. In het begin van 1814, voor dat er nog gedacht werd om België en Holland te vereenigen, toen de oosten-ryksche generael Baron De Vincent, gouverneur-generael was, en sommigen misschien dachten weder onder den scep-ter van Oostenryk te komen, eischte het volk te Brussel het ge-bruik der moedertael terug. De zich noemende *Syndics* der negen natiën (1) en 145 ouddekenen der stad Brussel, boden der verbondene mogendheden, in naem van den ouden derden stand der staten van Brabant, een smeekschrift aen, ten einde het orde van zaken weder te bekomen; en men vindt in dat verzoekschrift, geteekend door de Heeren *Ophalven, Boeykens, de Puyt, Poot, Brisbaert, Janssens, Verheylen, de Wandelaer, en van Cutsen, qq.* de volgende opmer-ke-lyke zinsneden: *Les peuples de l'Allemagne . . . ont rendu hommage à la langue de leur pays, et nous avons à rougir de ne pouvoir employer notre langue nationale dans aucun acte public . . . Nous sommes encore sous le joug de la langue française . . . la proscription de la langue flamande doit cesser.*

Reeds had het algemeen gouvernement van België, ten tyde der geallieerden en in hunnen naem, aen dit verlangen voldaan, door by deszelfs besluit van 18 juny 1814 te ver-oorloven, dat de akten in het *vlaemsch* en het *fransch* mochten opgemaekt worden, toen het voormalig gouvernement in 1819 het gebruik van het vlaemsch aenbeval, hetzelfde slechts

(1) Dese negen natiën werden te Brussel in 1521 ingesteld, en waren zoo veel als de neeringen, waerin de verschillende ambachten waren gedeeld. Zy vertegenwoordigden het derde lid der stad Brussel.

in 1823 ten plicht stellende, en toen die maetregel nog niet eens op het arrondissement Brussel toepasselyk gemaakt was, haestten zich byna alle ambtenaers, om dadelyk by voorkeur het vlaemsch te bezigen; en zy, die uit de vlaemsche arrondissementen naer ambten haekten, bewezen terstond, dat het vlaemsch hun niet vreemd was.

Onpartydige Belgen herinnerden zich, hoe vele zwaarigheden velen onzer ambtenaren en advocaten ontmoet hadden by de *gedwongene* invoering der fransche tael, toen deze zich, één jaer na het besluit van 24 Prairial van het jaer XI, (13 juny 1803), van eene tael moesten bedienen, die altyd aen velen hunner, vooral die van het platte land, meer of min vreemd geweest was. Men weet dat de notarissen te dien tyde by het fransche gouvernement eenig uitstel vroegen, om zich eene tael eigen te maken, die zy weinig kenden en niet hadden behoeven te leeren.

Al onze Vlamingen zonder uitzondering, en er waren een zeer groot aental, die nooit een enkel woord fransch geleerd hadden, moesten echter uitsluitend in het fransch verdragen aengaen, testamenten maken, pleiten, enz.

Toen zag men meer dan één Brusselaer, die de schoone, sedert zoo hooggeroemde fransche tael niet machtig was, eene brabbeltael schryven, barbaerscher dan die, welke men meende, aen eenige advocaten der balie van Brussel, vooral in 1822, by het eerst invoeren van het vlaemsch in de pleidooien, te kunnen te last leggen.

Eenige oude Brusselsche advocaten, aen wie de vlaemsche tael ongewoon geworden was, en eenige jonge, die verzuimd hadden zich op dezelve toe te leggen, ontmoetten, wel is waer, in den begiine, meer moeite, om zich in het vlaemsch, dan om zich in het fransch sierlyk uit te drukken, maer het veelvuldig gebruik der vlaemsche tael had, na een korten tyd dit bezwaar doen verdwynen; terwyl de geschriften van byna alle onze oude advocaten, op weinigen na, zoo goed als die der oude rechtsgelerden van de hollandsche balie opgesteld waren,

en onderscheidene jonge advocaten, van welke eenigen zelfs tot het *Walen-kwartier* behoorden, zich niet behoefden te schamen, voor de balie van 's Gravenhage te verschynen, om er hunne gedingen in de Nederlandsche tael te vervolgen.

Wat aenging de advocaten, die de Nederduitsche tael niet kenden, vooral die, welke tot de waelsche provinciën behoorden en de vlaemsche bewoonden, deze verkregen een bepaeld verlof of uitstel om de fransche tael te gebruiken, wanneer zy ieder in het bezonder, dit aen het gouvernement vraegden, en hun verzoek op billykheid gegrond was.

Men heeft reeds kunnen opmerken, dat de meeste der akten van corporatiën en van ambtenaren te Brussel en in de Belgische provintiën in de Nederlandsche tael met meer zorgvuldigheid zyn opgesteld dan in de Noordelyke gewesten van Nederland, en dat die akten minder van die lange zinsneden en bastaerdwoorden bevatten, over welke men eenige hollandsche schryvers berispt. De oplettendheid, waer mede de Belgen er zich op toelegden om eenen goeden styl te schryven, was een goed voorbeeld, dat tot volmaking der Nederlandsche tael, in het geheel koningryk dienen moest.

Het voormalig gouvernement ondersteunde daerom niet minder de studie der fransche tael; en wel verre van het gebruik dier tael te verbieden, vergemakkelykte het derzelve beoefening, en moedigde die aen. Het wenschte zelfs, dat alle ambtenaren, vooral in de zuidelyke provintiën, die tael, welke toch de moedertael van eenige provintiën des ryks is, kenden.

Het is zeer ten onrechte, dat men met minachting op de Nederlandsche tael nederziet. Zy die haer kennen, stemmen toe, dat zy ryk en schoon is (1). Somtyds wordt zy of uit onwetendheid of uit persoonlyk belang veracht, en wel omdat

(1) o Nederland i wie is aan u in spraak gelijk,
Zoo kort, zoo net, zoo sin-, zoo woordenryk!

men haer niet geleerd heeft, of omdat men zich gemakkelijker van het fransch weet te bedienen.

Men heeft gezegd, dat het vlaemsch eene onbeschaefde tael is, welke men somtyds moeite heeft om te verstaen, om dat de tongvallen, waervan het volk zich bedient, dikwyls van de eene plaets tot de andere verschillen; maer dit geschiedt ten onrechte, want is het niet volstrekt eveneens met de volkstalen en tongvallen van alle spraken (1)? Wanneer men het vlaemsch spreekt zoo als men het leest en schryft, en dit geschiedt dagelyks voor de balie en op den preekstoel, verstaet men elkander in alle vlaemsche gemeenten, en men heeft byna den hollandschen tongval.

Ja, wat nog meer is, de Nederduitsche tael, het zy ze de vlaemsche of hollandsche genoemd wordt, is ééne en dezelfde tael. De hollandsche tael is het oude vlaemsch, zegt Ten Kate, een der meest geachte hollandsche taelgeleerden; en voerde oudtyds te Amsterdam zelve den naem van vlaemsch (2). De woordenboeken en andere werken, die uitgegeven zyn ten tyde dat de vlaemsche provinciën in den meest bloeienden toestand waren, kunnen dit getuigen. De vlaemsche schryvers

(1) In Frankryk B. V. bestaan meer dan dertig onderscheidene dialecten of *patois*, die allen in het rapport van den abbé Grégoire, ingeleverd ter nationale conventie, den 16 prairial jaer 2^e (4 juny 1794) zyn opgenoemd. In dit rapport zegt hy onder andere: *On peut assurer sans exagération, qu'au moins six millions de françois ignorent la langue nationale; qu'un nombre égal est d-peu-près incapable de soutenir une conversation suivie; qu'en dernier résultat, le nombre de ceux qui la parlent purement n'excede pas trois millions et probablement le nombre de ceux qui l'écrivent correctement est encore moindre.*

(2) Zie hier 's mans eigene woorden, zoo als men dezelve leest in zyne *Aanleiding tot de kennis van het verhevene deel der Nederduitsche sprake*, D. I. bl. 57: « Het Belgisch of Nederlandsch dat in de zeventien provinciën » gesproken wordt, en 't welk voor twee eeuwen den naam van *vlaemsch* » voerde, omdat die provincie toen by uitnemendheid bloeide en door koop- » handel wijd vermaard was, heeft, met het verminderen van Vlaanderen en » Brabant en het opkomen van ons land, nu bij uitstek den naam van Hol- » landsch gekregen. »

zyn een sieraed der Nederlandsche letterkunde: De oudste Nederlandsche dichters en schryvers behooren byna allen tot de vlaemsche provintiën en verscheiden hunner zyn *Brusselselaers*.

In vroeger tyd waren onderscheidene hoogleeraren aen de hoogeschoolen (1) en gereformeerde leeraers, die door hunne welsprekendheid in het Nederduitsch uitmunten, uit deze provintiën. Hetzelfde had plaets ten opzichte der voornaemste Bybelvertaelers (2). Eindelyk, er was, tydens onze oude vereeniging in zeventien provintiën, byna geen onderscheid tusschen de vlaemsche en hollandsche spelling der nederduitsche tael. De tael van vele oude vlaemsche of hollandsche schryvers, onder anderen van vader Cats, is nog de tael onzer vlaemsche provintiën. In de werken der oude vlaemsche schryvers vindt men nog by voorkeur, boven de hollandsche, het schoonste en zuiverste Nederduitsch. Twee hollandsche schryvers, de geleerde Huidcopper (3) en Ackersdyk (4), leggen eene eervolle getuigenis daarvan af.

De Belgen bleven, wel is waer, ten opzichte van de tael, op dezelfde hoogte, door hunne oude spelling te behouden; terwyl de hollanders haer, sedert de afscheiding der zeventien gewesten, en vooral toen België by Frankryk ingelyfd was, onophoudelyk beoefenden en beschaefden. Maer de veranderingen, welke de hollanders haer hebben doen ondergaen, hoe goed zy ook mogen zyn, waerover men het overigens in Holland niet algemeen eens is, (hoewel zy aldaer op hoog gezag in de administratie en het openbaer onderwys

(1) Wie denkt hier niet aen de, ook de nederlandsche dichters, beroemde *Gentenaers* Daniel Heinsius en Jacobus Zevecotius, en aen den, ook als zoesvloeiend dichter, bekenden *Antwerpenaer* Gaspar van Baerle?

(2) Aen wiens hoofd men zeker den geleerden *Brusselaer* Philips van Marnix, heer van St. Aldegonde, tevens als hekelschryver en dichter bekend, stellen mag.

(3) Zie zyns *Proeve van taal- en dichtkunde*, D. II. bl. 440.

(4) Zie dezelfs *Aenmerkingen omtrent de Nederduitsche tael*, bl. 36.

ingevoerd zyn), behoeven niet te worden in acht genomen door de Belgen, die de oude uitdrukkingen en regelen der vlaemsche spraakkunst wilden volgen, welke de hollanders, misschien gedeeltelyk zonder gegronde redenen verlaten hebben. Wat er van zy, het verwyf dat men aen het voormalig gouvernement deed, van den hollandschen tongval der Nederlandsche tael aen de vlaemsche provintiën op te dringen, is van allen grond ontbloot; want het is integendeel zeker, volgens eenen in der tyd geschreven officielen brief van den heer Falck, toen minister van het openbaer Onderwys, dat het voornemen van het gouvernement voorloopig was, om zorgvuldig de onderscheidene vlaemsche en hollandsche spelwyzen der nederlandsche tael in stand te houden, en dezelve by verbetering en verfraeiëng der gezeide tael te dienen. Eindelyk meenen wy dat dit gouvernement geen ander voornemen had, dan om de moedertael van elk arrondissement des ryks te laten blyven bestaan.

Wy bekennen, dat geen gouvernement het recht moet hebben, aen het volk eene *vreemde tael* op te dringen; maer wy meenen, dat elk gouvernement de ingezetenen, die eene moedertael hebben kan verbieden zich, in de openbare akten, van eene vreemde te bedienen. De vorsten namen het altyd in alle landen ter harte om de moedertael te begunstigen. Napoleon was de eerste vorst niet, die het gebruik der fransche tael in Frankryk zoo algemeen als mogelyk heeft willen maken.

Onderscheidene ordonnantiën der Koningen van Frankryk moesten eertyds het gebruik der latynsche tael verbieden, waarvan men zich toen by voorkeur boven het Fransch in de akten bediende. De ordonnantiën van 1449, 1512, 1537, 1539, 1563 en 1629 beveelden, dat men in Frankryk, in de *akten, kontrakten, testamenten, gewysden, en vonnissen*, uitsluitend de fransche tael zoude gebruiken.

Alphonsus X nam in 1260 maatregelen, om het Spaensch

in de openbare akten in te voeren; willende hy het gebruik van het latyn uit Spanje verbannen. Keizer Rudolf I schreef by zyn decreet (*constitutio*) van 1274 het gebruik der hoogduitsche tael in Duitschland voor. Staetkundige gebeurtenissen hadden eene vreemde tael in Engeland doen toelaten en zelfs de voorkeur geven; maer in 1365 beval Edouard III, de Engelsche landstael in de akten en rechtsgedingen, ter vervanging der Fransche of Normandiesche tael, te bezigen.

Het uitsluitend gebruik van het nederlandsch had zwarigheden en klachten veroorzaekt. Met billykheid verleende het alsdan bestaende gouvernement de redelyke vergunningen, welke men verzocht. Maer als het gouvernement meer toegestaen had, als het het vrye gebruik van het fransch in alle akten en pleidooien der vlaemsche arrondissementen had toegelaten, dan had het kunnen verwachten, dat de fransche tael byna altyd de voorkeur zoude gehad hebben, en dat de nederlandsche op nieuw zoude verwaerloosd of veracht zyn; en dit zoude somtyds uit fransch-gezindheid of uit eenen geest van tegenstand plaets gehad hebben.

Het gebruik der volkstael by het bestuer verspreidt de kennis der zelve, werkt mede om het nationaal gevoel of den volksgeest te versterken, en om ons meer en meer van het vreemde los te maken.

Ovet eenige oude Nederlandsche vloeken,
eeden en uitroepingen.

Uwe woorden (uwe eeden) zullen syn by ja! by neen!

MATTHEUS, Cap. V. v. 37.

Het is zeer natuerlyk dat de mensch, wanneer hy iets wil bevestigen, zich op de getuigenis van anderen beroepe. Ontbreekt het hem echter aen persoonlyke of voorwerpelyke mid- delen ter verzekering, dan is hy gewoon zynen toevlucht te nemen tot geestelyke of denkbeeldige zaken, en dan zweert hy by zyn *trouw*, zyn *eer*, zyn *ziel*, zyn *zaligheid*, by *god*, of wat des meer zy. In rechtsgedingen, en vooral ten aen- zien van criminele feitelykheden, plach men van ouds in ons land, en in veel andere landen, beide deze wyzen van getuigenstellingen voor goed en geldig aen te nemen, met dit onderscheid nothans dat men, in sommige gevallen, zich met het tweede middel alleen niet vergenoegde, maer ook nog voorschreef, dat de gedane eedsaflegging door een zeker getal van personen moest worden bevestigd; en deze zwoe- ren dan het in gemoede daervoor te houden, dat de eed ter goeder trouw was uitgebracht, of (zoo men in Vlaenderen zegt) *ontloken*.

Slechts vrye ingezetenen konden toegelaten worden om tot waer-*borg* voor een ander in te staen, het zy als getuigen, het zy als verantwoordere, het zy als eedsbevestigere; en zie daer waerom men de zulken *Borgers* noemde (1). Onvrye

(1) In een meer algemeenen zin kan men zeggen dat het woord *Borgers* diegenen aanduidde, welke voor de handhaving van regering en wetten als *borg* instonden. Als zoodanig werden zy dikwyls voor de schulden hunner gemeente by den vreemde aengesproken en in hechtenis genomen.

personen, en die ter kwader naem stonden, waren verplicht hunne zaak door de Ordalia te zuiveren.

Maer, gelyk de eedsbevestigingen in rechte iets plechtig en ontzagverwekkends opleveren, en als zoodanig bestemd zyn om op de gemoederen der christelykdenkende gemeente eene heilzame uitwerking te doen (1), zoo is het even onbetwistbaar, dat het misbruiken van gods heiligen naem, dat het zweeren op al wat ons ten hoogste eerbiedwaardig behoorde te zyn, in de gewoone gesprekken der samenleving door niemand kan worden gerechtvaardigd. Wy zeggen dan met den vlaemschen dichter *Willem Van Der Elst* (*Gheestelyke dichten*, Antwerpen, 1622):

T' is sonde en groote schand, 't zyn leelyke manieren.
Men siet soo menigh mens in 't sweeren al soo licht
Al oft het niet en waer een sake van gewicht.
Het werdt toch heel gemeyn, oock om de minste reden
Te doen wel grooten eedt: Men acht het overtreden
Van dese wet niet veel: want soo het woort is uyt,
Den eedt stracks volgheter naer tot een volmaect besluyt.
Siet eens den koopman aen, hoe dat hy sweert by hoopen,
Om sijn gepresen waer wat dierder te verkoopen,
Sijn eerst, syn leste woort dat is: *Soo waer als Godt!*
Waermede hy sijn doen en seggen sluyt in 't slot.
Of: 't is soo op myn siel! den duyvel moet my halen
Als dit of dat niet waer! enz.

Menschen, die waerdigheid en eer in hunnen handel betrachten, zal men zelden met dit kwaed behebt zien, al zyn dan ook vorsten dezer onkiesheid schuldig bevonden. Men kent het *Ventre saint gris!* van den zoogenaemden besten aller koningen, Henri IV. Ja, meest al de Bourbons welke op den troon van Frankryk gezeten hebben, schoon anders

(1) Als hulpmiddelen van justitie worden zy door het heilig schrift toegelaten: *Jurabis in veritate et in judicio et in justitia*, Jerem. 4.

den titel van *allerchristelykste* koningen en van *oudste zonen der kerk* dragende, waren algemeen bekende vloekers. By BRANTOME leest men in een *Quatrain* :

<i>Quand la pasque - dieu ! décéda , —</i>	Louis XI.
<i>Par le jour - dieu ! lui succéda , —</i>	Charles. VIII.
<i>Le diable m'emporte ! s'en tint près , —</i>	Louis XII.
<i>Foy de gentilhomme ! vint après. —</i>	François I.

Men zegt dat Bonaparte wel eens vloekte, en ik zou er niet durven voor instaan of Louis-Philippe, wiens godsdienstigheid zeker nog niet zeer luisterlyk uitgeschenen heeft, soms niet de een of andere *gros juron* tegen de Republiekeinen hebbe laten hooren.

Wat er van zy, ik stel my niet voor eene verhandeling over de onzedelykheid van het vloeken en zweeren, aen den lezer op te dissen. Myne bedoeling is slechts om na te gaen wat er, in het gebied der Geschiedenis en der Etymologie, wegens eenige schier onverstaenbaer gewordene uitroepingen van dien aerd, mag worden opgemerkt. Daer het my onbekend is, of dit punt ooit ter opzettelyke beschouwing van een' taelgeleerden hebbe gestaen, zoo durve ik het trouwens niet wagen met iets meer dan met eene enkele proefneming op te treden; en mocht ik soms daerin nog genoodzaekt zyn gewaegde stellingen voor te brengen, ik neem ze geheel voor myn rekening, dat is te zeggen, ik maek staet op genadige verschooning!

De Deenen, de Engelschen en de Nederlanders zyn ontegenzeggelyk de grootste vloekers van geheel de oud-duitsche natie. De reden daervan is niet verre te zoeken. Schippers vloeken meer dan andere lieden, ja meer dan voermans en soldaten. De drie volken, kustbewooners van de noordzee, waren van de vroegste tyden af deelgenoten in roovery te water, en zelfs in de strooptochten der Noordmannen, wier afstammelingen in Frankryk nog heden zoo befaemd zyn door het spreekwoord: *Il jure comme un normand.*

Men zou my, wel is waer, kunnen tegenwerpen dat de Belgen, als minder zeevarend dan de Hollanders, zich den blaem van deze benaming minder zouden moeten aantrekken; doch ik wil dat punt liefst onbeslist laten. Wie weet, of een onderzoek daeromtrent ons, Brabanders en Vlamingen, wel in het voordeeligste licht zou plaetsen? vooral, wanneer men bezeft dat *al* de hollandsche vloeken in het zuidelyk deel der Nederlanden gangbaer zyn, terwyl wy nog bovendien een aental fransche *sacres* tydens het huisvesten der soldaten van Louis XIV, van Louis XV en van Bonaparte, hebben afgeleerd, die voorzeker in den mond onzer boeren niet al te nationaal klinken!

De vloekers der drie opgenoemde volken komen ook daer-in overeen, dat zy gewoon zyn zichzelve te *verdoemen*, of, beter gezegd, dat zy *god* aenroepen om *verdoemd* te wezen. Ik behoef my niet nader uit te drukken om het vloekwoord te doen kennen, hetwelk ik hier beöoge. Ook de geschiedenis levert voorbeelden op, waerdoor kan aengetoond worden dat de Scandinaven, en hunne aenverwanten de Anglen, op gelyke wyze, en veelal met de zelfde bewoordingen, zwoeren, als de Nederlanders. Toen Karel de eenvoudige, koning van Frankryk, tegen het dikwyls herhaelde inrukken der Noordmannen, met al zyne krygsmacht het niet meer houden kon, sloot hy met de zelve eene overeenkomst, waerby hun eene provincie van het fransche ryk werd afgestaan, en gaf hy zyne dochter aen hun opperhoofd Rolf, bygenaemd *de gaender* (*gaungu Rolfur*, anders ook wel Rollo geheeten); op voorwaerde echter, dat deze het christengeloof aennemen, en als hertog van Normandie houw en trouw zweeren zoude in handen van zynen leenheer. Een overoud gebruik wilde dat men by de plechtigheid 's konings voeten kuste, doch hier toe was Rolf niet te bewegen. « *Neen, by god! dat doe ik niet!* » zeide hy, volgens een gelykstydygen schryver. Men vond zich genoodzaakt de ceremonie door een' anderen Noordman, als gevol-

magtighden van Rolf, te laten verrichten, maer die niet veel beleefder te werk ging; want, hy lichtte 's konings voeten zoodanig in de hoogte, dat Zyne Majesteit om zoo te zeggen op zyn hoofd stond, tot groot vermaek der scandinavische krygslieden, die in een luid gelach uitborsten. Dit was waerlyk voor de fransche barons geen *spectacle édifiant*! Zy trokken er zure gezichten op; doch, gelyk de franschen onbekwaem zyn om lang zuer te zien, zoo deed er weldra zich een gelegenheid voor hen op, om ook te lachen, namelyk, toen zy hoorden dat geheel het leger der Noordmannen, by het huldezweeren aen den koning, de woorden *bi god*, *bigod*, herhaelde: « *Que signifient tous ces bi god? ah, messieurs les Normands, vous êtes donc des Bigots!* » en zy waren blyde een *sobriquet* gevonden te hebben, waerdoor zy den smaed, hunnen koning aengedaen, eenigermate vermochten te wreken (1). Sedert dien tyd noemen de franschen al de de zulken, welke onder schyn van godsdienstigheid den naem Gods misbruiken, *des bigots*. Intusschen hebben zy nogthans zelven het woord *god* (schoon in de uitspraek gewyzigd) by het zweeren aegenomen, zeggende *jarnigoy*, *vertugoy*, *sangoy*, *morgoy*, als varianten van *Je-renis-dieu*, *vertu-dieu*, *sang-dieu*, *mort-dieu* (2). Ik weet echter niet of zy

(1) Carolus stultus dedit Normanniam Rolloni cum filia Gisla. Hic non est dignatus pedem Caroli osculari; cumque comites illum admonerent, pedem Regis acceptatione tanti beneficii oscularetur, lingua anglicâ respondit *Ne by god*, quod interpretatur *non per deum*. . . . Normanni, gallicè loqui nescientes, idiomate propriâ praestiterunt juramentum, dicentes *bi got*. Hoc audientes franci deridebant eos, dicentes: quid sibi vult istud *Bi got*? hinc est quod Normanni *bigot* solent appellari. DUCANGE, Glossar. verbo *Bigotus*, *Menage*, *Dictionnaire étymol.* I. p. 194. De heer DEPPING spreekt in zyne *Histoire des expéditions maritimes des normands*, II. p. 108 van Rolfs weigering, doch niet van zyn *Ne by god*.

[2] Noei Borguignon [de M. Dela Monnoye] Glossaire, p. 265. Elk weet dat wy dat *jarni* ook van de franschen hebben, zoowel als *mordienne*, verbasterd uit *mort-dieu*, en zoo veel andere!

het ook voor andere eeden gebruiken, waer *dieu* in gehoord wordt; maer zeker is het, dat er geene natie meer by *god* vloekt dan de fransche. Men vindt by DUCANGE en CARPENTIER opgeteekend (1) dat de Franken en hunne opvolgers (daer wy Belgen *gedeeltelyk* toe behooren) gewoon waren te zweeren *per caput dei* (later *cap de di*, nu *cadedi*), *per dentes dei*, *per guttur dei*, *per capillum dei*, *per splendorem dei*, *par la char dieu* (la chaire de dieu), *par le corps dieu*, *par la couronne dieu*, *par la coiffe dieu*, *par la figure dieu*, *par le poitron* (poitrine) *dieu sanglant*, *par la forcelle dieu*, *plagues de dieu*, *par le faire dieu*, enz. Men zou de lyst ten minste op een honderdtal brengen kunnen.

Het verdient opmerking, dat men de eedelyke uitroeping by *god* zeer veel by de Brabanders en slechts weinig by de Vlamingen bezigt. Hertog Jan I, kort voor den slag van Woeringen, ten jare 1288, zyne vluchtende vyanden narende, drong *alleen*

. dore dat wout
Ende riep ane menich fout
Sinen vianden : a keert u !
Want u mach gevallen nu
Beide ghelucke ende cere;
Want, *bi gode*, onsen heere,
Ic ben die hertoge selve.

Zoo leest men in JAN VAN HEELU's Gedicht op dien slag, door my ter uitgave voorbereid, v.° 3561 — 3567. En een weinig verder v.° 5903:

Deus! hoe mochten si dus vallen
Die vroemste ridder van hen allen
Die ute Limborch waren geboren!

Waerschyndlyk zal dit *deus* nog zyn bewaerd gebleven in

[1] *Glossarium latininitatis mediæ ævi*, verbo *Juramentum*.

de uitroeping *djus* of *djeus*! en in die van *merdjus*! (verbasterd uit *mere de dieu*, of *mort-dieu*)), schoon dit woord ook naer den naem *Jesus* verwyze. Elders heet het (V.° 6129):

Nomine god! my wondert seere
Wat ons van Valkenborch die heere
Metten stride hier heeft gheweten,

Doch ik denk dat men *domine god!* moete lezen. Indien ik meer citaten uit oude nederlandsche gedichten wilde bybrengen, het zou my aen voorbeelden als dezen niet ontbreken; doch ik behoef daarmede niet op te treden, dan voor zooverre zy licht verspreiden kunnen over de beteekenis van onverstaenbaer gewordenen vloeken, of voor zooverre zy naer een' historischen oorsprong derzelve kunnen opleiden. En dit laetste, vooral, kan by een kort overzicht, als dit, belangstelling wekken.

Om dan op myn eerst uitgebracht argument weêr te komen, valt er te bemerken dat, gelyk wy reeds *by god* onder de Noordmannen gebruikt vonden, zoo ook het meestendeel onzer andere eedsbevestigingen in oud-Scandinavie te huis hoorden, gelyk straks nader zal worden bewezen. Voeg hier by, dat vele van onze oude vlaemsche liederen in Zweden, Noorwegen en Denemarken nog heden gezongen worden (1) en dat men er ook vlaemsche spreekwoorden terug vindt (2) en gy zult my moeten toegeven, dat het door my behandelde onderwerp niet zonder aengelegenheid voor de Belgen is.

In de *Jurata judiciaria* van het Noorden herkent men de meesten onzer eedelyke bewoordingen. Dit leer ik uyt *JACOB GRIMM's Deutsche rechtsalterthümer*, hoewel deze verdienstelyke schryver geene duitsche of nederlandsche vloeken in zyn werk hebbe aengevoerd, en hy zich enkel vergenoegd

(1) Dit zal eerlang door een werk van my, het welk te Aken onder de pers gaet, nader toegelicht worden.

(2) DES ROCHES, *Histoire ancienne des Pays-Bas*, in-4.° p. 50, 51.

met te zeggen : « Eine umständliche untersuchung der ver-
» wünschungen , flüche und betheuerungen unserer sprache
» würde manches licht auf die geschichte des eides werfen ,
» kann aber hier nicht angestellt werden. » De oudste eed der
Scandinaven , volgens het *Landnâmasaga* was : « *hialpi mer*
svá Freyr ok Niördr' ok hinn almtki As! dat is : « Zoo
» helpe my Freyr , en Niord , en de *almachtige* God (Odin
» of Thor) ! » Een Deen , in de *Historia S. Cuthberti* , zweert
per deos meos potentes Thor et Othin! Wie denkt hierby
niet aen het Zoo *helpe my god almachtig!* onzer dagen ? Men
ziet , zelfs het *Deus potens* is er in bewaerd gebleven , gelyk
ook in eene andere oude uitroeping *Ryk god!* die ons den
sleutel van het woord *Rachinburgü* (*machtige borgers* , ver-
mogende ingezetenen ,) als aen de hand geeft . In lateren tyd
versmolt de eed *Zoo help mi god* tot *Semmi god* (1) , of
Semmeni god , wanncer hy namelyk in de dagelyksche gesprek-
ken tot een vloek werd ; en ziedaer de vermoedelyke oorsprong
van het door de geheele duitsche natie gebrukelyke *Semmeni!*
of *jemeni!* schoon GRIMM dit laetste van het slavoonsche
jojmene (wee my !) wil afgeleid hebben (2) , en men mis-
schien aen eene verkorting van *Jes' M'rie* zou kunnen denken .

Het moet geen verwondering baren eene zoo groote in-
krimping van sylaben , ja woordverwringing , te zien plaets
grypen . De reden daervan is natuerlyk . Of de vloeker is te
driftig om al de letters uit te spreken , of hy durft niet recht
uit vloeken , uit vrees van zich te bezondigen . In het laetste
geval verbloemt of masqueert hy de woorden ; en het zoo even
aengeroerde *Jemeni* wordt , nog eens omgezet , *Zemers* . Je-
rolimo , in BREDERO's *spaenschen Brabander* zegt :

Zemers! 't ghemeyne volck is hier wel rouw en viel!

By god wordt dan *by gort* of *by gut!* BREDERO's *Griane* :

Zyt gy , by gord , een reedlijk kerel!

(1) Zie voorbeelden by *Huydecoper* , op *Melis stoke* , 2.^e deel bl. 470.

(2) *Deutsche Grammatik* , III. s. 297.

*Wel heilige week wordt wel eleweke! en zalige week
vervormt zich tot saleweken!* In OGIERS gramschap bl. 267:

*Kijck, kijck den ommeganck van Aelst,
Het peerd met de blau sarsie, saleweken!*

En gelyk men veel by *sint jan* zwoer, zoo verdonkerde men den naem, en men zei: *by gans bloed, by gans wonden, by gans lyden, en by gans vier* in stede van *by st. jans bloed* enz. (1); *Sacrament* verbasterde tot *seldrement* of *sapperment*, en de fransche vloeken, eindelyk, kregen een vlaemsch aanzien; als by voorbeeld in het *Tydvredryf* van doctor VAN DALE, te Ipren, N^o 22 bl. 7:

*'K sou die beest om my te wreken
Hals, of arm, of beenen breken;
'K sou hem... 'k sou hem.. suykertjys!
Laten staen, en 'k ging naer huys.*

Keeren wy naer het Noorden terug. Niet alleen zwoer men aldaer by heidensche godheden, maer ook op aen de zelve toegewyde dingen, als onder andere by *heilige steenen*. « *Eida* » *vinna at enam hvita* HELGA STEINI (2)» Dit herinnert my dat ik in de omstreken van Antwerpen menigmael de uitroeping hoorde van: « *by gods heilige steenen!* en *by de godsige steenen!* Volgens GRIMM zou men almede by den *steenen hamer* van Thor gezeerd hebben; en wellicht kan hier van daen komen hetgene ik in eene klucht van omtrent het jaer 1400, getiteld *Flaeyerwater*, afschriftelyk onder my berustende, aantrefte:

[1] Vergelyk *Bilderdyks* Aanteekeningen op *Huygens* gedichten deel VI. bl. 200 en 222. Ik weet niet of men *by gans velten* wel voor a' heiligen *velle-kloed* houden mag. Anders is *Velten* de verkorte naem van *Valentyn*. Wegens het *St. Jansvoer* zie WESTENDORF, *Over het gebruik der Noordsche Mythologie* bl. 277.

[2] *Edda Saemond.* p. 237 Vergel. WESTENDORF, l. c. bl. 164.

By *Vids morkelhamer!*

Ey, valcs pape, hier sal u af comen dat mestesaus!

Immers, dit laet zich begrypen, mids men aenneme, dat hier door *wodins breekhamer* zy te verstaen gegeven (1), of, met andere woorden, de *donderkeil*; want Wodin en Thor (de dondergod) werden wel eens met elkander verwisseld, inzonderheid toen de godenleer van het noorden in vergetenheid geraekte. Bekend is het, zoo ik meen, dat de laetstgenoemde, in het verzakingsformulier van het jaer 743 *Thunæer*, of de donderaer, genaemd werd, en dat wy van hem der *donderdag* hebben (2). Wanneer nu, in christelyke tyden, *Thor* en *Wodin*, of *Odin*, duivels geworden waren, verwenschte men iemand met te zeggén: «*farthu til Odins!*» d. i. loop naer Odin! loop naer Thor! en dus 't zelfde als ons *loop naer den donder!* Zyn hier ook niet mede verwant *wel verdonderd!* *wel donders!* *wel bliksems?* My dunkt, de afstamming is niet te miskennen. En dit zal men evenzeer van eene andere oude vervloeking: «*Godsat* (Gods haet) *hebbe di!*» in de Antwerpsche keure van het jaer 1292 voorkomende (3), zeggen mogen; daer men niet wel onderstellen kan, dat het denkbeeld van eenen *hateden god* onder christenen zy opgerezen.

Ik heb reeds elders (4) met een enkel woord gewaegd van *By lo!* en dit gezegde afgeleid van *Lo, lode* (vlam), waarvan het werkwoord *lo-en* of *loejen* (gloeien), en het frequentatief *loderen*, is. TUINMAN dacht hierby aen eenen eed by sint Eligius (sint *Loy*) (5), terwyl HOFFMANN VON FALLERSLEBEN in zyn Glossarium achter de *Horæ Belgicæ* er van zegt:

(1) *Wodins* verkort zich tot *Woids*, en hieruit kan *Vids* ontstaen syn, *Morkelen* is *quassare*. Zie het Glossarium van SCHERTZIUS OBERLIN, bl. 1068.

(2) J. F. WILLEMS, *Verhandeling over de nederd. taal en dichtkunde*. I. deel, bl. 90 en 108.

(3) Zie myne *Mengelingen* bl. 459.

(4) *Messenger des Sciences* I. er vol. de la seconde série, p. 195.

(5) *Oorsprong der nederd. spreekwoorden*, I deel. bl. 537.

« *Bylo*, ach! wol besser *belo*, waarschijnlijk aus den atlen » interjec. *wè* und *lá* (noch im Engl. *la*, *lo*), Althd. *wela*, » Ags. *vala*; interjection des stauens und schmerzens, » en hy beroept zich op GRIMM'S *Deutsche Grammatik* III, 288-292. Doch deze schryvers wisten niet dat in onze oudste gedichten doorgaens *bi lode*, en niet *bilo*, staet. Ik zou honderd voorbeelden kunnen aenvoeren. Een enkel zal volstaen. In het gedicht *Eene aensprake ende wedertale van minnen* (1) luidt het antwoord op het eerste couplet aldus:

*Bi lode, jonchere, het mach gheschien;
Na mi en dorfdi nemmermeer sien.*

Van *Lode*, vlam, vuer, komt het verbale *gloed* (verkort uit *geloded*) midsgaders *lodder* (nog in het scheldwoord *gy loeder!*) en *loddege* (*meretrix*); waeruit volgt, dat *lodderlyk meisjen* geenzins een compliment zyn kan. Men leest in het achtentwintigste kapittel der *Excellente Cronike van Vlaenderen* gedrukt te Antwerpen in het jaer 1531: « Doen sprac vrouwe » Margriete... ghy sijt onhedele van huwes vaders weghe, » ende sijt een bastaert. Doen seyde Boudin, god moets iam- » meren dat ic dan een *loddeghe* hebbe tot eender moedere. » Ende vrouwe Margriete verantwoorde, ach lacen gode van » hemelrijcke ende hu ende my machs wel iammeren, dat ghi » hadt eenen *lodder* pape tot eenen vadere.»

Doch hoe nu dit *Lode* tot de godenleer van het Noorden terug gebracht? De gemalin van *Odin* droeg, behalve den naem van *Frigga*, ook nog dien van *Lodine*, was de dochter van *Flog-gune* en had het gebied over de groei-kracht der aerde, het aerdsche vuer (2). Daerentegen schynt *Loke* (Lodeke?) de god van het hemelsch vuer te zyn geweest, en nog heden zeggen de yslanders dat een zwavelachtige damp *Lokas damp is*, en dat de hondstar, *Sirius*, *Lakabrenna* heet (3). Men kieze!

[1] *Copia mibi* N.o lxxxj.

[2] *WZSTENDORF* bl. 76, 77, 490.

[3] *Ibid.* bl. 200.

Wat men er van denken moge, het blyft uitgemaakt, dat *by lode* zooveel beduidt als *by den bliksem*, en zich rangschikken mag nevens *donders ! donnerwetter ! bliksems !* enz.

Als broeders van *bylode* komen voor : *slapperlood, sapperlood* en *sacrellood !* alle geteeld uit den vloek *Sla op u de lode !* volkomen beantwoordende aen de oud-fransche verwensching : *que le male feu t'ardest* door ROQUEFORT verklaerd met de woorden : *que la foudre, que le feu du ciel vous brûlent !* in zyne note op het 350.^{ste} vers van de *Lai de Gue-gemer* (1) :

*Un viz prestre la porte garde,
Maus fus et male flambe l'arde !*

En de uitroeping *wel blikslagers !* zal voorzeker almede tot de zelfde familie t'huis behooren.

Eindelyk, zal ik hier nog byvoegen, dat ook by lagere godheden en kwade geesten gezworen werd, als namelyk by *Nickers* (*te duiker !*) by *boldergeesten* (*by holder te bolder !*) by *weerwolven* of *duivel-katers* (*wel duvekaters !*), by *drommels* of *dwergen* (*wel drommels !*), en meer dergelyken.

Zoo wy nu te samen trekken wat hier boven is aengetoond, dan mogen wy gerust tot het volgende besluit komen : *MEEST AL* onze vloeken en eedelyke beweeringen, of uitroepingen zyn overblyfsels van het heidendom onzer voorvaderen. Deze zwoeren aenvanglyk by de godheden, door hen geëerbiedigd en gevreesd, of wel by zaken hun toegewyd. Toen de godheden verdwenen, en plaets maekten voor den christelyken eeredienst, bleven nogthans de *ZAKEN* behouden, dat is, men schaemde zich de namen van *Thor, Wodin, Freya*, uit te spreken, doch men zwoer niet te min by de attributen derzelve, den donder, den bliksem, de *ELEMENTEN*, enz. *Wyders* volgt uit al het aengehaelde nog bovendien, dat onze natie zeer naeuw verwant is met de *scandinavische*.

Ik acht het overbodig de beteekenis van *vreemde* vloeken

[1] *Poésies de Marie de France*, I. pag. 74, 75.

meer bepaaldelyk tot myn onderwerp te betrekken. Alleen zal ik den Vlamingen te bemerken geven, dat hun spreekwoord: *gy moet zoo veel niet perlesanten!* van den spaenschen eed: *per los santos!* afkomstig is, hebbende de spaensche soldaten, in de 16.^e eeuw, tegen de ingezetenen van Belgie wat al te veel deze woorden laten hooren.

Ten slotte zal ik hier nog opgeven, hoe men eertyds in ons land de vloekers en zweerders strafte. Eene ordonnantie des konings van Frankryk, van het jaer 1327, die ook in Vlaenderen schynt toepasselyk geweest te zyn (1), bragt mede, dat de blasphemateur van God en van Onze-lieve-vrouw voor de eerste reize zou gesteld worden op het schavot, om aldaer met slyk en andere vuiligheden (doch zonder scherven of iets dat kwetsen kon) beworpen te worden; voor de tweede reize werden hem d'onderste lippen op twee plaetsen gespletten; voor de derde de opperste lippen, en voor de vierde reize 't geheele kinnebakken. Inzonderheid sprak men zulke straf uit wegens *le vilain serment*, waeronder men, hy voorbeeld, begreep: *par le faire dieu! dieu en ait male feste! maugré en ait dieu et sa mere*

Niet minder streng was het plakkaert gegeven te Brussel den 30 November 1517, gebiedende dat de vloeker de eerste reize eene arbitraire geldboete zoude verbeuren (een derde ten behoeve van den aengever!); voor de tweede reize zou hy geschavotteerd en zyn tong met een yzer doorboord worden; de derde reize moest hy op verschillende plaetsen met roeden geeseld, en daarna voor altyd en op pøne van de dood uitgebannen zyn. Doch, deze straffen werden, door de latere edicten van den 5 january 1518, den 7 october 1531, den 27 Mei 1596 en den 5 January 1624, eenigerwyze gematigd, en geraekten, naer de behoefte van den tyd, al meer en meer in vergetenheid.

Eecloo.

J. F. WILLEMS.

[1] DAMHOUDER *Practyck crimineel*, Cap. 61. § 9.

BEOEFENING DER MOEDERTAEL TE LEUVEN.

Kameren van Abetorica.

In vergelyking met andere steden van België heeft Leuven niet veel belangryks voor de Nederlandsche letterkunde voortgebracht. Misschien is de ligging dier stad op de grenzen der Waelsche gewesten hiervan eenigzins de oorzaak. Ook kwam alhier de landstael later dan in andere plaetsen in een algemeen gebruik. Men vindt immers, tot op het jaer 1330 toe, talryke akten voor Schepenen van Leuven in het latyn opgesteld, terwyl in de overige plaetsen van ons vaderland destyds die tael reeds zeldzaam gebruikt werd. De moedertael verloor nochtans, hier zoo min dan elders, hare voorrechten niet, en door de Regering der stad werd zy uitsluitelyk gebruikt. Hoeveel prys men hier op stelde, kan men uit het door den schryver van dit artikel ontdekte en hiervoren bl. 208 uit de *Mengelingen* van den heer Willems medegedeelde stukken, opmerken. Doch nog een klaerder bewys van dit gezegde leveren ons de Archieven der gemelde stad op. In dezelve is onder andere berustende eene verzameling getiteld: *Charters ende andere Munimenten der stad Loven in XI* deelen in-folio, waerin de Pensionaris Cuypers, omtrent het jaer 1697, al de belangryke bescheeden heeft overgeschreven. Men vindt daarin de volgende stukken:

			Latyn	Nederl.	Fransch	Duitsch	Spaensch
Van	1125	tot 1299	26	4	—	—	—
“	1300	— 1399	7	58	1	2	—
“	1400	— 1499	24	63	5	7	—
“	1500	— 1599	2	161	17	—	—
“	1600	— 1697	7	386	44	—	3
TOTAEL			66	672	67	9	3

Welke belangryke meerderheid voor de landstaell! Op 817 (1) stukken zyn 672 in het Nederduitsch. Men verwondere zich niet, hier in de XIII.^o en XV.^o eeuwen eenige stukken in het latyn te vinden; in de eerste waren de akten over het algemeen in dezelve opgesteld, en later by de inrichting der Universiteit vindt men de bescheeden, dit gesticht betreffende, meest in het latyn geschreven. De fransche stukken bereiken slechts het getal van 67, en onder deze bevinden zich er maer twee door het magistraet van Leuven opgesteld, namelyk een *Request aen den Gouverneur-generael* van 1666 en eene *Publicatie der Leuvensche kermis* van 1681. Waerom deze stukken niet in de moedertaal opgesteld waren zal men licht verstaen: de Gouverneur-generael, de markies van Castel-Rodrigo, verstond geen vlaemsch en men verlangde dat het rekwest door hemzelve gelezen werd. En wat de Publicatie der kermis aengaet, deze moest niet alleen in de vlaemsche gewesten van ons vaderland, maer ook in de waelsche provintiën bekend gemaekt worden. De 65 overige stukken zyn uitspraken van den grooten Raed van Mechelen tusschen Leuven en Waelsche steden, zoo als *vonnis van 4 maert 1535 tegen die van Perwez*, idem van 24 january 1539 *tegen die van Namen*, idem van 18 july 1596 *tegen die van Jodoigne* (Geldenaken), idem van 24 December 1596 *tegen die van Granlez* enz. Verder stukken aen die van Leuven ten tyde van oorlog toegezonden, zoo als zes à zeven brieven van 1668 en 1674, wegens *de Logementen*, van 1668 wegens *de Bagagie*, van 1675 wegens *de Campementen* enz. enz. Men ziet dus dat dit alleen by buitengewoone omstandigheden plaets had en dat de Regering der stad ten allen

(1) Reeds is er een woord over de verzameling van Cuypers alsook over desselvs inhoud gezegd in het werkjen van den heer Willems, *De langue Belgique* bl. 69. Ook komt aldaer het getal der stukken voor. Onze opgave is echter eenigzins naeuwkeuriger en verschilt een weinig; doch dit doet niets ter sake.

tyde den hoogsten prys op het behouden der moedertael gesteld heeft.

By de Universiteit vindt men van de eerste eeuwen af eene verachting voor de hedendaegsche talen. Men deelde by ons destyds in een by alle volkeren van Europa bestaende vooroordeel, doch wy moeten met leedwezen verklaren dat hetzelfde by de Leuvensche hoogeschool tot op hare vernietiging in 1796 heeft blyven voortbestaan. Hebreeuwsch, grieksch en latyn waren aldaer alleen den naem van tael waerdig. Te Leuven bestond een *Collegium Trilingue*, (Collegie der drie tongen of drie talen), waerdoor men de opgenoemde spraken verstond, en men tevens als wilde zeggen dat noch nederduitsch, noch fransch dien naem niet waerdig waren. Opmerking verdient het echter dat alhoewel de doode talen by de hoogeschool alleen in achting waren, men nochtans een der voor onze taelkunde belangrykste boeken aen de pers van den eersten drukker der Leuvensche universiteit verschuldigd is. Wy bedoelen het *Vocabularius Copiosus et diligentissime theutonicatus*, waervan de schryver van dit artikel een uitmuntend exemplaar bezit. Dit boek zynde een zwaer foliant, is het eerste latyn-nederduitsch woordenboek hetwelk bekend is, en ofschoon hetzelfde zonder naem van plaets of drukker verschenen is, mag men het omtrent op het jaer 1477 plaetsen en aen de pers van den beroemder Jan van Westphalen toeigenen. Doch wy moeten bekennen dat de vervaerdiger meer de beoefening der latynsche dan wel die der moedertael by de uitgave van dit merkwaardig boek, voor het oog zal gehad hebben.

Onder de weinige letterkundige voortbrengsels die wy aen de Leuvensche hoogeschool te danken hebben, verdient verder eene eervolle onderscheiding de nederduitsche bybel, welke nit den oorspronkelyken hebreeuwshen text door N. van Wynghe, onder medewerking van den regent G. Strijrode, ten jare 1548 overgebracht werd. Deze vertaling welke op last van keizer Karel V. geschiedde, is tot in de laetste tyden met weinige

veranderingen herdrukt. Lelong (1) en andere hebben aen dit werk eene welverdiende hulde toegebracht. Later en wel ten jare 1540 gaf de brabantische geleerde Henrik van den Leemputte het *Nieuw Testament* volgens de vertaling van Van Wynghé afzonderlyk en met eenige weinig beduidende veranderingen in het licht, en van deze uitgave zegt de heer Willems, (2) die echter by vergissing hiervan de eer aen Van den Leemputte toekent: *Het gemelde Nieuwe Testament verdient voornamelyk onze aendacht, als zynde, naer myn oordeel, een onschatbaer overblyfsel van onze oude landtael, 't welk wy den Hollanderen gerust mogen tegenstellen, wanneer zy op het nederduitsch van hunnen staten-bybel roem dragen*

In de eerste helft der XVII.^e eeuw ontmoeten wy by de Universiteit een in onderscheidene vakken beroemd geworden man, die ook de nederlandsche lier met veel verdienste bespeelde. Wy bedoelen den zeer bekenden Erycius Puteanus, van wien wy, onder den verbloemden naem van Honorius van den Born, (3) een bundeltjen byschriften bezitten. Dit boekjen draegt den titel: *Sedigh leven, Daghelycks broodt, met korte jaer-langhe dicht-stichtighe spreuck-beelden, tot deughden voedsel uytghedeylt, door Honorius Vanden*

(1) *Boeksaal des Bybels* D. II. bl. 614, zie ook *Gronden der Nederlandsche Spel- en Taalkonst* door D. R. Roussellare. 1820. in-8.^o bl. 2 en 279.

(2) *Verhandeling* D. II. bl. 553.

(3) De naem des schryvers was eigenlyk Van de Putte, doch om niet bekend te syn stelde hy Van den Born. Dit komt omtrent op hetzelfde uit, want *borne* was oudtyds en by Kilisen, *fons, puteus*; ook *bornkannē, hydria*. Heden zegt men *bron*, doch men heeft nog het oude woord behouden in *born-put*. — *Erycius* is ook hetzelfde als *Honorius*. Kilisen geeft onder de eigen namen *Erick, Errick, Errich, Ericus* en vertaelt die door *honoratus, honoribus dives*. — Wat hier verder geen twyfel over laet is dat op het exemplaar hetwelk ik bezit, en dat vroeger aen de Jesuïeten van Leuven *ex dono auctoris* toebehoord heeft, by den naem *Honorius vanden Born* door eene zeer oude hand bygevoegd is oft *Erycius Puteanus*.

Born. Tot Loven by Everaert de Witte, anno 1639, in 12° langwerpig formaet, 366 bladz. zonder de voorrede en tafel.

Puteanus te Venloo in 1574 geboren, werd ten jare 1606 naer Leuven geroepen om by de Universiteit den leerstoel van den alsdan overledenen Lipsius te bekleeden, en, na dat hy denzelven meer dan zesendertig jaren vervuld had, stierf hy aldaer in 1646. Foppens, die de lyst der latynsche werken van dezen schryver opgeeft, (1) zegt: *Scriptis multa, partim in Italia, partim in Belgio; oratoria, epistolica, philologica et philosophica, historica, politica et mathematica; utraque oratione ac rythmo quoque vernaculo atticus.* Doch van de nederduitsche werken wordt verder geen gewag gemaekt. Wy zyn dus de eerste die Erycius Puteanus onder het getal onzer dichters stellen, want Willems en Witsen-Geysbeek hebben wel het werkjen doch niet den schryver gekend.

Puteanus was een warm voorstaender der moedertaal. In de voorrede van gemeld boekjen verklaert hy ons, dat hy na het voorbeeld van Heyns, Huygens, Cats en Hooft, alsook na dat der vlamingen Ymmeloot, Harduyn, De Wree (Vredius) en De Vos, het ook wil wagen de nederlandsche lier te bespelen. Van de taal spreekt hy verder: *elck landt de sijne: maer my dunckt een groot misbruyek te zijn, dat wy Nederlanders in 't lesen, schryven, spreken, de onse voor de minste houden, als loochenende het landt ende menschen, al waer, ende waer wy gheboren zyn. Dit is d'oor-saeck dat ick een nederduytsche penne in de hande nemende myne landslieden in hun eyghen taele hebbe willen onderwysen ende wysen, wat een ieghelijck aen zyn vaderlandt schuldigh is.* De drie honderd zes en zestig vierregelige byschriften die het boekjen uitmaken, bewyzen dat de

(1) *Bibl. belg.* p. 166.

(2) *Verhandeling.* D. II. bl. 76 en *Biographisch woordenboek* D. I. bl. 541.

schryver volkomen in zyne poogingen gelukt heeft. Hy schreef eene kernvolle tael, die vry wel aen dit slach van dichten past, en nimmer zal men by hem eenige bastaardwoorden aantreffen. De styl is doorgaens zeer gemakkelyk doch hier en daer straelt misschien meer geleerdheid door dan het aen een dichter past. Wat jammer dat Puteanus zich slechts in zynen reeds ver gevorderden ouderdom op onze letteren hebbe toegelegd!

Verdienen de versen lof, niet minder opmerkingswaardig is de voorrede van het boekjen. Hy deelt ons immers in dezelve eenige denkbeelden over het metrum mede, en schryft tevens zeer juiste regels voor, welke zyne nakomers ongetwyfeld zullen waargenomen hebben. Heeft de toonkunst hem de uitvinding eener zevende noot te danken, dan ook moeten wy hem benevens J. Van der Noot en Ymmeloot onder de mannen rekenen, die in Belgie den nieuwen bouw der versen hebben ingebracht, en het eerst van den ouden trant der Rhetorykers zyn terug gekomen.

Gedurende de XVI.^o en XVII.^o eeuwen levert ons de Universiteit niets anders dan talryke controversieschriften op, welke over het algemeen weinige taelkunde in de opstellers veronderstellen. De leeraren die aen de faculteit der godsgeleerdheid gehecht waren voelden alleen dat zy om eenige indruk op het volk te hebben dat volk in zyne eigene tael moesten aanspreken, en zy wisten dat zy de moedertael behoefden te gebruiken om hunne leeringen onder al de standen der maetschappy te verspreiden. By de andere faculteiten werd het latyn alleen gebruikt en al de schriften waren in hetzelfde opgesteld, waerdoor de geleerdheid, als het ware, het eigendom van eenige bevoorreedde persoonen bleef. Met moeite zouden wy dus de namen van eenige hoogleeraren kunnen aenhalen, die iets merkwaardigs voor onze letterkunde in druk gegeven hebben. Wy verlaten dus de Universiteit om tot de weinige dicht- en prozyschryvers die verder te Leuven gebloeid hebben, overtegaen.

De vroegste tyden leveren ons alleen den genoegzaam bekende dichter Lodewyk van Velthem op, dien wy te recht als Leuvenaer mogen beschouwen, daer wy hem als bedienaer der kerk, eerst te Velthem en dan wederom te Sichem, beiden aen het kapittel van St. Pieterskerk te Leuven onderhoorig, aentreffen. Hy leefde, zoo als men weet, by den aenvang der XIV^e eeuw en heeft ons eenen *Spiegel historiael* nagelaten, welke ten jare 1717 door J. Lelong te Amsterdam is uitgegeven.

In de volgende eeuw bloeide te Leuven Geeraert Roelants geboortig te Mechelen en ten jare 1491 overleden. Men bewaerde eertyds van hem in handschrift in de priory van St. Marten te Leuven de twee volgende werken 1.^o *Historie van Lodewyck de Bourbon bisschop van Luyck met korte Chronycken* en 2.^o *Eenige gedichten*. (1) Wy moeten ons by deze opgave bepalen, aengezien er nooit iets van dezen schryver het licht gezien heeft.

Tot den beginne der XVI.^e eeuw behoort misschien een tot hier toe geheel onbekend dichter met name Christiaen Fastraets. Op de Luiksche universiteitsbibliotheek berust een 4.^{te} band afkomstig van St. Truiden, blykens het opschrift *liber monasterii St. Trudonis*, waerin onder anderen twee zeer uitgebreide stukken van hem voorkomen, die, alhoewel vroeger vervaerdigd, slechts in het midden der XVI^e eeuw geschreven zyn. Het zyn twee tooneelstukken waervan het eerste, gaende van bl. 45 tot bl. 73 v.^o des handschrifts, ten titel voert: *Het leven van Sintruyden in rethorycsche dichte hier voermaels ghemaect van heer Christiaen Fastraets, preecheer van Loven wt dien Convent*. Dit stuk heeft 1387 versen. Dan komt van bl. 74 tot bl. 105 :

(1) Paquot, *Memoires* T. XII. p. 53 geeft, behalven een derde latynsch werk, deze twee nederduitsche schriften van Roelants op. Het eerste vindt men ook aengeteekend by Sanderus, *bibl. belg. MS.* T. II. p. 206.

Hier vervolcht die legende oft leevens van Sintruyden met die miraculen en teekenen dy godt ghedaen heeft om syns goets leevens wil, en hoe godt sijn patientie lief gehad heeft. Dit laetste bevat niet min dan 1755 versen. Deze tooneelstukken schynen niet te Leuven maer wel te S. Truiden eerst vertoond te zyn, en men kan uit dezelve niet opmaken dat Fastraets ooit tot eene kamer van Rhetorica van eerstgenoemde stad behoord hebbe. Beide leveren ons een zonderling mengelmoes op van gewyde en ongewyde zaken, waerin de duivelen eene voorname rol spelen. Desniettegenstaende zyn er hierendaer recht dramatische plaetsen, en deze spelen als tot de vroegste eeuwen van ons tooneel behoorende, verdienen nader gekend te worden. Wy zullen op deze stukken, waervan wy een afschrift bezitten, by eene andere gelegenheid terug komen.

Leuven levert ons verder gedurende de XVI^e eeuw nog een enkelen dichter op, namelyk Jacob Duym. Doch wy zullen dezen met stilzwygendheid voorbygaen daer hy reeds in de hiervoren bl. 127-136 geplaatste tabel is opgenomen en men verder de werken der h.^u Willems en Witsen-Geysbeek (1) kan te rade gaen. Om dezelfde rede zullen wy ons ook niet uitlaten over G. van Loemel, P. Croon, G. De Metser en W. Zeebots, die alle gedurende de XVII^e eeuw de lier bespeelden.

De laetstverloopene honderd jaren leveren ons volstrekt niets meer voor de dichtkunst op, en bevorens wy overgaen tot de kamers van Rhetorica welke binnen deze stad bestaen hebben, zullen wy nog een woord zeggen van twee niet overdienstelyke prozaschryvers.

De eerste dien wy bedoelen is Martinus Geldolphus Vander Buecken, plebaen en kanonik van S. Pieterskerk. Deze schryver die blykens de titels zyner werken omtrent het

(1) *Verhandeling en biographisch woordenboek.*

jaer 1758 leefde, waegde het ten minsten in zyne moedertael te schryven, en dit mag hem reeds voor eene verdienste aangerekend worden. Behalven eenige godsdienstige werkjens (1) hebben wy ook ongedrukte leerredenen van hem in handen gehad, die alle bewyzen dat hy het nederduitsch gemakkelyk behandelde. Het ontbrak hem echter, zoo als acu veel dergelyke schryvers, aen kracht en nadruk, en daerdoor heeft zyn styl eene eentoonigheid die de lezing hinderlyk is.

De andere schryver die onze aendacht veel meer verdient is de notaris en procureur J. B. Staes, uitgever van een, om onderscheidene redenen, zeer verdienstelyk weekblad. Van 1773 tot 1785 gaf hy, by afleveringen van een vel druks, eerst 25 boekdeelen in klein 8.^o (2) in het licht onder den titel van *Wekelyks Nieuws uyt Loven, mede beschryvinge diër stad*. Dit werk verscheen by den drukker J. Jacobs, doch zonder naem des schryvers. Later zettede Staes hetzelfde nog voort tot in 1788 in groot 8.^o (3). Deze verzameling die, onder meer dan een oogpunt verdienste heeft, is voor

(1) Wy kennen onder anderen 1.^o *Wonderen bystandt van de alderheyligste maecht ende moeder godts Maria bethoont aen haere getrouwe dienaers in de vermaerde collegiaele ende parochiaele hoofkercke van den heyligen Petrus binnen Loven. . . . door M. G. van der Buecken, plebaen, ende Canonick der selse kercke. S. T. L. 1757. Tot Loven by Theod. C. J. de Zangré. In-8.^o 64 bl. en 2.^o Uytlegginge van de vruchten der afaeten door Mart. Geldolphus van der Buecken, Licentiaet ende Canonick ens. Lov. Theod. de Zangré 1758. In-8.^o 255 bl.*

(2) In 1785 verscheen te Leuven by Van der Haert een ander weekblad onder den titel *Het algemeyn nieuws-blad*, in groot-8.^o, waervan wy vyf deelen onder het oog gehad hebben. Dit werk waerschynelyk een mededinger van het *Lovens Nieuws* heeft in verre na niet dezelfde waarde.

(3) Na het *Lovens Nieuws* en wel met 1 july 1789 kwam te Leuven in het licht *Den Spectateur universel of Nederlandsche bladschryver, met historische en geographische byvoegsels, alsook eene korte beschryving den Nederlanden*. Dit was wederom een weekblad en verscheen by J. P. G. Michel, doch was van mindere gehalte en wy twyfelen of Staes aen hetzelfde nog gewerkt hebbe. Wy denken niet dat er hiervan meer dan 2 à 3 deelen bestaen.

de plaetselyke geschiedenis van Leuven van het hoogst belang. Voor allen die iets over gemelde stad willen schryven is zy onontbeerlyk. Wy ook hebben dezelve voor hetgene wy hierachter over de kamers van Rhetorica mededeelen, dikwyls te rade gegaen en zullen ons telkens op dezelve beroepen. Verder levert het *Lovens nieuws* voor de geschiedenis van geheel Belgie, van 1773 tot 1788, talryke stukken die men heden te vergeefs elders zou zoeken. Jammer is het dat dit alles zich, tusschen een aental overschillige zaken, in 32 boekdeelen verspreid vinde. Wy uiten den wensch dat de werkzame en kundige heer A. G. B. Schayes al het goede uit het werk van zynen stadgenoot, tot een of twee deelen byeentrekke. Ten slotte voegen wy hierby dat Staes, zonder eenen verhevenen styl te hebben over het algemeen, een zuiver, vloeiend en zeer verstaenbaer nederquitsch schreef, en dat, op meer dan eene plaets, de liefde die hy voor zyne moedertaal koesterde, doorstraelt.

Doch daer dit onderzoek wegens hetgene door de Leuvenaers voor onze letterkunde gedaen is, reeds tamelyk uitgebreid is, haesten wy ons tot de kamers van Rhetorica van gemelde stad, het voorname doelwit van ons schryven, te komen.

* * *

Waerschynelyk is het dat er reeds vroeg kamers van Rhetorica bestonden in de oude hoofdplaets van Braband, eene handeldryvende en volkryke stad in die tyden waerop wy het eerst eenig gewag van deze inrichtingen by onze schryvers geboekt vinden. Uit het getal kamers welke wy te Leuven aantreffen, alsóok uit het gezag (1) welk de *Roosekamer* voerde over al de andere van Braband, zou men kunnen opmaken dat deze stad hierdoor in de allervroegste

(1) Zie *Bylage II. f*)^oart. 1.

tyden boven andere plaetsen heeft uitgemunt. Wanneer men echter in aenmerking neemt dat er by onze geschiednisschryvers weinig of byna niet gesproken wordt van landjuweelen of dergelyke feesten te Leuven gehouden, dat er geene bondels van Refereinen of gedichten dezer kamers bestaen, en dat eindelyk, wat meer is, onze geheele letterkundige geschiedenis niet eenen enkelen naem oplevert van een' dichter tot eene Leuvensche kamer behoorende, die ons iets in schrift heeft nagelaten, dan zou men hieruit wel kunnen besluiten dat men zich alhier, minder dan elders, met die vermaken hebbe bezig gehouden. Van de eerste tot op de laetste tyden toe vindt men de *Roos* en de *Kersouwe-kamer*, doch de overige schynen meest by naem bestaen te hebben.

Zoo min voor Leuven als voor andere steden kan men het juiste tydstip van de opkomst der Rhetorykers opgeven. *De Roos* was de oudste kamer der stad en ging tevens voor de oudste van Braband (1) door. Vervolgens zou zy reeds van vroegeren tyd dan die van Diest dagteekenen, welke, volgens Gramaye, (2) reeds in 1302 werd ingesteld. In Vlaenderen roemde die van Aelst nog op eene hoogere oudheid zoo als reeds in de *Letteroefeningen* op bl. 116 gezegd is. Doch wy laten dit moeilyke pleit, waervoor dikwyls tusschen onderscheidene kamers hevige twisten zyn ontstaen, onbeslist, om rede het ons onmogelyk is hierover iets met zekerheid te zeggen. Wy hebben in het jaer 1828, wanneer ons de vrye toegang tot de Archieven der stad Leuven verleend was, geene moeite gespaerd ten einde al wat eenig licht over de kamers van Rhetorica dier stad kon verspreiden, opte zoeken. Wy verwachtten ons in de oude hoofdstad van Braband, ten minsten eenige stukken te ontdekken die over het vroegste bestaen der kamers een helder licht zouden kunnen verspreiden, doch wy waren in onze hoop

(1) Bylage II. f) art. 1.

(2) Ant. Brab. Lov. 1708 in-fol. p. 67.

bedrogen. Het gelukte ons zelfs niet de oude akten der stad waerop Gramaye zich beroept te ontmoeten, en al wat wy gevonden hebben, bepaelt zich tot de *Bylagen* I en II.

Daer wy niets volledigis over de Rhetorykkamers van Leuven kunnen opmaken zullen wy onze lezers by vorm van aenteekeningen, en de tydorde waernemende, al wat wy by onderscheidene schryvers gevonden hebben, mededeelen.

Reeds op het jaer 1460 of liever op 1468 wordt in de akten der stad van de kamer de *Roos* gesproken, welke nu eens onder den naem van *de* of *het Rooselaer*, maer meest onder dien van *de Roose* bekend staet. Dit genootschap, hetwelk onder de bescherming van de heilige Dorothea geplaatst was, had de woorden *minne is 't fundament* tot kenspreuk. Men vindt het blazoen dezer kamer afgebeeld in de *Spelen van Sinne* van Antwerpen 1561. Op hetzelfde ziet men eene vrouw in eenen hof zittende met een kind hetwelk haer een mandjen met roozen en bloemen aenbiedt.

Omtrent den zelfden tyd en wel in 1462 vindt men, volgens Kops, (1) in de zelfde akten melding gemaekt van de kamer *de Leliebloem*; doch andere schryvers (2) stellen dit op 1483.

In de maand april van het jaer 1474 speelde *De Roos* te Mechelen. (3)

Op het jaer 1482 (4) of 1483 (5) vindt men in de akten der stad Leuven melding gemaekt van de kamer genoemd *de Peterselywortel*.

In de jaren 1492 en 1493 behielden de Rhetorykers van Antwerpen onderscheidene pryzen te Brussel en te Leuven

(1) bl. 324. (2) Gramaye, p. 12 en Gérard, p. 186.

(3) *Reponse à un ami qui demandait des éclaircissemens sur une célèbre Académie à Malines et sur l'époque des Constitutions des Chambres de Rhétorique de la même ville.* (par H. M. F. J. de Vivario) 1787 in-8.° p. 9.

(4) Gramaye en Gérard, ter aengeh. plaets. (5) Kops, bl. 324.

Men heeft niet aengeteekend door welke kamers deze feesten gegeven waren (1).

De Rhetorykers van Antwerpen schreven ten jare 1496 (2) een landjuweel uit, waerby men zesendertig marken zilvers voor de pryzen, de grootste waerde die ooit geschonken was, uitloofde. Diensvolgens werden er, in den vasten, boden naer de meeste provintien der Nederlanden gezonden ten einde dit feest bekend te maken, en tevens de kamers uittenuodigen zich te Antwerpen tegen St. Jansdag te laten bevinden. Tweeentwintig kamers deden op den bestemden dag hunne intrede te land, en twee dagen later kwamen acht andere kamers met schepen langs de Schelde binnen. Wy lezen dat zich op dit feest bevonden de kamers van Leuven, Brussel, Nyvel, Lier, Herenthals, Gent, Mechelen, Zevenbergen, Aelst, Oostende, Rommerswael, Amsterdam, Ypre, Oude-naerde, Dendermonde, Hulst, Axel, Kortryk en Sluis. Van sommige dezer steden kwamen onderscheidene kamers.

De voorgestelde vraag was deze: *d'welk de Meeste misterie oft Gracie was, die God gewrocht heeft om des menschen salicheit?* De opperste prys werd behaald door

(1) Van Ertborn, *geschiedk. aenteek. aengaende S. Lucasgilde te Antw.* 1806. In-8.° bl. 21.

(2) Wy behouden hier de dagteekening 1496, welke opgegeven wordt in de *Antwerpsche Chronyk*, waerop Gérard zich beroept, en ook in Van Lom, *beschryving van Lier* bl. 234. In *Het boek der tyden in 't korte of Chronyk van de geheele wereldt door Wouter van Heyst* (waerschynelyk een Antwerpenaer), uitgegeven door Lelong. Amst. 1753. in-12 °, leest men bl. 241; anno 1497 den 29 (19?) junio was t'Antwerpen d'incomste van der Rhetorycken te lande, ende den 21.° te waters; daer d'Ongelèerden, den hoochsten prys tot Liere wonnen, met spelens op de vrage: d'welc de meeste Misterie oft Gracie was die God gewrocht heeft om des menschen salicheit? *d'welc sy beweren speelwys*: d'uytstorting van Christus bloet. — Misschien werd de kaart in 1496 uitgezonden en had het feest maer het volgende jaer plaats. Van Ertborn bl. 23 en Gérard *Mémoire de la bibl. de Fourg.* bl. 163 geven zeer verkeerdelijk het jaer 1499 op, ofschoon laetstgenoemde schryver elders altyd het jaer 1496 behoudt.

de *Jenettebloem* of *de Ongeleerden* van Lier. Het magistraet van Antwerpen was zoo te vrede over de luisterrykheid van dit feest, alsook over de gepastheid der antwoorden, dat het om de talryke kamers die opgekomen waren, te beloonen, nog zesendertig zilveren kommen benevens eenige andere pryzen van hetzelfde metael liet verdienen.

Gérard (1) verhaelt ons, volgens eene geschrevene kronyk van Antwerpen van de jaren 1081-1512, dat vier Leuvensche kamers op dit landjuweel pryzen behielden :

- 1.° *De Lelie* vertoonde deze drie woorden *Verbum incarnatum*, *Verbum crementale* (?), *Verbum inscriptum*. Haer werden eene zilveren kom en een roozenhoed geschonken.
- 2.° *De Kersouwe* bracht ten tooneel *de dood-gratie*, met ses personagien, en ontving een zilveren St. Lucas-beeld en eenen roozen-hoed.
- 3.° *De Pensée* (2) vertoonde *het Misterie waerdoor Jesus Christus den vrede maekte tusschen God en den mensch*. Insgelyks werden aen deze kamer een zilveren St. Lucas-beeld en een roozenhoed geschonken.
- 4.° *De Roose* verbeeldde *de Incarnatie*, en bekwam voor belooning vier zilvéren kommen, eene zilvéren bloem, een St. Lucas en eenen roozenhoed.

Wy vinden dus reeds in 1482 *de Peterselywortel* en in 1496 vier andere kamers van Leuven genoemd, en het zal ons niet moeilyk zyn te bewyzen dat er nooit meer dan deze bestonden, alhoewel sommige schryvers tot zeven kamers toe gerekend hebben.

(1) *Recherches historiques concernant les chambres de Rhétorique établies dans les Pays-Bas par G. J. Gérard*. MS. 5. vol. in-fol. vol. I. p. 89.; berustende in 's ryks archief in 's Gravenhage.

(2) *Grémay* p. 12 en Kops, die hem naschreef, zeggen dat men in de akten der Stad op het jaer 1515 de eerste melding van *De Pensée* vindt, doch zy wisten niet dat deze kamer zich reeds op het landjuweel te Antwerpen bevond.

Gérard (1) by voorbeeld geeft nog eene zesde op waeraen hy den naem van *le Boudin* geeft. Doch dit kwam by gebrek aen taekennis. Hy had in oude schriften het woord *Pense*, zonder toonteeken gevonden, en in plaets van dit te vertalen door *la Pensée* (eene bloem), stelde hy in het fransch *le Boudin* om dat men te Leuven en op andere plaetsen het woord *pens* of *pense* gebruikt voor *boudin*, hetwelk men elders door *beuling* of *bloedworst* uitdrukt. Voorwaer eene deerlyke misvatting! (2) Wat verder de *Kersouwe* betreft, deze was ook onder den naem van *Mesuyte* (3) bekend, en ten jare 1777 droeg zy nog den naem van *Carsauwe* ofte *Mesuyte*. Kops en Gérard hebben hiervan zeer verkeerdelyk twee verschillende kamers gemaakt.

Met de tydorde voortgaende vinden wy dat *De Roos* in 1504 een referiefeest hield, waerby onder andere de twee kamers van Lier, *den Groeyenden boom* en *de Ongeleerde* tegenwoordig waren (4);

Wy deelen hier achter (5) een zeer belangryk stuk van

(1) Zoo wel in het HS. in 's Gravenhage als in de gedrukte *notes* achter het werk van La Serna, *memoire sur la bibliothèque de Bourg.* 186.

(2) Gerard had ook niet eens in aanmerking genomen dat eene kamer *le Boudin* genoemd eene uitsondering aep het algemeen heerschende gebruik zou gemaakt hebben, zengesien al de overige, zonder uitneming, hunnen naem aen eene bloem of plant ontleend hadden, om rede, zoo als in het *Lovens nieuws* D. XIII bl. 18 gezegd word, *de welsprekenheid de bloem der samenleving is.*

(3) Beide woorden hebben de zelfde beteekenis: *Kersouwe*, *Kersouwe* *Carsauwe*, misselyk ook *Kersamde* is by Kiliaen, *maetelief*, *bellis*, *consolida minor*, *herba Margarita*. -- Het woord *Mesuyte* heb ik in geen woordenboek gevonden, doch te Leuven en in Gelderland is het woord nog in gebruik voor *matelief*. Gramaye p. 12 vertaelt het dus te recht door *consolida minor*. Kops geeft verkeerdelyk *meluite*.

(4) Van Lom, *beschryving van Lier* bl. 236 en *Historie, regels ende bemerking wegens de Nederd. Rymkonst.* Antw. 1773. In -- 12.º bl. 17.

(5) *Bylage I.*

19 juny 1545 mede, waerin het magistraet van Leuven aen de *Kersouwe-kamer*, wiens *principale chartre verdonckert en verloren was*, verklaert dat zy zich naer die der *Roose*, de oudste der Rhetorykers der stad, zal hebben te regelen. Verder ziet men dat de leden van beiden broederschappen vry waren van dienst te doen in de schuttersgilden. Opmerking verdient het dat *de Roose* en *de Kersouwe* alleen voor *vaste kamers* erkent worden, en dat *de Lelie* en *de Pensée* reeds destyds geene voorrechten meer van het magistraet genoten. Waerschynelyk waren deze twee laetstgenoemde kamers te verre vervallen, en oordeelde men dat het getal van twee genoegzaam was voor de stad. Ook vindt men later geen enkel woord meer noch van *de Pensée* noch van *de Lelie*.

Op den 2 juny van het jaer 1560 vierde *de Goudbloem* te Vilvoorden een haegspel waerop zich onder anderen de kamers *het Boek* en *de Korenbloem* van Brussel, *de Peoen* van Mechelen, *de Wyngaerdranken* van Berchem, *de Roos* van Leuven, en *den Groeyenden Boom* van Lier bevonden. Al deze genootschappen wonnen pryzen, doch de eerste werden door *de Peoen* van Mechelen wechgedragen (1) en die van Leuven (2) hadden den *krans voor de prologe* en den hoogsten prys voor den zot. De geneugte, zegt men, waarmede dit feest gevierd werd, was zoo groot, dat men zich niet herinnerde dat er sedert honderd jaren, by dergelyke gelegenheid, zoo vele vreugd bedreven ware.

Het volgende jaer 1561 trok wederom *de Roos* naer Antwerpen, alwaer eene intrede gevierd werd die onder de luisterrykste eene eerste plaets verdient. (3) Men vindt eene

(1) *Chronyke van Mechelen door Remmerus Valerius. Mech. 8.º p. 180.* Verkeerdelyk wordt er dus gezegd in het *Lovens nieuws D. IX. bl. 759* dat *de Rooseliens van Loven den eersten prys wonnen.*

(2) *Nieuwe Chronijcke van Brabant oft vervolch van de oude Antw. 1565* by Jan Mollijns in-folio p. 408.

(3) *Haræus, Annales Ducum Brabantia. T. III. p. 9.*

omslagtige beschryving van dit feest alsook de by deze gelegenheid vertoonde spelen, in het boek *Spelen van Sinne vol scoone moralisacien wtleggingen ende bediedenissen* enz. Antw. by W. Silvius 1562.

Onder anderen waren de volgende pryzen uitgelooft: voor het *triumphantste vieren*, dat is voor die, welke met de meeste pracht en luister binnen kwamen, een zilveren schael van zes onsen voor die van de groote steden, en eene schael van vier onsen voor die van de mindere. In eene voorspraak moest men bewyzen:

*Hoe oirboirlyck ons sijn die cloecke engienen
Coopliden, die rechtvoerdich handelen eenpaer.*

Dit noemde men *het poetelyk punt*. Een prys van zeven schalen, elk van zes onsen, was bestemd voor de vertooning van het beste *esbattement* of blyspel. Verder moest er een zinnespel vervaerdigd worden op de vraeg: *Wat den mensch aldermeest tot Conste verweect*. Eindelyk was er nog een aental andere pryzen uitgelooft, waervan de waerde gezamenlyk op *honderd vyftien onsen en half* beliep.

Op den bepaelden dag, wezende 3 augusty, werden de kamers door *de Violieren* ingehaeld, aen wiens bestuer zich alsdan Melchior Schets, heer van Rumpst en schepen van Antwerpen en den beroemden Antonis van Stralen, ridder, heer van Merxem en burgemeester der zelfde stad, bevonden. Met deze aenzienlyke mannen aen het hoofd deden deze Rhetorykers hunne intrede en werden opgevolgd door de twee andere Antwerpsche kamers en door *de Vreugdebloem*, van Bergenopzoom. Dan volgde *de Peoen* van Mechelen, met drie honderd zes en zeventig mannen te paerd. Na deze kwamen *den Groeyenden Boom* van Lier, *de Lisbloem* van Mechelen, *de Cauwoerde* van Herenthals, *de Goudbloem* van Vilvoorden, *de Leliebloem* van Diest, *het Lelieken van den dale* van Leeuwe, *de Christusoogen* van Diest, en *de Roos* van Leuven. Deze telde veertig mannen te paerd met *incarnate oft lijfverwe rocken met wit gheboort*,

swerte sluyers, wambaysen ende coussen swert, plumagien root ende wit, vijf waghens met gulde broeders, toortsen ende vierpannen daerop. Den sot sat in sodanighe manieren op eenen ezels, dat hy al rijdende eenen cordowaghen voor hem cruyden, zeggende: hoe sullen zy dit scheyden. Eindelyk kwam na deze de *Vierige Doorn* van 's Hertogenbosch, en de trein werd gesloten door het *Mariekransken* van Brussel, waervan de leden ten getalle van drie honderd en veertig mannen alle te paerd, in kramoisy uitgedoscht, die van al de overige kamers, in kostbaerheid van kleeding, overtroffen. Het getal der Rhetorykers te paerd uit al de steden te samen genomen, beliep op dertien honderd en drie en negentig, en dat der wagens op twee honderd en negentien, waeronder drie en twintig zege- en honderd zeven en negentig andere wagens. Op deze laetste bevonden zich nog een aental gildebreeders welke hiervoren niet medegerekend zyn.

Den 5ⁿ. des voormiddags geschiedde de loting hoe de eene kamer na de andere zoude spelen, en 's anderdags werd er door den zot der Violieren eene uitnoodiging gedaen aen al de overige kamernarren. Op den 7ⁿ. werd er door het magistraet een banket gegeven aen de Prinsen, Dekens, Factors enz. der talryke genootschappen, en op de volgende dagen begon men de spelen te vertoonen. *De Roos*, van Leuven, bewees dat *lof, eere ende prijs*, of zoo als wy nu zouden zeggen de aenmoediging, *den mensch meest tot Conste verweckt*, en het door haer ten tooneele gevoerde zinnspel bekwam den eersten prys. *De Vierige Doorn* van 's Hertogenbosch bekwam dien voor het beste blyspel.

Het bekroonde spel der Leuvensche kamer is, volgens den trant van dien tyd, in eenen langdradigen en verbeterden styl geschreven, en men ontdekt in hetzelfde niets hetwelk eenigen zweem heeft naer een tooneelspel, zoo als wy dat heden verstaen. In hetzelfde verschynen niet anders dan allegorieke persoonen en wel de volgende: *Het verlangend Hert, de Geest der Wysheid, de Natuerlyke Incli-*

natis , de Mensch, de Arbeid, de Hoop tot hoogheid, de Zorg voor schande en de Eer.

By de opening van het tooneel ziet men *Het verlangend Hert*, in de gedaente van een statelyk man in eenen stoel zittende. Hetzelve houdt eene lange alleenspraak waerin het zich beklagt over zyne verlatenheid. Hierop verschynt *de Geest der Wysheid*, in de gedaente van eenen engel met vleugelen en met den staf van Mercurius in de hand. Deze aenhoort die klachten, belooft een einde aen de ongelukken van *het Hert* te stellen, en voegt er by dat *de Liefde* hem ten dien einde gezonden heeft. Diensvolgens gaet *het verlangend Hert* voort in het verhalen van zyn verdriet, zegt ten slotte dat hem het meeste smert dat de mensch geen behagen vindt in het beoefenen der kunsten en wetenschappen en vraegt of hy het middel weet *d' welck den mensch tot Conste verweert aldermeest?* Na dat *de Geest der Wysheid* hem verzekerd heeft dat hy dit zal vinden, volgt eene *Pausa*. Dan ziet men eerst twee vrouwen *de Natuurlyke Inclinatie* en *de Begeerte om weten*, deze laetste met een boek in de hand, en verder *den Mensch* die zit en slaept in den stoel der onwetenheid. Hier op ontstaet een twist tusschen de twee vrouwspersoonen, die tamelyk langdurende is. Eindelyk ontwaekt *de Mensch* en vraegt hen wie zy zyn en wat zy willen. Zy antwoorden dat zy gekomen zyn om hem uit de onwetenheid te trekken, hem te leeren lezen, schryven en verder te onderrichten, en daarmede eindigt het tweede bedryf, of, zoo als men destyds sprak, begint de tweede *Pausa*.

In het derde bedryf van dit stuk verschynt *de Geest der Wysheid*, die aen het *Hert* leert hoe men het best, volgens Aristoteles, *den Mensch* zal beschaven en in de kunsten en wetenschappen opkweeken. Deze personagien verdwenen zynde, ziet men *den Mensch* zingende en schuifelende zittende by eene tafel met harpen, spheren en andere instrumenten van muziek en wiskunde bedekt; *de Arbeid* komt hem vinden en spoort hem ten ernstigsten aen tot het beoefe-

nen der edele kunsten en fraeie letteren. *De Mensch* bejammert zich over de talryke moeilykheden die zich, om tot de beschaving te komen, opdoen, doch ten laetsten luistert hy naer de goede redenen die *de Arbeid* hem voorhoudt. Hierna valt hy wederom in eenen slaep waeruit hy weldra door *Hoop tot hoogheid* en *Zorg voor schande* getrokken wordt. Deze stellen hem voor oogen hoe ongelukkig het is, verstoken van alle beschaving, zyn leven door te brengen. Zy noopen hem ten krachtigsten aen naer hunne rede te hooren, beloven hem te zullen onderwyzen en doen eene lange optelling van al hetgene dat zy hem zullen aenleeren. Zy toonen tot welken hoogen staet de kunsten en wetenschappen iemand opleiden en doen hem *de Eer*, op eenen hoogen troon geplaeft, en omringd van *Philosophen, Poeten, Doctoren, Raedsheeren, Advocaten* en *dergelyk eerlyk volk*, beschouwen. *De Mensch* dit ziende verklaert dat hy alles zal aenwenden om wysheid te verkrygen ten einde hierdoor ook tot dit hooge doelwit te geraken. Ten slotte verschynen *de Geest der Wysheid* en *het Verlangend Hert*, die het spel met deze regels eindigen :

Is 't dan niet Lof, Eere en Prijs, dat hem treckt,
En aldermeest verweckt «tot consten gepresen?
En dan dees drije zijn een in 't wesen,
want waer van desen » is yevers present,
Daer zijn oock dander twee altyts ontrent
Dit is 't 't jugement « wilt verolijsen
Daer Prijs is, sal Lof en Eere toe rijsen,
Sonder afgrijsen » zijn sij een tsamen
Al hebben sij drij Diversche namen,
Elck na hun betamen « neemt dit voor een slodt.

Achter dit spel komt nog eene *Prologs*, doch het weinig belang van dit stuk doet ons hetzelfde met stilzwygen voorbygaen, benevens eene *Factis* insgelyks in de Antwerpsche *Spe-*

len van Sinns, van 1562 voorkomende (1) Tot deze drie stukken bepaelt zich al wat van de Leuvensche kamers, voor zoo veel wy weten, in druk verschenen is. Om deze rede wilden wy het bekroonde spel eenigzins breedvoerig doen kennen. Onze lezers zullen tevens zich hierdoor een denkbeeld kunnen vormen van den wansmaek der oude Rhetorykers, en zy die met de letterkundige voortbrengsels der vroegste tyden bekend zyn, kunnen zich nader overtuigen hoe weinig voortgang men in de XVI.^e eeuw gedaen had. De kamers van Rhetorica onderhielden ongetwyfeld den yver voor de moedertael, maer dit is hunne grootste verdienste, want de door hun vervaerdigde stukken kregen meer vermaertheid door den ongewoonen luister waermede dezelve vertoond werden dan door hunne inwendige gehalte.

Gedurende de XVII.^e eeuw bleven *de Roos* en *de Kersouwe* voortbloeien, en bewamen by meer dan eene gelegenheid, onderscheidene voorrechten van het Magistraet. Het gelukte ons, zoo niet de privilegien zelve, ten minsten de aenwyzing derzelve, in de tafels of *Klappers*, op de stadsarchieven berustende, te ontdekken. Wy deelen al wat wy van dien aerd aengetroffen hebben, hierachter onder *Bylage II* mede. Het is een uitstekende bewys hoe destyds de beoefening der moedertael te Leuven aengemoedigd werd, en hoeveel prys de Regering der stad stelde op het instandhouden der Rhetorykers. Opmerking verdient het besluit van het Magistraet van 2. november 1679, waerdoor men aen alle vreemde commedianten weigert het gebruik der zael op het Stadhuis, om dat de zelve voor de vertooningen der kamers uitsluitelyk bestemd was. Het hierachter bygevoegde stuk onderricht ons verder waerin

(1) Verkeerdelyk vindt men in het *Antwerpsch Chronyke* door F. G. V. Leyd. 1743, in-4.^o, bl. 58 - 59 aengeteekend, dat eene Leuvensche kamer zich insgelyks te Antwerpen in 1562 op het Haegspel bevond. Op dit laatste feest waren slechts vier kamers tegenwoordig, namslyk: *de Jannet-bloem van Lier*, *de Korenbloem van Brussel*, *het Heidbloemken van Turnhout*, en *de Groeiende Wyngaerd van Berchem*.

de oefeningen der Rhetorykers bestonden , en men zal met verwondering zien welke aenzienelyke onderstand in geld, hen door het Magistraet vergund werd.

Gedurende de laetstverloopen eeuw gingen de meeste onzer oude letterkundige genootschappen in ons vaderland ten onder, of waer zy bleven bestaen waren deze zoo onbeduidend, dat men omtrent geene melding van dezelve gemaekt vindt. Dit laetste was het geval voor Leuven alwaer de twee kamers tot omtrent op het einde der XVIII.^e eeuw nog in in stand bleven.

Men vindt (1) dat op den 27 april 1774, ten 10 ure des avonds, te Leuven de byaerd gespeeld werd om aentekondigen dat het groote schuttersgild in den Souvereinen Raed van Braband, een proces wegens de judicature gewonnen had tegen die van de Rhetoryke kamer de Roos. Wy deelen dit stuk hierachter onder *Bylage III* mede.

Wy zegden dat de *Kersouwekamer* destyds ook nog bestond, en dit kan men opmaken uit eenige woorden uit het *Lovens nieuws* (2) van 1777. Aldaer worden ons immers, in de beschryving der stad, onderscheidene byzonderheden medegedeeld wegens het klooster der *Predikarinnen* gelegen in *den langen briel*; en men leest verder dat de kerk van dit gesticht vóór de aenkomst dier religiëusen in 1654, eene kapel was, toegewyd aen de H. Margareta, en vervolgt men, *daerom de Rhetoryke kamer dezer stad genaemt de Carsauwe ofte Mesuyte, in 't latyn Consolidata minor oft Margarita, wanneer sy hunnen kerkgang ofte af trek vieren, 't gene in vele jaeren niet is gebeurt, begeven sy hun naer dese kerk.* Deze woorden toonen ons aen dat alhoewel de kamer niet geheel uitgestorven was, zy ten minsten sedert lang geen teeken van leven meer gaf.

(1) *Lovens nieuws* D. III bl. 506.

(2) D. IX bl. 227.

Het is bekend hoe, onder de regering van Maria-Theresia, eenige kamers, vooral in Vlaenderen, poogingen deden om den yver optewekken en alles aanwendden om de tooneel-liefhebbery op nieuw te doen bloeien. Zoo vinden wy gewag gemaakt van een feest, in 1777, te Geeraerdsbergen gehouden, alwaer op het tooneel van St. Adriaen eenige stukken vertoond werden, en die van St. Amand, by Dendermonde, den eersten prys wechdroegen. (1) Melding vindt men ook van eene luisterryke byeenkomst van achttien kamers te Poperinge, in 1782. (2) Doch destyds vond men by het magistraet en aenzienelyke persoonen die aenmoediging niet meer welke in vroegere dagen der kamers van Rhetorica zoo grooten luister byzette. In Brabant was er hiervoor omtrent geen byval, en, behalven die van Leuven en die van Lier, kennen wy geene andere kamers, die in die late tyden gedacht hebben om zich te herstellen.

Ten jare 1777 werden door de Rhetorykkamer van S. Nicolaes, die zich de hoofdgilde van het land van Waes noemde, vier zilveren pryzen uitgeschreven, (3) waervan de aerd en de waarde genoegzaam het verval der kamers aenwyzen. Het uitgeloofde bestond in 1.^o Eene zilveren koffykan van 100 guldens waarde, 2.^o twee kandelaren van 80, 3.^o eene zilveren *zalve* (?), van 60, en 4.^o eenen beker van 40. Deze pryzen waren bestemd voor de vier kamers die het treurspel *Caliste* (4) het best zouden nit-

(1) *Lovens nieuws* D. IX bl. 248 (2) Gérard, achter het werk van La Serna p. 195.

(3) *Lovens nieuws* D. IX bl. 259.

(4) Dit stuk was voor die gelegenheid gedrukt en gaet uit onder den titel: *Caliste treurspel uyt 't fransch van Mr. Colardeau, vertaelt door d' heer L. C. Rens. M. L. Zal ten tooneel gebragt worden op het Schouwburg van het edel vermaerd Rhetoryk hoofdgilde van den lande van Waes onder de bescherming des alderzoetsten naem Jesus, voerende voor kenspek: prudens simplicitas. Denderm. Ducaju. in-12.^o 48 bl. Het is opgedragen aen de leden van het Hoofdcollégie van den lande van Waes, waeronder men onder anderen den geachten geschiedenischryver Vander Vynckt bemerkt.*

voeren. Behalven deze pryzen was er nog een vyfde, zynde een zilveren *Caraffe* waerd 50 gulden, bestemd voor de kamer die, na het uitvoeren der tragedie, een blyspel, waervan de kens vrygelaten was, het best ten tooneele zou gevoerd hebben.

Het treurspel *Caliste* werd in de volgende orde vertoont: 1^o op 27 april, door die van *Somergem*, 2^o op 4 mei, door die van *Haesdonck*, 3^o op 7 dito, door die van *S. Anna te Lokeren*, 4^o op 12 dito door die van *Rhetorica* insgelyks te *Lokeren*, 5^o op 13 dito door die van *Nieuwkerken*, 6^o op 19 dito door die van *Berlaere*, 7^o op 25 dito door de *Rooseliërs van Leuven*, 8^o op 1 juny door die van *St. Adriaen, van Geeraerdsbergen*, 9^o op 8 dito door die van *S. Cecilia te Lokeren*, 10^o op 15 dito door die van *Stekenen*, 11^o op 22 dito door die van *Lier* en 12^o op 29 dito door de *Thaboristen van Geeraerdsbergen*.

Op 12 july kwamen de rechters te samen en kenden de pryzen toe: voor het treurspel, den eersten aen die van *Lier*, den tweeden aen die van *Rhetorica te Lokeren*, den derden aen de *Petrusbroeders van Geeraerdsbergen*, en den vierden aen die van *S. Adriaen* van de zelfde stad. Die van *S. Cecilia te Lokeren* bekwamen den prys voor het blyspel. Men deed verder omzendbrieven aen al de genootschappen die zich op dit feest hadden bevonden, geworden, ten einde dezelve uittenuodigen op de prysuitdeeling. Deze gebeurde op 27 july, na de vertooning van het treurspel *Zelmire*.

De Roos van Leuven had ook, zoo als men gezien heeft, in dezen wedstryd medegedongen, en een blyspel genaemd *Bon Jean* ten tooneele gevoerd. Alhoewel deze kamer zich aenbood met den trotschen titel van *hoofd van alle Rhetorikers van Brabant en Mechelen*, gelukte het haer niet eenigen prys, behalven eene medalie voor *het verste komen*, wech te dragen.

Hier toe bepaelt zich al wat wy over de Leuvensche kamers hebben kunnen ontdekken. Gedurende de vereeniging

van ons vaderland aen Frankryk en later aen Holland werd er weinig of niets door de Rhetorykers dier stad gedaen. Niet dat de vlaemsche tooneelliefhebbery aldaer geheel hebbe opgehouden, want tot heden toe telt men niet min dan vyf maetschappyyen die beurtelings nederduitsche en fransche stukken vertoouen, namelyk: *de vrienden van Lustigheyd*, *den grooten Halla*, *den Wyngaerd*, *de Flamatieken* en *les Amis réunis* (1); doch deze gezelschappen hebben weinig gemeens met de oude kamers van Rhetorica.

Gent, mei 1834.

C. P. SERRURE.

(1) Men vindt deze opgegeven by J. B. Lameere, *Beschryf van oud en nieuw Loven*, Louv. 1829. in 120 bl. 157.

BYLAGE I.

Getrokken uit het Register: *Liber IX inventarii* 5.1 51 60 v.o — 61. Ook in het *Registrum F. H. I. K. L.* 1680, *liber 2. us 5.1 inventarii*, 51. 160. *Kerssouwekamer.*

In hun getal niet toechbaer tot eenige gulden binnen deser stadt.

Naedyen van wegghen der Hooftman, Coniuckstable, Gezwoorene ende gemeyne Gesellen *vanden Kerssouwen* binnen Loeven, den Raede der stadt van Loeven met supplicatien te kennen gegeven es, dat zy over langen tijde gerigeert waren geweest, zoe by den Hertoghe van Brabant, zoe by den voirsaten Rade der vors. stadt, tot onderhoudenisse van de consten van Rethorijcken, ende tot eendrachtigheyt ende verhoeghenisse van den gemeynen lande ende den ingesetene van deser stadt, ende nu zeer vergaen waeren mits den langen swaren tijde, als van oirlogen ende duren tijde geweest zynde, ende noch meer souden, en werdde hen daer teghen nyet versien, by dien oock eenige hen by wijlen van hier vertrecken, ende andere nyet gherne daerinne en comen, midts dat nyettegenstaende zy in de bruederschap der selver moeten comen, evenwel moeten hen gheven in enige van de vier gulden van den scutteren, indien zy daer toe gecoesen werdden; Ende daeromme versocht in consideratie hierop te nemen ende hen te consenteren, dat de ghene die in den broederschap voirs. zullen comen oft nu zijn, sullen wesen ende ontfanghen werdden als vaste gesellen, totten getalle toe van tweecendertich, gelijk dien van *de Rosen* waren geconsenteert, ende in de selver broederschap moghen blijven zonder in enige gulde te derven comen, nyettegenstaende of sy tot enigen gecosen werdden ende oick, (want hunne principale chartre daer nae zy hun behoiren te reguleren verdonckert ende verloren waere), dat men hen wilde con-

senteren ende ordonneren voirtaen te moeten reguleren nae den Charten *vanden Roosen*, als den oudste broederscap vanden Rethorycke van deser stadt; Es by den Raede voorsc. op al behoirlyck gelet ende den selven geaccordeert dat hunne geselschap zullen wesen vierentwintigh vaste gezellen, sulcken ende alzoe in desen by hen versocht es, ende dat men alsoe maer de twee cameren als *de Roose*, ende Kerssouwe sal houden voor vaste cameren.

In consilio, presentibus ambobus burgimagistris. Lynden, Rijcke, Moer, Loenis (1) *scabinis.* Roelofs, Rijcke, Schoerbroots, Witte, Walraven, Haghen, Rouvoets, Horenbeke, Robbeets, Mol, Thienen: (2) *Consiliariis.* Juny 19. anno 1545.

(1) In het boekjen *Meyers, borgemeesteren, schepen enz. van Loven* door G. Willems Lov. 1667 leest men op de jaren 1544, 1548, 1550 en 1552 onder de schepenen *Henrick Loems*, doch dit schynt aldaer verkeerd te syn, alzoo *Loenis*, *Loenys* of *Luenis* een zeer bekende Leuvenische familienaem was, die in het zelfde werkjen bl. 36, 37, 39, 40, 143, 208 enz. en in de *Septem tribus patriciae Lovanienses* Lov. 1754 bl. 22, 73, 74, 76 en 127 voorkomt.

(2) Meest al deze namen zijn, na het toen heerschende gebruik, by verkerking geschreven voor *Vander Lynden*, *De Moer*, *De Rijcke*, enz.

BYLAGE II.

Getrokken uit *Den vierden Clapper van de substantiale Resolutien magistrael der stadt Loven, tsedert den jaere 1620 tot sint Jannewissc 1692.*

a) Bl. 50. Op het woord *Rethorycke Camers*

Aen ieder vande Rethorycke camers worden toegeveught hondert guldens, als sy sullen spelen, *prout latius* by Resolutie Magistrael van den VIII may 1656.

2

Aen de selve Camers worden toegestaen 24 guldens 'sjaers voor hunne spelen, ende tot dyen den Theatre op het Stadtshuys, gelyck te sien is by de Resolutie Magistrael van den 28 maart 1681.

3

Tot het opmaken vandien Theatre op de Merckt worden toegeveught aende selue Camers 300 guldens. 27 juny 1681.

4

Ende is alsoeden dien Theatre ghestelt op de selve merckt Comende met den rugge tegens den huysse genoemt *den Ingel*, *prout latius* by Resolutie Magistrael vanden 30 july 1681.

5

Tot de Spelen oft Commedien alsoeden verthoont is speciale plaetse op de merckt verveirdicht voor die heeren van het Magistraet. 4. Septemb. 1681.

6

Tot becostinghe vanden voorsc. Theatre syn toegestaen 340 guldens, 17 may, ende andere 340 guld. 10 juny 1683.

7

Ende by Resolutie vanden 9 maart 1691 is gesecht die selve camers t' ontlasten over 680 guldens.

8

Vande Comedien by deselue Camers te presenteren moet ieder toesiender betaelen VI stuyvers, de hellicht daervan voor den Armen, *prout latius* ter Resolutie Magistrael van 21 febr. 1688.

b) Bl. 56 v.° op het woord *Carsauwe Camers*.

1

De mannen vande *Carsauwen* mogen hun versterken tot 40 mannen toe, *ita resolutum* 18 Aug. 1660.

2

Sy mogen vuyt Sints Barbara gulde nemen viere mannen *prout* by Resolutie magistrael van den 12. Nov. 1664.

3

Sy mogen aenuemen alle getrouwde oock amdachtdeende persoonen ten getalle van dertigh ter exclusie van de gulden *ita resolutum* prima April 1677.

4

Sy mogen oock bedwingen libere persoonen tot hunne Confrerie, *prout* by Resolutie van den 6 Aug. 1686.

5

Ter Resolutie Magistrael van den 15 july 1684 wordt aen hun geordonneert, op den dagh van hunne patroonersse, te doen de misse in forma.

6.

Den genen die wilt scheyden vuyt de Camere moet ter saecke dyer, soo vele betaelen als wordt betaelt by die van de *Roose Camere*, *prout latius* by Resolutie Magistrael van den 4 juny 1681.

c) 66. Bl. V.° *Comedianten*.

Dat geene Commedianten en sullen worden geadmitteert ten stadshuyze om aldaer te spelen; ter Resolutien etc. 29^{bris} 1679.

d) Bl. 112 v.º op het woord *Gulden*.

16. (1)

Aen de Gulden wordt geinterdiceert volcke aentenemen voor dat de Rhetorycke Camers syn voorsien *prout* by Resolutie van 21 Oct. 1660.

17

Aen de gulden gelycke als oeck aen de Rhetoryke Camers wordt geinterdiceert volck aentenemen tot dat Sint Jorisgulde heeft aengecomen VIII mannen; *prout* by resolutie van juny 1681.

e) Bl. 242 v.º op het woord *Roose Camere*.

Aen de broeders van *de Roose Camere* worden toegestaen voor speelgelt XXIII guldens 's jaers. 18 Novembris 1659., ende 100 guldens als sy, ten tyde van den ommeganck, spelen op de merckt, *prout* ter Resolutie Magistrael van 15 Nov. 1663 *vide* ook de gene vanden 29 Decemb. 1679.

2

De gene die van *de Roose Camere* comen tot eenige gulden betaelen boven het ordinair aen de stadt 100 guldens *prout* by Resolutie vanden 19 maart 1671; synde dese 100 guldens deposit gelaeten aende voorsc. camere *prout* ter Resolutie Magistrael vanden 10 febr. 1672.

3

Die de Camere comen te verlaeten betaelen de voorsc. 100 guldens, als te sien is ter Resolutie Magistrael vanden 6 April 1671.

4

Soo nochtans dat degene die tweemaal syn geweest in 's landts dienst de selue camere gratis mogen verlaeten *prout* by Resolutie van 7 Dec. 1673.

(1) De overige artikels hebben geene betrekking op de kamers van Rhetorica.

5

Ter Resolutie Magistrael vanden 21 maart 1682 wordt aen de voorsejde camere toegestaen ter rente te lichten acht, negen a 1000 guld. ende alnoch 500. guld. 1 july 1682.

Getrokken uit den *Generalen Index van de Charters ende Documenten der Stadt Loven.*

f). D. I. bl. 124. Op het woord *Carsauwe Camers.*

1

Die van *de Carsauwe Camere* hebben XXIII vaste mannen, ende die van *de Roose XXXII*, welke nyet en connen worden gecosen om te comen in eenige Gulden als naerder is te sien by Resolutie Magistrael van den 19 mey 1545, geregistreerd vel. IX fol. *vide pariter* lib. II. f. 160 et lib. IX fol. 60.

2

De Carsauwe Camere magh sich versterken tot XL mannen, assumeren getrouwde en ongetrouwde, oock ambachte doende persoonen, als respectieve is te sien ter Resolutie Magistrael van den 18 Augusti 1660, vanden 6 Augusti 1686 ende van den eersten april 1677.

3

Sy assumeren vuyt S^{te} Barbara Gulde vier mannen tot hunne camere, *proust latius* ter Resolutie Magistrael van den 12 9.^{ber} 1664.

4

Op den dach van hunne patronersse moeten sy doen doen de misse in forma, als blyckt by Resolutie Magistrael vanden 15 juny 1684.

5

Ende de gene die willen scheyden vuytte Camers moeten soe vele betaelen als ter saecke dier syn gevende die van *de Roose Camere*, als naerder is te sien by Resolutie Magistrael vanden 4 juny 1681.

g) Bl. 230 Op het woord *Gulden*.

Aen de gulden gelyck als oock aen de Rethorycke Camere wort geinterdicceert volck aentenemen totter tyt toe dat de gebreckelycke gulde oft Camere is versien van genoeghsame Confreers als naerder blyckt by den vierden Inventaris *verbo* Gulden fol. 112 v.^o art. 16 en 17.

h) D. II. bl. 133 op het woord *Rethorycke Camers*.

1.

Aen de Rethorycke Camers worden toegeveught 24 guldens 's jaers voor hunne spelen, met den Theatre op den Stadshuyse, ende 100 guldens voor de spelen ten tyde vanden Ommeganck, met contributie tot het opmaecken vanden Theatre op de merckt anno 1681, de maniere vanden seluen Theatre te stellen met speciaele plaetse voor de H.^{en} van het Magistraet, alles naeder vuytgedruckt by den vierden Inventaris *verbo* Rethorycke Camers Fol. 50 Art. 1. 2. 3. 4. 5. 6. en 7.

2.

Ter saecke vande Commedien by deselve Camers te presenteren moet ieder toesiender betaelen sesse stuyvers, de hellicht daarvan voor den Armen, *prout latius* ter Resolutie Magistrael vanden 21 feb. 1688.

i) D. II. bl. 136 op het woord *Roose Camere*.

1.

De Roose Camere alhier is de oudste vande Rethorycke Camers van Brabant, den oirspronck van alle andere d'authoriteyt hebbende van te corrigeren degene, welke aen haer wort toegesonden *prout latius* ter Resolutie Magistrael vanden 24 january 1544, geregistreerd Vol. 9. fol. 143 v.

2.

Die van *de Roose Camere* bestaen in 32 mannen en connen niet betrocken worden in de gulden, ten zy met hunnen wille, *prout latius* ter Resolutie Magistrael vanden 24.^{en} january 1544 geregistreerd Vol. 9. fol. 143. v.^o.

3.

Aen de Broeders van *de Roose Camere*, wort voor speelgelt 'sjaers toegestaen 24 guldens ende hondert guldens als sy spelen ten tyde vanden Omneganck op de merckt, *prout latius* ter Resolutie Magistrael vanden 15 9.^{ber} 1663 ende van 29 x.^{ber} 1679.

4

Den genen welcken van *de Roose Camere* gaet tot eene Gulden, oft oock deselve verlaet, betaelt daervoor 100 guldens, ten waere hy tweemaal geweest in stadtsdienst *prout latius* by den vierden Inventaris verbo *Roosecamere*, Fol. 243. Art. 2, 3, en 4.

5

Het Consent tot het lichten van 1000 guldens ende van 500 guldens respective is te vinden by den vierden Inventaris verbo *Roose Camere* fol. 243. Art. 5.

BYLAGE III.

Getrokken uit het *Lovens Nieuws*, D. III. bl. 551-556.

Copie van den vonnisse tusschen die van de groote Gulde van den ouden kruysboge binnen de stad Lovens Supplianten en die van de Rhetoryke kamer de Roose Rescribenten.

Gesien in haere keyserlyke ende koninglyke Majesteys souverynen Raede geordonneert in Brabant de requeste der Supplianten aldaer gepresenteert den 1 april 1773, met dewelke ware vertoont: dat sekeren *Deodatus Simon*, meester timmerman als pretensen koningstabel van de *Rooselierskamere* sive van de confrerie van de H. Dorothea binnen de voorschrevene stad Loven op den 14 mey 1771, voor de supposten van de voorschrevene confrerie had geactioneert *Guilielmus van Boeckel*, ingesetenen borger ende suppost der gemelde groote gulde, ende aldaer t' synen laste genomen conclusie tot betaelinghe eender pretense amende van vyfstuyvers ter oorsaeke den selven *van Boeckel* op den 8 mey van den voorschreve jaere 1771 op de kamer der gemelde confrerie niet en was gecompareert ingevolge sekere quaertinge hem ten dien eynde op de voorschreve amende van vyf stuyvers gedaen, in den tyde nogtans dat den selven *van Boeckel* aldan geenen suppost van die confrerie meer en was, vermits hy ten dien tyde alreeds was gekomen in de gulde der supplianten, waerdoor hy teenemael ontslaegen was geweest van den eed ende lasten der voorschrevene confrerie conform de resolutie der wethouderen der voorschreve stadt Loven de date 23 junii 1749 tot de requeste gevoegt sub N.º 1. dat dito *van Boeckel* tegens de voorschreve aengestelde actie wel expresselyk ontkent had: dat de gemelde confrerie ofte *Roosekamer* eenige de minste judicature soude hebben, waer van sy in der daed ook geen-

sints voorsien en was, gelyk ondere andere ook genoegsaem quamp te blyken uyt den 9.ⁿ artikel der gedecreteerde costuymen der voorschreve stad Loven, luydende, in verbis: *behoudelyk ook dat sy* (te weten de heeren Schepenen alleen) *geene kennisse en mogen nemen van saeken van huys-huere, van civile delicten, keuren ofte boeten, van onmanierelykheyd ofte onsedigheyd van saeken raekende de policye, accysen, imposten ende andere der stadts inkomsten, van regten ende ordonnantien van ambagten, gulden ofte schutteren, Rhetoryken, broederschappen ende gelyke: Item versoeken om tot paelinge, meetinge, scheydinge ofte deylinge te komen van allen beschryven van officieren ende wethouderen in cas van weygeringe ofte dilay van regte, van eten, drinken ende vrede te geven, van alle saeken dependerende ofte spruytende van ende uyt ordonnantie ofte statuten by der voorschreve stad gemaekt ende andere diergelyke, van alle welke de kennisse ende judicature toekomt den borgemeesteren schepenen ende raed in hunne kamere.* Dat des niettegenstaende den voorschreven koninkstabel *Deodatus Simon* met syne nulle ende onbehoorelyke aengestelde actie tot laste van dito *van Boeckel* heeft blyven voordsvaeren voor syne gemelde confrereers geintenteert, van de welke hy ongetwyffelt de hant geleent wierd, peysende van dien kant dito *van Boeckel* met swaere rapporten ende andere onkosten te verpletteren, maer de Supplianten niet langer konnende verdraegen de voorschreve temeraire ende nulle aengestelde actie tot laste van hunnen gemelden suppost, hadden by hunne resolutie van den 4ⁿ november 1771 die saeke voor hem aengenomen ende voor. den selven geintervenieret, wanneer sy ook wel expresselyk hadden doen bemerken dat aen de voorschreve confrerie geene der minste jurisdictie ofte judicature en was competerende, allen 't welk de selve nog niet en had konnen wederhouden van met de voorschreve saeke voords te vaeren tot soo verre dat eenige der gemelde confrereers in qualiteyt

van pretense regters de vermetentheyd gehad hadden van in die saeke een pretens vonnis te geven, waer van het rapport quamp te beloopē volgens hun opgeven hondert ende in de de seventig guldens, tot voldoeninge van welkers helligt sy de Supplianten waeren presserende, hun dreygende met sommatie ende executie gelyk gesien wird uyt het gevoegt stuk sub N.º 2. Dan alsoo de gemelde aengestelde actie ende alle gevolg dyer niet anders en konde aensien worden als voor openbaere feytelykheden ende stoornissen, redenen de Supplianten hun recours waeren nemende tot desen souvereynen Hove, oodmoedelyk biddende geliefde gedient te wesen de gemelde aengestelde saeke ende het vonnis daer inne gegeven met alle gevolg dyer te verklaeren nul, magteloos, ende van geender weerde, met ordonnantie aen dito *Deodatus Simon* benefens syne gemelde confrereers van de *Roo-selierskamere* binnen de voorschreve stad Loven ende alle de gene raekende, van allen t' selve kosteloos ende schaedeloos te laeten vaeren ende met interdictie van iets voorders te attenteren, de selve daer inne, des nood zynde, condemnierende, mitsgaeders in alle de kosten, schaedē ende interesten alreede gelegen ende te leyden, met permissie van libelleringe *cum expensis*. Ende gemerkt men vernomen had, dat den selven *Simon* ofte syne confrereers het voorsyd pretens vonnis onophoudelyk verstonden werkstellig te maeken, niet tegenstaende de evidente nulliteyt dyer, selfs by middel van sommatie ende executie, gelyk men bewesen had met het gevoegt stuk sub N.º 2, soo wird in cas van advies, communicatie, ofte andersints, versogt provisionele interdictie van iets voorders t' attenteren *etiam cum expensis*. Het appointment op die requeste gemargeert den 1.ª april voorschreven, by 't welk 't hof had geordonneert die te doen communiceren aen partye om daer tegens te seggen binnen agt dagen, interdicierende sonder prejuditie dier aen de selve partye iets te attenteren. Gesien alvolgens de schrifkure van rescriptie der Rescribenten, in t eyn-

de van de welke sy concluderende hadden gecontendeert ten eynde desen souvereynen Hove, liggende d'interdictie subende opreptivelyk by de voorschreue apostille van den eersten april 1773 bekomen, de Supplianten om geageert ende geconcludeert te hebben tot laste van hun Rescribenten *saltem in modo et forma* souden verklaeren niet gefondeert nogte ontfangbaer *ubique cum expensis*. Gesien voorders de schrifture van replique der Supplianten, die naerder rescriptie der Rescribenten, de schrifture van naerder replique der Supplianten, ende eyndelyk die duplique der Rescribenten, op al gelet: 't Hof verklaert dat de Rescribenten niet en zyn geregtigt kennisse te nemen op de questie door ofte wegens *Guilielmus van Boeckel* voor hun voorgesteld ende ten processe breeder vermeldt, diensvolgens dat de procedure daer over voor hun ontstaen is nul ende van geender weerde, verklaert de Rescribenten om het contrarie dyer ten desen te hebben gemainteneert, niet gefondeert nogte ontfangbaer, interdiceert aen de Rescribenten in 't toekomende voor hun eenige diergelyke oft andere formele proceduren te laeten instrueren, condemneert de selve Rescribenten in de kosten ter behoorelycke taxatie ende moderatie van den Hove. Aldus gedaen binnen de stad Brussel den 27.ⁿ april 1774. Ende was onderteeckent *T. J. MOSTINCX loco DE ROBIANO*. Aen partye geinsinueert 14 mey 1774.

Letterkundig Overzicht.

*Nederduitsch Letterkundig Jaarboekje, voor 1834. Gem.,
Snoeck-Ducaju en Zoon, 132. bl. in-12.*

Met groot verlangen zagen wy dit bundeltje te gemoet. De traegheid die deszelfs uitgave heeft verzeld, deed ons vreezen voor eene hinderpael. Naeuwelyks verhoopten wy nog hetzelfde te ontfangen. Maer eindelyk mogt dit gelukken en daerover verheugen wy ons hartelyk. Wy hebben hetzelfde met eene graegheid, en genoeg gelezen die wy sedert lang niet gesmaekt hebben. Bevat het niet de langgedorvene verzen onzer kunst- en boezemvrienden, die, trots de kleinachting waarmede het vooroordeel op hen nederziet, de miskende tael en dichtkunst met getrouwen yver en blykbare vordering beoefenen? Niet alles is meesterlyk wat in het jaarboekje voorkomt, neen; maer veel doet ons verwachten dat de Belg zich eens boven het middelmatige zal verheffen en den vooruitgesnelden Bataef op zyde streven. Min waarschynelyk, echter, is dit thans dan over eenige jaren. Alsdan bestond er meer aenmoediging en geestdrift, meer eenparigheid tot het beoefenen der letterkunde, meer mogelykheid ter voortplanting harer vruchten, meer voedsel ter verzading der lees- en studiezucht die onze landgenooten bezielde. Er bestonden voor onze Schryvers tyden letterschriften die hunne voortbrengselen opnamen, toejuichten, op hunne gebreken hen voorlichtten; er bestonden kunstgenootschappen uit het puik der nederlandsche schryveren samengesteld; dichtstryden die de ontkiemende dichtluim koesterden, aenkweekten, bekroonden. . . Dit alles bestaet thans niet meer. Geene schriften, behalve de pas geborene *Nederduitsche Letteroefeningen*, zyn aen onze tael en dicht-

kunst toegewyd. De vaderlandsche Bard zwerft eenzaam en verlaten. Hy zingt, maer de Echo antwoordt niet op zyne toonen; hy zingt op een dorre veld waer geen groenende tak om zyne kruin slingert en den gloriédauw aen zyne lippen biedt.

Wy hebben hier niet voor ons over de voordeelen der pryskampen uittelaten. Slechts doen wy in het voorbygaen opmerken dat zy de krachtigste dryfveer zyn die de dichtluim onzer landgenooten kan gaende houden, en dat, zoo lang er geene andere aanmoedigingsmiddelen zullen voor handen zyn, de prysvragen zullen moeten te hæt genomen worden. Daerom raden wy de nog bestaende kunstlievende gilden dringend aen hunne strydkampen den dicht- en tooneelminnaren wederom te ontsluiten. 'T zyn oude vaderlandsche gebruiken, altyd vermakelyk, altyd nuttig, niet slechts met opzicht tot de kunsten, maer met betrekking tot de samenleving zelve, dewyl zy onder de mededingers die zy uit afgelegene steden en dorpen byeenroepen, eene verbroedering doen ontstaan die tot den algemeenen vrede en welvaart natuerlyk moet bydragen.

Konden onze wenschen die genootschappen uit de werkloosheid trekken waerin zy sedert eenige jaren gedompeld zyn, dan zou het ons niet berouwen eenen uitstap gedaen te hebben om te komen tot het doel dat wy ons voorstelden; te weten, een kortbondig overzicht van het *letterkundig jaarboekje*.

Wy slaen derhalve de proza, die meestal uit navolgingen bestaet, en menige dichtstukjens, die echter van waarde niet ontbloot zyn, over, om een vluchtig oog te werpen op die, welke ons het meest hebben bevallen.

Treffelyk is het gedicht over de *Tevredenheid* en eenige andere stukjes van den heer D. Men ziet dat hy zich gevormd heeft in de school der goede meesters. — *Laura aan Amyntas* is het geliefde stuk der minnende harten. Wat aendoenelyke gevoelens, wat zuivere verzen? Laura als vrouw, Laura als

dichteres is even aanbiddelyk. — Ware geestigheid kenmerkt het stukje *By het huwelyk myner nicht*. — Ryk en sierlyk is de versificatie van *de Vlinder* en van *het huisselyk leven*. — *De klacht van Maria Stuart*, die aen den droevigen toestand dier Koninginne een levendig en lagchend veldtafereeltje overstelt, is belangwekkend. — *De twee weesjes*, ofschoon eene navolging, verdienen eene hoogstvereerende melding.

De drievoudige rymklank van de opdracht schynt ons der harmony zoo wel als der gedachte, welke zy somtyds ontzenuwende uitstrekt, veeleer hinderlyk dan gunstig. Een voorbeeld. blz. 8.

Zoo spraken trouwe landgenooten ,
Die kunst noch moedertaal verstooten ,
Noch schaamtloos van gezag ontblooten ;
En hunne stem drong tot uw hart : . . .

Zoo rein , zoo zinrijk , fier en prachtig ,
Hoezeer eenvoudig en waarachtig ,
Verrukkend , aangenaam en krachtig ,
Dreunt nog uw vaderlandsche zang.

En bladz. 36.

Noch glinstrende daken van 't statig paleis ,
Noch wanden , die glansen en schitteren
Van 't sierlijkste beeldwerk en 't rijkste metaal ,
Betooovend geschikt in de weeldrige saal ,
Verzachten — hoe weidsch en bedwelmend van praal —
Hem de angsten , die 't aanzyn verbitteren.

De trant van *de Hoop*, (blz. 116.) ofschoon nieuw en bevallig, schynt ons niet gelukkig toegepast. Ernstig en deftig zyn de gedachten en dienen in verzen van dien aerd, in plaats van in luchtige versjes die, als 't ware, draiend en dartelend daerheen rollen, voorgedragen te worden.

Bladz. 14.

Verheven waarheid! Gij alléén,
Met de eedle Poëzy, door wie ge uw glans doet vatten.

De waarheid die haren glans door de poëzy doet vatten is eene zonderlinge uitdrukking; de poëzy trekt hier waerlyk het denkbeeld by het hair. Zy wacht zich daervoor in de verzen van Bilderdyk waer de heer R. de waarheid aentrest, maer geen of weinig feilen tegen de prosodie zoo als hy, Mr. R., laet ontsnappen. By voorbeeld: blz. 12.

Om Themis heilige stem met nadruk te doen schallen.

En blz. 13.

Uw roem te wraken, uw gestrengheid te belagen.

Hier en daer komen in het jaerboekje oneigene en kwalyk vervoegde werkwoorden voor. B: V:

Bladz. 16, 17 en 63.

..... Wat my dus ontstelt,
Is geenzins vrees voor spookeryen
Die 'k steeds voor zwakheid heb *geteld*,

Ja, t' elkens vat ik 't van de tippen
Van bloem, of blad te nemen *vocht*,

Helaas! al hebt gy my *versmaden*,

Somtyds gewrougene wendingen. Zie bladz. 47 en 117.

'k Hoor geen bitse wind meer snorren,
Waer voor 't gelend koren zwichet;
Noch geen noordschê herfstorkanen
Die de blaren *rukken af*,

Doch de hoop ijlt weér aan,
En weérhoudt elken traan,
Tot een redder het hutje *treedt in*.

Somtyds verkeerde klemtoon. Bladz. 29 en 129.

Om kwijting van 't *misdrif* te vragen.

Gy lust van myne *eensame* droomen,

By het afzonderlyk lezen dier twee regelen zou men denken dat zy in trippelmaet geschreven zyn, waren zy dit, dan zou de klemtoon op de eerste syllabe van *misdrif* en *eensame* vallen en de twee regelen wierden goed, maer het zyn viervoetige verzen, en gebrekkig valt de klemtoon op *dryf* en *za*.

Poëzy is overdrevenheid, heeft men wel eens gezegd. Zonder deze definitie aentenemen denken wy dat men den dichter niet aen het *positieve* kluisteren — noch in zyne tafereelen het waerschynelyke met *linxenoogen* navorschen moet. Daerom kunnen wy de verhandeling van *de vlinder* niet afkeuren, ofschoon de dichter de kleuren wat aanzet om de gewaerwordingen van den knaep af te malen. Maer eene bloem te doen klagen dat hare begraving haest zal plaats hebben, haer te doen zeggen (bl. 38) *zoo jong in de aard te zyn gedragen, wat is dat wreed!* » dit voorwaer is meer dan overdreven; 't is belagchelyk! Verbeeldt gy u, lezer, het ongelukkige bloemtje op eene doodbaer naer den grafkuil gedragen? De vervaerdiger van *de roos en het viooltje*, of liever van *de twee weesjes* die oneindig beter zyn, bezit eenen te goeden smaak dan dat wy de aengehaelde aerdigheid anders dan aen inschikkykheid voor het lieve rym zouden toeigenen.

Echter dient het *denkbeeldige* en *sentimentele* niet altyd de hoofdrol te spelen. Niet altyd lust het den lezer of het starrenheir rond te zwerven, of met Amor om te dartelen of met teedere Philis mymerend te dwalen in het groen. Zyn hart vraegt somtyds andere niet min dierbare aendoeningen. Heeft hy geen vaderland, geene voorvaderen, wier deugden wier heldendaden hy hoogschat en bewondert? En zal hy het

gedicht dat hem dezelve, met de betooverende schoonheden der poëzy ingekleed, voor oogen brengt, niet dankend aen zyn harte drukken? Te veel roem hebben de hollandsche dichters, zoo als Bellamy, Helmers, Tollens, met hunne vaderlandsche zangen verkregen, dan dat wy niet verhopenzouden onze landgenooten dat spoor eens te zullen zien inslaen.

Hier mede eindigen wy de bedenkingen die de lezing van het jaerboekje ons heeft ingegeven. Ons voegt het weinig, wy bekenen het, dezelve te openbaren: men mag te gelyk geen rechter en party zyn. Maer de vervaerdiger van dit overzicht acht zyne heedanigheid van party zoo ongewichtig dat hy, de zelve uit het oog verliezende, niet geaerzeld heeft zyn belangloos gevoelen als lezer medetedeelen. Niet dat hy de verwaendheid hebbe als recensent te willen optreden, dit voegt hem even weinig, nieuwe recruct in het leger der letterhelden, onhandige knaep wien het wapen nog in de hand waggelt; die met open mond en oogen op zyne makkers stuert die het zoo fiksich weten te behandelen en met huivering op den in oogenschouwnemenden Aristarch wiens berispingen hy verwacht. Dan, hy heeft gesproken: de billykheid vordert dat hy het vermoeden op geene andere medewerkers van het jaerboekje doe vallen. Zie daer waerom dit overzicht niet naemloos in de *Letteroefeningen* verschynt.

Brussel, 1834.

F. BLIECK.

BERICHT

VAN NIEUW UITGEKOMENE WERKEN.

Letterkundige geschiedenis.

Horæ Belgicæ, studio atque opera Henrici Hoffmann Fallerlebensis, professoris linguæ et litter-Germanic. in univ. Vratislav. Ibid. apud Grass. Pars I, 1830, 128 pag. Pars II, 1833, 180 pag. in-8°.

Het eerste deel van dit belangryk werk bevat eene geschiedenis onzer vlaemsche letterkunde tot aen de XVI^e eeuw, en het tweede eene verzameling van 31 onzer oude volksliederen.

Verslag van een handschrift, bevattende Jacob van Maerlants nederduitsche prozaische bijbelvertaling, met aantekeningen en bijlagen door Isak van Harderwyk, predikant te Katwijk aan zee. 's Gravenhage, bij J. Immerzeel, junior. 1831. in-8°. bl. 74.

Essai sur l'histoire de la littérature néerlandaise, par J. de 's Gravenweert, chevalier de l'ordre royal du lion belge, membre de l'institut des Pays-bas etc. Amsterdam St. Delachaux, libraire, kalverstraat, N°. 53. 1830 in-8°. 232 pages.

Taelkunde.

Vergleichendes etymologisches Wörterbuch der gothisch-teutonischen Mundarten. (Altgothisch. Althochdeutsch. Angelsächsisch. Altsächsisch. Altnordisch (Isländisch). Neuschwedisch. Neudäuisch. Neurniederländisch (flam. holl.) Neuenenglisch. Neuhochdeutsch.) Nebst mehreren Slavischen, Romanisch und Asiatischen Wurzeln, als Beweis gemeinschaftlicher Abftammung von Henrich Meidinger. Frankfurt am Main, 1833. Bei Johan Valentin Meidinger. in-8°.

Geschiedenis.

Aardrijks- geschiedkundige beschrijving der stad Gend , voor de jeugd , met eene kaart , door P. Jonglas. Te Gend , Bij J. Snoeck-Ducaju en Zoon , drukkers voor de Scholen , veldstraat , 1834. blz. 144.

Scheikunst.

Handboekske der chimie (door E. Jacquemyns) Gend , by D. J. Vanderhaeghen , drukker der Universiteit , onder- straat. N.º 21.

De vyf eerste lessen zyn verschenen.

Schoolwerken.

Vlaemsche Spraekkonst , door Ch. Van D (urme). onder- wyzer. Gend , by A. J. Vander Schelden. 1833. 2 stukken 88 en 82 blz.

Rudimenta of gronden der vlaemsche tael over de woórd- voeging uytgegeéven door J. Vereecken , kostschoólhouder te Overysche , en J. Vander Linden , openbaren onderwyzer te Sint-Gilles , t' Oprussel. Brussel , J. J. Vanderborgh. 1833. 86. blz.

Grondregels der nederduytsche spelkonst , volgens de nieuw- ste en beste Brabandsche taelkundigen ; waer by gevoegd zyn eenige gemeyne brieven , quittancien , enz. ; regels van welgemanierdheid , als ook eene korte landbeschryving. Alles zeer dienstig voor de jongheyd. Brussel J. J. Vanderborgh. 1832. 8º. bl- 116.

Uitgegeven door J. van der Linden. Aen het einde van dit werkjen bevindt zich ook eene korte prosodie.

Fransche spraekkonst , ten dienste der schoolen , door Lhomond , geheel verbeterd door C. C. Letellier , uyt het fransch vertaeld en voorzien van toepasselyke opstellen , door J. Vereecken en J. B. van Linden. Brussel J. J. Vander- borgh. 1833. 204 blz. in-8º.

Vlaemschen A-B-boek, tot gebruyk der eerst beginnende leerlingen; doór J. V. D. L. Tweeden druk, veel verbeterd. Brus. 1832. N^o 1 en 2. 8^o. 12 en 16 blz.

Bybelsche verhaelen uyt het oud Testament, een leesboek voór de jeugd; doór Bartholomeus Doorenweerd, R. K. priester. Brussel J. J. Vanderborght. 1832. 138. blz. 8^o.

Uitgegeven door J. van der Linden.

De kleyne schoól der Zeden, of Grondregels voór de jongheyd te onderwyzen, om zich met geschiktheyd te gedragen in alle soórten van gezelschappen. Tot gebruyk der schoólen verzameld doór P. Puttemans.

Grond der cyferkonst door. J. P. Sylvester. Kortryk, by Ant. Blanchet. 1832. in-8^o. 104 blz.

Inleyding tot de byzonderste wetenschappen; inhoudende 1^o kortbondige Spraekkonst, 2^o oeffeningen in de spelkonst 3^o Grondstellingen der leézing, 4^o kortbondig verhael van d'heylyge historie, 5^o de vier regels der Cyfferkonst, 6^o 't nieuw stelsel der gewigten en maeten, 7^o kort begryp der Aerdbeschryving, 8^o voornaemsten inhoud der Belgische historie. Brussel. Rampelbergh 1833.

Dit werkjen is in het fransch en in het vlaemsch.

Calligraphie des pensionnats. Méthode nouvelle contenant des modèles en Hollandais, Français, Allemand et Anglais, par Adolphe de Cock. Bruxelles Brest-van-Kempen, libraire marché aux herbes. 1830 Oblong.

Vertalingen.

Den vriend der kinderen, door Mynheer den abt. . . . Uyt het fransch vertaeld, geheel op nieuw bewerkt en verbeterd. Derden druk. A. M. D. G. Mechelen, by P. J. Hanicq, drukker van het Aertsbisdom. Met goedkeuring, 1832. in-12^o.

De zedeleer in oefening, of verzameling van merkweer-

dige daeden en onderrigtende verhalen. A. M. D. G. Mechelen, by P. J. Hanicq, drukker van het Aertsbisdom. Met goedkeuring. 1832. in-12°.

Nieuwe maend van Maria, na het fransch van den abt L. De Bussi, door P. B. V. R. P., . Te St. Nicolaes by A. L. Rukaert-Van Beesen. 1833.

Oeffening der liefde tot Jesus-Christus, getrokken uyt den H. Paulus, voor de eerste mael in onze tael overgebracht. Te St. Nicolaes, by A. L. Rukaert-Van Beesen. 1833.

Gevaeren der wereld in de jonge jaeren, door Mr. P. De La Mennais, Priester. Vertaald uyt het fransch.

Uerscheidenheden.

De heer van West, van S.^t Truiden, in Limburg, gaet eene *belgische spraekkonst* uitgeven. Wy vernemen ook dat dezelve taelkundige eenen *belgisch-franschen en fransch-belgischen woordenboek* staet uitgegeven.

— Ten gevolge van een verzoek door den heer advokaet De Souter gedaen, heeft de koning der Belgen in de maend Maert jl. aen gemelden heer, ten behoeve der liefhebberijmaetschappy van Rhetorica der stad Gent, uit zyne eigene cassette, eene som van fr. 600 doen geworden.

— Den zondag, 20 april laetstleden heeft de maetschappy van Rhetorica te Deinze, eene vertooning gegeven van het aendoenelyk tooneel van den vruchtbaren duitschen tooneelschryver von Kotzebue, getiteld: *De onechte Zoon*. Deze vertooning heeft eenen grooten toeloop van volk aengelokt. Onder de toehoorders bemerkte men vele ingezetenen der omliggende gemeenten.

— Aen het einde der keur van Thienen van 1303 ons medegedeeld door den Heer Willems *Mengelingen*, blz. 462 leest men de volgende dagteekening: *des goendaechs vore sente Jans gheborste Baptiste, dat men cronen hangt*. De uitdrukking *dat* (op welken) *men cronen hangt* hier by gevoegd, ten einde men S. Jansdag op 24 Juny vallende niet verwarre met dien van S. Jan, evangelist, in den winter (27 december) komende, verdient eenige opmerking. Het is immers een bewys hoe talryke gewoonten onder het volk blyven voortbestaen, en van de oudste tyden tot de onze zyn overgekomen. Tot heden toe maken de kinderen te Thienen en te Leuven, op dien dag, hutten van groente op de straten en hangen kroonen van bloemen gevlochten en met eierschalen versierd. In andere steden van Braband bestaet dit gebruik insgelyks, maer het heeft aldaer slechts op kermisdagen plaats, waerom dit echter te Leuven en te Thienen op S. Jansdag gebeurt, hebben wy niet kunnen ontdekken.

Programme der Koninglyke Maetschappy van Tael-en-Dicht-kunde, gezegd Rhetorica, binnen Veurne, gekend onder de Kenspreuk Arm in de Borze en van Zinnen Jong. Aen de Tooneelminnaeren van het Koningryk,

Mynheeren en lieve Kunst-Broederen!

Daer ledent onze roemryke omwenteling, die den grond-steen onzer onafhangelykheid heeft gevestigd; de edele en hoogbegaemde Tooneel-kunst, als in eenen doodschen slaep legt gedompeld, en daer zoo menigte praelryke wetstryden, waer in ons lief Vaderland zoo bloeyend was, in den vergeet-boek zouden raeken, is het, dat wy de eer hebben, door deézen UL. uyt te noodigen tot eenen Tooneel-stryd: op dat als voorheénen, deéze noyt volprezen kunste op onze Vlaemsche Schouw-burgen zoude ervaren, haeren ouden luyster verheffen, en op een nieuw den naem der waere Kunst-minnaeren doen weérgalmen.

Waer op wy voorstellen, aen de meest uytshynende, de volgende Eer-pryven:

Voor het Treur- of Tooneel-spel.

Eersten Prys, 200 franken; tweeden Prys, 100 fr., en derden Prys 50 fr.,

Voor het Bly- of Zang-spel.

Eersten Prys, 100 franken, en tweeden Prys 50 id.

Vyf schoone silveren Borst-Cieraeden, te weten:

Een voor den besten Treur- of Tooneel- Speélder en Speéster. Een idem voor den besten Bly- of Zang-Speélder en Speéster. En eyndeling een voor de ver afgelegenste Tooneel-minnaeren welken ons met hunne tegenwoordigheid zullen vereeren.

Dit alles op de volgende Voorwæerden:

ART. I. Tot deézen Tooneel-stryd zullen aenveêrd worden alle Kunst-minnaeren, uytgezondert die van onze stad.

ART. II. Ieder Kunst-Genootschap zal moeten een Treur- of Tooneel-stuk vertoonen gevolgd door een Zang- of Bly-spel.

ART. III. Het zal vrystaen aen de deelnemende Maetschappyyen van Stukken t' hunner keus ten Tooneel te voeren; mits niet strekkende tegen zeden, godsdienst enz.

ART. IV. De Treur- of Tooneel-spielen zullen wel in meer, maer niet min dan in vier bedryven mogen zyn, en ieder Zang- of Bly-spel in meer maer niet min als in twee bedryven, al in de vlaemsche tael.

ART. V. Tot het vertóonen der verkooren Stukken zal elk Genootschap zig moeten voorzien van de noodige Kleedinge, waer op wy ons verbinden het Tooneel te verveêrdigen, en zelfs tot vier stomme Persoonaedjen te leveren, indien zulks noodig bevonden waere.

ART. VI. Geene Genootschappen zullen vermogen gelyke Stuk-

ken te vertoonen, waer op de voor gelot zynde de voorkeur zullen hebben; alle welke stukken moeten vrugt vry toegezonden worden in handen van onzen heer Dichtmeester J. DEGROOTE, ten laetsten 20 dagen voor ieder Vertooning, en zullen aen ons blyven in eygendom.

ART. VII. Beëdigde Kunst-rechters zullen den aenwys doen der Prys-winnende, aen welkers uytpraek een iegelyk zich zal moeten gedraegen.

ART. VIII. Het byvoegen van eenige andere voorwaerden door de deelnemende voorgesteld, zullen zoo veel mogelyk is, ter lotinge minzaam worden aengenomen.

ART. IX. De by ons onbekende en niet beschrevene zullen gelyk de beschrevene aenvoerd worden.

ART. X. Alle Genootschappen die deelnemen in onzen Tooneelstryd, zyn verpligt den dag der lotinge in handen te stellen van onzen heer Deken VEREENOOCHT, tot waerborg (of by erkenenis): eene somme van veertig franken, het welk naer elke Vertooning zal weder gegeven worden.

ART. XI. Indien 'er buyten alle verwachtinge min als zes Genootschappen hun in de loting aenboden, zal het ons vrystaan deezen Eere-stryd te laten voortgaen of onderblyven.

ART. XII. De Prys-uytrekking zal door onze Maetschappy ten Schouwburg op het prachtigste geschieden, zullende deeze Keest eyndigen met eenen luysterlyken Bal, op welke alle de naer Lauwer-dingende Genootschappen worden aenzogt.

ART. XIII. Elk Genootschap, willende deel nemen in onzen Tooneel-stryd zal zenden een of meer bemagtigden jegens den achsten Juny 1834, om twee uren naer-middag, in onze Vergaeder-zael, ten eynde wie volgens beurt van loting op den Zondag van Augustus (wezende, den 31) zal gehouden zyn onzen Schouwburg te openen; op welken dag der loting de te vertoonen Stukken ons moeten voorgesteld worden.

ART. XIV. Alle Maetschappyn konnen door eene vragt-vrye toezending van brieven en geld vry zyn van een gevollmagtigden te zenden.

In afwagtinge, wy verhoopen dat onze kunst en onbaetzugtige uytnooding van alle Kunst-minnaren met yver zal worden omhelst.

Ondertusschen hebben wy de eer ons te noemen, *Mynheeren en lieve Mede-Broederen*, UE. Vrienden en Kunst minnende Dienaereu,

Den heer Hoofdman: K. VANVOSSEM.

Den heer Prince: CHAMON.

Dyt onze buytengewoone vergaederinge
van den 3 Mey 1834.

By bevel, RYCKEWAERT, Geheym-schryver.

Sapho ,

Naer Albouze De La Martine.

Het morgenlicht brak aen : de zee bespoelde 't strand ,
En zoo klonk Saphos tael , terwyl aen d'oeverkant
Een fiere Maegdenrei zich spiegelde in de baren :

O rots ! o afgrond ! die myn driften moet bedaren ,
Myn oog meet onbeschroomd de woeste watren af ;
Haest wordt hun sombre kolk myn zielvertroostend graf.
Ik heb de Min miskend en moet dien trots bezuren ;
Neptuin , ik zal uw woede , al juichend , stout verduren !
Gy ziet , hoe fraei ik 't hoofd met bloemen heb gekroond ,
Als had de Liefdegod my tot een feest getroond.
Men zegt , dat in uw schoot — (maer wie kan dit gelooven ?)
Het onbetembre bloed zyn vlammen uit ziet dooven ;
Men zegt zelfs , dat als ons uw zorg herleven doet ,
't Geheugen heenwykt van een' zinneloozen gloed.
Dan , welke uw troost ook zy , o hulpryk God der vloedern !
Onthoud u , voor hun woede en wieling my te hoeden.
Niets baet my , wordt myn drift kortstondig maer gebluscht :
Ik zoek in 't zwalpend nat der dooden eeuwge rust.
Ontvang , o God der zee , myn blyde zoenoffrande ,
En houd my eeuwig vry van liefdesmart en schande.

Waertoe dit bang gezocht ? waerom die tranenvloed ?
Hef , hef den zangtoon aen , o Lesbos Maegdenstoet !

Geducht herdenken ! zult gy nimmer my ontwyken ?
Het was een schoone dag : 'k trok , waer de mirten pryken ,
Koel Venus tempel in , en , koude priesteres
Van Venus , stemde een lied ter eer der Mingodes.

o Goôn! daer zag ik hem gekniel by hare altaren;
Een nooit gekend gevoel vloog bruischend door myne aëren;
De spraek ontweek myn tong, de lier ontviel myn hand,
En myne ontroerde ziel, door Amors gloed vermand,
Hield in begoochling my verdweld en opgetogen.
Neen, nooit verscheen Apol zoo schoon aen Daphnes oogen;
Uw minnaer, Erigone, in zege rondgevoerd,
Heeft nooit, by uw geschrei, zoo diep uw ziel geroerd.
't Gewoel verdunde, en week: slechts hem bleef ik herdenken.
Hy moest my, vroeg of spa, zyn dierbre liefde schenken.
Myn woning doolde ik rond, in rustloos minverdriet;
Ja, godlyk was zyn kracht: 'k bloosde om myn dwaling niet.
Hy boeide me aen zyn schreên; hem zocht ik allerwegen,
En elke ontmoeting was me een nieuwe hemelzegen.
Hoe gretig zag ik hem, o eedle Melpomeen,
Verwinnaer in uw kunst, het schouwtooneel betreên!
Hoe gretig zag ik hem in feestlyke oefeningen,
Met onze dappre jeugd, naer de eerepalmen dingen!
Wie hunner wierp de spies zooforsch, met rasser vlugt?
En wie, wie werd als hy in 't worstelperk geducht?
Ik juichte, als ik hem zag, op 't brieschend ros gebogen,
Den eerste, in adlaers vlugt, den grenspael toevlogten,
En keerend, 't hoofd omkransd, met statig stillen stap.
Trots sloeg myn boezem by 't volvrolyk handgeklap
Des volks, dat in die zege ook wellust wist te scheppen.
Och! Phaôn, had ik toen naer u my mogen reppen,
Om slechts het druipend zweet te wisschen van uw wang!
'k Had alles graeg ontbeerd, myn schoonheid, eer en rang;
Genot en vreugd had ge in myn kwynend oog gelezen.
Kon ik een' enklen stond uw waerde zuster wezen!
En gy! o Nimfen, ach! wat baet me uw ydle gunst?
Ik vormde zelf zyn jeugd tot uw verheven kunst:
'k Heb onverpoosd myn vlyt en zorg aen hem geheiligd;
Myn teedre zangen, voor de sterfelykheid beveiligd,
En tot vergodens toe beroemd door Griekenland,
Wier schoon d'onschokbren God van 't somber schimmenstrand
Zou schokken, heeft myn liefde-alleen voor hem doen vloeien,
En zyn opdankbaer hart kon nooit voor Sapho gloeien! . . .

Verdubbel uw gezucht, en stroome uw tranenvloed!
Beween, betreur myn' hoon, o Lesbos Maegdenstoet!

Kon al myn tederheid, myn zorg, myn gloeiend blaken
Zyn trots verwinnen, en zyn stalen harte raken;
Had hy myn tranen slechts meêdoogend afgedroogd,
Hoe had die liefdetrek zyn eigen heil verhoogd!
Wat sterfling kon er ooit een grootscher heillot erven?
Geen Godheid kon zyn naem meer glorie zien verwerven;
En zyn veradelde eer, aen Saphos naem gepaerd,
Ware aller Goden wensch en 's werelds afgunst waard.
Die lieve minnaer zou, vereeuwigd door myn zangen,
Verhemeld als de Goôn, eene eeuwge hulde erlangen.
o Venus! 'k had voor hem, goedwillig, dag en nacht
Op uw gewyd altaer nieuwe offers aengebragt;
'k Zou 't smeulend wierookvuer ten allen tyde ontsteken.
Gy zoudt my onverpoosd de Schikgodin zien smeeken,
Opdat zy waken zou voor zyn gewenscht behoud.
Of vroeg hy hooger vreugd? 'k had beurtlings teêr of stout,
Naer Phaõns wensch en wil, de harpesnaer doen klinken,
En zyn verrukte ziel in mymring weg doen zinken.
Fier, had ik op zyn wenk, den wedstryd toegevloôn,
Waer 't dichterlyk vernuft dingt naer 's lands eerekroon.
Wat vreugd! kon in dien stryd myn trotsche poging lukken,
Dat ik myne eigen kroon mogt op zyn hairen drukken!
Ja, Sapho wederkaetste in onbetwistbare eer
De stralen harer zege op Phaõns schedel neêr.

Hoe vaek, wen alles zweeg, en 't maenlicht was verduisterd,
Zat ik de nachten door, vast aen zyn woonst gekluisterd.
« o Phaõp! (barst ik dan, in stelploos weenen, uit)
Zoo gy nooit Sapho, als uw gade, in de armen sluit,
Vergun, gedoog voor 't minst, dat ze in uw dienst moog' treden:
Verkies my tot slavin, en 't hart klopt my te vreden.
't Zegt weinig, ja, zoo ik dien bittren schandnaem draeg',
En myn verheven stand tot needrig werk verlaeg',
Als ik maer aen uw zy' myn dagen af zie loopen,
Met u verkceren mag, en hoe verkleend oek hopen,

Dat , als myn stervend hart zyn laetste zuchten loost ,
Gy al myn ramp herdenkt , en voor uw wreedheid bloost .

• Vrees , vrees myn zwakheid niet , ducht voor my geen gevaren :
Myn kracht zal , immer trouw , myn teêrheid evenaren .
Op d'opperuiden vloed , in 't bloedig oorlogsveld ,
Waerheen de nood ook roep ' , houd ik u staeg verzeld .
Ik zal den schrikbren Mars in elken stryd braveren ;
Den forsgeschoten pyl manmoedig van u weeren ,
En kampen met den dood , waer hy u siddren doet :
Heil my , zoo ik voor u of met u sneuven moet !
Dan , zyt ge in 't eind vermoeid , en legt ge 't hoofd te rusten ,
'k Zal schuilen in uw tent , zoo u die zorg moog' lusten .
De Slaep , die , ach ! op my niet langer nederstrykt ,
Zal my nog wakend zien , als hy uw oog ontwykt .
Of , zoo de kommer ook uw zachte rust doet vlugten ,
Dan zal ik op myn lier een liefdelied verzuchten ;
'k Zal spelen tot gy weêr in zoete slumring raekt ,
En hoogst gelukkig zyn , zoo gy veruoegd ontwaekt . •

Zoo bad ik te vergeefs , met opgeheven palmen ;
De treurige Echo deed alleen myn bée weêrgalmen ,
En nog weêrgalmt ze alleen myn nokkend noodgeschrei :
Beween , betreur myn schande , o Lesbos Maegdenrei !

o Gy , myn wellust , gy , myn roem in vroeger dagen ,
o Luit , met stouter greep voor hem eens aengeslagen ,
De weemoed tast my aen ; myn hand zinkt moé en mat
Ter neder , als zy de eens geliefde snaren vat .
Haer klank herinnert my myn snoodmiskende liefde
En d'onverlaet , wiens trots myn teedre ziel doorgriefde .
Verbreek u , bron van ramp , in myn verkleumde hand !
'k Hang u ten offer niet aen Venus tempelwand ;
Dat u 't onstuimig meir verzwelge in 't diepst der golven !
Blyve eeuwig daer myn liefde , en hoon en ramp bedolven !
Gevloekt de glans des roems , die om myn schedel blinkt ,
En elke zang , die tot des snoodaerds eere klinkt !

o, Zoo ik die met my in 't graf der baren rukte!
Verzink, o grond, dien myn onzaelgen voetstap drukte!
Barst los! ontscheur me, o Hel! aen al myn yslyk wee,
En sleep ik en myn naem en Phaöns eernaem meê!

Maer stil! indien de Goön, die wis zyn strengheid wraken,
Indien zy hem, gedwee, de zeekust deden naken;
Indien hy Sapho zag, op de akelige rots,
Haer schreien parend aen het grommend golfgeklots;
Met losgerukte vlecht en bleekbestorven wangen,
Nog blakend, om hem aen het stervend hart te prangen,
Vergevend al den smaed van zyn wreedhartigheid,
Terwyl zy tot den dood zich moedig voorbereidt;
Dit schouwspel zou zyn hart, dat trefloos hart, ontroeren;
Hy zou aen 't doodsgevaer des afgronds my ontvoeren;
Hy snelde my ter hulp, zelfs op het borlend meer,
En riep: « o Sapho leef! en min my als weleer! »
Ja, vleiend denkbeeld! ja, ver van my afgezonderd,
Is hem het naberouw in 't lillend hart gedonderd.
Hy vlugt, en in zyn togt, verwittigd door de Goön,
Verschrikt hy, snelt terug, en komt hier toegevlóon.
Hy komt!... hy houdt my aen den boord des afgronds tegen,
Hy komt!... hy noemt myn' naem, en Phaön erft myn' zegen.
Hooft toe! welk een gerucht!... o Maegden, nadert!... stil!
Hooft! de Echo wederkaetst een dreunend luidgegil.
o Vreugd! ziet! ginder steigt een stofwolk naer den hoogen;
't Is hy!... in vliegengs vlugt, komt hy tot my gevlogen!
Het jeugdig schoon gelaet met stof en zweet bedekt,
Snelt hy ten heuvel af, bêt de armen uitgestrekt...
Verbeelding, wat bedrog!... 't zwygt alles om my henen,
En op Leucades rots blyf ik nog eenzaam weenen,
Het neevlig oog gevest op d'overvlamden vloed.
Beween, betreur myn' ramp, o Lesbos Maegdenstoet!

Maer de ochtendzonnekoets komt, reeds met lossen toomen
Opsteigend, ginds de kim met purpreu gloed omzooien.
De morgen lacht my aen, in al zyn prael en pracht,
En 'k sterf!... ach! 't wee verdooft myn jongste jammerklagt.

Vaerwel , o laetste zon ! weér morgen opgerezen ,
Herschept gy 't koestrend licht , maer 't zal voor my niet wezen.
Vaerwel , o Vaderland ! geliefkoosd wellustoord !
Vaerwel , o dierbre grond , die Venus toebehoort !
Gy , Lesbos , in wiens schoot ik 't daglicht eerst zag dagen ;
Gy , tempel , waer ik jong , op 's moeders arm gedragen ,
Den Goón geofferd werd en Venus dienst vertrouwd ,
Ontvangt myn jongsten groet ! en gy , geheiligt woud ,
Dat 's hemels maegden my den honig toe zaegt schenken ,
Met weérzin blyft myn hart die ydle gunst herdenken.
Dat nietig voorregt , dat ons 't menschdom zoo benyd ,
Heeft my voor Amors schicht , noch slag van 't lot bevryd.
Onzaelge Sapho , als een slikkervuer verdwenen ,
Uw levenslicht dooft uit , als 't nauwlyks heeft geschenen.
Zoo wordt de ontloken bloem ten stengel afgeknot ;
Zoo wordt 't onschuldig lam , o wreede Liefdegod ,
Dat men u wydt , als 't pas het daglicht heeft genoten ;
't Moorddadig offermes ten gorgel ingestooten.

Gy , Gezellinnen , die den wreedaerd weér zult zien ,
Als my het grondloos diep onstoorbre rust zal biën ;
Zegt hem , dat Sapho , als zy zich ten afgrond doemde ,
Neérploffend in het meir , zyn' dierbren naem nog noemde !

Zoo sprak zy : de avond viel , en gy verliet den vloed ,
En keerdet zonder haer , o Lesbos Macgdenstoet !

Dixmude.

M. DOOLAEÏE.

De driffige Hervormer.

Havolging.

'k Voel myn bloed zoo vlug niet vloeien
Om als slaef te kwynen, neen;
'k Voel in my die drift niet gloeien
Om te zuchten in de boeien,
Slechts gesmeed voor 't dom gemeen.

Eedler lot is my beschoren,
Schooner doel my voorgesteld;
'k Voel, in diep gepeins verloren,
My voor eene taek geboren
Die het heil des menschdoms geldt.

'k Voel in myn bespiegelingen,
Dat my 't akkertuig misstaet;
'k Voel, vervoerd tot hooger kringen,
My van stroomen lichts omringen,
Waer myn geest verrukt in haedt.

Waerom 't levenslicht genoten,
By den schaemlen boerenhaerd?
Waerom niet, gelyk voor grooten,
't Heerlyk perk voor my ontsloten,
Waer me, in eerbied, op u staert?

Waerom armoë, honger lyden,
Slapen op den harden grond?
Waerom steeds myn hart bestryden,
Zonder uitzicht op verblyden,
Zonder balsem voor myn wond?

Waerom hem zoo mild beschonken,
Hem, verwaende Nar, terwyl
Ik, die gloei van hemelvonken,
Onmeêdoogend ben geklonken
Aen den naekten jammerstyl?

't Zy dat haetlyk recht geweten,
Dat de menschheid blozen doet,
't Erfrecht, boeiende aen zyn keten
My, in diepe ellend gesmeten,
Hem, gewiegd in overvloed.

Trefte elks vloek die snoode wetten,
Schande en ramp der Maetschappy,
Die vernuft zyn vaert beletten,
Die 't versmachten, die 't verpletten
Onder 't juk der slaverny.

Die den werkman moedloos maken,
Woekren met zyn bloed en zweet,
Door hem 't loon van 't pynlykst waken
Schandlyk voor de helft te schaken,
Voor een recht dat huerprys heet.

Trefte elks vloek haer, bron der kwalen,
Walglyk bloedend in den staet;
Die behoefte, om brood te halen,
Pramen beedlend om te dwalen,
Pramen zelfs tot euveldaed.

Die dan moordgetuigen stichten,
't Bloed doen spatten in de lucht,
En, met huichelaersgezichten,

Zwetsen van verheven plichten,
Volksbeschaving, zachte tucht.

Donder ze in des afgronds kolken,
Geest, die de aerde op nieuw bezielt.
Heiland der verdrukke volken,
Kom! verdryf de duistre wolken
Kom! en 't onrecht is vernield.

En ik zal het spoor ontwaren,
't Blinkend spoor, waer vaek myn oog
Met verrukking op moest staren,
Toen ik, droomend opgevafen,
My verhief in 't hemelhoog!

Waer een Geest, my toegedreven,
Van drie englen nagesneld,
Me in de onmeetbaerheid deed streven
Naer de star van 't nieuwe leven
Door een lichtstrael aengemeld.

Zy de drukkende oude keten,
Zy het duldloos slavenjuk
Afgeschud, vaneengereten,
En verbryzeld weggesmeten,
Als het heilloost monsterstuk.

Grooten! terg de bitse woede
Van myn' Geest niet, terg ze niet.
Vreest dat hy, het onrecht moede,
't Uer der wraek te haestig spoede,
't Uer des doods van uw gebied.

Om u grimmig aen te randen,
Als een tyger die, zyn kloof
Uitgesprongen, klaeuw en tanden
Razend wringt door de ingewanden
Van den afgeloerden roof.

Om u, opgeblazen Grooten,
Van de hoogte daer gy bralt,
In het rookend puin te stooten
Van uw schatten, van uw sloten,
Daer gy plettrend nedervalt.

Of is 't oogenblik gekomen
Van zyn eigen ondergang?
Zonder schreien, zonder schroomen,
Dan myn bloed te laten stroomen,
Tér verdelging van bedwang.

'k Voel dat bloed zoo vlug niet vloeien
Om als slaef te kwynen, neen;
'k Voel in my die drift niet gloeien
Om te zuchten in de boeien,
Slechts gesmeed voor 't dom gemeen.

Brussel.

F. BLIECK.

De dubbele Weetniet.

Een dubbele weetniet zijt ge, Piet!
Niets weet gy, en gy weet het niet.

P. VAN DUYSE.

Tasso.

LIEZANG. (*)

Tu le trompas aussi, le Cygne de Sorente.
Quoi! le Tasse à ses pieds voit l'Ernie expirante,
Le Capitole ému l'attend avec orgueil!
Quoi! la gloire l'appelle, et ce vainqueur succombel
La mort le frappe, il tombe,
Et le char triomphal promène son cercueil.

L'Espérance, Ode par FALAISE.

De onsterflijke aadlaar van de Grieken,
De Zanger van den vriendschaps Held,
Spreidt zijn met goud bemaalde wicken
Op 't zangerig Ausoonsche veld.
Het graf van *Maro* toegevlogen,
Waarop de lauwer wordt bewogen,
Die voor geen wentlende eeuwen zwicht,
Plukt hij een' tak van 't geurig loover,
En spreidt dien, waarde wiegjen over
Van 't in Surento sluimrend wicht.

Naauw ziet ge uw eerste lentejaren,
Op vleugels van den tijd, gevluucht,
De Roem zal juichen bij uw snaren,
ô Kind, beziel met grootsche zucht.
Zoo heft zich, op Golcondaas kusten,
De stam, waar de oogen op belusten,

(*) Vertaald naar het Dichtstuk van *Victorin Fabre*, aan 't welk de Akademie van Toulonse, gezegd *des jeux floraus* den eersten prijs der poëzy heeft toegewezen. Het komt voor in *l'Almanach des Muses*, 1813, pag. 97.

Met weeldrig uitgeschoten groen;
Men ziet dien de eêlste kleur verrijken,
En lachend staat zijn vrucht te prijken
Voor 't neêrgedaalde bloemsaizoen.

De krijgsklaroen roept de kohorten
Der Christenhelden op de been;
Drie werelddeelen rijzen, storten,
Aan d'oever der Jordaan, op 'een.
De schorre tromp, by 't dondrend klimmen,
Door 't siddrend eindloos rijk der schimmen,
Spooft 's afgronds heir ten oorlog aan; (1)
En de Engel met ontvlamde schachten
Geleidt de vaan der hemelmachten,
De in 't luchtruim fierontplooiden vaan. (2)

Maar wien zie ik op gindschen wagen,
Met schitterend gehelme kruin,
Langs 't murmlend waterplein gedragen (3)
Naar de eilanden van de fortuin? (4)
Het Idumeesche strand vergeten,
Rust *Reinoud* op de terptapeeten
Van d'allerbalzemrijksten grond;
Een lachjen van *Armidaas* lippen
Doet aan den arm het staal ontglippen,
Die bleeke sidddring zaaide in 't rond.

(1) *Chiama gli habitator dell'ombre eterne
Il rauco suon de la tartarea tromba:
Treman le spasiose atre caverns, etc.*

CANTO IV. 3.

(2) CANTO XVIII.

(3) CANTO XIV, st. 68, 69, 70.

(4) *L'isole di Fortuna*, nitdrukking door TASSO gebruikt als dichter-
lijker dan degene van *isole felici*, waarvan hy zich elders nogthands bedient.

Met meer bevalligheên omflonkerd,
Boeide u eene andre *Armida* vast ;
Gelukkig , hieldt gy 't heil verdonkerd ,
Waar u de liefde meê verrast ,
ô *Tasso!* Uw Geliefdes (1) lonken
Houdt aan het eiland u geklonken ;
Waar zich de Liefderoos ontsluit ; (2)
Maar , woest met bliksemlicht omschenen ,
Is 't eiland in den storm verdwenen ,
En , ô ! de tooverdroom heeft uit. (3)

Wat schuldige ligt in die banden
In 't aakligduister kerkersticht?
Hij weent Daar griffte op sombre wanden
Zijn dorre hand een kunstgedicht.
't Is , die *Hermine* heeft geschilderd !
't Is 't eêlst vernuft , maar , ach ! verwilderd ,
En zelfs tot zinloosheid gedaald. (4)
Zijn ziel en geest verslond de smarte :
Een jammerzwanger , vlamvend harte
Is wat hem nog uit de oogen straalt.

Barbaarsche *Alphons!* wiens vloekbre toren
Een groot man aan 't heelal ontruk ,
't Zal door alle eeuw 't gerammel hooren
Des kluisters , waar gy Hem in drukt.
Beef ! Wreker van den schuldelooze ,
Heeft de Eeuwige niet slechts den booze

-
- (1) LEONOOR , zuster van ALPHONS , hertog van Ferrare.
(2) *Cogitam d'amor la rosa* , etc. CANTO XVI.
(3) Zinspeling op de laatste stancen van den zelfden zaag.
(4) *Non sano di mente* , etc. zie TASSOOS leven.

Een schrikbre onsterfelijkheid bewaard,
Als hy, werpt der Geschiednis veder
Den vloek der nageslachten neder
Op vorsten van gevoel ontvaard.

't Slachtoffer zwoegt, en weent niet langer,
En 't lot schijnt het vervolgen moê.
Van loutre zaligheden zwanger,
Lacht hem een gouden toekomst toe.
'k Hoor op die wijdbefaamde kusten,
Die *Ennius* in 't graf zien rusten
Van *Scipio*, met eer omgord,
De Stad met zeven heuvelklingen
De goddelijke hymnen zingen,
Door Sions Zanger uitgestort.

Wreek *Tasso*, nog niet neêrgeslagen!
Snel de Geschiedenis vooruit;
Dat hem, op de eerkoets rondgedragen,
ô Rome, uw krans de kruin omsluit!
Een pracht, waar alles by moet dalen,
Schenk' de afgeschafte zegepralen
Aan de tarpeische rotze weêr!
Gy, Kapitoel! by 't wierookwijên,
Ontsluit uw fiere galerijen,
Aan Salems hemelschen *Homeer!*

Het Kapitoel! . . . maar op de wegen,
Waar langs de zegekar moest treên,
Bomt driemaal mij een domklok tegen;
Een kerk ontsluit zich voor mijn schreên.
't Godsdienstig lampvat doet zijn glansen
Langs de ongetooid wanden dansen,
Waar 't plechtig stille ontzag aan leent.
'k Treê binnen, tot de ziel bewogen,

En lees, op een gesteent gebogen :
« Hier rust *Torquatoos* stil gebeent. » (1)

Gy, op wiens pad de rampen kleven,
Maar dien een hooger zucht bezielt,
Leer, Stervling, 't Godendom vergeven,
Wanneer gy voor die tombe knielt!
Dien vuurbol, door den Pers aanbeden,
En aangesmeekt door Samoïeden
In de eindeloze winternacht,
Ziet hy zijn goddelijke stralen
Langs 's hemels woestenijen pralen
In onbestookte praal en pracht?

Neen! door de stormen overwonnen,
Van glorieglans en gloed beroofd,
Verbergt het beeld van d'Onbegoanen
't Nog glimmend, doch omsluierd, hoofd.
Van paarsche schemering omgeven,
Schijnt hy van de Almacht-zelv' begeven,
En aan de duisternis verslaafd,
En stapt, by bulderende orkanen,
Langs de onlangs blijde hemelbanen,
Tot hem de sombre nacht begraaft.

Zie daar, ô *Tasso!* uw historie,
Uw dood en uwe onsterfelijkheid.
Hem heeft de hand-zelv' van de Glorie
Den onspoedsbeker toebereid.
Maar zijn triomf zal aan gaan vangen
In 't eind: met zege- en jubelzangen

(1) *Torquati ossa hic jacent.*

Vervult het grimlend volk de lucht.
Staak, edel volk! uw gunstbewijzen:
Gy doet uw hymnen voor hem rijzen,
't Slachtoffer slaakt de jongste zucht!

« Wil, *Cinthio!* mijn werk verbranden »
(Sprak, stervende, die halve God.)
« Het choor van duistre kloosterwanden
» Verberg' mijn sluimrend overschot! » (1)
ô Dieprampzaalge! in de enge woning,
Waar, by de stille rustbeloning,
Geen dolk de deugd toch achterhaalt;
Zelfs in den onverbreekbaren kluister,
Beeft hy nog voor den sombren luister,
Met zulk een' tranenströom betaald!

Kon, als de kroon van lauwerblaren
Hem in de toekomst tegenlacht,
De groote man, in kinderjaren,
Het noodlot kennen, dat hem wacht;
Wat strijd met lot en dwingelanden!
Hoe stiet hy, met verschrikte handen,
Der Kunsten fakkel van zich af.
Gy, door wien de Eer wordt aangebeden,
Wend Kapitoelwaart vaste schreden,
En vest uw oog niet op dit graf!

Dendermonde.

P. VAN DUYSE.

(1) *Tusso* vroeg, als eene gunst, om zonder pracht in de kerk des kloosters van St. Onufro begraven te worden. Hy verzocht den Kardinaal *Cinthio*, om zijn onvoltrokken werk op *de Schepping* te verbranden; zelfs voegde hy er de vrage by, om zoo veel afdruksels mogelijk van zijn *Verlost Jerusalem* te verzamelen, en aan de vlammen over te geven.

De Linnuwevery,

Vlaenderens welwaxen (1).

- « Vlaendren! welk een vruchtbaerheid
» Heeft natuer, met milden zegen,
» Over uwen grond gespreid!
» Welk een rykdom allerwegen!
» 't Oog ontmoet, waarheen 't zich wend',
» Groene beemden, gouden baren
» Van gebogen korenaren,
» Loover, bloessem, sonder end!
- » Meer wat is dat welig groen
» Ginder golvend langs de velden,
» Dat het oog kan poozen doen
» Met een' wellust niet te melden?

(1) Dit gedicht komt insgelyks voor in een boekwerk van den heer P. VAN GENABETH, *Veertien jaren in België en vlugt uit Brugge*. Athst. 1831; en aldaer leest men den volgenden mogelyk wat overduyvelen lof van hetzelfde: *In vloeibaarheid en dichterlijken aanleg, behoeft dese liersang voor vele voortbrengselen van dien aard van meer beoefenden niet te wijken. Zelfst soude ik niet aarselen het dichtsduk te plaatsen naast het Buitenleven van onsén POOT, indien eens al te groote vrijheid van rijen, op wijzen [in couplet 9.] dit niet verhinderde. Het verwondert mij dat een Vlaming, die de natuurlijke uitspraak van de verlengde ii behouden heeft, dit niet gevoelde. Maar het verschil van dialect tussohen West- en Oostvlaanderen is seer duidelyk in de laatste Provincie, waar de klank der verlengde ii als et gehoord wordt. Overigens soude het der moeite waardig zijn eene verzameling te hebben van al hetgene er in Westvlaanderen in taal- en poëzij werd voortgebracht. Misschien gelukt mij dis later. Te Dismuiden onderscheidde sich in de dichtkunst M^e. DOOLAEÏE; te Kortrijk, de heer HOFFMAN; te Yperen, de heer LAMBEK; terwyl het te Brugge aan geene Beshebbers ontbrak.*

» Als de grasbeemd , malsch en digt ,
» Staet het tenger optegroeiën
» En met blaeuw geblóemt te bloeiën ;
» Schoon , verruklyk landgezicht ! »

Vreemding ! 't zachtgekleurd gewas
Dat zich opdoet voor uwe oogen ,
Is het onwaerdeerbaer vlas !
Peru moge op goudstaf boogen ,
En Golkonde op ryk gesteent ,
Vlaendren vindt zyn schat en welvaert
Niet in schitterende delfaerd ,
Maer in dit gewas vereend !

Zie dat volk , op wiens gelaet
Nyyre vlyt en vergenoeging ,
('t Merk van deugd) geteekend staet ,
By de zucht tot werk en zwoeging ;
Ieder dag , elk jaergety ,
Moet dit vlas hem schatting geven ;
Zyn bestaen , zyn lust , zyn leven ,
Is de Linnenwevery !

In de hutten , die zich daer
Onder 't luw geboomt verdringen ,
Wordt men druk noch ramp gewaer ;
Blydschap heerscht er , juichen , zingen ;
Aen het vlas heeft elk zyn taek ,
In 't bewerken , in 't bereiden ;
Ouderdom en kindscheit , beiden
Deelen d'arbeid en 't vermaek !

Daer zit bolle meid en vrouw
Aen het snorrend wiel te spinnen ,

Wyl, op 't klepprend weefgetouw,
't Garen tot een duerzaam linnen
Door de mannen wordt gebragt,
En de stof aldaer gewonnen
En geweven en gesponnen,
Dient vaek tot een koningsdragt!

't Zyn niet slechts die hutten, neen,
't Zyn die dorpen en die vlekken,
Tal- en volkryk, niet alleen,
Die het vlas ten bloei moet strekken:
Ga! beschouw 't gewoel, 't gedrang,
In de ryke handelsteden;
Onder al hun werkzaamheden,
Eischt het linnen d'eersten rang.

Zie de marktplaets daer vervold
Met die kostbre linnenstukken,
Net en keurig opgerold.
Daer zal u de vreugd verrukken
Die uit aller oogen straelt,
Wen de wever daer met gelden,
Die hem stedelingen telden,
By den stedding voorraad haelt.

Wyk dan 't woelig stadsgedruisch
Voor de stille waterzooimen
En het murmlend brongesuis;
Langs de kronkelende stroomen
Vindt ge een schoon, een grootsch gezigt,
Waer, in uitgestrekte ryan,
Op de natbesprengde weiën,
't Prachtig doek te bleeken ligt!

Wend alnog, voor 't laetst, uw' tred
Waer het dok met handelschepen
Vol en opgepropt is. Let
Op dat torschen, stuwen, slepen,
Wen het logge kielgevaert!
't Linnen in zyn' romp voelt tassen,
Om 't, langs de onafmoetbre plassen,
Heen te voeren rond heel de aerd!

Merk het op! niet slechts tot pracht
Zult ge ons linnen nuttig vinden;
Aen dat weefsel en zyn kracht
Dankt de zeevaart; naest de winden,
Hare vlugheid, haer bestaan;
Zie! gewiekt met linnens wenglen,
Snel de kiel (zoo ligt te tanglen)
Vliegend over d'oceaan!

Vreemdling! ja, de vruchtbaerheid
Die natuer met milden zegen;
Over onze velden spreidt,
Licht, te regt, u lieflyk tegen,
Maer de rykdom die daer groeit,
Al die wasdom moog verminderen,
Niets zal Vlaendrens welvaart hindren,
Zoo slechts 't linnenmaken bloeit!

Eecloo.

Ch. LEDEGANCK.

Scheldwoorden.

Na het schryven myner beknopte verhandeling over de *Nederlandsche Vloeken*, kwam den lust by my op, om ook een onderzoek te doen wegens den oorsprong en de beteekenis van een groot getal scheldwoorden, in onze tael. Immers deze zyn, als het ware, broeders of (op zyn minst genomen) recht-zweeren en getrouwe gezellen van de eedelyke uitboezemingen. Dit onderzoek nu was reeds verre gevorderd, toen ik een oud Referein van omtrent den jare 1500 in een myner handschriften aentrof, hetwelk schier al dezulken bevat, die op de slotsilbe *aert* eindigen. Doch de beteekenis van geen klein getal der daerin vervatte woorden scheen my zeer onbestemd, en moeilyk te bepalen; daerom ben ik te rade geworden dit Referein in de *Letteroefeningen* te laten drukken, ten einde de liefhebbers onzer tael uit te noodigen om sommigen dier woorden door hunne aenmerkingen en etymologische verklaringen op te helderen. Niet overal bezigt men de zelfde scheldnamen; en ik onderstel dat men in deze en gene streek van ons land nog eenige van in dit stuk voorkomende termen gebruikt en kent, welke elders voor volstrekt onverstaenbaer zouden gehouden worden. Zie hier dan, letterlyk en zonder punctuatie dit raetselachtig en als tot een kunstspel samengestelde

Referein.

Een bacschaert een ruselaert een outfrens coddaert
Een clappaert een cockaert een crepel hinckaert
Stiet den frayaert den finaert op zyn knoddaert
Om enen grovaert die hem hiet moddaert
Crigelaert lelickaert plompaert en slinckaert

Een leepaert maecte den pays met een stinckaert
Daer een keyaert bi was ende een manckaert
Twelc cocht een losschaert om enen clinckaert
Een mallaert vulde met cretsaert den danckaert
Een stegaert smeeet een visaert op zijnen scranckaert
Om dat scarfairt in tgelach sloech zijn anabaert
Dies sey den abelaert cloekaert en blanckaert
Die niet en wil horen en dooch geen gabaert.

Een ruyschaert een bruytschaert een ientaert een slapaert
Een rijnschaert maecte in tgelach den fellaert
Een slechtsaert een foolaert ende een scrapaert
Ende een drogaert lieten der hueren gapaert
Twelc dede een dronckaert een bijster bellaert
Een lustichaert een rustichaert ende een snellaert
Die wraken de moort aen eenen roetaert
Daer bleef taeyaert tootaert ende quellaert
En mits anxt was properaert int slijck een wroetaert
Dies weenden so iammerlic keiaert en soetaert
Dat hen reinaert ontreinde in sinen tabbaert
Dit comt van vechten sprac een losch sproetaert
Die niet en wil horen en dooch geen gabbaert.

Een fijtichaert een spijtichaert een doere moyaert
Een crimpaert met enen gescuerden claddaert
Wou ten besten spreken met een arm pover ioiaert
Een rasschaert lapt en op sijnen royaert
Des maecte hi over den dullaert den scaddaert
Een dralaert een drafsac een sassen paddaert
Verreycte hem een droes een peckaert
Daer bleef hi, hi en mochté niet wech arm vaddaert
Dair waren om ballinc pillickaert en pleckaert
Hi wilde wel seggen tot rijckaert en leckaert
Mer scalckaert sloot hem sijnen slabbaert
Een rimpelaert sprac, siet toe elck geckaert
Die niet en wil horen en dooch geen gabbaert.

PRINCE.

Men vint veel aerden vrolickaert stueraert
Cloyaert, loyaert, cackaert en prolleaert
Meester-aert heer-aert ioncker-aert broer-aert

Ende den achtigen hoeren-aert , leepaert , bollaert
Hier zyn hondert aerden , waerder nu een lollaert
Ende den knollaert mit enen soeten babbaert
Wildyer meer hebben , u conste voort volbaert
Die niet en wil horen en dooch geen gabbaert.

Tot inlichting voor minkundigen zal ik hier nog byvoegen dat de uitgang *aert* voor verschillende uitleggingen vatbaer is. Velen, en daer onder KILIAEN, houden, dat daerby *indoles* moet verstaen worden. Daerentegen wil BILDERDYK dat men het substantivum *aert* d.i. *geërtheid*, geenzins met den slotklank *er*, *ar*, *aert*, (by hem als een zelfde *suffix* beschouwd) verwarren mag. *Loop-er*, *praet-er*, is volgens hem eenerlei met *loop-aert*, *praet-aert*. De versterking van *ar* of *er* door *aert* ziet hy slechts voor eene voortzetting der trilling *r* aen, die te verstaen geeft dat B. V. *veinzaert* niet enkel iemand aenduidt, die *veinst*, maer wel die bestendig en met aenhoudendheid *veinst* (1).

In het oude duitsch, voornamelyk het hoogduitsch, kende men dat *art* of *aert* niet; zoo dat men schier denken zoude dat dien uitgang alleen het nederduitsche spraekgebruik eigen zy. Voor *aert* bezigde men *hart*; en van daer de eigennamen *degenhart*, *engelhart*, *meinhart*, *reginhart*, *berenhart*, *wolfhart*, *everhart*, *reinhart*. Het laet zich dus ook begrypen dat *aert* van *hart* kan zyn afgeleid, dit deel van het lichaem gewoonelyk voor den zetel onzer driften en geërtheden gehouden wordende. Wat er van zy; zonderling is het toch, dat de hoogduitschen ons *aert* of *hart* aen andere lichaemsdeelen overdragen. Voor *geeraert* of *gierigaert* zeggen zy *GEIZHALS*, voor *gryzaert* *GRAUBART*, voor *vrekaert* *KARGHALS*, voor *nydigaert* *NEIDHAMMEL*, ENZ. (2)

Eecloo.

J. F. WILLEMS.

(1) *Verhandeling over de geslachten*, nieuwe uitgave, blz. 183.

(2) Vergelyk GRAMM, *Deutsche grammatik*, II. 539.

Verkoren, verloren of verzworen maendag.

Dus naemt men nog thands den eersten maendag na drie koningendag, welken, gelyk men weet, gewoonlyk dertien dagen na christnissie invalt, en om die rede voormaels *der-tiendag* genoemd werd.

Kiliaen, die men als den opbouwer der landspraek mag aenzien, zegt dat dezen dag geheeten wierd *verkoren*, om dat voordezen op vele plaetsen, alsdan, de wethouders (magistraten) door het volk wierden verkozen en in bediening gesteld; *verloren*, om rede dat hy, in het algemeen, in maeltyden, jok en spel wierd doorgebracht; *verzworen*, om dat de wethouders, onmiddelyk na hunne verkiezing, en wel op dien dag zelfs, moesten zweren, gelyk zy wezenlyk deden, de pligten van de waerdigheid hun opgedraegen, nauwkeurig in acht te nemen en zich daervan ten nutte van hunne onderhoorigen te kwyten.

Zonder eenigzins het gezag 't welk dezen taelkenner allezins verdient, te willen tegenkanten, denken wy dat de bynaemen aen dezen maendag, ongetwyfeld sedert menigvuldige jaeren, gegeven, ook aldus zouden kunnen uitgelegd worden: *Verkoren*, om dat de jongelingen en huwbaere lieden, mischien alsdan, meer dan op andere dagen, keus deden van eene vryster of vrouw; *verloren*, om dat men dien werkeloos overbragt en dat dus den loon van de handwerkers en arbeiders voor hen verloren was: deze werkeloosheid, op alle de maendagen van het jaer heeft, in verscheidene oorden van het Nederland, hedendaegs nog plaets, ten gevolge van een oud misbruik, hetwelk aen velen zeer schaedlyk is; *verzworen*, om dat de jeugd eene minnaeres en de huwbaere manschap eene vrouw gekozen hebbende, haer, of eeuwige liefde, of onverbreekbaere trouw zwoeren: deze reden zyn

niet zonder schyn van waerheid en zouden ook aen de benoemingen van dezen maendag aanleiding kunnen gegeven hebben.

In eenige oorden van Holland voert dezen dag, aldaer mede bekend onder de benoeming van *verloren* of *verzworen* maendag, ook den naem van *kopper* en *kopperkenmaendag*, van het woord koperen, *celebrare*, *hilare*, vrolykheid bedryven. Ten Kate is van gevoelen dat deze laetste benoeming ontleend is van het zaemenkoppelen, in den zin van byeen komen van het gemeen volk, om den dag in vreugd door te brengen; andere leiden die af van het zaemenkoppelen (accoupler) of vereenigen door het huwelyk: zoo dat dien dag een maendag zoude beteekenen op welken men gewoon was zich in het huwelyk te begeven: dit zoude, ten minste voor hetgeen de benoeming van verzworen maendag aengaet, met onze meening overeenstemmen. Immers dien dag wierd, in Holland, voormaels, op vele plaetsen, in losse vreugd en dartelheid versleten. In Utrecht liep het gemeen volk langs de straeten op stelten, vermomd en in alle slach van gewaerd uitgedoscht; vraegende en ontvangende aen de huizen kleine geschenken, vooral in eetwaeren en drank, welke des avonds onder vele ongeoorlofde buitenspoorigheden wierden opgesmild. In Gelderland is dien dag ook gevierd geweest en gekend onder den naem van *Raasmaendag*, van maendag en raezen, welk werkwoord zoo veel beduid als een luid getier maeken, hetwelk veeltyds een gevolg is van het onmaetig nutten van sterke dranken die de gecsten verstompen en den mensch tot redeloosheid doen vervallen. Geduerende de jaermarkt van Groningen valt *kopjesmaendag* in: daer is dien dag, vooral voor de boekbinders en ook voor de drukkers-knechts eenen tyd van onthael: men zegt nog, naemelyk in Westvlaenderen, *maendag houden*, om te doen verstaen dat er niet gewerkt word.

In vroegere tyden, en zelf tot op het einde der achttiende eeuw, was het gebruik van het doen van nieuwjaerwenschen,

den *verkoren*, *verloren* of *verzworen maendag*, in Vlaenderen byna algemeen in zwang. De staetsomwentelingen hebben hierin ongevoelig veranderingen ingevoerd en deze gewoonte denkelyk in vele plaetsen van deze provincie doen verdwynen.

Te Ypre, waer men misschien meer dan in eenige andere steden aen de ouderwetsche gebruiken verslaefd blyft, en waer den eersten maendag na drie koningendag, meest, om niet te zeggen alleen, bekend is onder den naem van *verkoren maendag*, bestaet zy nog gelyk voordezen, maer alleen onder de laegste klasse van de inwooners, als de arbeiders, waeronder wy verstaen de zakkendraegers, hiervoerders, lanteern-ontstekers, klokluiders, en onder de knechten van eenige werkbaezen, als timmerlieden, metsers, tigeldekkers, schoen- en kleedermaekers, die geheel de stad afsloopen en degenen voor welke zy, of hunne meesters, gewoonlyk werken, of by welke eenige van deze hunne voorwerpen van eerste noodigheid aenkoopen, een gelukzaelig nieuwjaer wenschen, geheel dikwils in woorden die met den geur van de sterke dranken welke deze beleefde menschen dien dag nutten, gepaerd gaen: deze wenschen, gelyk men wel denken kan, zyn de uitdrukkingen niet van een welmeenend gemoed, zy spruiten veeleer uit eene laege baetzucht welke op velen een sterken invloed heeft. Echter krygen die lastige rondloopende wenschers, voor alle hunne kruipende beleefdheden, niet veel aengezien hunne handelwyze daer, in het algemeen, voor eene bedekte bedelaery word aengezien.

Dit gebruik had voordezen en heeft misschien heden nog plaets te Dixmude, met dit verschil nochtans, dat aldaer de arbeiders en werklieden, aen de huizen der begoede inwooners, om de vernieuwing van het jaer, niet zegen en geluk, maer enkelyk een zaligen *verkoor* wenschen, waerschynelyk verkortingshalve van verkoren maendag, die by hen den eersten dag des jaers vervangt, en welken daer en te Ypre, voor die werklieden uitsluitelyk bestemd is om hunne wen-

schen, aen degenen dieze wel willen aenhooren, toc te zwaeyen.

Wy hebben, tot nu, niet kunnen weten op welke andere plaetsen van ons land dit gebruik nog bestaet. Ook vinden wy niets desaengaende by de historieschryvers van Vlaenderen: wy zonderen hier uit Vredius die, na Kiliaen, de beteekenis van de verscheidene benoemingen van dezen maendag opgeeft. Nu, daer het met de goede zeden zelf schynt te stryden dat dit wangebruik nog langer in stand zoude blyven, om de buitenspoorigheden die uit de dronkenschap, waeraen de verkoren-maendag-wenschers zich somwyl overgeven, kunnen voortvloeyen, het is meer dan waerschynelyk dat den tyd dien, gelyk den wetgever van den franschen zangberg wel zegt, alles verandert, deze gewoonte niet alleen zal veranderen, maer zelfs geheel uitroeyen (1).

Ypro, 1834.

LAMBIN.

(1) By dese woordverklaring van den heer Lambin kan nog worden gevoegd de uitlegging van *BILDERDYK*, te vinden in zynen *geslachtlyst*, 1,ste deel, blads. 271. *KOPPER*, zegt hy, dat is *KOPPENZETTER* (in 't hoogduitsch *badpr*), Desen (namelyk de Koppensetter,) waren tevens de hair- en haerdscheerders van vroeger tyd; en naer hen is de *koppermaendag* genoemd, die hun feestdag was, en waerover voorheen zoo getwist is. (Een breeder artikel hierop geeft ook nog *Bilderdyk* in het 2,de deel des *geslachtlysts* bl. 347-349.

De Redactie.

Letterkundige wedstrijd te Brussel.

By besluit van den Minister der binnenlandsche zaken , van 21 juny 1834 , is ter gelegenheid der verjaring van de *september-dagen* een concours van dichtkunde te Brussel uitgeschreven. Tot onderwerp des gedichts werd het bezingen van den *segeprael van 's lands onafhangelykheid en de lotbestemming des vaderlands* , voorgesteld.

De jury welke de gedichten moest beoordeelen werd op 10 Augusty byeengeroepen , en de commissie die over de vlaemsche dichtstukken uitspraak moest doen , bestond uit de heeren J. J. de Smet , kanonik van St. Baefs en professor in het seminarie te Gent ; J. F. Willems , ontvanger der registratie te Eecloo ; De Genst , professor der vlaemsche tael by het athenæum van Brussel ; Bogaerts , professor by het athenæum te Brugge ; en L. d'Hulster , professor by het athenæum te Gent.

Het getal der ingezondene dichtstukken was van 32 voor de vlaemsche en 76 voor de fransche poëzy. Dat het getal fransche stukken , de vlaemsche zoo ver overtrof is niet te bewonderen ; immers de franschmans die het land bewoonen , en wier getal alsnu niet gering is , werden by een' byzonderen artikel des besluits , ter mededinging , toegelaten ; en verders , schoon de fransche tael door 's lands regering niet openlyk wordt voorgestaen , heeft zy by haer echter een zeer gevoeligen voorkeur op de Nederlandsche tael verworven ; van daer ook doen veel vlaemschprekende jongheden zich geweld , om iets sierlyks in het fransch voort te brengen. Edoch velen hunner stukken zyn ellendig ; en welk der fransche dichtjens kan tegen de bekroonde vlaemsche zangen overgesteld worden ? Op dat de lezer zelve oordeele , laten wy hier eenige strofen volgen uit het gedicht van den heer Ch. Ledegauck , te Eecloo ,

het welk met eenparigheid van stemmen met den eersten eere-
prijs is bekroond geworden (1).

Verbeelding! streef met my de snelle vlugt der jaren
Vooruit, en laet myn geest, door uwe wonderkracht
Ontheven aen deze aerd, op later nageslacht
In volgende eeuwen, zien; — laet me in de toekomst staren!
De nevel, die tot nog myn oog omwolkte, zwicht
God! welk een paradys vertoont aen myn gezicht
Zyn veldelyke pracht, zyn lagchende landouwen,
Waerin de zuiderwind, als door een Eden, waeit?
Wat zyn die stroomen, die hun bogten daer ontvouwen,
Die steden zonder tal, langs hunnen boord gezaeid?

Herken ik in den vloed die ginder naer het noorden
Zich wendt, den Scheldestroom en zynen slangloop niet?
Vloeit ginder niet de Maes in 't blauwende verschie? —
O! welk een zee van graen ruischt, goudgeel, langs hun boorden,
En lacht den landman toe, die daer zyn' schat erkent!
't Is loover, bloem en ooft waerheen men de oogen wend!
Natuur heeft dit gewest ten lusthof uitverkoren:
Hier leent haer de Akkerbouw de nooit vermoeide hand,
En beide storten hier, verèend, hun volen horen,
Als gouden regen, uit op 't overvruchtbre land!

Daer gindsch, waer Schelde en Lei haer waetren zamenmengen,
Daer doet een weidsche stad, met majesteit, zich op;
Daer voert de nyverheid haer schrandre kunst ten top,
En wondren, nooit gedacht, bestaet ze er voorttebrengen!
Daer verder, waer de Scheld' zich wendt in breeder boog,
Prykt eene tweede stad, met torens hemelhoog:
Hier is de handelplaets der wereld! — duizend kielen
Verheffen in het dok, haer statig mastgeboomt;
Wie telt de volken ooit die op de merktplaets krielen?
De schatten van het Oost, alhier te zaem gestroomd?

(1) Hls. 8 en 9 van den *Zegeprael van 's lands onafhanklykheid; en lot-
bestemming des vaderlands*, door Ch. LEDEGANCK. *Ecclou*, by A. B. van
Han on Zoon.

En ginder waer de Senne aen ryke landgezichten
Een frissche koelte leent, en 't landschap tegenlacht,
Verryzen voor het oog, met morgenlandsche pracht,
Paleizen zonder tal en marmren praelgestichten !
Hier is 't verblyf der weelde, en hare milde gunst
Kroont hier vernuft en deugd, sticht tempelen aen de kunst,
En leert penseel en lier 's lands hoogen lof voldingen :
Hy in wier forssche hand zich 't roer des staets bevindt,
Deelt hier zyn weldaën uit, en oogst er zegeningen,
Daer 't land als Vorst hem eert, doch meer als Vader mint !

Nemen wy ook eenige verzen over, uit het gedicht van den
heer F. Blicck, met den tweeden gouden eerepenning be-
kroond: (1)

Wat baet der opperuide baren
Haer woest gebulder en geklots ?
Een poos onstuimig, zij bedaren,
En sterven aen den voet der rots.
Zoo zal, na 't uitgewoed vertoornen,
't Vijandlijk rot der zaemgezwornen
Bezwijken voor ons staetsgebouw.
Palladium der vredelanden,
Hij beve, die het aen durft randen :
Hem toeft de schande en 't naberouw.

Bedrieg ik mij? o neen, 't zijn stralen
Van 't ons belonkend zalig lot,
Die koestrend op mijn schedel dalen,
Die mij doortintlen van genot,
'k Zie Belgie's geest het rijk beheeren,
Het volk gezag en wetten eeren,

(1) Blz. 10 en 11 van de *Tromf der nationale onafhankelykheid; Aes
lot des vaderlands*, door F. BLIECK, door de maetschapy van Rethorick te
Warrick in het Licht gegeven. Kortryk 1834.

De tong des oproers stram en stom ;
Den vrede met den Bat gesloten ,
De gouden welvaart gul genoten ,
En , golvend , onze vlag alom .

De plant , in milden schoot ontwikkeld ,
Schiët op , en buigt van overvloed (1) ,
De handel , minlijk aengeprikkelde ,
Zweeft bloeiend over veld en vloed ;
De kunstvljët (2) voelt zjên slaende veder :
Zij rept haer duizend armen weder ,
En joelt en schatert in het rond .
Wat bronnen van verruilde schatten
Zie 'k België uit den boezem spatten ,
En stroomen naer uitheemschen grond !

Nog eedler roemwel zie ik vloeien
In vrijheid's oord : de wetenschap .
Hoe lavend mag zij 't hart besproeien
Van onze ontvlamde jongelingschap !
De kunsten schitterend herboren ,
Betreden de oude gloriesporen
Van Mozart , Rubens , Phidias ;
Een rei van waerde harpenaren
Bevingert weêr de Vlaemsche snaren ,
En juichend roert Van Maerlant's asch .

(x) Men bedoelt hier den landbouw .

(s) De Nyverheid .

Letterkundige Overzichten.

De Anzeiger für Kunde des deutschen mittelalters, 1834. *Dritter jahrgang*, Nuremberg, maekt op blz. 199 en 200 melding van eenige letterkundige voortbrengselen, die alhier het licht zagen. De beoordeeling over deze werken van een' der voornaemste geleerden van Duitschland, den heer Mone, hebben ons belangryk genoeg toegeschenen, om eene vertaling der zelve hier te plaetsen, des te meer, omdat artikelen van eenigen onzer medewerkers er met lof worden aengehaeld.

Nederduitsch letterkundig jaarboekje voor 1834. Eerste jaargang. Gent. 130 blz. in-12.º.

Ik aenzie dit bundeltjen als een teeken der herlevende nationale gevoelens in België. Bezat men geen eigene tael, dan mocht men op geene eigene literatuer aanspraek maken, en wil men deze bezitten, dan mag men zich zyner moederspraek niet schamen. Was de tael in België sints lang geveronachtzaemd, des te aengener is het nu dat de aanspraek op eigene tael en literatuer zich laet hooren en doet gelden. Het overzicht der oude vlaemsche (d. i. zuidnederlandsche) dichteren Van Male, Adriaen Poirters, De Swaen en Livinus de Meyer, is doelmatig; het zyn immers de Silesiers der Nederlanden, en moeten den weg tot de oudere dichtkunst banen; ook is het bezingen van volkssagen by de tegenwoordige dichters een lofwaardige taek, en een welgekomen dicht van dit slag levert dit bundeltjen bl. 34 op, in de ballade der *Capucynnerots*. Dergelyke stoffen uit de levende literatuer des volks, trouw en neerstig verzameld, zal dezen Muzenalmanaeh eene frischheid verleen, die hare waardeering vinden moet.

Nederduitsche letteroefeningen. (Uitgegeven door een gezelschap geleerden). Eerste en tweede aflevering. 1833 en 34. Gent. 168 blz. in-8.°

Dit is een tydschrift voor de Zuidnederlandsche spraek en literatuer, welk gedichten, verhandelingen, overzichten en aenkondigingen vervat. Het heeft het zelfde doelwit als het bovengemeld jaerboekje, vervolgt het immers met grootere kracht, en in een uitgestrekter omvang. Vooraen is een poëtischen oproep aen de belgische dichteren geplaatst, waerin de waerde hunner moedertael wordt bezongen door een dichteres uit Dixmude in Westvlaenderen; daerop volgen aenmerkingen over de verwaerloozing der nederduitsche tael, van Blommaert te Gent, deze behouden veel bedenkswaardige gedachten voor zyne schryvende en lezende landsluiden. Er is daerin bewezen dat het getal der vlaemschsprekende bevolking in Oost- en Westvlaenderen, Antwerpen, Zuidbrabant en Limbourg 2,267,000 bedraegt, en dat de waelsche bevolking in het arrondissement Nyvel, in Henegauwen, Namen, Luik en in waelsch Luxembourg slechts tot 1,248,500 beloopt. De tael der nederduitsche bevolking, wordt tegenwoordig aen die der mindere bevolking opgeofferd; hunne letterkunde in schrift en leven, en zelfs het gedenken aen hunne oude letterkunde, waer tegen de Walen niets over te stellen hebben, worden verdrongen. Deze onnatuerlyken staet is een gevolg van langdurige overheersching van vreemden en kan als straffe voor het weinig achten van eigen volksbestaen aenzien worden. Wy Duitschen kunnen niet dan de ontheffing uit deze zedelyke slaverny, welke de nederduitsche Belg alsnu betracht, toejuichen, en wenschen dat deze begonnene betrachtungen voortduren; ik heb eenigen grond om van de herleving hunner jongere literatuer niet te wanhopen, en met genoegen heb ik teekenen aengetroffen, die eene groote innige levenskracht bewyzen. Tot deze behoort b. v., de in 't licht geven der nederduitsche spraekunst van P. Behaeghel by inschryving, reeds zyn er zes

afleveringen verschenen. Zonder liefde en beoefeningsyver ware het immers by de eerste gebleven.

In het tweede gedeelte der Letteroefeningen heeft Serrure eene belangryke opgave der nederlandsche boeken gegeven, welke te Bergen in Henegouwen, Luik, Douai, Lyons, St. Omaers, Parys, Rouen, Ryssel, Londen, en Norwich gedrukt zyn. Robaëys heeft de jongste geschiedenis der twee meesterzanger-scholen (Rhetorykkamers) te Dixmude in Westvlaenderen die heden nog bestaen, geschreven; Blommaert gaf eene chronologische lyst der nederlandsche dichteren in België van de XIII^e tot de XIX^e eeuw, met aenwyzing huaner werken en woonplaetsen; Lambin deelde een verhael van een volksgebruik tot Ypre mede, alwaer men jaerlyks op den woensdag der tweede week van den vasten onder het geluid der klokken en andere vreugdbetooningen eene of meer katten van het hoogste des raedhuistoren ter nederwierp, welk gebruik tot in 1817 onderhouden is gewetst.

BERICHT

VAN NIEUW UITGEKOMENE WERKEN.

Dichtkunde.

Reinaert de vos, naer de oudste beryming door J. F. Willems. Eecloo, by A. B. van Han en Zoon. 1834. bl. XVI en 140 in 8.°

Zegeprael van 's lauds onafhanklykheid; lothbestemming des vaderlands, door Ch. Ledeganck, te Eecloo. Met eenparigheid van stemmen bekroond met den eersten eereprys in den wedstryd, uitgeschreven by besluit van den heer minister van binnenlandsche zaken, de dato 21 juny 1834. Eecloo bl. 10. 4.°

De triomf der nationale onafhankelykheid. Het lot des vaderlands, dichtstuk door F. Blicck, met den tweeden gouden eerpenning te Brussel bekroond, in september 1834, en door de maetschappy van Rethorica te Wervick, in het licht gegeven. Kortryk, by Blanchet-Blanchet. 1834. bl. 12. in-8.°

Almanach anti-révolutionnaire, 1834. Anvers. 164 bl. in-8.°

Meer dan de helft der dichtstukken in dit bundel besloten zyn in het Vlaemsch.

Taelkunde.

Nieuw vlaemsch-fransch woordenboek. Nouveau dictionnaire flamand-françois, dans lequel on trouve, 1.° L'orthographe fixée d'une manière uniforme; 2.° Plusieurs milliers d'articles qui ne se trouvent dans aucun dictionnaire; 3.° Le pluriel des substantifs; 4.° Les temps des plus difficiles verbes, l'imparfait et le parfait accompagné de ses auxiliaires; etc. par l'abbé OLINGER, bachelier ès-lettres et directeur de pension à Bruxelles. Malines, chez P. J. Hanicq, 1834.

Geschiedenis.

Geschiedenis van Belgenland, door J. Delin, onderwyzer en secretaris der commissie van toezigt over de stads-schoólen van Antwerpen. Antwerpen, by J. B. Heirstraeten bl. 230. in 12.

Veertien jaren in België, en vlugt uit Brugge; door P. van Genabeth, laatstelyk prof. der vaderlandsche letteren aan het athenæum te Brugge enz. Amsterdam, 1831, bl. 96. in-8.º

Schoolwerken.

Nederduytsche spraek-kunst door J. David, Pr. Kan. Hon. en Direct. van het Coll. te Mechelen. Mechelen, P. J. Hanicq, 1833. eerste Deel. in-8º.

Fransche spraek-kunst naer de Grammaire française van E. Lefranc, teu gebruyke der Belgischè Collegien, Pensionnaten en Scholen, door F. J. Donies, onderwyzer te Liezele. Mechelen, P. J. Hanicq, 1834. in-8º.

Latynsche spraek-kunst naer de Grammaire latine van E. Lefranc, door J. David, Pr. Kan. Hon. en Direct. van het Coll. te Mechelen. Mechelen, in-8º.

Grammaire flamande ou hollandaise, à l'usage des français qui veulent apprendre l'une ou l'autre de ces langues, et des Hollandais ou Flamands qui veulent apprendre le français; par Vanden Bossche; Lille, 1834. bl. 220. in-12.º

L'écrivain public en français et en flamand, contenant des modèles de lettres, d'actes, de contrats et pétitions sur toutes sortes de sujets, avec des instructions sur l'art épistolaire, les lettres de change et les actes sous seing privé, 2.º édit. Brux. Rampelbergh 1833.

Keus van fabelen in 't fransch en in 't vlaemsch, met zedelyke leeringen en aenteekeningen uyt de natuerlyke historie, tot onderwys en vermaak der jongheyd; met plaeten. Brussel by Rampelbergh, bl. 104. in-12.

Mythologie of fabelkunde der Grieken en Romeynen, met platen, Gend, P. van Renterghem, 1834. bl. 36. in-12.

Keus van de meest gebruykelyke woorden en spreekwyzen, vlaemsch en fransch, gevolgd van eenige dichtstukjes; ten gebruyke van de genen die de fransche tael beginnen te leeren. Choix des mots et des phrases les plus usités en français et en flamand, suivi de quelques morceaux de poésie; à l'usage de ceux qui commencent à apprendre la langue française. Par F. V. G., Instituteur. Gand, Snoeck-Ducaju et fils. 2.º uytgaef. 52 bl. in-8.º

Overschiedenheden.

— De heer J. B. Cannaert, oud-raedsheer by het hooggerechtshof te Brussel, enz., staet eene derde uitgave van zyn zoo belangrykwerk over de rechtsstraffen der midden-eeuwen in het licht te geven. Het zelve, alsnu t'eenemaal hersmolten en verbeterd zal ten titel voeren : *Bydragen tot de kennis van het oude strafregt in Vlaenderen en voornamelyk te Gend gedurende de XIV^e, XV^e en XVI^e eeuwen, met betrekking tot 's landsgeschiedenis en tot voornamste gebeurtenissen der zelve stad in vroeger tyden, gestaefd door oorspronkelyke bewyzen en onuitgevene stukken.*

De tekst der *verhandeling*, zegt het bericht van inteekening, die eerst slechts 76 bladzyden bevatte, is door de menigvuldige nieuwe houwstoffen, door ons opgegraven en verzameld, aenzienelyk aengegroeid en zal nu meer dan 300 bladzyden beslaen. De onderwerpen welke wy in de tegenwoordige oplage, op nieuw, geheel hebben omgewerkt, zyn de navolgende : — *Over de straf der geeseling.* — *Van het brandmerk op de wangen en met den gloeienden sleutel.* — *Van het afhouden der lidmaten.* — *Van de amendehonorable.* — *Van de pelgrimagien.* — *Van de straf vastgesteld op de zelfsmoord.* — *Van de pynbank.* enz.

De artikelen *Toovery* en *Kettery* zyn met eenige breedvoerigheid verhandeld, en de gevallen waerop wy onze verhalen gronden, hechten zich, uitsluitenderwyze, aen gebeurtenissen, waer van de stad Gend, in den loop der XVI^e en gedurende de XVII^e eeuw, het tooneel is geweest, teenemaal onbekend gebleven, en waervan men te vergeefs eenige sporen in de *Gendsche geschiedenissen* van *Pater de Jonghe*, in het werk van *Willem te Water* of in eenige andere oude kronyk of handschrift zou willen

zoeken , en die wy trokken uit eene bron , waerin het aen die schryvers niet gegeven was te putten : wy bedoelen de crimineele registers en de onderscheidene secrete acten en bescheiden , die in de ryke verzameling der stad Gend alnog bewaerd blyven , en waervan de toegang , door het besluit van het vorig staetsbestuer van 4 Augustus 1829 , eerst voor ieder werd opengesteld.

Het werk zal een groot boekdeel in octavo van 600 tot 650 bladzyden uitmaken , en versierd zyn met twee kunstplaten en *fac-similes* door de beste meesters vervaerdigd. De prys der inschryving is 6 franken en 8 franken voor die niet zullen ingeteekend hebben. Het werk zal in den loop van het jaer 1835 aen de inteekenaren afgeleverd worden.

Men schryft in , by D. J. Vanderhaeghen , drukker-uitgever in de onderstræet N.º 21 te Gend , en by de voornaemste drukkers van Belgie.

— De heer J.-J. Lambin , lid van verscheidene letterkundige genootschappen , en archivist der regering van Ypre , komt eene inschryving te openen voor de uitgave van een werk hetwelk voor titel zal voeren *Merkwaardige Gebeurtenissen vooral in Vlaenderen en Brabant en ook in de aengrenzende landstreken , van 1378 tot 1443 , gevolgd na het oorspronkelyk onuitgegeven eh titelloos handschrift van Olivier van Dixmude , verrykt met eene voorrede en eene alphabetische tafel.*

Wy laten hier het bericht van inschryving volgen :

Terwyl eene byna algemeene genegenheid om de gebeurtenissen der verloopene eeuwen meer bekend te maeken , naemelyk in het Belgisch ryk , zoo eervol doorstræelt en wonderlyke vorderingen doet ; aengezien de geleerden wedyveren om al wat onze aendacht verdient aen den dag te leggen , en dat hunne herhaelde navorschingen , in bronnen die onlangs nog onder het stof der tyden bedolven lagen , dagelyks nieuwe ontdekkingen opleveren welke de vaderlandsche geschiedenis meer ophelderen en haere paelen wyder uitzetten , wy hebben geloofd ook te mogen medewerken om iets tot uitbreiding van onze algemeene en plaetselyke gebeurtenissen by te draegen.

Om dit oogwit te bereiken stellen wy voor het gemeenmaeken van een werk hetwelk belangryke voorvallen behelst, die tot heden onbekend zyn gebleven en waervan men het verhael by andere schryvers te vergeefs zoude zoeken. Den auteur, in zynen tyd schepen van Ypre, schynt zoo veel te meer geloofwaardig, aen-gezien hy ooggetuige of liever tydgenoot is geweest van het meeren-deel der gebeurtenissen waervan hy ons het verhael heeft mede-gedeeld.

Het werk zal bestaen in een boekdeel in-4.^o, van ontrent 200 bladzyden, aan den prys van zeven franken, betaelbaer met de aflevering die gebeuren zal in het begin van Maerte 1835: de naam-lyst der inschryvers zal aen het hoofd van het werk geplaatst worden.

De inschryving staet open tot den laetsten November 1834.

Voor degenen die niet ingeteekend hebben zal het werk voor niet min dan acht franken te bekomen zyn.

Men schryft in by de uitgevers der *Letteroefeningen*.

Indien een genoegzaam getal inschryvers ons de middelen aen de hand geeft om de onkosten dezer uitgave te bestryden, wy zullen ons dan onledig houden met het uitgeven van het handschrift van een anderen gelyktydigen schryver, hetwelk als een vervolg van hetgene voorhanden kan beschouwd worden.

RHETORICA VAN GENT. — Op 21 Augusti 1834 werd er door de maetschappy van Rhetorica te Gent eenen kampstryd van uitgalming en overzetting van oud geschrift, uitgeschreven. Ten gemelden dage had dit concours in de tooneelzael van den Parnassusberg plaets, en eene talryke vergadering van minnaren onzer moedertael was aldaer vereenigd. Deze letterkundige plechtigheid is om drie uren door het luiden der klok en het spelen van den beiaerd aengekondigd en heeft om vier uren eenen aenvang genomen; dezelve heeft geduerd tot vroeg in den morgend en was reeds vier uren wanneer men tot de prysuitreiking is overgegaen. De rechteren dezses letterkundigen kampstryd waren de HH. Ch. Vervier, L. de Coninck, J. B. Cannaert, L. de Souter, advocaet, C. Parmentier, stads-archivist, en andere.

De Heeren welke in dezen pryskamp bekroond zyn geweest, zyn de volgende:

VLAEMSCHE UITGALMING. *Vremde liefhebbers welke in vorige kampstryden nooit bekroond hebben geweest of Gentenaren welke nooit het tooneel hebben betreden.* In het deftige vak, de HH. Heymans van Ninove en Leys van Gent. In het boertige, de HH. De Mey, zoon; Leys van Gent en Wante van Deinze.

Vremde liefhebbers in vorige kampstryden reeds bekroond. In het deftige vak, de HH. De Vreese, Stadtshadder van Kortryk, en Van Ham van Ninove. In het boertige de Heer Guetrel van Brugge.

Ingezetene van Gent, reeds bekroond of gewoon rollen ten tooneele uit te voeren. In het deftige vak de HH. De Wilde en Herman Verheye te Gent. In het boertige de HH. F. Ries-sauw en B. Cappenick van Gent.

OVERZETTING VAN OUD GESCHRIFT. Eenigen prys, Joseph De Moor van Gent.

—Te Rousselare ook had het Rhetorica eenen pryskamp uitgeschreven, welk den 3 Augusty dezes jaers plaets heeft gehad. De heer Pieret van de Maetschappy van Brugge, heeft den eersten prys behaald; de maetschappy van uitgalming der zelve stad heeft er zes medalien gewonnen, voor het schoonste inkomen; het meeste in getal; de deftige uitgalming (door den heer Guetrel); de boertige uitgalming (door den heer Boete); den zang (door den heer Thevenel); en de uitspraak (door den heer).

—De koninglyke maetschappy van Rhetorica te Gent heeft den 17 October jl. in eene algemeene vergadering, den heer d'Huyvetter voor de vierde mael by eenparigheid van stemmen tot haren voorzitter gekozen. De kens van gemelden heer aen wien ons Rhetorica reeds veel te danken heeft, laet ons de hoop voeden het vlaemsch tooneel alhier in luister te zien toenemen.

INHOUD.

GEDICHTEN EN VERHANDELINGEN IN PROZA.

Aen de Belgische dichters , door Mej. Doolaeghe ,	blz.	1
Aenmerkingen op de verwaerloozing der Nederduitsche tael , door Ph. ^s Blommaert		11
Dichtregelen by het offeren eener eerste mis , door C. A. Vervier		31
Vergankelijkheid , bij een graf , door F. Devos		35
De dood van Lord Byron , door Ch. ^s Ledeganck		37
Verbeelding , door F. Rens		39
Den Kaeper , door P. J. Renier		43
Myne wenschen , door J. F. C. Verspreuwen		44
De huwelyksgift , door A. D'Huygelaere		45
Op den dood van een zesjarig meisjen , door Ch. ^s Ledeganck .		47
Oorsprong van den naem der stad Ypre , door J. J. Lambin.		48
Over de beoefening der Moedertael		51
Aen Mej. Doolaeghe , door Ph. ^s Blommaert		69
Cesar tot zijne krijgsgesellen , door L. de Potter		70
De verlaten minnaer , door F. de Visser		74
Nut van den Katholyken Godsdienst , door F. Blicck		76
Coquettery en galantery , door Ch. ^s Ledeganck		79
Slaepzang voor een eerst geboreling , door A. J. Stips		81
De eerste meidag , door J. F. C. Verspreuwen		82
Ysselykheyd der zelfmoord , door P. J. Renier		86
Punt dicht		88
De trouwe vriend , door F. Blicck		89
Lofzang , door J. Nolet-de Brauwere		94
Treurzang , door A. J. Doornaert		96
Echtzang voor myne zuster , door Ph. ^s Blommaert		99
Jubeldicht , op de honderdjarige vrouw Marie van Zele , door C. A. Vervier		101
Over Nederduitsche boeken in vreemde landen gedrukt , door C. P. Serrure		104
Iets over de Rhetorykkamers van Dixmude , door Ch. ^s Robâeys.		116
Geschiedenis der Nederduitsche dichtkunst in België , door Ph. ^s Blommaert		124
Plaetselyk gebruik van Ypre , door J. J. Lambin		137

INHOUD.

Liederik de Buck, door Ph. ^s Blommaert	168
Nereus voorspelling, door P. van Duyse	191
Puntdicht, door A. J. Doornaert.	193
Bezoek aen de grafstede onzer voorvaderen te Nevele, door C. A. Vervier	194
Aen Mej. Petronella Moens, door Marie Doolaeghe.	198
Landstael van Belgie.	203
Over eenige oude vloeken, eeden en uitroepingen, door J. F. Willems	218
Beoefening der moedertaal te Leuven, door C. P. Serrure.	231
Sapho, naer Alphonse De la Martine, door M. Doolaeghe	281
De driftige hervormer, door F. Blicck	287
De dubbele weetniet, door P. van Duyse.	290
Tasso, hierzang, door van Duyse	291
De Linnenwevery, door Ch. ^s Ledeganck	297
Scheldwoorden, door J. F. Willems.	301
Verkoren, verloren of verzworen maendag, door J. J. Lambin. 305	
Letterkundige wedstryd te Brussel	308

LETTERKUNDIGE OVERZICHTEN.

F. Devos, zestien jaren of de brandstichtars, toneelspel, door J. F. Willems	54
Dichterlyke mengelingen, door Ph. ^s Blommaert.	56
P. J. Renier, uytgekoózen verdictselen, door F. Devos	142
Koben Maerten, dicht op het vyftigjarig jubelfeest van den Heer Derressauw te Dixmude	151
Letterkundig jaarboekje voor 1834, door F. Blicck.	268
Letterkundig jaarboekje, door Mone.	312

BERICHT VAN NIEUW UITGEKOMENE WERKEN.

Letterkunde.	62
Letterkundige geschiedenis.	274
Dichtkunst	152, 315
Taelkunde	63, 153, 274, 315
Geschiedenis.	63, 275, 315
Landbouw	64
Scheikunst	275
Schoolwerken	275, 316
Vertalingen	64, 278
VERSCHIEDENHEDEN	66, 153, 278, 317

Errata.

Men verbeterere :

bl.	6	v.	1.	<i>'t Benaerd</i>	lees	<i>'t Benard.</i>
»	19	»	21.	<i>gezonder</i>	—	<i>gezondere.</i>
»	55	»	21.	<i>var</i>	—	<i>van.</i>
»	77	»	9.	<i>eeubig</i>	—	<i>eenig.</i>
»	91	»	6.	<i>landgenoot</i>	—	<i>lotgenoot.</i>
»	92	»	5.	<i>geschuit</i>	—	<i>geschut.</i>
»	100	»	12.	<i>En</i>	—	<i>Een.</i>
»	101	»	5.	<i>Moogt, o moogt</i>	—	<i>Moog, o moog.</i>
»	159	»	20.	lees <i>schoolonderwijzers-genootschap.</i>		



